

Budsjettnemnda for jordbruket
10.04.2006

Utredning nr. 3

**Resultatkontroll for gjennomføring av
landbrukspolitikken**

Innhold

I OVERSIKTSDEL

2	PRODUKSJONSGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING	3
2.1	Areal og arealutvikling.....	3
2.2	Strukturutvikling i noen produksjoner	8
3	PRODUKSJON OG MATVAREFORBRUK	25
3.1	Oversikt over samlede produserte mengder.....	25
3.2	Økologisk jordbruk	29
3.3	Import og eksport.....	34
3.4	Selvforsyningsgrad.....	49
3.5	Trygg mat	51
4	DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING	55
4.1	Utviklingen i antall jordbruksbedrifter	55
4.1.1	Landsdeler.....	55
4.1.2	Kommuneklasser	57
4.1.3	Virkeområdene for distriktspolitiske virkemidler	59
4.2	Utviklingen i noen produksjoner.....	61
4.3	Syssetting	65
4.4	Utviklingen i arbeidsforbruket i jordbruket.....	66
4.4.1	Landsdelsnivå	66
4.4.2	Kommuneklasser	68
4.4.3	Virkeområder for distriktspolitiske virkemidler.....	69
4.5	Alder på bruker	70
4.6	Eiendomsoverdragelse og rekruttering	72
4.7	Bygdeutvikling.....	76
4.8	Tilleggsnæringer	81
5	MILJØ- OG RESSURSVERN.....	85
5.1	Jordarbeiding, erosjon og intensitet.....	86
5.2	Gjødselbruk.....	89
5.3	Plantevernmidler.....	91
5.4	Innsamling av landbruksplast	94
5.5	Kulturlandskapet og bruken av arealene.....	94
5.6	Rovdyrskader på beitedyr	96
5.6.1	Erstatninger av sau og lam	96
5.6.2	Antall sau i rovdyrsonene	98
6	INNTEKTER, ØKONOMISKE FORHOLD OG LEVEKÅR.....	101
6.1	Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for Totalkalkylens normaliserte regnskaper.....	101
6.2	Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for de enkelte områdene, driftsformene og størrelsesgruppene	102

6.2.1	Inntekt etter område	102
6.2.2	Inntekt etter produksjon.....	103
6.2.3	Inntekt etter bruksstørrelse	104
6.3	Personinntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske	105
6.4	Alminnelig inntekt	108
6.5	Levekår	113
6.5.1	Levekår og økonomi	113
6.5.2	Helse	118
6.5.3	Velferd og avløsning	119
6.6	Utvikling i egenkapital, gjeld, inntekt og forbruk	120
6.7	Lønnsutvikling etter næring	122
7	BRUKEN AV INNSATSFAKTORER I JORDBRUKET – KOSTNADSUTVIKLINGEN	123
7.1	Ikke - varige innsatsfaktorer.....	123
7.1.1	Verdier og indekser	123
7.1.2	Kraftfôrpriser	125
7.2	Varige innsatsfaktorer	126
7.3	Renter	128
7.4	Bruk av driftskreditt i landbruket.....	129
7.5	Tap på utlån i landbruket.....	130
7.6	Innsatsfaktorer sett i relasjon til produksjon.....	131
8	PRISER.....	133
8.1	Prissammenligninger og matvarenes andel av forbruket.....	134
8.2	Poteter og grønnsaker	136
8.3	Melk og melkeprodukter.....	138
8.4	Storfekjøtt	140
8.5	Sauekjøtt.....	141
8.6	Svinekjøtt	142
8.7	Egg.....	142
9	LIKESTILLING.....	143
9.1	Brukere og sysselsetting i jordbruket etter kjønn.....	143
9.2	Eiere etter kjønn og eiendomsoverdragelser	145
9.3	Driftsformer	148
9.3.1	Inndeling.....	148
9.3.2	Driftsform og produksjon.....	148
9.3.3	Økologisk produksjon	150
9.4	Arbeidsforbruk og utdanning	151
9.5	Personinntekt i jordbruket og andre næringer	153

II DETALJERT DEL

10 PRODUKSJONSGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING	158
11 PRODUKSJON.....	201
12 DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING.....	206
13 INNTEKTER.....	224
14 BRUKEN AV INNSATSFAKTORER, KOSTNADS-UTVIKLINGEN	226
15 PRISER.....	227
16 LIKESTILLING.....	229

I OVERSIKTSDEL

1 Innledning

«Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken» er en årlig utredning og publikasjon fra Budsjettnemnda for jordbruket. Resultatkontrollen ble første gang lagt fram som utredning til jordbruksforhandlingene i 1994. Resultatkontrollen skal omfatte en sammenstilling av data som belyser utviklingen i jordbruket i relasjon til de mål og retningslinjer Stortinget har trukket opp. Bakgrunnen er St.prp. nr. 8 (1992–1993) der det het at det bør: «... legges opp til en mer omfattende resultatkontroll knyttet opp til de mål og retningslinjer Stortinget har trukket opp. Her vil vektleggingen være avhengig av hvordan Stortinget vil prioritere de ulike mål for landbrukspolitikken framover».

Oppgaven med å skaffe materialet til resultatkontrollen ble ifølge St.prp. nr. 82 (1992–1993) «Jordbruksoppgjøret 1993», gitt til Budsjettnemnda for jordbruket. Under protokollen fra forhandlingsmøtet mellom Staten og Norges Bondelag 8. mai 1993 er følgende angitt:

«Partene forutsetter videre at Budsjettnemnda for jordbruket til hvert jordbruksoppgjør utarbeider et materiale som grunnlag for resultatkontroll ut fra de mål og retningslinjer som Stortinget fastlegger Jf. St.prp. nr. 8 (1992–93) side 33–34 og Innst. S. nr. 92 (1992–93) side 30–31 og 47. Materialet skal angi utviklingen på sentrale områder som priser, kostnader, inntekter, investeringer, bruk av innsatsfaktorer, arealbruk, produksjon, miljø og ressursvern, distriktspolitikk, sysselsetting, likestilling mm.»

St.meld. nr. 19 (1999–2000) sier videre om Resultatkontrollen:

«Det er i Stortingsproposisjonene om jordbruksoppgjørene de siste årene lagt fram en relativt omfattende dokumentasjon på utviklingen i primærproduksjonen. Det er behov for å videreutvikle denne. En rekke mål med landbrukspolitikken er knyttet til landbrukets produksjon av samfunnsgoder og det er en naturlig konsekvens å følge dette opp i resultatrapporteringen til Stortinget. Måloppnåelse i forhold til rekruttering, bosetting og andre samfunnsoppgaver vil bli viktigere resultatindikatorer i forhold til utformingen av landbrukspolitikken. Dette bør også reflekteres i resultatkontrollen fra Budsjettnemnda for jordbruket, denne bør gjennomgås og forbedres med utgangspunkt i målsettingen for landbrukspolitikken. Det vil være behov for regionale data og tallmateriale for landbrukets betydning i distriktene. Landbruket er en langsiktig næring og det foretas langsiktige tilpasninger. Årlig resultatkontroll fanger ikke raskt nok opp de langsiktige tilpasningene av politikken. Departementet mener det er behov for å foreta grundigere analyser av den langsiktige tilpasningen i næringen og at det må legges tilstrekkelig vekt på de langsiktige utviklingstrekkene i den løpende utforming av landbrukspolitikken. Det bør imidlertid også legges vekt på å forenkle

resultatkontrollarbeidet, blant annet ved at enkelte forhold/virkemidler vurderes med noen års mellomrom.» (side 94–95).

Nemnda har hatt som utgangspunkt at resultatkontrollen bør være enkel og oversiktlig, det vil si at den bør ha et rimelig antall indikatorer og ikke være for detaljert i geografisk oppdeling. På den andre siden har nemnda sett at det både i den politiske behandlingen og den administrative oppfølgingen av landbrukspolitikken også kan være behov for en detaljert resultatkontroll. Spesielt når det gjelder geografisk inndeling har nemnda sett den administrative inndeling, det vil si fylkesinndelingen, som viktig. Dette skyldes at den politiske og administrative behandling og oppfølging lokalt ofte skjer på dette nivå. Når fylkesinndelingen nyttes, får en imidlertid mange tall, og oversikten tapes lett. Nemnda har på denne bakgrunn valgt å dele resultatkontrollen i en oversiktsdel (Del I) og en detaljert del (Del II). I oversiktsdelen er det gjennomgående gitt landstall og landsdelstall og i noen grad fylkestall. I den detaljerte delen presenteres ytterligere detaljer, hovedsakelig fylkestall ved siden av landsdelstall. Denne delen inneholder bare tabeller uten forklarende tekst.

Distriktpolitikken står sentralt. Nemnda har derfor valgt å presentere utviklingen i antall jordbruksbedrifter og i sysselsettingen også for kommuneklasser og virkeområder for distriktpolitiske virkemidler.

Bortsett fra oppgavene over inntektsutvikling på driftsgranskingsbrukene, er de regionale tallene innhentet utenfra, i første rekke fra Statistisk sentralbyrå og landbruksorganisasjonene.

I årets resultatkontroll er det tatt med tall for årene 1979, 1989 og 1999, som er årene for de fullstendige jordbrukstellingene, i tillegg til 2003 og 2004 i de fleste tabeller for å få belyst utviklingen. Det er også brukt 1985 og 1990 som de to første årene. I noen tilfeller, særlig der det ikke blir samlet inn data for hvert år, er det tatt med andre år.

2 Produksjonsgrunnlag og strukturutvikling

Norge har 2,3 dekar fulldyrket jord per innbygger. I europeisk sammenheng er dette lite. Litt over 3 prosent av landarealet er jordbruksareal. St.meld. nr. 19 (1999–2000) legger vekt på jordvern og at arealer er i produksjon. Det heter at «*En langsiktig politikk for landets matsikkerhet innebærer et sterkt jordvern for å bevare produksjonsgrunnlaget, og vektlegging av løpende innenlandske produksjon og foredling*» og at «*særlig arealer med klima og jordsmonn som gjør dem egnet til dyrking av matkorn, er av nasjonal interesse.*»

I dette kapitlet er det gitt en oversikt over areal og arealbruk, produksjon, forbruk, import og eksport av enkelte jordbruksprodukter og selvforsyningsgrad.

2.1 Areal og arealutvikling

Arealtallene fra 1979, 1989 og 1999 er hentet fra Statistisk sentralbyrås fullstendige jordbrukstillinger. For 2004 og 2005 har vi brukt tall fra SSB sin beregnede totalpopulasjon for jordbruksbedrifter.

Tabell 2.1 nedenfor viser Norges totale landareal og jordbruksareal i hvert enkelt fylke. Den viser at Hedmark, Oppland og Rogaland har de største jordbruksarealene, alle tre med litt over 1 mill. dekar. Vestfold, Østfold og Akershus og Oslo har størst andel dyrket landareal. For landet samlet sett er 3,4 prosent av landarealet dyrket, omtrent samme andel som i 2004.

Tabell 2.1 Norges totale landareal og jordbruksareal i drift. 2005*. Km² = 1000 daa

	Totalt landareal	Jordbruksareal i drift*	Andel dyrket, %
Østfold	3 889	764	19,7
Akershus og Oslo	5 014	800	16,0
Hedmark	26 120	1 075	4,1
Oppland	23 827	1 054	4,4
Buskerud	13 856	529	3,8
Vestfold	2 140	422	19,7
Telemark	14 186	260	1,8
Østlandet	89 032	4 904	5,5
Aust-Agder	8 485	115	1,4
Vest-Agder	6 817	196	2,9
Rogaland	8 553	1 009	11,8
Agder og Rogaland	23 855	1 319	5,5
Hordaland	14 962	436	2,9
Sogn og Fjordane	17 864	469	2,6
Møre og Romsdal	14 596	603	4,1
Vestlandet	47 422	1508	3,2
Sør-Trøndelag	17 839	773	4,3
Nord-Trøndelag	20 777	897	4,3
Trøndelag	38 616	1 670	4,3
Nordland	36 302	594	1,6
Troms	25 147	264	1,0
Finnmark	45 879	99	0,2
Nord-Norge	107 328	957	0,9
Hele landet, 2005*	306 253	10 359	3,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk Sentralbyrå. Statistisk årbok 1999 for landarealet og beregna totalpopulasjon i 2005.

Tabell 2.2 og 2.3 med tilsvarende tabell 1 i del II, viser fordelingen av jordbruksareal i de ulike landsdeler og fylker. Tabell 2.2 inneholder dessuten beregnet antall dekar fulldyrket jord og jordbruksareal i drift i alt per innbygger. Tabell 2.3 viser årlig prosentvis endring for totalt jordbruksareal, fulldyrket areal og eng og beite for landsdelene. De viser at jordbruksareal i drift har hatt en økning på 5 prosent fra 1989 til 1999 og at det er økning i alle landsdeler. Arealet av åker og hage viser en nedgang, mens eng og beite øker i denne perioden. Det er relativt mest fulldyrket jord på Østlandet og i Trøndelag i år 2005. Andelen av eng og beite er størst på Vestlandet, i Agder og Rogaland og i Nord-Norge. Totalt for hele landet avtar andelen fulldyrket jord gjennom hele perioden fra 1989.

Tabell 2.2. viser at jordbruksarealet ute av drift på jordbruksbedrifter i aktiv drift, hadde en nedgang fra 1979 til 2004, men økte til 2005. I 1989 regnet en med 111 000 dekar som ikke var i drift og i 2005 var det 65 3000 dekar.

Åpen åker og hage utgjorde 37 prosent av jordbruksarealet i drift på landsbasis i 2005, men er svært ulikt fordelt mellom fylker og landsdeler. Fylkene rundt Oslofjorden, Østfold, Vestfold og Akershus har fra 84 til 87 prosent av arealet i åpen åker og hage. Vest-Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og fylkene i Nord-Norge har fra 2 til 7 prosent åpen åker og hage og tilsvarende mer eng og beiteareal. På landsbasis viser arealet av åker og hage noe nedgang de siste årene. Fulldyrket eng og beite har holdt seg stabilt de siste årene, mens annen eng og beite har økt litt.

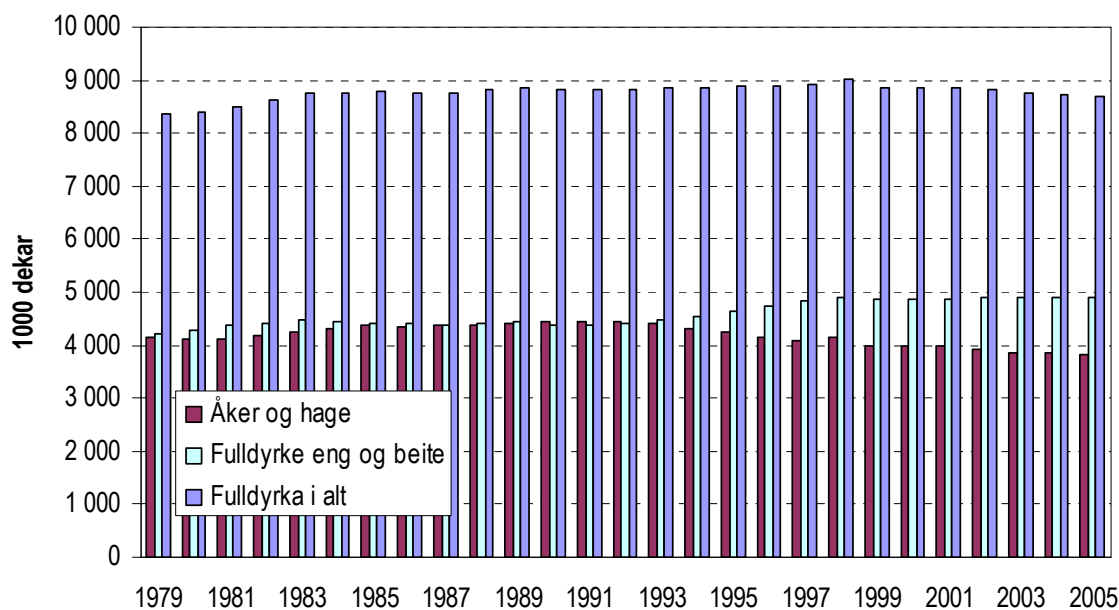
Tabell 2.2 Jordbruksarealet i Nord-Norge, Sør-Norge og landet. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2004	2005*
Sør-Norge	Åker og hage	4 091	4 349	3 933	3 811	3 766
	Fulldyrka eng og beite	3 472	3 686	4 120	4 126	4 115
	Fulldyrka i alt	7 563	8 035	8 053	7 937	7 881
	Fulldyrket jord, daa/innbygger	2,10	2,14	2,02	1,93	1,90
	Annen eng og beite	1 104	1 014	1 371	1 491	1 521
	Jordbruksareal i drift i alt	8 667	9 049	9 424	9 428	9 402
	Jordbruksareal, daa/innbygger	2,41	2,41	2,37	2,29	2,27
	Jordbruksareal ute av drift	94	90	59	53	55
Nord-Norge	Åker og hage	59	81	62	35	32
	Fulldyrka eng og beite	684	698	757	765	758
	Fulldyrka i alt	743	779	819	800	790
	Fulldyrket jord, daa/innbygger	1,59	1,69	1,77	1,73	1,71
	Annen eng og beite	129	81	140	170	167
	Jordbruksareal i drift i alt	872	860	958	970	957
	Jordbruksareal, daa/innbygger	1,87	1,87	2,07	2,10	2,07
	Jordbruksareal ute av drift	46	23	11	10	10
Hele Landet	Åker og hage	4 150	4 430	3 995	3 845	3 797
	Fulldyrka eng og beite	4 156	4 384	4 877	4 891	4 873
	Fulldyrka i alt	8 306	8 814	8 872	8 737	8 670
	Fulldyrket jord, daa/innbygger	2,04	2,09	2,00	1,91	1,88
	Annen eng og beite	1 233	1 095	1 511	1 660	1 688
	Jordbruksareal i drift i alt	9 539	9 909	10 382	10 397	10 359
	Jordbruksareal, daa/innbygger	2,35	2,35	2,34	2,27	2,25
	Jordbruksareal ute av drift	140	113	70	63	65

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 1.

Figur 2.1 Åker og hage, fulldyrka eng og beite og fulldyrka i alt. Hele landet. 1000 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Totalkalkylen for jordbruket.

Figur 2.1 ovenfor viser en oversikt over arealet av åker og hage, fulldyrka eng og beite samt fulldyrka i alt på landsbasis for årene 1979–2005. Den viser blant annet at arealet av fulldyrka eng og beite er større enn samlet areal av åker og hage fra 1993 og frem til 2005, og denne differansen blir større med årene.

Tallene for nydyrking uten tilskudd er revidert ut i fra de fullstendige jordbruks-tellingene i 1999 og viste et nydyrka areal på totalt 95 232 dekar i perioden 1994 til 1998. Det er tillatt omdisponert til annet enn jordbruksformål om lag 12–13 tusen dekar per år de senere årene.

Arealendringene kan skyldes flere forhold. Blant annet bygger arealtallene på forskjellige statistikker; de fullstendige jordbrukstellingene og søknader om produksjonstilskudd. Produksjonstilskuddstatistikken fanger ikke opp jordbruksareal som ikke det blir søkt produksjonstilskudd til eller areal i søknader som ikke blir innvilget, og vil derfor være noe lavere enn det faktiske jordbruksarealet i drift, registrert i de fullstendige jordbrukstellingene. I forbindelse med omleggingen av virkemiddel-systemet fra pristilskudd til produksjonsuavhengige tilskuddordninger, ble det registrert et større areal i drift enn tidligere i produksjonstilskuddstatistikken. Fra 2004 til 2005 har derimot det totale jordbruksareal i drift gått ned i følge søknad om produksjonstilskudd.

Tabell 2.3 Totalt jordbruksareal i drift fordelt på landsdeler. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Østlandet	Totalt areal	4 661	4 825	4 919	4 918	4 904	0,3	0,2	-0,1
	Fulldyrket areal	4 356	4 589	4 583	4 536	4 506	0,5	0,0	-0,3
	% fulldyrket	93	95	93	92	92			
	Eng og beite	1 449	1 414	1 743	1 831	1 859	-0,2	2,1	1,1
	% eng og beite	31	29	35	37	38			
Agder og Rogaland	Totalt areal	1 044	1 149	1 291	1 322	1 319	1,0	1,2	0,4
	Fulldyrket areal	738	805	837	836	831	0,9	0,4	-0,1
	% fulldyrket	71	70	65	63	63			
	Eng og beite	859	945	1 145	1 208	1 212	1,0	1,9	1,0
	% eng og beite	82	82	89	91	92			
Vestlandet	Totalt areal	1 491	1 513	1 564	1 517	1 508	0,1	0,3	-0,6
	Fulldyrket areal	1 074	1 143	1 113	1 052	1 041	0,6	-0,3	-1,1
	% fulldyrket	72	76	71	69	69			
	Eng og beite	1 377	1 404	1 502	1 462	1 455	0,2	0,7	-0,5
	% eng og beite	92	93	96	96	96			
Trøndelag	Totalt areal	1 471	1 562	1 650	1 670	1 670	0,6	0,5	0,2
	Fulldyrket areal	1 395	1 498	1 520	1 513	1 503	0,7	0,1	-0,2
	% fulldyrket	95	96	92	91	90			
	Eng og beite	891	937	1 102	1 115	1 110	0,5	1,6	0,1
	% eng og beite	61	60	67	67	66			
Nord-Norge	Totalt areal	872	860	958	970	957	-0,1	1,1	0,0
	Fulldyrket areal	743	779	819	800	790	0,5	0,5	-0,6
	% fulldyrket	85	91	85	82	83			
	Eng og beite	813	779	896	935	925	-0,4	1,4	0,5
	% eng og beite	93	91	94	96	97			
<i>Hele landet</i>	<i>Totalt areal</i>	<i>9 539</i>	<i>9 909</i>	<i>10 382</i>	<i>10 397</i>	<i>10 359</i>	<i>0,4</i>	<i>0,5</i>	<i>0,0</i>
	<i>Fulldyrket areal</i>	<i>8 306</i>	<i>8 814</i>	<i>8 872</i>	<i>8 737</i>	<i>8 670</i>	<i>0,6</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,4</i>
	<i>% fulldyrket</i>	<i>87</i>	<i>89</i>	<i>85</i>	<i>84</i>	<i>84</i>			
	<i>Eng og beite</i>	<i>5 389</i>	<i>5 479</i>	<i>6 388</i>	<i>6 552</i>	<i>6 561</i>	<i>0,2</i>	<i>1,5</i>	<i>0,4</i>
	<i>% eng og beite</i>	<i>56</i>	<i>55</i>	<i>62</i>	<i>63</i>	<i>63</i>			

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 1.

2.2 Strukturutvikling i noen produksjoner

Fra og med 2004 ble begrepet *driftsenhet* byttet ut med *jordbruksbedrift*. Denne endringen var en følge av regelendringene for å være tilskuddsberettiget. Begrepet bruk er allikevel av plasshensyn beholdt i tabeller, og betyr mer presist jordbruksbedrift for årene 1999–2003 og driftsenhet for tidligere år. Med de nye reglene er det ikke så enkelt å presentere driftsenheter på samme måte som før. Samdrifter i melkesektoren har skapt presentasjonsproblemer en del år, og etter hvert som vi har fått mange varianter av juridiske foretak har det blitt enda mer komplisert. Dette skyldes at samme «gårdsbruk» eller «gårdbruker» i tradisjonell tankegang kan inngå med produksjon på flere tilskuddssøknader ved at virksomheten er organisert i, eller eieren deltar i, flere selskaper (foretak). For eksempel kan en tenke seg at kornproduksjonen skjer i et enkeltpersonforetak mens et veksthus er organisert som en annen selskapsform. Etter denne overgangen kan for eksempel 3 tidligere driftsenheter bli 1 jordbruksbedrift, men de kan også bli 4.

Det er skjedd omfattende endringer i antall og størrelse av jordbruksbedriftene og i sammensetningen av produksjonene de seneste årene. Nedenfor er det vist størrelsesfordeling for alle jordbruksbedrifter, og noen forskjellige produksjoner. En jordbruksbedrift kan være representert med flere produksjoner. En kan derfor ikke summere jordbruksbedriftene med de ulike produksjonene og komme fram til et riktig tall for totalt antall jordbruksbedrifter.

Tabell 2.4 viser endringer i det totale antall jordbruksbedrifter. Det er nedgang i antall for de mindre jordbruksbedriftene og en økning for de større. De aller minste jordbruksbedriftene har sterkest prosentvis årlig nedgang. For perioden fra 1989 til 2005 går antall jordbruksbedrifter i størrelsesgruppen 100 til 200 dekar også ned, men disse utgjør den samme relative andel i 2005 som i 1999.

Tabell 2.4 Totalt antall jordbruksbedrifter med areal og leid areal per jordbruksbedrift

Arealgruppe, dekar	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
0-50 ¹⁾	62 011	37 031	13 788	7 047	6 646	-5,0	-9,4	-11,9
%	49	37	20	13	12			
50-100	32 716	24 969	16 720	11 243	10 321	-2,7	-3,9	-7,7
%	26	25	24	20	19			
100-200	21 656	25 330	22 286	17 754	16 829	1,6	-1,3	-4,6
%	17	25	32	32	32			
200-300	5 639	7 928	10 367	10 354	10 157	3,5	2,7	-0,3
%	5	8	15	19	19			
300-500	2 579	3 266	5 273	6 631	6 779	2,4	4,9	4,3
%	2	3	8	12	13			
> 500	701	858	1 577	2 478	2 677	2,0	6,3	9,2
%	1	1	2	5	5			
Alle bruk	125 302	99 382	70 011	55 507	53 227	-2,3	-3,4	-4,5
1000 daa	9 539	9 909	10 382	10 397	10 359	0,4	0,5	0,0
Daa/bruk	76	100	148	187	195	2,7	4,1	4,6
Leid areal, 1000 daa	1 920	2 318	3 239	3 883	3 970	1,9	3,4	3,5
Leid areal, %	20	23	31	37	38			
Leid areal, daa/bruk	15	23	46	70	75	4,3	7,1	8,3

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5-50 daa

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå: De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 5 for antall jordbruksbedrifter og tabell 2 for leid areal.

Antall dekar per jordbruksbedrift øker gjennom hele perioden fra 1979. Det har sammenheng med at antallet jordbruksbedrifter avtar. Arealet på de jordbruksbedriftene som går ut av drift, kan enten gå helt ut av jordbruksdrift eller overtas av andre jordbruksbedrifter ved salg eller utleie. Tabell 2.4 viser videre at både totalt leid areal og leid areal per jordbruksbedrift har økt fra 1979 til 2005. Andelen av leid areal er høyest i Nord-Norge når en ser på landsdelene, og her er 46 prosent leid. Variasjonen mellom fylkene er imidlertid betydelig, og det er i Agder-fylkene, Telemark og Troms, vi finner størst andel leid jord – alle med over 50 prosent.

Fra og med 2002 ble reglene for å kunne søke produksjonstilskudd endret, jf. Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket. Flere selskapsformer er blitt tilskuddsberettiget, blant annet aksjeselskaper, ansvarlige selskaper og stiftelser. Tabell 2.5 viser hvor mange prosent av søkerne som ikke var enkeltpersonsforetak i 1999, 2001, 2003 og 2005.

Tabell 2.5 Fylkesvis andel av tilskuddssøkerne som ikke er enkeltpersonsforetak

Fylke	1999	2001	2003	2005*	Antall i 2005
Østfold	0,7	0,8	3,0	3,0	80
Akershus	0,6	0,6	2,5	2,6	66
Oslo	8,0	8,3	20,0	16,7	3
Hedmark	0,8	1,2	2,9	3,2	133
Oppland	1,6	3,0	5,7	7,1	396
Buskerud	0,4	0,6	2,3	3,2	86
Vestfold	0,4	0,8	2,4	2,4	43
Telemark	0,7	0,7	2,0	2,5	42
Aust-Agder	0,9	0,9	2,7	3,2	24
Vest-Agder	0,6	0,7	2,1	3,6	44
Rogaland	1,0	1,7	3,9	5,8	294
Hordaland	0,9	1,3	2,8	4,0	140
Sogn og Fjordane	0,8	1,2	2,4	3,6	135
Møre og Romsdal	1,0	1,6	3,7	4,8	168
Sør-Trøndelag	1,2	1,4	3,1	4,0	142
Nord-Trøndelag	1,6	2,4	5,1	6,3	245
Nordland	0,7	1,5	3,6	4,2	113
Troms	0,7	0,9	2,2	2,9	39
Finnmark	0,5	1,1	3,4	4,3	18
Hele landet	0,9	1,4	3,4	4,3	
Antall	630	902	1 873	2 211	2 211

* Foreløpige tall

Kilde: SLF sin tilskuddsstatistikk per 31.07.

For landet som helhet har andelen upersonlige søkere økt fra 0,9 prosent til 4,3 prosent, og det er blitt 1 581 flere upersonlige søkere fra 1999 til 2005. Oslo har den største andelen andre selskapsformer, mens det er minst andel i Vestfold og Telemark. Flest søkere med annen selskapsform er det i Oppland, noe som henger sammen med at det er her det finnes flest samdrifter.

Det var i 2002 79 aksjeselskaper, 1 298 ansvarlige selskaper (i all hovedsak samdrifter) og 441 med annen selskapsform. DA (selskap med delt ansvar) er det mest brukte formen for ansvarlige selskap i jordbruket. I tillegg benyttes ANS (ansvarlig selskap). Andre selskapsformer er blant annet landbruksskoler, stiftelser, fengsler og Planteforsk. Oppsplitting i ulike selskapsformer i jordbruket har ikke tilgjengelig for årene etter 2002.

Tabell 2.6 viser endringer i antall jordbruksbedrifter med korn og oljevekster. Antall jordbruksbedrifter med korn har hatt en nedgang på 33 prosent fra 1989 til 1999. Samtidig har kornarealet vært mer stabilt (en nedgang på omlag 5 prosent), og kornarealet per jordbruksbedrift har derved økt fra 107 dekar til 153 dekar. Det er antallet av de minste jordbruksbedriftene med korn som har hatt den største prosentvise årlige nedgangen. I perioden 1979 til 1989 minket antallet

jordbruksbedrifter under 100 dekar, mens størrelsesgruppene over 100 dekar økte i antall. Fra 1989 til 1999 har antallet jordbruksbedrifter gått ned for alle størrelsesgrupper under 300 dekar. De største jordbruksbedriftene, over 300 dekar, har økt både relativt sett og i totalt antall. Fra 1999 til 2005 har totalt antall bruk blitt redusert med 23 prosent, og en stadig større andel har over 200 dekar.

Tabell 2.6 Antall jordbruksbedrifter med korn og oljevekster etter areal av korn og oljevekster

Arealgruppe, dekar	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
< 20	9 698	4 559	1 277	491	419	-7,3	-11,9	-17,4
%	25	14	6	3	2			
20–50	10 187	7 839	3 602	2 150	1 969	-2,6	-7,5	-9,8
%	26	24	16	12	12			
50–100	8 766	8 135	5 286	3 917	3 702	-0,7	-4,2	-5,8
%	22	25	24	22	22			
100–200	6 960	7 611	6 170	5 281	5 022	0,9	-2,1	-3,1
%	18	23	28	30	30			
200–300	2 346	2 848	2 793	2 621	2 584	2,0	-0,2	-1,3
%	6	9	13	15	15			
300–400	865	1 190	1 319	1 344	1 325	3,2	1,0	0,4
%	2	4	6	8	8			
> 400	710	921	1 462	1 848	1 882	2,6	4,7	4,8
%	2	3	7	10	11			
Antall bruk	39 532	33 103	21 909	17 652	16 903	-1,8	-4,0	-4,2
1 000 daa	3 255	3 530	3 345	3 283	3 249	0,8	-0,5	-0,4
Daa/bruk	82,3	106,6	152,7	185,9	192,2	2,6	3,7	4,0

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3a.

St.meld. nr. 19 tar opp at de klimatiske forhold begrenser arealer egnet til matkornproduksjon, og framholder at «Disse arealene har stor forsyningsmessig verdi og representerer en viktig nasjonal interesse.» Det er rug og særlig hvete som dyrkes til matkorn i videre utstrekning. Andelen som går til mat eller fôr, varierer mellom år, men i perioden 1990 til 1997 ble i gjennomsnitt 78 prosent av hveten avregnet som matkvalitet. Tabell 2.7 viser arealet av rug og hvete fylkesvis. Dyrkinga er konsentrert til Østlandet, og særlig fylkene rundt Oslofjorden og Hedmark. Denne landsdelen står for over 98 prosent av arealet, og Østfold og Vestfold har til sammen over 53 prosent av arealet.

Tabell 2.7 Areal av rug og hvete fordelt på fylker og landsdeler, 2005*. 1000 dekar

	Hvete	Rug	Sum	% - andel
Østfold	284,7	18,8	303,5	
Akershus og Oslo	152,8	12,0	164,9	
Hedmark	85,0	5,8	90,8	
Oppland	32,8	2,2	35,0	
Buskerud	74,0	6,4	80,4	
Vestfold	143,0	21,6	164,6	
Telemark	19,7	1,3	21,0	
Østlandet	792,1	68,1	860,2	98,3
Aust-Agder	0,5	0,3	0,8	
Vest-Agder	0,0	0,1	0,1	
Rogaland	1,0		1,0	
Agder og Rogaland		0,4	1,9	0,2
Vestlandet	0,5	0,0	0,5	0,1
Sør-Trøndelag	2,3	0,3	2,5	
Nord-Trøndelag	9,2	0,6	9,8	
Trøndelag	11,4	0,9	12,3	1,4
Nord-Norge			0,1	
Hele landet	805,5	69,4	874,9	100,0

* Foreløpige tall

Kilde: SSB, beregna totalpopulasjon 2005.

Tabell 2.8 og 2.9 viser antall jordbruksbedrifter og arealet av poteter og grønnsaker på friland. Det har vært størst prosentvis årlig nedgang for de minste jordbruksbedriftene. Antall jordbruksbedrifter med poteter på arealer under 50 dekar har gått ned i hele perioden fra 1979. For jordbruksbedrifter med mer enn 50 dekar poteter har det vært en økning i antallet fram til 1997 og en nedgang i årene etterpå. Totalt sett har antall jordbruksbedrifter med poteter avtatt med 73 prosent fra 1989 til 1999. Potetarealet har også hatt en markert nedgang med 27 prosent i perioden fra 1989 til 2005, hvorav bare 3 prosent var før 1997. Potetarealet per jordbruksbedrift er nesten tredoblet fra 1989 til 1999, og ser også ut til å øke fra 2004 til 2005. Det totale antall dekar ble redusert med 3,3 prosent det siste året, samtidig som antall bruk er redusert med 702, noe som tilsvarer over 12 prosent reduksjon.

Tabell 2.8 Antall jordbruksbedrifter med poteter etter potetareal

Arealgruppe, dekar	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
< 5	80 792	32 014	7 300	3 512	2 951	-8,8	-13,7	-14,0
%	92	86	71	62	59			
5-9	2 851	1 306	527	313	296	-7,5	-8,7	-9,2
%	3	4	5	6	6			
10-19	1 637	1 210	550	324	272	-3,0	-7,6	-11,1
%	2	3	5	6	5			
20-49	1 547	1 540	871	592	539	0,0	-5,5	-7,7
%	2	4	8	10	11			
50-99 ¹⁾	569	1 031	1 009	495	477	6,1	-0,2	-11,7
%	1	3	10	9	10			
> 100				439	438			
%				8	9			
Antall bruk	87 396	37 101	10 257	5 675	4 973	-8,2	-12,1	-14,3
Antall daa	214 013	188 929	148 522	141 857	137 240	-1,2	-2,4	-1,3
Daa/bruk	2,4	5,1	14,5	25,0	27,6	7,8	11,0	11,3

* Foreløpige tall

1) For 1979, 1989 og 1999 gjelder tallene bruk med > 50 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3b.

Arealet med grønnsaker på friland har økt med 6 prosent samtidig som antall jordbruksbedrifter med disse produksjonene har gått ned med 67 prosent fra 1989 til 1999 (tabell 2.9). Det mest markerte trekk er at de aller minste produsentene med under 2 dekar har avtatt sterkt. Fra 1989 til 1999 er det en nedgang i antall produsenter i alle størrelsesgrupper unntatt gruppen med over 50 dekar grønnsaker, der antallet har økt. Det har gitt en gjennomsnittlig økning i grønnsakarealet per jordbruksbedrift fra 2 dekar i 1979 til 9 dekar i 1989 og 28 dekar i 1999. I 1999 utgjorde jordbruksbedrifter med mindre enn 50 dekar grønnsaker 82 prosent, mens de i 2005 utgjorde 75 prosent. I 2005 var gjennomsnittlig grønnsaksareal 43,7 dekar per jordbruksbedrift. Grønnsaker på friland er inkludert kålrot til mat og erter og bønner til konservesindustrien for 1999, 2003 og 2004.

Tabell 2.9 Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker på friland etter grønnsakareal

Arealgruppe, dekar	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
< 2	20 100	3 712	366	258	208	-15,5	-20,7	-9,0
%	86	57	17	16	14			
2-5	989	744	336	194	188	-2,8	-7,6	-9,2
%	4	11	16	12	13			
5-10	787	623	262	150	136	-2,3	-8,3	-10,4
%	3	10	12	9	9			
10-19	656	579	302	179	157	-1,2	-6,3	-10,3
%	3	9	14	11	10			
20-29 ¹⁾	589	602	482	157	161	0,2	-2,2	
%	3	9	23	10	11			
30-49				267	261			
%				17	18			
50-89 ²⁾	178	256	375	197	197	3,7	3,9	
%	1	4	18	13	13			
90-129				86	78			
%				6	6			
> 130				103	117			
%				6	8			
Antall bruk	23 299	6 516	2 123	1 591	1 503	-12,0	-10,6	-5,6
Antall daa	55 218	57 030	60 187	64 640	65 630	0,3	0,5	1,6
Daa/bruk	2,4	8,8	28,3	40,6	43,7	14,0	12,5	7,6

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3c.

1) For årene 1979, 1989 og 1999 gjelder tallene størreslesgruppen 20-50 dekar

2) For årene 1979, 1989 og 1999 gjelder tallene størreslesgruppen > 50 dekar

Tabell 2.10 viser utviklingen i antall bruk med engareal. Tabellen omfatter alt engareal, dvs sum fulldyrka og overflatedyrka/innmarksbeite, med andre ord alle eienommer som dyrker grovfôr. Vi ser at antall bruk har blitt betydelig redusert fra 1979 til 2005, mens arealet har økt. Totalt sett har 60 prosent av brukene med engareal forsvunnet i løpet av perioden. Andelen bruk med over 100 dekar engareal har økt fra å utgjøre 14 prosent i 1979 til å være 64 prosent i 2005.

Tabell 2.10 Antall jordbruksbedrifter med engareal etter størrelsen på engarealet

Arealgruppe, dekar	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
1-19	27 753	13 523	4 077	1 954	1 816	-6,9	-11,3	-12,6
%	27	18	7	5	4			
20-49	34 869	20 213	10 454	5 050	4 468	-5,3	-6,4	-13,2
%	34	27	19	12	11			
50-99	25 916	20 134	14 409	9 387	8 600	-2,5	-3,3	-8,2
%	25	27	26	22	21			
100-199	11 954	17 410	18 626	14 696	13 834	3,8	0,7	-4,8
%	12	23	33	34	34			
200-399	1 727	3 130	7 955	10 392	10 613	6,1	9,8	4,9
%	2	4	14	24	26			
> 400	112	136	483	1 452	1 684	2,0	13,5	23,1
%	0	0	1	3	4			
Antall bruk	102 331	74 546	56 004	42 931	41 015	-3,1	-2,8	-5,1
1000 daa	5 388	5 278	6 388	6 552	6 561	0,2	1,5	0,4
Daa/bruk	52,7	73,5	114,1	152,6	160,0	3,4	4,5	5,8

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3d.

Tabell 2.11 viser struktursammensetningen på jordbruksbedrifter med melkeku fra 1979 til 2005. Antall jordbruksbedrifter med melkekyr er redusert med 22 prosent fra 1989 til 1999. Mellom 2004 og 2005 har antall driftenheter gått ned med 5,5 prosent, mens antall melkekyr per jordbruksbedrift gikk opp.

Antall besetninger er redusert mest i de minste størrelsesgruppene. Fra 1979 til 1989 avtok også antall store besetninger, mens antall besetninger med 10 til 20 melkekyr økte. Fra 1989 til 1999 var det en økning for alle størrelsesgrupper med over 15 melkekyr. I 1999 hadde 15 prosent av alle jordbruksbedrifter med melkeku over 20 melkekyr, mens i 2005 utgjorde denne størrelsesgruppa 26 prosent.

Tabell 2.11 Antall jordbruksbedrifter med melkeku etter besetningsstørrelse¹⁾

Besetnings- størrelse	1979 ²⁾	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
1-9	23 147	11 610	6 047	2 954	2 750	-6,7	-6,3	-12,3
%	59	40	27	17	17			
10-14	7 980	9 711	7 979	5 034	4 597	2,0	-1,9	-8,8
%	21	33	35	30	29			
15-19	4 223	5 085	5 201	4 456	4 321	1,9	0,2	-3,0
%	11	17	23	27	27			
20-29	2 692	2 208	2 834	3 202	3 127	-2,0	2,5	1,7
%	7	8	13	19	20			
30-50	762	476	537	881	868	-4,6	1,2	8,3
%	2	2	2	5	5			
> 50	102	53	61	139	199	-6,3	1,4	21,8
%	0	0	0	1	1			
Antall bruk	38 906	29 143	22 659	16 666	15 862	-2,8	-2,5	-5,8
1 000 melkekyr	372	340	313	272	265	-0,9	-0,8	-2,8
Melkekyr per bruk	9,6	11,7	13,8	16,3	16,7	2,0	1,7	3,2

* Foreløpige tall

1) Samdrifter er med som en jordbruksbedrift (se også tabell 2.11)

2) Tallene inkluderer også eventuelle ammekyr

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3e.

Antallet samdrifter i melkeproduksjonen øker stadig. I 2005 har Statens Landbruksforvaltning registrert 1 481 samdrifter i drift, og disse inkluderer totalt 3 364 eiendommer. Tabell 2.12 gir en fylkesvis oversikt over registrerte samdrifter 2001, 2003 og 2005, og antall eiendommer som er med i samdriftene i 2005.

Tabell 2.12 Antall samdrifter i melkeproduksjon og fordelingen av eiendommer som inngår

	2001	2003	2005	Antall samdrifter fordelt på antall eiendommer per samdrift 2005				Antall eiendommer i samdrift 2005
				2	3	4	≥ 5	
Østfold	7	12	17	16	1			35
Akershus	3	6	11	9	1	1		25
Hedmark	32	38	63	48	10	4	1	148
Oppland	183	249	323	271	36	8	8	728
Buskerud	6	14	20	11	5	4		53
Vestfold	4	7	10	7	2	1		24
Telemark	10	14	16	13	2	1		36
Østlandet	245	340	460	375	57	19	9	1 049
Aust-Agder	6	9	12	10	2			26
Vest-Agder	8	15	32	29	3			67
Rogaland	78	170	254	210	33	5	6	572
Agder og Rogaland	92	194	298	249	38	5	6	665
Hordaland	45	64	96	86	4	2	4	213
Sogn og Fjordane	50	75	118	96	19	1	2	267
Møre og Romsdal	61	86	124	97	18	7	2	289
Vestlandet	156	225	338	279	41	10	8	769
Sør-Trøndelag	52	74	110	87	19	3	1	249
Nord-Trøndelag	109	163	198	159	21	11	7	463
Trøndelag	161	237	308	246	40	14	8	712
Nordland	37	52	63	54	7	1	1	139
Troms	8	8	8	8				16
Finnmark	2	2	6	5		1		14
Nord-Norge	47	62	77	67	7	2	1	169
Hele landet	701	1 058	1 481	1 216	183	50	32	3 364

* Foreløpige tall per 10.11.05

Kilde: Statens Landbruksforvaltning.

Tabell 2.12 viser at antall samdrifter totalt sett har økt frem til 2005, og at Oppland er det fylket som har flest samdrifter. De fleste samdriftene består av 2 eiendommer, og i 2005 er det registrert 1 216 slike samdrifter. De 3 364 eiendommene som driver i samdrift, utgjør over 21 prosent av alle bruk med melkeproduksjon.

I 1997 ble den første runden med kjøp og salg av melkekvote gjennomført. Formålet med dette var å effektivisere sektoren, stimulere aktive produsenter, ta i bruk ledig båskapasitet og øke fleksibiliteten. Totalt 641 ku-melkebønder solgte da kvoten, noe som utgjorde totalt 31 955 500 liter. Flest selgere var det i Møre og Romsdal, mens det var i Telemark den største andelen melkebønder solgte. 6,4 prosent av melkebøndene i Telemark solgte det første året. Hvert år senere har staten gjennomført en tilsvarende ordning, og i 2000 ble det i tillegg en ekstra salgsrunde på høsten. Antall kvoteselgere ble derfor størst i 2000, da i alt 1 642 ku-melkebønder sluttet. Tabell 2.13 viser fylkesvis oversikt over antallet kvoteselgere og

hvor mange liter de totalt har solgt i 1997, 1999, 2002 og 2005. Tallene gjelder kumelk, og tabellen viser også totaltall for hele perioden.

Tabell 2.13 Antall kvoteselgere fylkesvis, og antall solgte liter. Utvalgte år og hele perioden

Fylke	1997		1999		2003		2005		Hele perioden	
	Antall	1000 liter	Antall	1000 liter	Antall	1000 liter	Antall	1000 liter	Antall	1000 liter
Østfold	19	1 229	19	1 268	12	1 065	16	1 349	165	12 403
Akershus	18	1 089	31	1 970	7	505	13	1 772	188	14 842
Hedmark	27	1 326	31	1 980	26	1 801	45	3 637	375	23 834
Oppland	55	2 429	54	2 679	49	2 744	74	4 882	557	30 306
Buskerud	9	300	21	1 074	11	917	23	1 396	215	12 142
Vestfold	6	378	8	637	4	506	6	680	86	7 145
Telemark	25	1 138	19	784	10	385	8	535	136	6 098
Aust-Agder	18	648	15	747	13	670	17	920	131	5 914
Vest-Agder	15	573	29	1 284	8	433	28	1 651	249	12 175
Rogaland	70	4 687	71	4 791	40	2 733	138	11 341	824	59 424
Hordaland	37	1 544	32	1 321	32	1 683	51	2 755	534	26 257
Sogn og Fjordane	74	2 478	52	2 060	32	1 645	44	2 461	562	23 479
Møre og Romsdal	108	5 548	40	2 341	49	2 941	83	6 006	877	51 898
Sør-Trøndelag	74	3 966	55	3 077	53	3 525	87	6 416	726	44 958
Nord-Trøndelag	23	1 237	56	3 652	40	2 948	90	7 082	582	38 970
Nordland	37	1 872	37	1 914	45	2 575	63	4 379	521	29 684
Troms	21	1 223	15	694	14	994	12	935	209	12 916
Finnmark	5	293	10	662	3	217	8	514	64	4 539
Landet	641	31 956	595	32 934	448	28 284	806	58 710	7 001	416 984

Kilde: SLF

Fra 2000 til og med 2004 har det hvert år blitt færre og færre kvoteselgere, mens det i 2005 ble en betydelig økning. Da var det 806 som valgte å selge kvoten, mot 319 året før. Aust-Agder var i 2005 det fylket der relativt flest solgte, 10,2 prosent. Totalt for perioden har 7 001 personer solgt kvoten.

Privat kjøp og salg av melkekvoter innenfor eget fylke/region ble innført i 2003. I 2003 og 2004 kunne 30 prosent av kvoten omsettes privat, mens de resterende 70 prosent ble solgt til staten for kr 3,50 per liter. Fra og med 2005 økte den private omsettelige andelen til 60 prosent. Denne regelendringen er nok hovedårsaken til den sterke økningen i antall kvoteselgere i 2005.

De solgte melkekvotene har enten blitt beholdt av staten, eller blitt solgt ut igjen til melkebønder som har villet kjøpe mer kvote. Andelene her har variert mellom årene. En konsekvens av at det har blitt stadig færre melkebønder, og at flere av disse har kjøpt mer kvote, er vist i tabell 2.14. Den viser gjennomsnittlig kvote for kumelk i de ulike fylker enkelte år, og vi ser at gjennomsnittskvotene øker.

Tabell 2.14 Fylkesvis oversikt over gjennomsnittlig kvote på kumelk. 1998, 2001, 2003 og 2005. Liter

Fylke	1998	2001	2003	2005	% endring
					1998–2005
Østfold	97 512	108 606	124 310	136 198	39,7
Akershus	94 595	106 016	123 070	132 145	39,7
Oslo	200 000	149 795	159 533	159 533	-20,2
Hedmark	79 455	85 802	94 863	104 128	31,1
Oppland	67 022	73 481	81 248	90 577	35,1
Buskerud	64 551	69 549	79 378	88 478	37,1
Vestfold	97 949	107 759	135 198	152 298	55,5
Telemark	52 958	59 196	65 831	75 165	41,9
Aust-Agder	57 895	64 519	72 919	83 150	43,6
Vest-Agder	58 711	63 874	72 178	77 672	32,3
Rogaland	90 499	98 963	108 397	117 484	29,8
Hordaland	58 969	63 766	71 249	78 771	33,6
Sogn og Fjordane	56 955	61 307	66 908	71 730	25,9
Møre og Romsdal	71 686	77 834	88 997	96 794	35,0
Sør-Trøndelag	74 539	79 642	88 396	97 162	30,4
Nord-Trøndelag	81 552	88 019	99 598	109 078	33,8
Nordland	69 938	75 305	83 728	91 190	30,4
Troms	76 263	81 927	93 154	98 671	29,4
Finnmark	91 935	95 660	99 845	105 494	14,7
<i>Landet</i>	<i>73 246</i>	<i>79 479</i>	<i>88 819</i>	<i>97 166</i>	<i>32,7</i>

Kilde: SLF

Vi ser at gjennomsnittskvoten har økt jevnt etter at ordningen med kjøp og salg ble innført i 1997. Økningen fra 1998 til 2005 var på 23 920 liter per bruk, noe som tilsvarer nesten 33 prosent økning. Det er kun Oslo som har fått redusert gjennomsnittskvoten i denne perioden, mens Vestfold har opplevd størst økning.

Tabell 2.15 viser gjennomsnittspris fra to private omsetningskanaler som til sammen har 23 prosent av det private markedet for omsetning av kumelkekvoter i 2005. Markedsandelen varierer mellom fylkene. Omsetningskanalene omsatte totalt 8,0 mill. liter med en gjennomsnittspris 7,54 kr/l i 2005. Høyest pris var i Nordland og Finnmark med over 9 kr/l. Lavest pris var i Hordaland med 4,23 kr/l. Den totale mengden som ble omsatt privat i 2005 var på 35,1 mill. liter kumelk (tilsvarende 60 prosent av den totale mengden i tabell 2.14).

Tabell 2.15 Privat omsetning av melkekvoter (ku). Mengde og pris hos to aktører, og totalt antall liter omsatt i 2004 og 2005

	2004			2005		
	Gj.snitt- lig pris. Kr/liter	Mengde i utvalget. Liter	Sum liter omsatt pri- vat	Gj.snitt- lig pris. Kr/liter	Mengde i utvalget. Liter	Sum liter omsatt privat
Østfold, Vestfold, Akershus/Oslo	3,70	25 064	409 846	7,09	501 424	2 280 221
Hedmark	5,92	94 371	465 847	7,15	628 745	2 180 299
Oppland	8,37	133 610	589 430	8,23	683 695	2 927 831
Buskerud	4,85	133 813	329 037	5,12	364 276	837 331
Telemark	5,00	13 306	82 347	6,00	123 906	320 901
Aust-Agder	-	0	47 534		0	552 231
Vest-Agder	6,50	34 332	128 799	8,18	181 086	988 958
Rogaland	9,05	111 373	788 814	8,38	450 254	6 770 617
Hordaland	5,24	154 398	623 820	4,23	660 153	1 591 471
Sogn og Fjordane	7,01	87 748	243 797	6,89	590 384	1 476 504
Møre og Romsdal	6,84	137 621	617 129	7,88	507 517	3 600 825
Sør-Trøndelag	7,75	354 121	816 782	7,83	935 878	3 848 923
Nord-Trøndelag	9,27	305 705	565 076	8,47	1 287 944	4 229 641
Nordland	8,76	273 496	463 544	9,01	796 044	2 627 235
Troms	6,47	241 499	377 666	7,76	149 003	560 828
Finnmark	7,00	17 700	71 471	9,48	150 416	308 132
Landet	7,43	2 118 157	6 620 939	7,54	8 010 725	35 101 948

Kilde: Melkebors.no, melkekvoter.no og SLF, 2005.

Fra 1998 er det blitt registrert driftsenheter med ammekyr etter besetningstørrelse. Dette er vist i tabell 2.17 nedenfor. Gjennom hele perioden har det vært flest jordbruksbedrifter med 1–4 ammekyr, men andelen er stadig synkende. Det var flest jordbruksbedrifter med ammeku i år 2000, og antallet har gått ned med 14 prosent fra 2000 til 2005. Samtidig har antall ammekyr økt med 25 prosent, noe som medfører at gjennomsnittsbruket økte med over 3 kyr.

Tabell 2.16 Antall jordbruksbedrifter med ammeku etter besetningsstørrelse

Besetningsstørrelse	1998	1999	2001	2004	2005*	Årlig %-vis endring 99-05
1-4	2 783	2 856	2 546	1 882	1 631	-8,9
%	55	52	44	35	31	
5-9	1 261	1 410	1 651	1 506	1 482	0,8
%	25	26	28	28	28	
10-14	517	599	761	894	866	6,3
%	10	11	13	16	17	
15-19	215	273	371	495	515	11,2
%	4	5	6	9	10	
20-29	181	216	299	421	454	13,2
%	4	4	5	8	9	
30-50	75	87	161	204	243	18,7
%	1	2	3	4	5	
> 50	12	23	27	38	52	14,6
%	0	0	0	1	1	
Antall bruk	5 044	5 464	5 816	5 440	5 243	-0,7
1 000 ammekyr	32	37	46	53	56	7,1
Ammekyr per bruk	6,3	6,7	7,9	9,8	10,6	7,9

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Søknad om produksjonstilskudd i 1998, den fullstendige jordbrukstellingen i 1999, mens øvrige år er den beregna totalpopulasjon.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3f.

Tabell 2.17 viser strukturutviklingen i saueholdet fra 1979 til 2005. Vi ser at antall jordbruksbedrifter med vinterfôra sau er redusert til 39 prosent i dette tidsrommet. Tallet på vinterfôra sauer økte fra 1999 til 2004, men har blitt redusert til 2005. Antall sau per jordbruksbedrift har økt fra 19 i 1979 til henholdsvis 42 og 53 i 1999 og 2005. I 1979 hadde 8 prosent av sauebrukene over 50 vinterfôra sauer, mens denne andelen var økt til 42 prosent i 2005.

Tabell 2.17 Antall jordbruksbedrifter med vinterfôra sau etter besetningsstørrelse

Besetnings- størrelse	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
1-19	31 131	13 235	6 790	3 960	3 628	-8,2	-6,5	-9,9
%	70	46	30	21	21			
20-49	9 801	10 261	8 997	7 186	6 513	0,5	-1,3	-5,2
%	22	36	40	39	37			
50-99	2 827	4 216	5 223	5 190	5 086	4,1	2,2	-0,4
%	6	15	23	28	29			
100-150	755 ¹⁾	1 175 ¹⁾	1 699 ¹⁾	1 609	1 605	4,5	3,8	-0,9
%	2	4	7	9	9			
> 150				682	727			
%				4	4			
Antall bruk	44 514	28 887	22 709	18 627	17 559	-4,2	-2,4	-4,2
1 000 sau	863	899	955	967	945	0,4	0,6	-0,2
Sauer per bruk	19,4	31,1	42,1	51,9	53,8	4,9	3,1	4,2

* Foreløpige tall

1) Alle bruk med > 100 vinterfôra sau.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3g.

Tabell 2.18 og 2.19 viser sammensetningen av de kraftfôrkrevende husdyrproduksjonene smågris- og eggproduksjon, fra 1979 til 2005. Antall jordbruksbedrifter med purker (inkludert ungpurker) har avtatt med 30 prosent fra 1989 til 1999, mens antall purker har økt med 15 prosent. Fra 1999 til 2005 har 43 prosent av jordbruksbedriftene sluttet med gris, men antall purker er det samme i 2005 som i 1999. Gjennomsnittsstørrelsen på besetningene har økt, fra 9 i 1979 til 27 i 1999 og 46 purker i 2005. Kun antall besetninger med over 60 purker har økt etter 1999, alle andre størrelsesgrupper har blitt færre. Den relative andelen jordbruksbedrifter med over 30 purker har gått fra 5 prosent i 1979 til 33 prosent i 1999, og utgjorde 52 prosent i 2005.

Tabell 2.18 Antall jordbruksbedrifter med purker, inkludert ungpurker, etter besetningsstørrelse

Besetnings- størrelse	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
1-9	5 889	2 204	1 123	529	453	-9,4	-6,5	-14,0
%	66	42	31	23	22			
10-19	1 874	1 426	779	359	302	-2,7	-5,9	-14,6
%	21	27	21	15	14			
20-29	749	878	599	321	266	1,6	-3,8	-12,7
%	8	17	16	14	13			
30-39	255	380	396	246	236	4,1	0,4	-8,3
%	3	7	11	11	11			
40-49	79	150	282	212	185	6,6	6,5	-6,8
%	1	3	8	9	9			
50-59	32	64	186	169	172	7,2	11,3	-1,3
%	0	1	5	7	8			
60-69	15	41	96	110	126	10,6	8,9	4,6
%	0	1	3	5	6			
70-99	21 ¹⁾	86 ¹⁾	215 ¹⁾	197	161	15,1	9,6	
%	0	2	6	9	8			
> 100				185	203			
%				8	10			
Antall bruk	8 914	5 229	3 676	2 328	2 104	-5,2	-3,5	-8,9
1 000 purker	82	84	97	99	97	0,3	1,5	0,0
Purker per bruk	9,2	16,1	26,5	42,4	46,3	5,8	5,1	9,7

* Foreløpige tall

1) Gjelder bruk med > 70 purker

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3h.

Antall jordbruksbedrifter med høner er redusert med 31 prosent i tidsrommet 1989 til 1999. Antall høner har samtidig gått ned 8 prosent, noe som har medført at antall høner per jordbruksbedrift har økt med 35 prosent (tabell 2.20). Den årlige prosentvise reduksjonen er størst blant de minste besetningene i tidsrommet 1979 til 1989. I denne perioden var det besetningsstørrelser med mellom 1 000 og 5 000 høner som økte i antall, og fra 1989 til 1999 var det bare de største besetningene med mer enn 5 000 høner som økte i antall. Alle størrelsesgrupper med mindre enn 5 000 høner har blitt redusert fra 1999 til 2005. Det relative forholdet mellom besetningsstørrelsene har ikke endret seg så mye etter 1999, men vi finner en stadig større andel i den største størrelsesgruppa. Antall høner ble redusert fra 2004 til 2005, men gjennomsnittlig antall høner per jordbruksbedrift økte allikevel.

Tabell 2.19 Antall jordbruksbedrifter med verpehøner etter besetningsstørrelse

Besetningsstørrelse	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
1-99	11 198	3 653	2 712	1 759	1 627	-10,6	-2,9	-8,2
%	76	62	67	64	64			
100-499	1 898	593	166	90	82	-11,0	-12,0	-11,1
%	13	10	4	3	3			
500-999	576	406	155	72	61	-3,4	-9,2	-14,4
%	4	7	4	3	2			
1 000-1 999	411	591	398	210	157	3,7	-3,9	-14,4
%	3	10	10	8	6			
2 000-4 999	470	622	477	336	298	2,8	-2,6	-7,5
%	3	10	12	12	12			
> 5 000	102	65	156	301	300	-4,4	9,1	11,5
%	1	1	4	11	12			
Antall bruk	14 655	5 930	4 064	2 768	2 525	-8,7	-3,7	-7,6
1000 høner	3 828	3 442	3 181	3 529	3 365	-1,1	-0,8	0,9
Høner per bruk	261	580	783	1 275	1 333	8,3	3,0	9,3

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 3i.

3 Produksjon og matvareforbruk

Norge har et begrenset areal med dyrka jord. Klimatiske forhold legger samtidig begrensninger på avlingsutbyttet. Dette bidrar til at en betydelig del av matvarebehovet blir dekket med import. Blant annet dekkes alt sukker og en stor del av frukt- og grønnsaksforbruket av import. Totalt utgjør norsk produksjon ca. 50 prosent av det totale innenlandske matvareforbruket i dag, regnet på energibasis.

Dette kapitlet viser tilgangen på matvarer gjennom produksjon og import, og tar også opp matvareforbruk og mattrygghet.

3.1 Oversikt over samlede produserte mengder

I St.meld. nr. 19 (1999–2000) er det pekt på at en regional fordeling av matproduksjonen i Norge er ønskelig med tanke på langsiktig matvaresikkerhet, bosetting i bygdene og et levende kulturlandskap.

Tabellene 3.1a–h illustrerer hvordan utviklingen i den norske jordbruksproduksjonen fordeler seg mellom regionene. «Årlig prosentvis endring» er en indikator som er svært følsom for spesielle utslag i start- og sluttår for perioden. Den må derfor leses med en viss forsiktighet, spesielt for produksjoner som påvirkes av værforholdene i de enkelte år, som korn og potet.

Tabell 3.1a viser at 2004 var et godt år for *kornproduksjonen*. I 2005 var total kornproduksjon på 1 314 mill. kg, noe som er en reduksjon på 130 mill. kg eller 9 prosent fra 2004. Etter 1999 er det spesielt Østlandet og Trøndelag som har økt kornproduksjonen, mens produksjonen i de andre landsdelene har gått ned.

Tabell 3.1b nedenfor viser at produksjonen av *potet* økte med 24 tonn fra 2003 til 2004. Fra 1999 til 2004 er det kun på Vestlandet at produksjonen har blitt redusert, mens den årlige produksjonsøkningen var størst i Agder/Rogaland.

Tabell 3.1a Produksjon av korn fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	958,2	1 011,8	1 039,0	1 223,8	1 115,1	0,5	0,3	1,2
Agder/Rogaland	16,3	17,9	28,2	27,2	27,4	0,9	4,7	-0,5
Vestlandet	4,6	6,8	8,5	4,5	4,7	4,0	2,3	-9,2
Trøndelag	90,5	141,2	140,9	188,4	166,3	4,5	0,0	2,8
Nord-Norge	0,3	0,0	1,5	0,7	0,8			
Landet	1 069,9	1 179,6	1 218,1	1 444,6	1 314,3	1,0	0,3	1,3

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4a.

Tabell 3.1b Produksjon av potet fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2003	2004	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-04
Østlandet	241,4	312,5	282,3	265,8	290,7	2,6	-1,0	0,6
Agder/Rogaland	51,3	52,1	28,3	35,4	35,8	0,2	-5,9	4,8
Vestlandet	33,2	16,4	11,6	10,3	9,8	-6,8	-3,4	-3,4
Trøndelag	58,5	61,2	47,9	49,4	48,6	0,5	-2,4	0,3
Nord-Norge	22	13,1	10,3	11,3	11,6	-5,1	-2,4	2,4
Landet	406,4	455,1	380,2	372,2	396,4	1,1	-1,8	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4b.

Tabell 3.1c viser at den totale *melkeproduksjonen* gikk ned med 0,6 prosent fra 2004 til 2005, til 1 511 mill. liter. Den prosentvise reduksjonen var størst på Østlandet, og minst i Trøndelag.

Tabell 3.1c Produksjon av kumelk fordelt på regioner. Millioner liter

	1979	1989	1999	2004	2005	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	508,8	467,6	423,5	380,9	376,4	-0,8	-1,0	-1,9
Agder/Rogaland	350,5	370,4	318,4	320,5	319,1	0,6	-1,5	0,0
Vestlandet	363,1	422,8	385,1	340,9	339,8	1,5	-0,9	-2,1
Trøndelag	351,6	386,7	347,9	319,7	318,9	1,0	-1,1	-1,4
Nord-Norge	168,0	187,8	172,4	158,2	157,1	1,1	-0,9	-1,5
Landet	1 741,9	1 835,4	1 647,3	1 520,3	1 511,4	0,5	-1,1	-1,4

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4c.

Kilde: Norske meierier, Jæren Gardsmeieri, Gausdalmeieriet AS, Omsetningsrådet og SLF.

Tabellene 3.1d–f viser utvikingen i *kjøttproduksjonen* i de ulike regioner. Fra 2004 til 2005 ser vi en økning i produksjonen av storfekjøtt, mens produksjonen av svinekjøtt har blitt redusert, og mengde saue- og lammekjøtt var konstant. Den totale produksjonsmengden av *storfekjøtt* var i 2005 på 87,0 mill. kg., noe som er en liten økning fra året før. Den totale storfekjøttproduksjonen har variert mellom 90,6 og 84,8 mill kg i perioden 2000 til 2003.

Svinekjøttproduksjonen var i 2005 på 112,3 mill. kg, og nesten halvparten av produksjonen skjer på Østlandet. Den totale produksjonen økte med 0,6 mill. kg fra 2004, men det var kun Agder/Rogaland som økte produksjonsmengden. Produksjonen av *saue- og lammekjøtt* var i 2005 på 25,4 mill. kg, en reduksjon på 0,1 mill. kg fra 2004. Østlandet har størst andel av sauekjøttproduksjonen, med 28 prosent av mengden.

Tabell 3.1d Produksjon av storfekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	20,5	19,8	27,1	24,5	24,5	-0,3	3,2	-1,7
Agder	2,0							
Agder/Rogaland		13,8	19,1	17,3	17,6		3,3	-1,4
Vestlandet m/Rogaland	28,9							
Vestlandet		19,5	20,4	17,6	18,1		0,4	-2,0
Trøndelag	13,5	15	19,8	18,3	18,4	1,0	2,8	-1,2
Nord-Norge	5,8	7,3	9	8,4	8,4	2,2	2,2	-1,1
<i>Landet</i>	<i>70,7</i>	<i>75,4</i>	<i>95,4</i>	<i>86,1</i>	<i>87,0</i>	<i>0,6</i>	<i>2,4</i>	<i>-1,5</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4d.

Tabell 3.1e Produksjon av svinekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	33,4	38,7	50,8	51,4	49,7	1,5	2,8	-0,4
Agder	1,3							
Agder/Rogaland		17,3	26,5	30,4	31,9		4,3	3,2
Vestlandet m/Rogaland	26,8							
Vestlandet		9,5	6,1	5,7	5,6		-4,3	-1,5
Trøndelag	13,7	16,0	20,1	20,1	19,8	1,6	2,3	-0,2
Nord-Norge	1,1	2,3	4,9	5,3	5,3	8,1	7,6	1,4
<i>Landet</i>	<i>76,2</i>	<i>83,8</i>	<i>108,4</i>	<i>112,9</i>	<i>112,3</i>	<i>1,0</i>	<i>2,6</i>	<i>0,6</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4e.

Tabell 3.1f Produksjon av saue- og lammekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	3,8	5,7	6,2	7,2	7,1	4,0	0,9	2,1
Agder	0,6							
Agder/Rogaland		4,7	5,1	6,1	6,2		0,7	3,3
Vestlandet m/Rogaland	9,2							
Vestlandet		6,9	6,0	5,9	5,9		-1,4	-0,3
Trøndelag	1,5	2,0	2,1	2,5	2,5	3,3	0,3	3,1
Nord-Norge	2,0	3,4	3,2	3,9	3,8	5,4	-0,7	2,8
<i>Landet</i>	<i>17,1</i>	<i>22,7</i>	<i>22,6</i>	<i>25,5</i>	<i>25,4</i>	<i>2,9</i>	<i>-0,1</i>	<i>2,0</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Fraktkontoret for Kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4f.

Tabell 3.1g viser en total økning av *fjorfeproduksjonen* på 55 prosent fra 1999 til 2005. I denne perioden hadde Trøndelag den største økningen, med mer enn en dobling av produksjonen. *Eggproduksjonen* (tabell 3.1h) ble samlet sett redusert fra 2004 til 2005, og det var Østlandet, Agder/Rogaland og Nord-Norge som stod for denne reduksjonen. På Vestlandet og i Trøndelag økte produksjonen det siste året.

Tabell 3.1g Produksjon av fjørfekjøtt fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	7,8	13,1	24,4	32,9	32,9	5,3	6,4	5,1
Agder/Rogaland		2,9	5,3	8,4	9,4		6,1	9,9
Vestlandet m/Rogaland	2,2							
Vestlandet		1,3	1,3	1,4	1,3		0,0	0,4
Trøndelag	0,4	2,5	5,5	11,4	12,9	18,8	8,3	15,4
Nord-Norge	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
<i>Landet</i>	<i>10,5</i>	<i>19,8</i>	<i>36,5</i>	<i>54,2</i>	<i>56,5</i>	<i>6,6</i>	<i>6,3</i>	<i>7,5</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Statistisk sentralbyrås statistikk fra Kjøttkontrollen/Statens landbruksforvaltning.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4g.

Tabell 3.1h Produksjon av egg fordelt på regioner. Millioner kg

	1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
						79-89	89-99	99-05
Østlandet	18,3	21,0	22,0	22,0	20,9	1,3	0,5	-0,9
Agder/Rogaland	14,9	17,6	14,7	18,8	17,7	1,7	-1,8	3,2
Vestlandet	6,8	7,8	5,0	4,9	5,2	1,4	-4,4	0,7
Trøndelag	3,1	3,6	4,2	5,1	5,2	1,5	1,6	3,7
Nord-Norge	1,8	2,4	1,9	1,5	1,4	2,9	-2,5	-5,1
<i>Landet</i>	<i>44,9</i>	<i>52,4</i>	<i>47,7</i>	<i>52,3</i>	<i>50,4</i>	<i>1,5</i>	<i>-0,9</i>	<i>0,9</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

For fylkesvis fordeling se del II, tabell 4h.

3.2 Økologisk jordbruk

I 1991 innførte norske myndigheter en tilskuddsordning for jordbruksareal som drives økologisk. Ordningen omfatter både areal som er under omlegging til økologisk drift, og det arealet som allerede er omlagt. Debio er kontroll- og godkjenningensinstans. Myndighetene har en klar målsetning om økt utbredelse av økologisk jordbruksproduksjon her i landet. I St.meld. nr. 19 (1999–2000) heter det: «*Ut fra utviklingen i det norske markedet, og forbruksutviklingen for økologiske varer i våre naboland, mener departementet det er grunnlag for en målsetting om at 10 prosent av det totale jordbruksarealet i løpet av en tiårsperiode skal være omlagt til økologisk areal.*»

Høsten 2005 la den nye rød-grønne regjeringen frem sin regjeringsplattform, og der sa de om økologisk produksjon: «*Det skal være et mål at 15 prosent av matproduksjonen*

og matforbruket i 2015 skal være økologiske».

Tabell 3.2 viser hvordan det økologisk drevne jordbruksarealet har vokst i årene etter 1991. I år 2005 var den økologiske andelen av det totale jordbruksarealet på 3,5 prosent, eller 4,2 prosent dersom vi også inkluderer arealet som er under omlegging.

Tabell 3.2 Økologiske jordbruksbedrifter og økologisk jordbruksareal

	1991	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring 1991–2005
Antall jordbr.bedrifter med økologisk drift ¹⁾	423	1 762	2 484	2 496	13,5
Fulldyrka eng	9 629	95 930	203 869	208 689	24,6
Overflatedyrka eng	942	7 320	11 502	11 329	19,4
Gjødsla beite	2 023	22 497	50 888	54 071	26,5
Grønnfôr og silovekster	2 021	9 574	13 139	13 589	14,6
Korn og erter til modning	1 741	8 611	56 677	61 238	29,0
Potet	598	1 472	1 743	1 745	7,9
Andre vekster	980	3 195	6 703	7 849	16,0
Grønngjødsla areal og brakkmark	211	911	5 046	6 492	27,7
Godkjent økologisk jordbr.areal i alt, daa	18 145	149 510	349 567	365 002	23,9
Økologisk areal i % av jordbr.areal i drift	0,2	1,4	3,4	3,5	
Jordbruksareal under omlegging, daa	6 288	38 225	60 793	65 325	18,2

*Foreløpige tall

1) Omfatter alle bruk som er godkjent for tilskudd og/eller merke

Kilde: Statistisk sentralbyrå etter Debio og Debio.

Tabell 3.3 viser utviklingen av økologisk husdyrhold fra 1991 til 2005. Husdyrtallet økte frem til 2004, og det var antall økologiske verpehøner, ammekyr og melkekyr som økte mest i denne perioden. Fra 2004 til 2005 ble derimot alle husdyrslag bortsett fra ammekyr redusert.

Tabell 3.3 Husdyrhold på økologisk godkjente jordbruksbedrifter. Antall dyr¹⁾

	1991	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring 1991–2005
Storfe	957	7 424	18 649	18 533	23,6
Melkeku ²⁾	237	2 998	5 643	5 461	25,1
Ammeku	87	680	2 472	2 538	27,2
Annet storfe	633	3 746	10 534	10 534	22,2
Sau	3 007	18 393	33 375	31 962	18,4
Geit	209	1 052	2 230	1 443	14,8
Svin			749	494	
Slaktegris	53	282	462	272	12,4
Verpehøner	1 697	27 228	57 511	32 656	23,5
Kyllinger			7 037	5 387	

*Foreløpige tall

1) I 1991 var telledatoen 1/7, øvrige år; 31/12

2) Godkjent for melk og kjøtt

Kilde: Statistisk sentralbyrå etter Debio og Debio.

Registrering av slakt er hentet fra Fagsenteret for Kjøtt og omfatter innveid slakt både fra kjøttamvirket og andre private slakterier. Ikke alle rutiner ivaretar kravene til økologisk produksjon like godt, og ikke alle økologiske slakt blir registrert som økologisk. Det er usikkert hvor store mengder som ikke kommer med. Det er stort sett storfe og lam som produseres økologisk, og i mindre grad kraftfôrbasert kjøttproduksjon. Fra og med 2002 oppgir de også hvor stor mengde av de ulike kjøttslagene som selges videre som økologisk merket kjøtt. (Før 2002 ble det beregnet ut fra den prosenten som ble videresolgt.) Tabell 3.4a og b viser tilførsel og salg av økologisk storfe og lam/sau levert Norsk Kjøttamvirke, samt total tilførsel.

Tabell 3.4a Tilførsel og salg av økologisk storfekjøtt levert Norsk Kjøttamvirke og total tilførsel¹⁾. Tonn

	1997	1999	2001	2004	2005*	Årlig %-vis endring 1997–2005
Til Norsk Kjøttamvirke						
Tilførsel	52,5	186,8	393,8	700,3	678,3	37,7
Solgt som økologisk	18,4	20,5	47,3	74,0	109,1	24,9
Andel solgt ²⁾	35 %	11%	12 %	11 %	16 %	
Total tilførsel		375,2	471,5	892,9	912,6	29,7 ³⁾

*Foreløpige tall

1) Alt kjøtt anvendes, og det som ikke finner avsetning som økologisk, blir anvendt som ordinær vare

2) Det som ikke selges, blir lagt på fryselager for senere salg eller selges som ordinær vare

3) For perioden 1998-2005

Kilde: Landbrukets Prisentral fra Norsk Kjøttamvirke. Statens landbruksforvaltning og Fagsenteret for kjøtt.

Tabell 3.4b Tilførsel og salg av økologisk lamme- og sauekjøtt levert Norsk Kjøttssamvirke og total tilførsel¹⁾. Tonn

	1997	1999	2001	2004	2005*	Årlig %-vis endring 1997–2005
Til Norsk Kjøttssamvirke						
Tilførsel	86,6	145,0	293,5 ²⁾	311,8	254,5	14,4
Solgt som økologisk	45,9	31,0	64,6	12,8	18,8	-10,5
Andel solgt ³⁾	53 %	21 %	22 %	4 %	7 %	
Total tilførsel	128,8	213,4	330,7	412,2	360,3	13,7⁴⁾

*Foreløpige tall

- 1) Alt kjøtt anvendes, og det som ikke finner avsetning som økologisk, blir anvendt som ordinær vare
- 2) Nytt tall fra Fagsenteret for kjøtt
- 3) Det som ikke selges, blir lagt på fryseler for senere salg eller selges som ordinær vare
- 4) For perioden 1998–2005

Kilde: Landbrukets Priscentral fra Norsk Kjøttssamvirke. Statens landbruksforvaltning og Fagsenteret for kjøtt.

Norsk Kjøttssamvirke hadde økt tilførsel av økologisk storfe i perioden 1997 til 2004, men opplevde en liten reduksjon til 2005. Salgsmengden ble noe redusert fra 2002 til 2004, men økte igjen til 2005. Den samme utviklingen hadde de for sau- og lammekjøtt også, både når det gjelder tilførsel og anvendelse. Den totale tilførselen av storfekjøtt har økt alle årene etter 2000, mens tilførselen av sauekjøtt ble noe redusert det siste året.

Norsk Kjøttssamvirke sin tilgang på økologisk svine- og geitekjøtt er vist i tabell 3.5 og 3.6. For økologisk svinekjøtt ble tilførselen redusert fra 1999 til 2002, men fikk en betydelig økning deretter, blant annet på grunn av en satsning fra Debio. Det siste året ble imidlertid tilførselen både til Norsk Kjøttssamvirke og totalt betydelig redusert. Mengden kjøtt som selges som økologisk, har derimot blitt redusert etter 2003.

Tabell 3.5 Tilførsel og salg av økologisk svinekjøtt levert Norsk Kjøttssamvirke og total tilførsel¹⁾. Tonn

	1999	2002	2003	2004	2005*	Årlig %-vis endring 1999–2005
Til Norsk Kjøttssamvirke						
Total tilførsel	28,6	18,5	59,7	72,4	39,7	5,6
Solgt som økologisk		3,4	7,6	3,0	2,2	
Andel solgt ¹⁾		18 %	13 %	4 %	5 %	
Total tilførsel		18,9	57,8	70,5	48,8	12,5

*Foreløpige tall

- 1) Det som ikke selges, blir lagt på fryseler for senere salg eller selges som ordinær vare

Kilde: Statens Landbruksforvaltning og Fagsenteret for kjøtt.

Total tilførselen av økologisk geitekjøtt var i 1999 1,46 tonn, mens den i 2005 hadde økt til 1,94 tonn. Andelen som anvendes som økologisk sank fra 38 prosent i 2004 til 4 prosent i 2005.

Data for økologisk melk er hentet fra TINE Norske Meierier, og omfatter bare den melka som leveres som økologisk til merpris. Det dekker ikke hele den faktiske produksjonen. Mengden innveid økologisk melk økte med 46 prosent fra 2004 til 2005. Hele 48 prosent av den økologiske melken ble produsert på Østlandet, mens Nord-Norge har kun 3 prosent av produksjonen. Tabell 3.6 viser mengden av registrert produksjon og salg av økologisk melk. Andelen av melka som benyttes som økologisk ble jevnt redusert fra 2001 til 2004, men økte det siste året.

Tabell 3.6 Innveid og anvendt økologisk melk¹⁾. 1000 liter

	1997	1999	2001	2004	2005*	Årlig %-vis endring 1997–2005
Innveid	3 561,6	11 703,1	14 818,2	24 330,5	35 640,1	33,4
Anvendt som økologisk	1 755,0	2 514,5	6 284,3	6 130,6	12 297,4	27,6
Andel anvendt	49 %	21 %	42 %	25 %	35 %	

*Foreløpige tall

1) All melk anvendes, og det som ikke finner avsetning som økologisk, blir anvendt som ordinær vare

Kilde: Landbrukets Priscentral etter TINE Norske Meierier. Statens landbruksforvaltning etter TINE Norske Meierier.

Av økologiske fjørfeprodukter er det hovedsakelig egg som omsettes. Det er også en viss produksjon av kalkun. Det ble i 2002 startet salg av økologisk kylling, og i 2003 var det en viss produksjon av dette fra småprodusenter. Tabell 3.7 viser innveid og solgt mengde økologiske egg. Det er tall fra Prior og Nordgården som inngår her. SLF mangler tall for direktesalg fra gård, men dette utgjør heller ikke så mye. Etter år 2000 økte mengde innveid egg til 2004, med unntak av 2002. Til 2005 ble innveid mengde redusert med 19 prosent, mens salget økte med 3 prosent. Mengden egg som selges som økologiske har økt i hele perioden.

Tabell 3.7 Innveid og anvendt mengde økologiske egg. Tonn

	2000	2001	2002	2003	2004	2005*	Årlig %-vis endring 2000–2005
Innveid	300,1	380,4	343,8	448,4	648,2	524,7	11,8
Solgt som økologisk	192,0	254,0	283,1	357,6	388,1	398,3	15,7
Andel solgt	64 %	67 %	82 %	80 %	60 %	76 %	

Kilde: Statens landbruksforvaltning.

Mengden økologisk korn levert til mølle økte med 77 prosent fra 2003/2004 til 2004/2005 (tabell 3.8). Økologisk hvete har økt med 174 prosent, mens havre hadde en økning på 35 prosent. Produksjon av korn til eget såkorn og til eget fôr er ikke med. Fra og med 2002/2003 har vi tatt med tall for økologisk erter også. Denne produksjonen økte med 387 prosent det siste året.

Tidligere år har anvendelsen av økologisk korn blitt videreføret i sin helhet som økologisk vare, enten til fôr eller matmel. I 2004 oppstod det en ubalanse i markedet for økologisk korn som har medført en overproduksjon. Statens Landbruksforvaltning anslo at ved inngangen til kornåret 2005/2006 ville det være et overskudd av økologisk korn på ca. 5 000 tonn. Denne overskuddssituasjonen kan forklares ved det gode avlingsåret i 2004 samt at tidspunktet for innføring av kravet om 100 prosent økologisk kraftfôr i husdyrproduksjonen ble flyttet fra januar til august 2005. I tillegg var det noe sviktende etableringer av kraftfôrkrevende økologisk husdyrproduksjon i 2004.

Tabell 3.8 Økologisk korn levert mølle. Tonn

	1996/97	1999/00	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	Årlig %-vis endring 96/97–04/05
Hvete	54,9	295,8	449,9	643,6	810,8	2 222,7	58,8
Rug	40,4	43,6	20,0	55,0	333,8	571,6	39,3
Bygg	52,8	88,5	95,4	672,1	1 715,3	3 166,9	66,8
Havre	76,8	284,4	571,9	1 055,4	3 117,6	4 212,2	65,0
Erter				72,2	128,3	624,2	
Sum korn	224,9	712,2	1 137,2	2 498,4	6 105,9	10 797,6	62,2

Kilde: Landbrukets Prisentral etter Statens Kornforretning. Statens landbruksforvaltning.

Produksjon og omsatte mengder av grønnsaker og poteter er ikke med i registreringene. Det er per i dag ingen gode oversikter over markedet for økologiske poteter og grønnsaker, men SLF jobber med forbedringer her. Økologiske produkter inngår i prinsippet i oversikten over samlet produksjon i kapittel 3.1.

3.3 Import og eksport

Tallene for import og eksport av matvarer i tabellene nedenfor er hentet fra Statistisk sentralbyrås statistikk «Utenrikshandel». Varenomenklaturen er noe endret fra 1988 og tallene er derfor ikke fullt ut sammenlignbare alle år. Noen varegrupper er splittet opp, mens andre er slått sammen. De største endringene har vært i 1995, 1996 og 1998.

Utenrikshandelen med landbruksvarer er regulert gjennom ulike nasjonale markdstiltak som begrenser importen og fremmer eksporten. Omfanget av utenrikshandelen er igjen avhengig av markedsbalansen i verdensmarkedet på de ulike landbruksvarene samt internasjonale handelsavtaler. Norge har gjennom EØS-avtalen forpliktet seg til samhandel med EU på ulike landbrukssvarer. I tillegg har Norge forpliktelser i forhold til WTO-avtalen som blant annet regulerer forhold som markedsadgang, eksportstøtte og samlet støtte til jordbruket.

Import- og eksporttallene omfatter ikke varer i direkte transitt, men import av foredlede varer og varer som skal foredles i Norge er med. På samme måte er eksport av foredlede varer og norske varer som skal foredles i utlandet inkludert. Eksporten av varer til skip, luftfartøyer eller oljeplattformer registrert i Norge i utenriksfart, er ikke med. Likeså er grensehandel og andre varer som privatpersoner tar med inn i landet ikke registrert. Prisnivået på matvarer i Danmark og Sverige tas opp i kapittel 8.

Tallene for kjøtt gjelder rent og bearbeidet kjøtt. Også kjøtt i ferdige retter slik som pasta og pizza er inkludert. «Annet kjøtt» er hovedsakelig innmat, men også vilt, rein, hval, kanin og froskelår.

Tabell 3.9a Import og eksport av kjøtt. Millioner kg

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
<i>Import:</i>						
Svinekjøtt	5,7	2,2	2,0	3,0	2,5	4,3
Spekk	1,5	1,0	1,2	1,4	1,4	1,4
Storfe kjøtt	8,5	1,8	3,5	8,7	8,9	10,2
Sau- og lammekjøtt	3,6	0,4	0,5	0,9	0,8	0,7
Fjørfe	0,5	0,3	0,3	0,4	0,6	1,4
Annet kjøtt	0,4	0,0	1,3	1,5	1,3	1,4
<i>Sum</i>	<i>20,2</i>	<i>5,7</i>	<i>8,7</i>	<i>15,8</i>	<i>15,5</i>	<i>19,4</i>
<i>Eksport:</i>						
Svinekjøtt	0,0	5,8	11,6	0,2	3,8	2,4
Storfe kjøtt	0,9	0,6	9,7	2,6	2,7	3,3
Sau- og lammekjøtt	0,0	2,0	0,5	0,6	0,6	0,5
Fjørfe	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,6
Annet kjøtt	0,0	0,0	1,4	1,9	2,0	2,2
<i>Sum</i>	<i>0,9</i>	<i>8,4</i>	<i>23,2</i>	<i>5,6</i>	<i>9,5</i>	<i>8,9</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>19,3</i>	<i>-2,7</i>	<i>-14,5</i>	<i>10,1</i>	<i>6,0</i>	<i>10,5</i>

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.9a viser at import og eksport av *kjøtt* er varierende. Siden 1989 og frem til 2003 har importen av kjøtt vært økende. Fra 2003 til 2004 gikk den totale importen av kjøtt noe ned, hovedsakelig på grunn av redusert import av svinekjøtt. I 2005 økte importen for både svinekjøtt, storfe kjøtt, fjørfe og annet kjøtt, slik at det totalt sett har vært en relativt stor importøkning det siste året (25 prosent).

Eksport av kjøtt har i perioden 1999 til 2003 falt. Eksporten økte fra 2003 til 2004 med ca 70 prosent, før den gikk noe ned i 2005. Tabell 3.9b viser hvilke land importert *storfe kjøtt* hovedsakelig har kommet fra de tre siste årene, og hvilke land Norge har eksportert til.

Tabell 3.9b Import og eksport av storfekjøtt fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2003	2004	2005*
<i>Import fra:</i>						
Sverige	0,8	0,4	0,4	0,5	0,8	1,8
Danmark	0,4	0,2	0,1	0,7	1,9	2,4
Finland	0,0	0,0	0,1	2,7	1,0	0,1
New Zealand	0,0	0,0	0,6	0,4	0,4	0,1
Namibia	0,0	0,0	0,7	1,5	1,4	1,1
Botswana	0,1	0,1	1,3	0,9	1,3	1,6
Andre land	0,8	0,7	0,3	1,9	2,1	3,0
<i>Sum</i>	<i>2,1</i>	<i>1,4</i>	<i>3,5</i>	<i>8,7</i>	<i>8,9</i>	<i>10,2</i>
<i>Eksport til:</i>						
Sverige	0,5	0,2	0,7	1,3	1,2	1,3
Danmark	0,0	0,0	0,9	0,7	0,8	1,2
Finland	0,0	0,0	0,4	0,1	0,1	0,1
Storbritannia	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Tsjekkia	0,0	0,0	0,5	0,1	0,1	0,1
Andre land	0,3	7,5	7,1	0,2	0,4	0,4
<i>Sum</i>	<i>0,8</i>	<i>7,9</i>	<i>9,7</i>	<i>2,6</i>	<i>2,7</i>	<i>3,3</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>1,3</i>	<i>-6,5</i>	<i>-6,2</i>	<i>6,1</i>	<i>6,2</i>	<i>6,9</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.9b viser at mye av importen av storfekjøtt tradisjonelt kommer fra Sverige og Danmark. I 1985 stod disse to landene alene for 57 prosent av den totale importen av storfekjøtt. Det meste av importen i 2005 kom fra Danmark, Sverige og Botswana. Norge har importert kjøtt fra Botswana siden 1996.

Når det gjelder eksport av storfekjøtt fra Norge går det meste til de skandinaviske landene, og i 2004 gikk om lag 40 prosent av eksporten til Sverige. I tillegg til Sverige, eksporterte Norge storfekjøtt til blant annet Danmark, Finland, Storbritannia, Tyskland og Tsjekkia.

Tabell 3.9c Import og eksport av svinekjøtt fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2003	2004	2005*
<i>Import fra:</i>						
Danmark	1,5	0,7	1,0	0,6	0,6	1,8
Finland	0,0	0,0	0,4	1,3	0,5	0,4
Sverige	2,6	1,1	0,6	0,8	1,0	1,7
Andre	0,1	0,1	0,0	0,2	0,4	0,4
<i>Sum</i>	<i>4,2</i>	<i>2,0</i>	<i>2,0</i>	<i>3,0</i>	<i>2,5</i>	<i>4,3</i>
<i>Eksport til:</i>						
Danmark	0,0	0,1	1,4	0,0	0,4	0,6
Sverige	0,0	0,0	1,1	0,0	0,2	0,2
Russland	0,0	0,0	3,7	0,0	3,1	1,3
Andre	6,3	1,5	5,4	0,2	0,1	0,3
<i>Sum</i>	<i>6,3</i>	<i>1,6</i>	<i>11,6</i>	<i>0,2</i>	<i>3,8</i>	<i>2,4</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>-2,1</i>	<i>0,4</i>	<i>-9,6</i>	<i>2,8</i>	<i>-1,3</i>	<i>1,9</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen.

Av tabell 3.9c ser vi at importen av *svinekjøtt* varierer en del fra år til år. Sammenlikner man importert volum svinekjøtt i 1990 med import av svinekjøtt i 2005, har det vært en økning på 116 prosent. Det siste året økte importert volum med 71 prosent. De tre siste årene har det stort sett vært de nordiske landene som eksporterer svinekjøtt til Norge.

Eksport av svinekjøtt varierer noe mer enn importen. I 2005 ble det eksportert 2,4 mill. kg, mens det i 2004 ble eksportert 3,8 mill. kg. Til sammenligning ble det importert 11,6 mill. kg i 1999 og 0,2 mill. kg i 2003.

Tabell 3.10 viser importen av antall *levende dyr* i perioden 1998 til og med 2005, import av antall storfe og svin i 1996 og 1997.

Tabell 3.10 Import av levende dyr. Antall dyr

	1996	1997	1999	2003	2004	2005*
Hester, esler, muldyr og mulesler	-	-	1 290	1 363	1 672	1 889
Storfe	126	101	13	19	0	0
Svin	24	30	0	10	227	49
Sauer	-	-	0	0	6	39
Geiter	-	-	0	90	26	53
Høns og annet fjørfe ¹⁾	-	-	145 116	72 870	176 286	138 907

* Foreløpige tall

1) Ikke fasan og struts

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen.

Importen av levende storfe har vært forholdsvis beskjeden de siste årene, mens Norge i 2002, 2004 og 2005 ikke importert noen levende storfe, ble det i 2003 importert 19 dyr. Alle disse kom fra Sverige. I 2004 økte antall importerte svin fra 10 til 227, mens antall dyr gikk ned til 49 i 2005. Importen av høns økte med over 100 000 dyr fra 2003 til 2004, men gikk ned med 37 000 i 2005.

Tabell 3.11a og b viser import og eksport av *egg og eggprodukter*. Det meste av handelen på egg og eggprodukter foregår blant de nordiske landene. De foreløpige handelsstatistikktallene fra SSB innebærer at importen økte betraktelig fra 2004 til 2005, mens eksporten var noe mer stabil.

Tabell 3.11a Import og eksport av egg og eggprodukter. Millioner kg

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
<i>Import:</i>						
Egg, med skall	0,7	0,2	0,4	0,5	0,1	0,6
Tørket m.m.	0,0	0,0	0,3	0,1	0,1	0,1
<i>Sum</i>	<i>0,7</i>	<i>0,2</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>	<i>0,2</i>	<i>0,7</i>
<i>Eksport:</i>						
Egg, med skall	1,6	3,7	0,3	0,2	0,1	0,2
Tørket m.m.	0,0	0,0	1,1	0,0	0,2	0,2
<i>Sum</i>	<i>1,6</i>	<i>3,7</i>	<i>1,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>-0,9</i>	<i>-3,5</i>	<i>-0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,3</i>

*Foreløpige tall

Tabell 3.11b Import og eksport av egg og eggprodukter fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2003	2004	2005*
<i>Import fra:</i>						
Finland	0,2	0,4	0,0	0,4	0,1	0,5
Sverige	0,1	0,2	0,4	0,1	0,0	0,1
Danmark	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Andre	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
<i>Sum</i>	<i>0,3</i>	<i>0,8</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>	<i>0,2</i>	<i>0,7</i>
<i>Eksport til:</i>						
Sverige	0,3	0,9	1,0	0,0	0,2	0,1
Danmark	0,0	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2
Tyskland	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1
Andre	0,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
<i>Sum</i>	<i>0,9</i>	<i>1,3</i>	<i>1,4</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,3</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Import og eksport av melk og melkeprodukter framgår av tabell 3.12a. Import av *melkeprodukter* har vært relativt stabil i perioden fra 1979 til 2001, men de siste årene har importen økt noe. Det er først og fremst importen av ost og ostemasse som påvirker den totale importen av melkeproduktene som er presentert i tabellen.

Eksporten av melk og melkeprodukter har gått jevnt nedover i perioden 1989 til 2002. Fra 2002 til 2005 har eksporten imidlertid økt med ca 12 prosent.

Tabell 3.12a Import og eksport av melk og melkeprodukter. Millioner kg

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
<i>Import:</i>						
Melk og fløte	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1
Konsentrert	0,0	0,0	0,3	0,2	0,2	0,3
Surmelk m.m.	0,0	0,0	0,3	0,1	0,4	1,0
Myse	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Smør og melkefett	1,7	0,0	0,2	0,3	0,3	0,4
Ost og ostemasse	1,4	2,0	3,0	5,2	6,3	7,4
<i>Sum</i>	<i>3,4</i>	<i>2,2</i>	<i>4,0</i>	<i>5,9</i>	<i>7,4</i>	<i>9,4</i>
<i>Eksport:</i>						
Melk og fløte	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4
Konsentrert	0,0	1,4	0,3	0,0	0,0	0,1
Myse	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Smør og melkefett	0,4	9,2	5,0	1,0	0,6	1,6
Ost og ostemasse	20,8	23,1	23,3	18,0	18,4	18,2
<i>Sum</i>	<i>22,0</i>	<i>33,7</i>	<i>28,6</i>	<i>19,2</i>	<i>19,2</i>	<i>20,4</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>-18,6</i>	<i>-31,5</i>	<i>-24,6</i>	<i>-13,3</i>	<i>-11,8</i>	<i>-11,0</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen.

Mesteparten av handelen Norge gjør med melkeprodukter består som sagt av ost og ostemasse. I tabell 3.12b er import og eksport av ost og ostemasse fordelt på ulike land. Tabellen omfatter kun de land som Norge har handlet med de tre siste årene.

Tabell 3.12b Import og eksport av ost og ostemasse fordelt på land. Millioner kg

	1985	1990	1999	2003	2004	2005*
<i>Import fra:</i>						
Tyskland	0,1	0,2	0,1	0,9	1,2	1,4
Danmark	1,3	1,2	1,8	2,4	2,9	3,3
Sverige	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
Frankrike	0,3	0,5	0,8	1,0	1,1	1,2
Storbritannia	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Italia	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5	0,7
Nederland	0,0	0,1	0,0	0,1	0,4	0,6
Belgia	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Andre land	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
<i>Sum</i>	<i>2,0</i>	<i>2,2</i>	<i>3,0</i>	<i>5,2</i>	<i>6,3</i>	<i>7,4</i>
<i>Eksport til:</i>						
Tyskland	0,8	0,8	1,2	0,4	0,5	0,4
Danmark	0,6	1,4	0,8	0,5	0,2	1,6
Sverige	1,4	1,9	0,7	0,7	0,7	0,7
Storbritannia	0,4	0,9	1,0	1,2	1,3	1,2
Japan	3,6	7,3	8,0	5,4	4,2	3,7
Australia	1,3	1,5	1,5	1,5	1,8	1,8
Canada	0,9	0,9	0,8	1,1	1,4	1,4
USA	7,4	7,3	7,7	7,1	8,0	7,2
Andre land	0,5	0,5	0,4	0,1	0,2	0,2
<i>Sum</i>	<i>19,8</i>	<i>26,6</i>	<i>23,3</i>	<i>18,0</i>	<i>18,3</i>	<i>18,2</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>-17,8</i>	<i>-24,4</i>	<i>-20,3</i>	<i>-12,9</i>	<i>-12,1</i>	<i>-10,8</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Årlig statistikk over utenrikshandelen

Tabell 3.13 viser importen av *friske grønnsaker*. I perioden før 2002 er handelsstatistikken basert på avlingsår, mens etter år 2002 er tallene basert på kalenderår. I dag importeres grønnsaker fra en lang rekke land, og importert mengde varierer fra år til år. Tomater er den største grønnsakssorten som importeres, etterfulgt av paprika. Importen av grønnsaker har økt i hele perioden. I 2005 utgjorde eksporten 2,4 prosent av importert mengde.

Tabell 3.13 Import av grønnsaker. Millioner kg

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
Blomkål	3,0	3,4	4,1	4,4	4,2	4,2
Hodekål ²⁾	3,5	1,3	5,1	7,8	6,5	6,4
Kinakål	-	4,2	4,0	2,6	2,4	2,3
Gulrot	6,0	2,7	2,2	1,5	2,6	4,6
Løk og purre	3,6	0,6	7,7	7,3	6,6	6,4
Tomater	6,0	9,0	13,4	17,5	18,0	19,7
Slangeagurk	3,1	5,1	4,5	5,6	5,6	6,4
Paprika	-	4,1	8,1	9,9	10,8	11,6
Salat	0,3	0,9	6,8	8,7	9,4	9,5
Sopp	-	0,9	2,7	4,4	4,7	4,7
Øvrige	-	2,2	5,6	6,9	7,2	7,3
<i>Import, friske grønnsaker i alt</i>	<i>31</i>	<i>34,4</i>	<i>64,2</i>	<i>76,5</i>	<i>78,0</i>	<i>82,8</i>
<i>Import, konserverte grønnsaker</i>	<i>11</i>	<i>27</i>	<i>48</i>	<i>47,5</i>	<i>51,7</i>	<i>53,1</i>
<i>Eksport, grønnsaker</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>3,3</i>	<i>3,7</i>	<i>3,3</i>

*Foreløpige tall

1) Tallene gjelder avlingsår: 01.07. – 30.06

2) Kinakål er skilt ut f.o.m. 1989

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet, Utviklingen i norsk kosthold og Statistisk sentralbyrå, årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.14 gir en oversikt over import av *frukt og bær*. I perioden før 2002 er handelsstatistikken basert på avlingsår, mens etter år 2002 er tallene basert på kalenderår. For år 2002 har vi tatt med begge beregningene. Ser man på utviklingen av importen av frukt og bær, har det vært en jevn importøkning fra 1979 og frem til 2005. Importen vil i enkelte år variere mer enn i andre år som følge av variasjonen i den norske produksjonen av frukt og bær. Importen har økt med 8 % det siste året. Eksporten har i hele perioden ligget på mellom 1 og 4 mill kg, hvorav sistnevnte volum gjelder for 2005.

Tabell 3.14 Import av frukt og bær. Millioner kg

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
Sitrusfrukter mv.	63,3	59,1	50,0	65,4	68,4	63,5
Bananer	33,7	49,2	67,0	63,4	66,2	73,2
Epler	48,6	40,9	44,5	45,5	44,2	50,6
Pærer	11,6	12,5	18,0	18,6	18,8	22,6
Druer	17,3	16,0	19,5	27,6	28,4	31,6
Steinfrukter	4,2	5,3	10,5	12,3	12,1	14,8
Meloner	-	4,8	12,5	15,8	16,8	18,4
Andre frukter	2,6	1,6	3,5	7,9	9,1	10,8
Sum import, frisk frukt	181,3	189,4	225,5	256,6	264,1	285,6
Import, konserverte frukt ¹⁾²⁾	27,4	33,4	44,4	62,9	66,4	72,6
Import, tørket frukt	6,4	6,5	6,6			
Sum import frukt i alt ¹⁾²⁾	215,1	229,3	276,5	319,5	330,5	358,2
Import friske- og konserverte bær ²⁾	3,0	9,9	15,6			
Import friske bær				7,6	8,5	10,2
Sum import bær ³⁾	3,0	9,9	15,6	7,6	8,5	10,2
Import, frukt og bær i alt	218,1	239,2	292,1	327,1	339,0	368,4
Eksport, frukt og bær i alt	1,0	2,0	3,0	2,4	2,9	4,0

1) F.o.m. 2003 omfatter tallene også konserverte og tørket bær (ikke bare frukt).

2) Konserverte produkter omfatter også juice og konsentrater.

3) Ekskl. konserverte og tørket bær f.o.m. 2003

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet, Utviklingen i norsk kosthold og Statistisk sentralbyrå, årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.15a viser import og eksport av RÅK-varer¹ fordelt på de største varegruppene. Tallene inkluderer øl, men ikke mineralvann. Det går fram at vi har en nettoimport på disse varene sett under ett. Det som kan være verdt å merke seg, er at de varegruppene som det importeres mest av også er de vi eksporterer mest av. Det er bakevarer og da spesielt pizza som Norge importerer mest av, mens vi eksporterer mest sjokolade og sukkervarer.

Importen av RÅK-varer har økt i hele perioden. Bare det siste året økte importen med 17 prosent. Eksporten viser seg imidlertid å ha vært langt mer stabil når man ser perioden fra 1995 til 2005 under ett.

¹ RÅK-vare kan defineres som en vare som gis, eller kan gis, råvarepriskompensasjon i form av prisnedskrivning, eksportstøtte eller toll på konkurrerende import.

Tabell 3.15a Import og eksport av RÅK-varer. Millioner kg

	1995	1999	2003	2004	2005*
<i>Import:</i>					
Sjokolade og sukkervarer	31,1	33,9	40,0	43,7	42,6
Bakervarer, inkludert pizza	32,9	48,9	70,2	77,4	83,7
Sauser og supper og lignende	9,0	10,3	16,8	18,5	19,1
Iskrem	3,2	3,5	2,0	2,3	2,5
Annet ¹⁾	53,9	67,7	79,4	92,5	126,7
<i>Sum</i>	<i>129,9</i>	<i>164,3</i>	<i>208,5</i>	<i>234,4</i>	<i>274,6</i>
<i>Eksport:</i>					
Sjokolade og sukkervarer	11,9	13,9	11,7	10,4	11,7
Bakervarer, inkludert pizza	12,9	9,2	9,3	9,9	9,1
Sauser og supper og lignende	4,4	4,4	5,6	5,4	4,5
Iskrem	2,7	2,2	3,9	2,8	2,8
Annet ¹⁾	9,9	12,2	7,8	9,6	11,6
<i>Sum</i>	<i>41,9</i>	<i>41,9</i>	<i>38,5</i>	<i>38,1</i>	<i>39,6</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>88,1</i>	<i>122,4</i>	<i>170,1</i>	<i>196,3</i>	<i>234,9</i>

*Foreløpige tall

1) Varer som inngår her kan variere noe ut i fra endringer av protokoll 3

Kilde: Statistisk sentralbyrå, årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.15b viser import og eksport av RÅK-varer fordelt på de største varegruppene i mill. kr. Importtallene i perioden 1995–2004 viser om lag samme utvikling som tabellen for RÅK-varer i kg, med en økning for alle varer alle år (bortsett fra iskrem 1999 til 2003). Fra 2004 til 2005 har imidlertid verdien av importerte varer økt betydelig mindre enn importert mengde. Den totale importverdien har økt med 0,9 prosent det siste året, mens importert mengde økte med 17,2 prosent. Eksportverdien har i hele perioden vært noenlunde stabil. Fra 2004 til 2005 økte eksportert verdi med 1,9 prosent, mens eksportert mengde økte med 3,9 prosent.

Tabell 3.15b Import og eksport av RÅK-varer. Millioner kr

Mill kr	1995	1999	2003	2004	2005*
<i>Import:</i>					
Sjokolade og sukkervarer	905	1 032	1 248	1 385	1 315
Bakervarer, inkludert pizza	547	870	1 224	1 412	1 470
Sauser og supper og lignende	183	233	295	339	344
Iskrem	65	72	47	62	60
Annet ¹⁾	844	1 096	1 394	1 575	1 625
<i>Sum</i>	<i>2 544</i>	<i>3 303</i>	<i>4 209</i>	<i>4 772</i>	<i>4 814</i>
<i>Eksport:</i>					
Sjokolade og sukkervarer	349	415	348	310	336
Bakervarer, inkludert pizza	215	158	185	191	169
Sauser og supper og lignende	67	78	87	83	88
Iskrem	54	36	54	47	50
Annet ¹⁾	170	170	155	198	201
<i>Sum</i>	<i>854</i>	<i>856</i>	<i>830</i>	<i>828</i>	<i>844</i>
<i>Nettoimport</i>	<i>1 689</i>	<i>2 447</i>	<i>3 379</i>	<i>3 944</i>	<i>3 970</i>

1) *Foreløpige tall

1) Varer som inngår her kan variere noe ut i fra endringer av protokoll 3

Kilde: Statistisk sentralbyrå, årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.15c viser fordelingen av importen og eksporten av RÅK-varer på de viktigste landene. Sverige og Danmark er våre desidert viktigste handelspartnere på RÅK-varer, både på import- og eksportsiden. Importen av RÅK-produkter fra Danmark oversteg importen fra Sverige for første gang i 2004. Over 40 prosent av eksporten gikk til Sverige i 2005.

Tabell 3.15c Import og eksport av RÅK-varer fordelt på land. Millioner kg

	1995	1999	2003	2004	2005*
<i>Import fra:</i>					
Sverige	34,3	43,3	47,6	50,0	52,3
Danmark	29,7	31,9	41,6	52,8	53,4
Nederland	17,9	22,4	29,4	27,1	36,1
Tyskland	9,0	15,0	19,8	26,2	31,9
Frankrike	5,3	10,6	14,6	15,3	17,9
Storbritannia	11,2	12,0	11,3	12,3	11,7
Annet	21,3	31,4	44,3	50,7	71,3
<i>Sum</i>	<i>128,7</i>	<i>168,8</i>	208,5	234,4	274,6
<i>Eksport til:</i>					
Sverige	20,5	22,7	16,8	15,9	16,4
Danmark	5,7	9,3	7,9	8,2	9,1
Finland	3,0	3,2	2,8	3,1	3,2
Tyskland	0,8	1,1	0,7	0,6	2,0
Storbritannia	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Frankrike	0,3	2,2	0,0	0,1	0,1
Annet	9,7	5,5	9,2	9,1	7,8
<i>Sum</i>	<i>40,9</i>	<i>44,9</i>	38,5	38,1	39,6
<i>Nettoimport</i>	<i>87,8</i>	<i>123,9</i>	170,1	196,3	234,9

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå, årlig statistikk over utenrikshandelen.

Tabell 3.16 viser verdien av norsk import av *snittblomster* i perioden 1998 til 2005. Siden 1998 gikk importen av roser ned, men verdien har økt med 37 prosent det siste året. Importen av snittblomster gikk ned i begynnelsen av perioden, men har steget de to siste årene å ligger i 2005 ca 15 prosent høyere enn i 1998. Samlet sett var importverdien på blomstene noenlunde uendret frem til 2004, når man sammenlikner verdien i 1998 med verdien i 2004. Det siste året har det imidlertid vært en økning på 17 prosent.

Tabell 3.16 Import av snittblomster. Verdi, millioner kroner

	1998	1999	2001	2003	2004	2005*
Roser	32,3	32,1	28,4	28,5	28,0	38,5
Snittblomster ellers	209,6	205,5	201,0	193,2	211,7	241,2
<i>Sum</i>	<i>241,9</i>	<i>237,6</i>	<i>229,4</i>	<i>221,7</i>	<i>239,7</i>	<i>279,7</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Månedstatistikk over utenrikshandelen.

I år har vi en importoversikt i Tabell 3.17, som viser hovedkapitlene 1 til 24 i tolltariffen (med unntak av kapittel 13). I tabellen skiller vi mellom GSP land², MUL land³ og andre land^{4,5}. Importoversikten viser importert mengde og verdi for de tre siste årene, både i mill kg og mill kr. I tabellen er det også angitt hvor stor prosentandel GSP-, MUL- og Andre land har basert på vekt og verdi.

Tabell 3.17 Import i mill kilo og kroner, fordelt på GSP- og MUL-land og andre land i perioden 2003-2005, samt %-vis andel. Inndelt etter tolltariffen.

Toll kap	Vare- gruppe	Mill kg	Mill kg	Mill kg	Mill kr	Mill kr	Mill kr	Vekt	Verdi
		2003	2004	2005	2003	2004	2005	%-andel i 2005	%-andel i 2005
1	Levende dyr								
	GSP	0,0	0,0	0,0	0,6	0,8	0,6	0,1 %	0,5 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	0,6	0,7	0,8	70,3	96,4	113,2	99,9 %	99,5 %
2	Kjøtt og spiselig avfall								
	GSP	1,6	1,8	1,4	61,8	89,1	68,6	10,1 %	14,4 %
	MUL	1,8	1,5	1,3	62,7	54,4	60,7	10,0 %	12,8 %
	ANDRE	11,3	10,0	10,7	289,8	297,2	346,3	79,9 %	72,8 %
3	Fisk og krepsedyr								
	GSP	2,1	3,1	4,1	73,7	98,4	154,9	3,2 %	7,6 %
	MUL	0,3	0,5	0,6	23,8	34,7	31,2	0,4 %	1,5 %
	ANDRE	173,6	187,5	122,9	1 813,2	2 093,9	1 850,0	96,3 %	90,9 %
4	Melk og meieriprodukter								
	GSP	0,2	0,2	0,2	3,5	3,8	2,6	2,1 %	0,7 %
	MUL	0,1	0,0	0,0	1,6	1,0	0,6	0,4 %	0,2 %
	ANDRE	6,5	7,6	10,3	276,7	335,1	383,5	97,5 %	99,2 %

² Land/område som omfattes av Norges ordning med tollpreferanser for varer fra utviklingsland: Algerie, Argentina, Bahamas, Bahrain, Barbados, Bolivia, Bosnia-Herzegovina, Brazil, Brunei, Colombia, Cookøyene, Costa Rica, Cuba, Den dominikanske republikk, Dominica, Ecuador, Egypt, El Salvador, Elfenbenskysten, Fiji, Filippinene, Gabon, Ghana, Guatemala, Guyana, Honduras, Hong Kong, India, Indonesia, Irak, Iran, Jamaica, Kamerun, Kenya, Kina, Korea, Kuwait, Libanon, Macao, Malaysia, Mauritius, Mongolia, Nicaragua, Pakistan, Panama, Papa Ny-Guinea, Paraguay, Peru, Saint Lucia, Saint Vincent og Grenadinene, Saudi-Arabia, Serbia og Montenegro, Sri Lanka, Surinam, Swaziland, Sør Afrika, Thailand, Tonga, Trinidad og Tobago, Uruguay, Vietnam og Zimbabwe

³ Som for GSP, men kjennetegner land/områder som betegnes som de minst utviklede land: Afghanistan, Angola, Bangladesh, Benin, Bhutan, Botswana, Kongo, Kapp Verde, Etiopia, Gambia, Guinea, Haiti, Laos, Liberia, Lesotho, Madagaskar, Mali, Myanmar, Maldivene, Malawi, Mosambik, Namibia, Niger, Nepal, Sudan, Senegal, Togo, Tanzania, Uganda og Zambia

⁴ Alle land med unntak av GSP og MUL land.

⁵ For nærmere beskrivelse av hvilke varer som inngår i de ulike kapitlene, henvises det til tolltariffen.

Toll kap	Vare- gruppe	Mill kg	Mill kg	Mill kg	Mill kr	Mill kr	Mill kr	Vekt %-andel i 2005	Verdi %-andel i 2005
		2003	2004	2005	2003	2004	2005		
5	Produkter av animalsk opprinnelse								
	GSP	0,4	2,7	4,1	34,4	58,4	66,6	14,3 %	27,4 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	121,9	49,7	24,6	239,0	179,3	176,5	85,7 %	72,6 %
6	Levende trær og planter								
	GSP	0,4	0,5	0,5	18,9	25,6	27,4	1,4 %	2,9 %
	MUL	0,7	0,7	1,0	45,4	45,3	58,7	2,9 %	6,2 %
	ANDRE	28,1	28,7	32,4	737,3	806,0	856,0	95,7 %	90,9 %
7	Grønnsaker, røtter og knoller								
	GSP	4,5	5,8	6,8	82,2	97,9	116,6	3,8 %	7,8 %
	MUL	0,0	0,0	0,1	0,7	0,7	2,2	0,1 %	0,1 %
	ANDRE	133,6	148,2	172,0	1 239,3	1 268,6	1 370,1	96,1 %	92,0 %
8	Spiselig frukter og nøtter								
	GSP	106,1	115,5	125,4	818,0	950,8	1 039,7	39,8 %	35,5 %
	MUL	0,1	0,2	0,3	1,4	3,9	6,4	0,1 %	0,2 %
	ANDRE	174,5	174,3	189,2	1 634,6	1 706,2	1 886,3	60,1 %	64,3 %
9	Kaffe, te og krydder								
	GSP	35,2	36,0	36,6	364,5	408,4	580,5	82,5 %	68,3 %
	MUL	1,1	1,1	1,6	16,7	16,4	29,3	3,7 %	3,4 %
	ANDRE	4,6	5,2	6,1	205,1	209,2	240,7	13,8 %	28,3 %
10	Korn								
	GSP	66,9	76,5	34,7	111,3	142,1	87,0	15,9 %	25,1 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	381,8	254,8	183,4	423,7	363,6	259,1	84,1 %	74,9 %
11	Mølleprodukter								
	GSP	2,0	2,0	1,9	6,3	5,0	5,0	2,0 %	1,5 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	59,9	102,0	97,2	242,9	341,5	333,4	98,0 %	98,5 %
12	Oljeholdige frø og frukter								
	GSP	452,9	382,2	390,1	769,3	837,6	761,1	83,4 %	71,7 %
	MUL	0,2	0,1	0,1	1,9	0,5	0,1	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	60,2	89,4	77,3	288,0	331,1	301,0	16,5 %	28,3 %
14	Andre vegetabiliske produkter								
	GSP	0,2	0,3	0,4	1,4	1,9	1,9	66,8 %	53,0 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,3 %
	ANDRE	0,3	0,3	0,2	1,7	2,3	1,7	33,2 %	46,7 %
15	Animalske og vegetabiliske oljer								
	GSP	44,4	41,0	107,8	179,7	195,2	481,8	28,7 %	24,8 %
	MUL	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,6	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	221,4	277,8	268,2	1 130,9	1 557,2	1 463,6	71,3 %	75,2 %
16	Produkter av kjøtt og fisk								
	GSP	3,7	2,9	3,5	69,5	56,8	77,6	16,4 %	11,3 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,2	0,7	1,4	0,1 %	0,2 %
	ANDRE	13,4	14,2	17,8	416,0	495,2	605,2	83,5 %	88,5 %

Toll kap	Vare- gruppe	Mill kg	Mill kg	Mill kg	Mill kr	Mill kr	Mill kr	Vekt	Verdi
		2003	2004	2005	2003	2004	2005	%-andel i 2005	%-andel i 2005
17	Sukker og sukkervarer								
	GSP	76,6	43,8	34,4	51,6	36,1	46,7	15,0 %	5,0 %
	MUL	1,0	0,0	2,1	3,0	0,1	1,8	0,9 %	0,2 %
	ANDRE	200,9	220,6	193,1	894,3	921,4	889,9	84,1 %	94,8 %
18	Kakao og varer derav								
	GSP	0,0	0,2	0,1	1,0	3,5	2,0	0,4 %	0,2 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	29,2	32,7	32,5	936,5	1 036,1	1 011,1	99,6 %	99,8 %
19	Produkter av korn og mel								
	GSP	1,4	1,9	2,4	16,0	20,5	28,4	1,9 %	1,3 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	99,0	109,4	125,9	1 746,9	2 008,1	2 083,9	98,1 %	98,7 %
20	Produkter av grønnsaker, frukter, nøtter og andre plantedeler								
	GSP	26,6	27,4	28,1	183,2	178,0	175,9	26,3 %	17,5 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	80,5	79,0	78,9	761,5	806,1	828,1	73,7 %	82,5 %
21	Forskjellig tilberedte næringsmidler								
	GSP	0,8	1,0	18,4	16,2	21,2	77,0	26,8 %	5,2 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	36,6	40,2	50,4	1 219,1	1 392,0	1 395,4	73,2 %	94,8 %
22	Drikkevarer, etylalkohol og eddik								
	GSP	3,1	10,0	14,0	48,3	101,2	125,4	7,8 %	4,7 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	160,3	160,1	166,5	2 437,1	2 427,0	2 529,4	92,2 %	95,3 %
23	Reststoffer og avfall fra næringsmiddelindustrien								
	GSP	66,6	68,5	130,1	215,2	221,3	474,1	27,8 %	22,8 %
	MUL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0 %	0,0 %
	ANDRE	415,0	382,9	338,7	1 702,6	1 741,1	1 608,1	72,2 %	77,2 %
24	Tobakk								
	GSP	3,5	5,4	1,2	78,6	89,4	40,5	23,0 %	6,1 %
	MUL	0,3	0,5	0,2	10,0	11,5	5,6	4,0 %	0,8 %
	ANDRE	5,1	5,7	3,8	545,9	601,7	614,1	73,0 %	93,0 %
	Sum Kapittel 1- 24 (eksklusive kapittel 13) i tolltariffen								
	GSP	899,2	828,4	946,5	3 205,2	3 643,1	4 441,9	30,0 %	17,2 %
	MUL	5,7	4,6	7,5	167,8	169,5	198,5	0,2 %	0,8 %
	ANDRE	2 418,2	2 381,1	2 203,0	19 252,4	21 016,3	21 146,5	69,8 %	82,0 %
	TOTALT	3 323	3 214	3 157	22 625	24 829	25 787	100 %	100 %

På grunn av at det brukes transitland ved import, så vil noe av den u-landsimporten vi har ikke blir registrert som import fra u-land. Transitland betyr at varer som importeres fra u-land/MUL-land går igjennom andre land, såkalte transitland, før de importeres til Norge. Og slik import blir registrert på transitlandet. Vi har ikke oversikt over hvilke produkter dette gjelder eller hvilke omfanget det har.

3.4 Selvforsyningsgrad

Selvforsyningsgraden er her definert som stor andel av matvareforbruket på engrosnivå, regnet på energibasis, som kommer fra norsk produksjon. Selvforsyningsgraden kan da per definisjon ikke overstige 100 prosent. Selvforsyningsgraden er basert på den faktiske fordeling av forbruket på norske og importerte produkter i det enkelte år. Denne fordelingen vil være påvirket av priser, kvalitetskrav, internasjonale handelsavtaler m.m. Selvforsyningsgraden gir derfor ikke et fullstendig bilde av mulighetene for å dekke matvarebehovet med innenlandsk produksjon. For eksempel kommer eksporten av ost og fisk ikke til uttrykk i selvforsyningsgraden, mens importen kommer med. Muligheten til å legge om produksjon og forbruk mot produkter som kan gi større matvaredekning, kommer heller ikke til uttrykk.

Når evnen til å dekke matvarebehovet med norsk produksjon (selvforsyningsevnen) skal vurderes, må det derfor i tillegg tas hensyn til matvareeksporten og mulighetene for produksjons- og forbruksomlegging. For øvrig vil en krisesituasjon ofte også medføre endringer i produksjonspotensialet på grunn av risikoen for redusert tilgang på maskiner og redskaper, reservedeler, drivstoff, gjødsel og andre driftsmidler.

Tabell 3.18 viser selvforsyningsgraden som norskprodusert andel av matvareforbruket (på engrosnivå) på energibasis, der den norskproduserte andelen er et uttrykk for forbruk fratrukket import av matvarer. Det er også tatt med hvor stor andel som er produsert i norsk jordbruk. Som vi ser av tabellen økte selvforsyningsgraden fra 2002 til 2004, og ble noe redusert til 2005. Endringer i selvforsyningsgraden skyldes hovedsakelig endringer i norskprodusert andel matkorn som følge av størrelsen på avlingene og kvaliteten på kornet. I 2002 var selvforsyningsgraden 47 prosent, i 2003 53 prosent og i 2004 og 2005 henholdsvis 56 og 53 prosent. Kolonnen til høyre i tabellen viser de ulike matvarenes relative andel av energiforbruket i 2005.

Tabell 3.18 Norskprodusert andel av matvareforbruket på energibasis. Prosent

	1979	1989	1999	2002	2004	2005	% av energi- forbruk, 2005
Korn, som mel (inklusive ris)	13	23	35	35	69	56	26,3
Poteter, friske	93	99	79	78	77	72	1,9
Potetprodukter	67	93	76	78	83	84	2,4
Potetmel	75	84	80	88	82	84	0,8
Sukker honning sukkervarer	2	3	2	3	2	2	15,0
Grønnsaker	72	73	57	56	53	55	1,3
Frukt og bær	29	27	6	8	7	7	3,3
Kjøtt	92	97	97	96	95	97	11,5
Kjøttbiprodukter	86	96	98	99	96	96	0,7
Egg	100	100	99	99	100	99	1,5
Fisk ¹⁾	94	88	81	83	88	87	1,8
Helmelk	100	100	100	100	100	100	2,2
Lettmelk		100	100	100	100	100	3,1
Skummet melk	100	100	100	100	100	100	0,6
Konserverte melkeprodukter	86	100	100	99	99	99	2,0
Fløte, inklusive rømme	100	100	100	100	100	100	2,3
Ost	97	97	96	94	93	94	5,5
Smør	92	100	98	97	97	97	2,0
Margarin ²⁾	44	40	18	9	12	12	5,9
Annet fett ¹⁾	60	20	20	20	20	20	3,4
Norskprodusert i alt (selvforsyningsgrad)	49	50	48	47	56	53	
Produsert i norsk jordbruk	41	44	46	44	53	50	

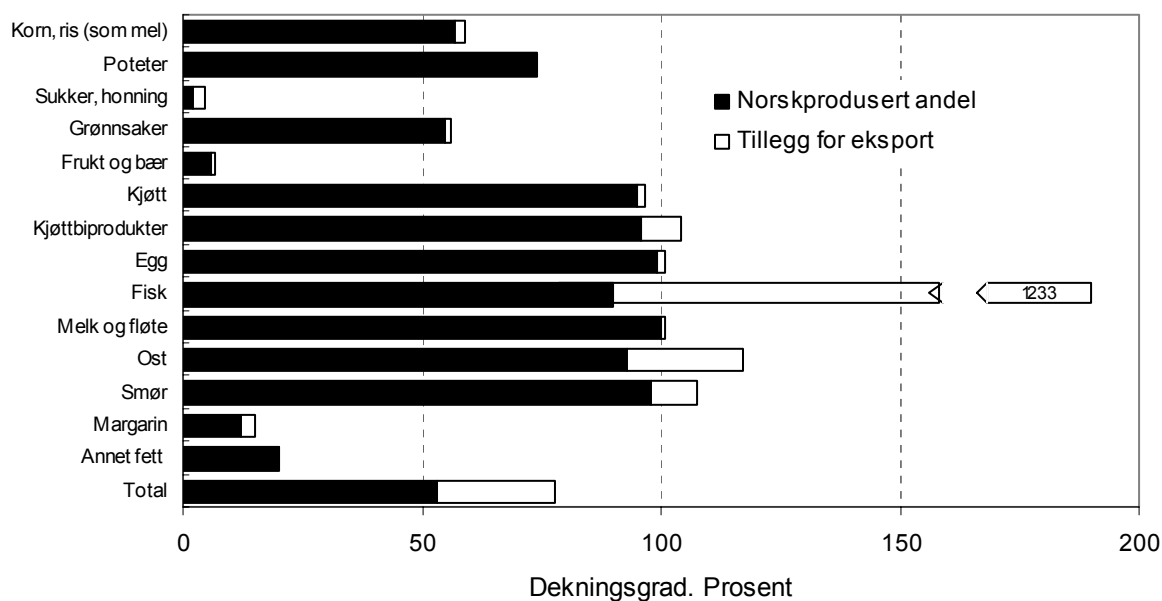
*Foreløpige tall

1) Anslag

2) Beregnet på grunnlag av norskproduserte råvarer. Ca. 100 prosent av margarinforbruket er produsert i Norge

Kilde: Beregnet av NILF for Statens råd for ernæring og fysisk aktivitet.

Figur 3.1 viser den norskproduserte andelen av matvareforbruket korrigeret for eksport av norskproduserte matvarer, dvs. dekningsgraden med matvareeksporten inkludert. Det er hovedsakelig fisk, ost, smør, margarin, kjøtt og egg som har vært eksportert de siste årene. Fisk er den viktigste matvaren Norge eksporterer, inklusiv eksporten er dekningsgraden for fisk nesten 1 250 prosent. For margarin er bare de norskproduserte råstoffene i produktene (marin olje) regnet som eksport. Eksport av annen marin olje er det ikke tatt hensyn til. Tallene for 2003 viser en total dekningsgrad på 78 prosent. Dekningsgraden var i 1985, 1990 og 2002 henholdsvis 70, 72 og 73 prosent.

1) Ekskl. eksport av uforedlet marin olje, men inkluderer eksport av marin olje i margarin mv

Figur 3.1 Norskprodusert andel av matvareforbruket på energibasis korrigert for eksport. Dekningsgrad 2003

3.5 Trygg mat

Mat og vann har alltid vært potensielle kilder til sykdom og helseskade. Regelverk og restriksjoner har som målsetting at mat ikke skal bidra til sykdom, skade eller annen ulempe. Trygg mat er ikke et entydig begrep. Det vil i alle fall legge vekt på helseaspektet, men begrepet vil også kunne ha et videre innhold og omfatte svært forskjellige elementer som ernæring, bestråling, emballasje, markedsføring, dyrehelse og -velferd, genmodifisering og handelshindringer⁶. St.meld. nr. 19 (1999–2000) setter trygg mat inn i en vid sammenheng og sier:

«Matsikkerhet eksisterer når alle mennesker til enhver tid har fysisk og økonomisk tilgang til nok og trygg mat for et fullgodt kosthold som møter deres ernæringsmessige behov og preferanser, og som danner grunnlag for et aktivt liv med god helse. Videre må maten kunne skaffes til veie på en økonomisk og miljømessig bærekraftig måte»

I følge matloven (Lov av 19. desember 2004 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv), så har virksomhet og enhver annen plikt til å varsle Mattilsynet ved grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

Dette kapitlet tar opp deler av problematikken angående sykdommer som er overførbare mellom dyr og mennesker, zoonoser. Det er Mattilsynet som har ansvaret for å overvåke og kontrollere dyresykdommer, og for visse zoonoser finnes

⁶ Nærmere behandling av ulike tolkninger er gitt i rapporten:

Veggeland F. og S. Berge. 2001. *Trygg mat – begreper, erfaringer og strategier*. NILF-notat 2001-4

egne overvåkingsprogram. Norsk zoonosesenter gir en oversikt over tilstanden i 2004, utarbeidet i henhold til EUs zoonosedirektiv og som en del av rapporterings-systemet i EU. Antall sykdomstilfeller er registrert av Folkehelse på grunnlag av forekomst uansett smittevei. For alle sykdommene vil pasienter med kjent utenlandsreise ved utbrudd eller høvelig tid før, ansees som smittet i utlandet.

Av ikke matbåren smitte i Norge kan nevnes at ubehandlet drikkevann er identifisert som smittekilde for salmonellose, og sølesprut for campylobacteriose. Direkte berøring med hund og katt eller andre dyr, også fugler, anses som en sannsynlig smittevei for flere sykdommer.

Tabell 3.19 nedenfor gir en oversikt over forekomst av zoonoser i Norge.

Tabell 3.19 Forekomst av zoonoser i Norge, 2004

Sykdom	Næringsmidler ¹⁾				Antall registrerte sykdomstilfeller hos mennesker		
	Antall prøver		% positive		Totalt	Per 100 000	Smittet i utlandet
Norske	Import	Norske	Import				
Campylobacteriose	1 067		5,1		2 275	49,8	49 %
Salmonellose ²⁾	16 286	15 768	0,0	0,4	1 567	34,2	78 %
Toksoplasmose							
Yersiniose					101	2,1	ca 40 %
Listeriose	2 065	1 856	0,2	0,3	21	0,5	
Infeksjon med <i>E. coli</i>	1 534		0,0		13	0,3	ca 50 %
Brucellose	Ukjent		0,0		2	0,04	50 %

1) Fisk og skalldyr er ikke med

2) De norske prøvene inkluderer også prøvene av utenlandsk frukt og grønnsaker

Kilde: Norsk zoonosesenter. Zoonoserapporten 2004.

Campylobacter er internasjonalt satt i forbindelse med fjørfe, og det er hovedhypotesen for smittekilder. Det synes ikke å være en like klar sammenheng i Norge. Tuberkulose hos storfe og brucellose hos dyr anses som utryddet i Norge. Trikiner ble i 2004 ikke påvist hos slaktede svin eller hester, og heller ikke hos de kontrollerte grevlingene. På Svalbard ble det påvist ekinokkose hos 14 prosent av de testede østmarkmus, men det ble ikke gjort positive funn i verken slaktede dyr eller rovdyr i Norge. Rabies er tidligere sporadisk påvist på Svalbard, men det var ingen positive prøver i 2004.

Kjøttbransjen⁷ har utarbeidet egne beredskapsplaner for munn- og klauvsjuka, miltbrann og salmonella. Kugalskap (BSE) ble første gang påvist hos storfe i Storbritannia i 1986. Den settes i forbindelse med Creutzfeldt-Jacobs sykdom hos menneske. Inkubasjonstiden hos storfe er lang (2–10 år), og testing vil ikke avdekke smitte før etter en tid. Sykdommen er ikke påvist i Norge, og i 2004 ble totalt 23 187 storfe undersøkt. Smitteveiene er ikke helt klarlagt, men overføring

⁷ Kilde: *Kjøttets tilstand 2000*. Årlig rapport fra Fagsenteret for kjøtt. Utgitt første gang i 2000

av sykdommen settes i forbindelse med nedsatt temperatur ved varmebehandling av animalsk materiale til fôr i Storbritannia⁸.

I Norge har krav til varmebehandling vært på et internasjonalt høyt nivå siden 1959, og vi har ikke hatt registrert import av kjøttbenmel til produksjonsdyr⁹. Begrenset tilgang på kjøttbenmel har tradisjonelt gitt lite bruk til storfe. I 1990 ble patedyrproteiner (unntatt melk) forbudt i fôr til drøvtyggere. Forbudet ble i desember 2000 midlertidig utvidet til å gjelde alle produksjonsdyr fra 2001. Slakteavfall definert som risikomateriale, blant annet sentralnervesystemet, er underlagt egne rutiner.

En restriktiv importpolitikk har gitt lite import av levende dyr, og i tillegg gjort det relativt enkelt å spore opp importdyr. Det er forsterkede rutiner for kontroll ved slakt av importerte dyr.

Det er satt inn flere ressurser på å opprettholde forbrukernes tillit til at det er trygt å spise kjøtt omsatt i Norge, og det er lagt spesiell vekt på BSE. EUs vitenskapelige styringskomité (SSC) har vurdert Norge som det landet i Europa med størst sannsynligheten til å oppdage en eventuell BSE-smitte i dyrepopulasjonen. I juli 2004 la EFSA frem en oppdatert geografisk risikovurdering av Norge med hensyn til BSE. Fordi det blant annet ble stilt strengere krav til dokumentasjon om hva som har blitt importert, så ble Norge gradert ned en klasse (fra 1 til 2) dvs «It is unlikely, but cannot be excluded» at norske storfe har BSE.

Selv om det i Norge er meget lav risiko for at BSE-smitte er til stede, gjennomfører vi allerede tiltak for å forebygge BSE hos folk og dyr på nivå med de mest infiserte land i Europa. Høsten 2001 innførte EU et nytt regelverk for samordnet forebygging av kugalskap og beslektede sykdommer (TSE) i hele Europa. Dette innebærer enkelte videreføring av allerede innførte tiltak (se Resultatkontrollen 2001), mens det på noen områder iverksetter nye tiltak. Statens dyrehelsetilsyn gir fra 22.08.2001 denne oversikten over det nye regelverkets betydning for Norge:¹⁰

- *Utvidet overvåking i dyrebesetninger – Omkring 2 000 syke/døde sauer skal undersøkes for TSE. Overvåkingen av storfe utvides ytterligere til å omfatte ca. 2 000 selvdøde dyr. Se nedenfor om dagens overvåking.*
- *Siden årsskiftet plikter storfeprodusenter og dyretransportører å melde fra om voksne storfe og sauer som dør på gården eller under transport.*
- *På årsbasis økes prøventtak på slakteriene fra 3 000 til 15 000 sauer. 10 000 normale slaktedyr av storfe vil sannsynligvis også inngå i testprogrammet¹¹.*
- *Midlertidig forbud mot bruk av visse foredlede animalske proteiner i fôr til produksjonsdyr.*
- *Krav om at animalsk fôr til produksjonsdyr skal stamme fra godkjente slakt. Dette er for tiden uaktuelt på grunn av det midlertidige forbudet, se forrige pkt.*

⁸ Veterinærinstituttets nettsider: Faktaark 1/2001 02.02. *Bovin Spongiform Encephalopati (BSE)* gir oversikt over utbredelse, diagnose, smitte, kontroll og bekjempelse og zoonotiske aspekter

⁹ Dyrehelsetilsynets nettsider: *Overvåking og kontroll av BSE (kugalskap)*. Hentet ned 28.02.01 og Kristian Hoel i Statens dyrehelsetilsyn, sentralforvaltningen, pers. med. 02.04.2001

¹⁰ Dyrehelsetilsynets nettsider: *Nytt regelverk for å hindre kugalskap (BSE)*. Hentet ned 07.04.02

¹¹ Fra 12.02.02 er det bestemt ved forskrift at det årlig skal tas prøver av et tilfeldig utvalg på 10 000 storfe over 30 måneder.

- *Krav om fjerning og destruksjon av spesifisert risikomateriale (SRM) ble innført fra 1. januar 2001. Fra land og regioner i kategori 1 og 2, som Norge vil tilhøre, vil det etter 1. juli 2002 ikke være noe vev som må regnes som SRM.*
- *Alle storfe registreres i en egen database. Dette gir bl.a. mulighet for opprinnelsesmerking av storfekjøtt.*
- *Fortløpende revisjon av beredskapsplanen for BSE.*

I følge Statens dyrehelsetilsyn kommer Norge godt ut i forhold til dette regelverket: Grunnen til dette er at BSE aldri er påvist i Norge og at vi tradisjonelt har hatt liten innførsel av dyr, ingen innførsel av kjøttbenmel til matproduserende dyr, gode systemer for varmebehandling av kjøttbenmel og en hensiktsmessig organisering av veterinærtjenesten og laboratoriesystemene. Norge har heller ikke hatt tradisjoner for å bruke kjøttbenmel til storfe, og hatt forbud mot bruk av kjøttbenmel fra drøvtyggere til storfe siden 1990.

Dyresykdommer generelt er delt i fire grupper etter alvorlighetsgrad, og tiltak og rapporteringsystem er lagt opp etter dette med hjemmel i Husdyrloven (Lov om dyrehelse av 08.06.1962 nr. 4). Mattilsynet er ansvarlig instans. Det er 27 sykdommer i gruppe A. 15 av disse er gruppe A sykdommer på OIEs liste for internasjonal rapportering. Fem av disse sykdommene er rapportert i Norge, mens de 10 øvrige ikke er rapportert i Norge. Av de fem som er registrert i Norge ble tre rapportert i forrige århundre, diagnostisert siste gang i henholdsvis 1952 (munn og klauvsjuka), 1963 (svinepest) og 1997 (Newcastle Disease). De to andre som er registrert i Norge er det over hundre år siden ble rapportert. Heller ikke alle gruppe B sykdommer er registrert i Norge¹².

Det har vært varierende restriksjoner på import av både levende dyr og planter og av dyre- og planteprodukter blant annet av hensyn til smitterisiko.

Etter epidemisk utbrudd av munn- og klauvsyke på De Britiske øyer og spredning til kontinentet ble det en periode i mars/april 2001 innført midlertidig importforbud fra EU og EFTA-land. Det innebærer i grove trekk at det ikke er tillatt innført klovdyr, kjøtt- og kjøttprodukter, melk- og melkeprodukter og lignende av klovdyr. Det er også restriksjoner for mennesker, dyr og gjenstander som har oppholdt seg i disse områdene. Det gjelder særlig kontakt med klovdyr og krav om vask og desinfeksjon. Munn og klauvsyke har bare i sjeldne tilfeller smittet mennesker.

¹² Kilde: *The animal Health and Disease control Position in Norway 1999*. Dyrehelsetilsynet

4 Distriktpolitikk og sysselsetting

I St.meld. nr. 19 (1999–2000) heter det blant annet at «...landbruket fortsatt skal ha en sentral rolle i distriktpolitikken framover. Målet om et aktivt landbruk i alle deler av landet er en del av den brede distriktpolitikken, der siktemålet er å opprettholde hovedtrekkene i bosetningsmønsteret.» Dette kapitlet tar opp utviklingen i antall jordbruksbedrifter, arbeidsforbruket, rekruttering til jordbruket og bygdeutvikling.

4.1 Utviklingen i antall jordbruksbedrifter

I dette kapitlet er det sett på utviklingen i antall jordbruksbedrifter. Utviklingen på landsbasis er behandlet i tabell 2.4 hvor også den relative andelen jordbruksbedrifter i de forskjellige størrelsesgruppene er tatt med, i tillegg til utviklingen i leid areal. Her ser en på landsdelsnivå og på gruppering etter kommuneklasser og virkeområdene til de distriktpolitiske virkemidlene. En jordbruksbedrift er en eller flere eiendommer som drives sammen som én enhet, og er tilpasset definisjonen gitt for produksjonstilskudd i jordbruket. Antall jordbruksbedrifter er derfor mindre enn antall landbrukseiendommer (som framgår av tabell 4.14). Samdrifter og hagebruksenheter og andre jordbruksbedrifter under 5 dekar er holdt utenom til og med 1999, men er tatt med i årene etterpå. Jorda på jordbruksbedrifter som legges ned som selvstendige enheter, kan enten gå ut av bruk eller overtas av en annen jordbruksbedrift ved salg eller leie.

4.1.1 Landsdeler

Utviklingen i antall jordbruksbedrifter og den relative andelen av størrelsesgruppene er vist på landsbasis i tabell 2.4. Tabell 4.1 viser utviklingen på landsdelsnivå.

Tabell 4.1 Antall jordbruksbedrifter fordelt på landsdeler, og årlig prosentvis endring

Bruksstørrelse, dekar		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Østlandet	0-50 ¹⁾	21 406	14 810	5 055	2 457	2 257	-3,6	-10,2	-12,6
	50-100	12 063	9 788	6 504	4 501	4 121	-2,1	-4,0	-7,3
	100-200	9 861	10 425	8 665	7 077	6 749	0,6	-1,8	-4,1
	200-300	3 372	4 066	4 349	4 101	4 009	1,9	0,7	-1,3
	300-500	1 900	2 266	2 915	3 119	3 146	1,8	2,6	1,3
	> 500	621	729	1 285	1 733	1 812	1,7	5,8	5,9
	Alle bruk	49 223	42 084	28 773	22 988	22 094	-1,6	-3,7	-4,3
Agder og Rogaland	0-50 ¹⁾	8 296	5 229	2 041	1 280	1 163	-4,5	-9,0	-8,9
	50-100	4 189	3 195	2 089	1 462	1 353	-2,7	-4,2	-7,0
	100-200	2 662	3 346	2 996	2 452	2 307	2,3	-1,1	-4,3
	200-300	520	890	1 490	1 537	1 485	5,5	5,3	-0,1
	300-500	162	260	643	850	902	5,1	9,5	5,8
	> 500	13	33	78	203	235	14,1	9,0	20,2
	Alle bruk	15 842	12 953	9 337	7 784	7 445	-2,0	-3,2	-3,7
Vestlandet	0-50 ¹⁾	17 223	10 119	4 460	2 228	2 058	-5,2	-7,9	-12,1
	50-100	8 744	6 964	4 855	3 402	3 134	-2,2	-3,5	-7,0
	100-200	2 901	4 529	4 967	4 114	3 926	4,5	0,9	-3,8
	200-300	244	536	1 165	1 588	1 633	8,5	8,1	5,8
	300-500	49	68	254	505	559	3,3	14,1	14,1
	> 500	6	9	22	79	89		9,3	26,2
	Alle bruk	29 167	22 225	15 723	11 916	11 399	-2,7	-3,4	-5,2
Trøndelag	0-50 ¹⁾	5 152	2 865	1 085	579	543	-5,7	-9,3	-10,9
	50-100	4 280	2 795	1 773	1 109	1 033	-4,2	-4,4	-8,6
	100-200	4 119	4 599	3 622	2 610	2 450	1,1	-2,4	-6,3
	200-300	1 146	1 601	2 136	1 990	1 918	3,4	2,9	-1,8
	300-500	412	534	939	1 330	1 343	2,6	5,8	6,1
	> 500	62	73	142	316	365	0,8	6,9	17,0
	Alle bruk	15 171	12 467	9 697	7 934	7 652	-1,9	-2,5	-3,9
Nord-Norge	0-50 ¹⁾	9 940	4 008	1 147	503	443	-8,7	-11,8	-14,7
	50-100	3 440	2 227	1 499	769	680	-4,3	-3,9	-12,3
	100-200	2 089	2 431	2 036	1 501	1 397	1,5	-1,8	-6,1
	200-300	370	835	1 227	1 138	1 112	8,6	3,9	-1,6
	300-500	53	138	522	827	829	10,1	14,2	8,0
	> 500	7	14	50	147	176	2,9	13,6	23,3
	Alle bruk	15 899	9 653	6 481	4 885	4 637	-4,9	-3,9	-5,4
Landet	0-50 ¹⁾	62 017	37 031	13 788	7 047	6 464	-5,0	-9,4	-11,9
	50-100	32 716	24 969	16 720	11 243	10 321	-2,7	-3,9	-7,7
	100-200	21 632	25 330	22 286	17 754	16 829	1,6	-1,3	-4,6
	200-300	5 652	7 928	10 367	10 354	10 157	3,5	2,7	-0,3
	300-500	2 576	3 266	5 273	6 631	6 779	2,4	4,9	4,3
	> 500	709	858	1 577	2 478	2 677	2,0	6,3	9,2
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	55 507	53 227	-2,3	-3,4	-4,5

* Foreløpige tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 5.

Det er en klar nedgang over hele landet både i tiårsperioden fra 1979 til 1989 og i perioden 1989 til 1999. Den årlige relative nedgangen i antall jordbruksbedrifter er størst i den siste perioden i alle landsdeler med unntak av Nord-Norge. Fra 1989 til 1999 er den prosentvise årlige nedgangen minst i Trøndelag og størst i Nord-Norge og på Østlandet. De minste jordbruksbedriftene har den største relative nedgangen i antall.

Etter 1999 har gjennomsnittlig avgang i antall bruk vært 4,5 prosent hvert år. Det er Nord-Norge som har opplevd størst årlig reduksjon, og Agder/Rogaland som har hatt minst reduksjon. I alle landsdeler har størreslesgruppene under 300 dekar blitt redusert, mens det har blitt flere med over 300 dekar. Vestlandet er unntak her, hvor også størrelsesgruppa 200–300 dekar har økt etter 1999.

4.1.2 Kommuneklasser

SSB har en inndeling i sju kommuneklasser bygd på Standard for kommuneklassifisering 1994, Norges offisielle statistikk. Målsettingen er å dekke behovet for en allmenn kommunegruppering. Den bygger på forholdet mellom sysselsetting i ulike næringer og har følgende hovedinndeling:

Kommuneklasse	
1	Primærnæringskommuner
2	Blandede landbruks- og industrikommuner
3	Industrikommuner
4	Mindre sentrale blendede tjenesteytings- og industrikommuner
5	Sentrale blendede tjenesteytings- og industrikommuner
6	Mindre sentrale tjenesteytingskommuner
7	Sentrale tjenesteytingskommuner

Inndeling i kommuneklasser er ikke en inndeling etter geografiske områder, men en inndeling på kommunenivå etter type av næringsliv og sentralitet. Del II tabell 6 viser fordelingen av kommuneklasser på fylkene. Tabell 4.2 viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter for hver kommuneklasse.

Nedgangen er størst for de minste jordbruksbedriftene, og størrelsesgruppene inntil 200 dekar hadde en nedgang i alle kommuneklassene i perioden fra 1989 til 1999. I tiåret før var det en nedgang for antall jordbruksbedrifter under 100 dekar i alle kommuneklassene. I de sentrale tjenesteytingskommunene, kommuneklasse 7, hadde også størrelsesgruppa fra 100–200 dekar nedgang i antall i begge tiårene og størrelsesgruppa fra 200–300 i den siste perioden.

I den første tiårsperioden var den prosentvise årlige nedgangen i totalt antall jordbruksbedrifter lavt i blendede landbruks- og industrikommuner, klasse 2, og sentrale kommuner i klasse 5 og 7. I den siste perioden var nedgangen under gjennomsnittet i primærnæringskommuner og kommuner med landbruk og industri, klasse 1 og 2. Størst prosentvis årlig nedgang hadde de mindre sentrale tjenesteytingskommunene, klasse 6, i perioden fra 1979 til 1989 og alle kommuneklasser med tjenesteyting, klasse 4–7, i siste tiårsperiode.

Tabell 4.2 Antall jordbruksbedrifter fordelt på kommuneklasser, og årlig prosentvis endring

Bruksstørrelse, dekar		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Klasse 1	0-50 ¹⁾	10 435	5 284	2 015	1077	988	-6,6	-9,2	-11,2
	50-100	5 626	4 067	2 711	1748	1583	-3,2	-4,0	-8,6
	100-200	3 211	4 309	4 071	3172	2975	3,0	-0,6	-5,1
	200-300	520	960	1 703	1852	1817	6,3	5,9	1,1
	300-500	117	194	474	882	928	5,2	9,3	11,8
	> 500	12	17	36	108	146	3,5	7,8	26,3
	Alle bruk	19 921	14 831	11 010	8839	8437	-2,9	-2,9	-4,3
Klasse 2	0-50 ¹⁾	8 247	4 943	2 163	1392	1329	-5,0	-7,9	-7,8
	50-100	6 548	4 611	3 004	2039	1859	-3,4	-4,2	-7,7
	100-200	4 256	5 335	4 814	3761	3580	2,3	-1,0	-4,8
	200-300	842	1 411	2 167	2315	2271	5,3	4,4	0,8
	300-500	297	392	767	1140	1185	2,8	6,9	7,5
	> 500	56	76	161	303	340	3,1	7,8	13,3
	Alle bruk	20 246	16 768	13 076	10 950	10 564	-1,9	-2,5	-3,5
Klasse 3	0-50 ¹⁾	10 410	6 477	2 521	1250	1125	-4,6	-9,0	-12,6
	50-100	5 232	4 093	2 870	1999	1830	-2,4	-3,5	-7,2
	100-200	2 615	3 403	3 244	2684	2549	2,7	-0,5	-3,9
	200-300	610	887	1 341	1378	1368	3,8	4,2	0,3
	300-500	261	364	629	870	889	3,4	5,6	5,9
	> 500	96	117	183	278	308	2,0	4,6	9,1
	Alle bruk	19 224	15 341	10 788	8459	8069	-2,2	-3,5	-4,7
Klasse 4	0-50 ¹⁾	12 354	7 147	2 545	1135	1017	-5,3	-9,8	-14,2
	50-100	5 252	4 203	2 880	1827	1666	-2,2	-3,7	-8,7
	100-200	2 585	3 259	3 159	2564	2427	2,3	-0,3	-4,3
	200-300	590	942	1 360	1423	1399	4,8	3,7	0,5
	300-500	217	317	609	870	924	3,9	6,7	7,2
	> 500	61	72	150	264	289	1,7	7,6	11,5
	Alle bruk	21 059	15 940	10 703	8083	7722	-2,7	-3,9	-5,3
Klasse 5	0-50 ¹⁾	13 626	9 425	3 302	1593	1466	-3,6	-10,0	-12,7
	50-100	7 168	5 817	3 836	2716	2525	-2,1	-4,1	-6,7
	100-200	6 514	6 552	5 117	4044	3803	0,1	-2,4	-4,8
	200-300	2 212	2 583	2 660	2385	2318	1,6	0,3	-2,3
	300-500	1 190	1 414	1 920	1958	1944	1,7	3,1	0,2
	> 500	333	395	738	1095	1155	1,7	6,5	7,8
	Alle bruk	31 043	26 186	17 573	13791	13211	-1,7	-3,9	-4,6
Klasse 6	0-50 ¹⁾	3 583	1 647	527	272	238	-7,5	-10,8	-12,4
	50-100	1 448	976	643	365	345	-3,9	-4,1	-9,9
	100-200	924	1 028	842	607	608	1,1	-2,0	-5,3
	200-300	185	383	490	461	443	7,5	2,5	-1,7
	300-500	40	68	264	355	366	5,4	14,5	5,6
	> 500	9	17	36	91	101	6,6	7,8	18,8
	Alle bruk	6 189	4 119	2 802	2151	2101	-4,0	-3,8	-4,7
Klasse 7	0-50 ¹⁾	3 362	2 108	715	328	301	-4,6	-10,2	-13,4
	50-100	1 442	1 202	776	549	513	-1,8	-4,3	-6,7
	100-200	1 527	1 444	1 039	922	887	-0,6	-3,2	-2,6
	200-300	693	762	646	540	541	1,0	-1,6	-2,9
	300-500	454	517	610	556	543	1,3	1,7	-1,9
	> 500	142	164	273	339	338	1,5	5,2	3,6
	Alle bruk	7 620	6 197	4 059	3 234	3 123	-2,0	-4,1	-4,3
Hele landet	0-50 ¹⁾	62 017	37 031	13 788	7 047	6 464	-5,0	-9,4	-11,9
	50-100	32 716	24 969	16 720	11 243	10 321	-2,7	-3,9	-7,7
	100-200	21 632	25 330	22 286	17 754	16 829	1,6	-1,3	-4,6
	200-300	5 652	7 928	10 367	10 354	10 157	3,4	2,7	-0,3
	300-500	2 576	3 266	5 273	6 631	6 779	2,4	4,9	4,3
	> 500	709	858	1 577	2 478	2 677	1,9	6,3	9,2
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	55 507	53 227	-2,3	-3,4	-4,5

* Foreløpige tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstillingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

4.1.3 Virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler

Landet er delt i fem områder etter «Forskrift om avgrensning av geografisk virkeområde for distriktpolitiske virkemidler», revidert 30.04.1998. Områdene er vist nedenfor. Område E er utenfor virkeområdene og det er ingen virkemidler i dette området. Virkemiddelbruken er kumulativ, og det kan brukes økende grad av virkemidler fra tiltaksområde D til tiltaksområde A.

Virkeområde	Hovedsakelig omfang av området
A	Finnmark, Nord-Troms unntatt Tromsø
B	Resten av Troms unntatt Tromsø, Nordland unntatt Bodø, utkantkommuner i Trøndelag, nordlige deler av Møre og Romsdal, Oppland, Hedmark, vestlige deler av Telemark
C	Tromsø, Bodø, kystkommuner i Trøndelag, indre deler av Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Midt-Oppland indre deler av Hordaland, Agder og Buskerud, deler av Hedmark, Telemark og Rogaland
D	Deler av Trøndelag ytre deler av Møre og Romsdal deler av Hordaland og Vest-Agder og noen andre kommuner
E	Oslofjord- og Mjøsregionen, Kristiansand-, Bergens- og Trondheimsregionen

Virkeområdene er en inndeling på kommunalt nivå som bygger på en analyse av enkeltkommuners mulighet for arbeidsplassutvikling og sysselsetting. Den er ingen aggregering og områdebeskrivelse. SSB publiserer heller ikke løpende statistikk for distriktpolitiske virkeområder. Inndelingen er ikke statisk og ble sist revidert i 1998 og senere endret i 1999.

Tabell 4.3 nedenfor viser utviklingen i antall bruk for virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler. Det er kommuner med størst støttebehov, område A, hvor det også er størst prosentvis årlige nedgangen i antall jordbruksbedrifter i begge tiårsperiodene. Det er også denne gruppa som har sterkest nedgang i antall små jordbruksbedrifter. Det er kommunene i område C som har lavest nedgang i antall jordbruksbedrifter i tidsrommet 1979 til 1989, og område C og B som har nedgang under gjennomsnittet i tiåret etter. Kommuner utenfor virkeområdene, i område E, har samlet en nedgang fra 1979 til 1989 under landsgjennomsnittet og noe høyere i tiåret etter.

Forskjellene mellom områdene i utviklingen i antall bruk, vil påvirkes av endringer i sammensetningen av virkemiddelområdene.

Tabell 4.3 Antall jordbruksbedrifter fordelt på virkeområdene for distriktspolitiske virkemidler, og årlig prosentvis endring

Bruksstørrelse, dekar		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Område A	0-50 ¹⁾	1 585	682	191	59	60	-8,1	-12,0	-17,6
	50-100	446	303	229	90	78	-3,8	-2,8	-16,4
	100-200	272	267	259	177	170	-0,2	-0,3	-6,8
	200-300	55	137	164	161	160	9,6	1,8	-0,4
	300-500	8	36	81	127	120	16,2	8,4	6,8
	> 500		3	16	23	27		18,2	9,1
	Alle bruk	2 366	1 428	940	637	615	-4,9	-4,1	-6,8
Område B	0-50 ¹⁾	14 231	6 488	2 127	1 088	965	-7,6	-10,6	-12,3
	50-100	7 233	4 805	3 135	1 819	1 658	-4,0	-4,2	-10,1
	100-200	5 070	6 128	5 268	3 909	3 629	1,9	-1,5	-6,0
	200-300	969	1 824	2 810	2 762	2 693	6,5	4,4	-0,7
	300-500	217	355	958	1 645	1 700	5,0	10,4	10,0
	> 500	27	42	89	257	324	4,5	7,8	24,0
	Alle bruk	27 747	19 642	14 387	11 480	10 969	-3,4	-3,1	-4,4
Område C	0-50 ¹⁾	19 016	12 103	4 952	2 566	2 385	-4,4	-8,5	-11,5
	50-100	11 395	9 002	6 222	4 346	3 972	-2,3	-3,6	-7,2
	100-200	5 170	6 969	7 013	5 903	5 729	3,0	0,1	-3,3
	200-300	993	1 486	2 384	2 764	2 722	4,1	4,8	2,2
	300-500	400	519	919	1 324	1 404	2,6	5,9	7,3
	> 500	95	114	241	399	439	1,8	7,8	10,5
	Alle bruk	37 069	30 193	21 731	17 302	16 651	-2,0	-3,2	-4,3
Område D	0-50 ¹⁾	7 645	4 642	1 737	829	770	-4,9	-9,4	-12,7
	50-100	3 276	2 551	1 768	1 162	1 033	-2,5	-3,6	-8,6
	100-200	1 643	2 227	2 178	1 712	1 605	3,1	-0,2	-5,0
	200-300	322	515	812	907	921	4,8	4,7	2,1
	300-500	107	159	349	505	530	4,0	8,2	7,2
	> 500	24	26	54	127	138	0,8	7,6	16,9
	Alle bruk	13 017	10 120	6 898	5 242	4 997	-2,5	-3,8	-5,2
Område E (uten virkemidler)	0-50 ¹⁾	19 540	13 116	4 781	2 505	2 284	-3,9	-9,6	-11,6
	50-100	10 366	8 308	5 366	3 826	3 580	-2,2	-4,3	-6,5
	100-200	9 477	9 739	7 568	6 053	5 696	0,3	-2,5	-4,6
	200-300	3 313	3 966	4 197	3 760	3 661	1,8	0,6	-2,3
	300-500	1 845	2 197	2 966	3 030	3 025	1,8	3,0	0,3
	> 500	562	673	1 177	1 672	1 749	1,8	5,7	6,8
	Alle bruk	45 103	37 999	26 055	20 846	19 995	-1,7	-3,7	-4,3
Hele landet	0-50 ¹⁾	62 017	37 031	13 788	7 047	6 464	-5,0	-9,4	-11,9
	50-100	32 716	24 969	16 720	11 243	10 321	-2,7	-3,9	-7,7
	100-200	21 632	25 330	22 286	17 754	16 829	1,6	-1,3	-4,6
	200-300	5 652	7 928	10 367	10 354	10 157	3,4	2,7	-0,3
	300-500	2 577	3 266	5 273	6 631	6 779	2,4	4,9	4,3
	> 500	708	858	1 577	2 478	2 677	1,9	6,3	9,2
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	55 507	53 227	-2,3	-3,4	-4,5

* Foreløpige tall. 1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5-50 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

4.2 Utviklingen i noen produksjoner

Tabellene nedenfor viser fordelingen på landsdeler for ulike produksjoner og utviklingen de siste årene. I St. meld nr. 19 (1999–2000) heter det «*Kanaliseringspolitikken har gjort det mulig å bruke et stort jordbruksareal og ha landbruk i alle deler av landet.*» og videre at «*det fortsatt skal være en geografisk arbeidsdeling i landbruket slik vi har i dag.*» Tabell 4.4a til c nedenfor viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter med planteproduksjon, dvs. korn og oljevekster, poteter og grønnsaker på friland. Samme jordbruksbedrift kan ha mer enn én produksjon og antallet jordbruksbedrifter med ulike produksjoner kan ikke summeres til totaltall.

Tabell 4.4a Antall jordbruksbedrifter med korn og oljevekster i landsdelene og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	30 219	76	25 508	77	17 112	78	13 338	76	12 723	75
Agder og Rogaland	2 538	6	1 919	6	1 024	5	833	5	743	4
Vestlandet	522	1	572	2	273	1	223	1	222	1
Trøndelag	6 099	15	5 008	15	3 455	16	3 200	18	3 158	19
Nord-Norge	154	0	96	0	45	0	58	0	57	0
<i>Hele landet</i>	<i>39 532</i>		<i>33 103</i>		<i>21 909</i>		<i>17 652</i>		<i>16 903</i>	

* Foreløpige tall

Antall jordbruksbedrifter totalt har gått ned for alle tre planteproduksjonene. For korn har det vært nokså stabil fordeling mellom landsdelene. Nord-Norge har fått en relativt større andel av potetdyrkinga, mens reduksjonen har vært størst for Vestlandet. Det totale antall som dyrker potet er redusert til om lag 6 prosent av hva det var i 1979 og 13 prosent av antallet i 1989.

Tabell 4.4b Antall jordbruksbedrifter med poteter i landsdelene og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	31 154	36	13 494	36	3 961	39	2 204	39	1 960	39
Agder og Rogaland	11 301	13	5 211	14	1 224	12	643	11	567	11
Vestlandet	21 816	25	8 033	22	1 445	14	746	13	623	13
Trøndelag	11 039	13	4 590	12	1 442	14	770	14	654	13
Nord-Norge	12 086	14	5 773	16	2 185	21	1 312	23	1 169	24
<i>Hele landet</i>	<i>87 396</i>		<i>37 101</i>		<i>10 257</i>		<i>5 675</i>		<i>4 973</i>	

* Foreløpige tall

For grønnsaker er det særlig Østlandet som har økt sin andel av antall jordbruksbedrifter. Antall produsenter er gått sterkt ned, og var i 1999 på 9 prosent av antallet i 1979. Reduksjonen fortsatte etter 1999, og i 2005 utgjorde antall jordbruksbedrifter 71 prosent av antallet i 1999. Den relative andelen jordbruksbedrifter med grønnsaker går sterkest ned på Vestlandet. Det totale antallet har omtrent samme utvikling som for potet og er redusert til om lag 6 prosent av 1979 antallet og 23 prosent av antallet i 1989.

Tabell 4.4c Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker på friland i landsdelene og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	9 451	41	2 367	36	1 084	51	858	54	829	55
Agder og Rogaland	4 041	17	1 344	21	419	20	265	17	241	16
Vestlandet	5 510	24	1 358	21	200	9	151	9	142	9
Trøndelag	2 318	10	626	10	269	13	197	12	184	12
Nord-Norge	1 979	8	821	13	151	7	120	8	107	7
<i>Hele landet</i>	<i>23 299</i>		<i>6 516</i>		<i>2 123</i>		<i>1 591</i>		<i>1 503</i>	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fordeling etter størrelsesgrupper se kapittel 2.2, og fylkesvis fordeling se del II tabell 3a–c.

I tabell 4.4d ser vi utviklingen i antall bruk med engareal i de ulike landsdelene. Tabellen viser at fordelingen mellom landsdelene er stabil over tid. Fra 1979 til 2005 har andelen bruk med engareal blitt litt redusert på Vestlandet og i Nord-Norge, mens de andre landsdelene har økt sine andeler noe.

Tabell 4.4d Antall jordbruksbedrifter med engareal og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	30 451	30	22 376	30	17 271	31	13 512	31	12 970	32
Agder og Rogaland	14 750	14	11 791	16	8 903	16	7 074	16	6 761	16
Vestlandet	28 455	28	21 232	28	15 225	27	11 277	26	10 752	26
Trøndelag	13 010	13	9 863	13	8 207	15	6 348	15	6 058	15
Nord-Norge	15 701	15	9 284	12	6 398	11	4 720	11	4 474	11
<i>Hele landet</i>	<i>102 331</i>		<i>74 546</i>		<i>56 004</i>		<i>42 931</i>		<i>41 015</i>	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fordeling etter størrelsesgrupper se kapittel 2.2, og fylkesvis fordeling se del II tabell 3d

Tabellene 4.5a–e nedenfor viser utviklingen i landsdelene for husdyrproduksjonene, dvs. for melkeproduksjon, ammeku, sau, smågris- og eggproduksjon. Antall besetninger går ned for alle produksjonene. Den relative fordelingen mellom landsdelene varierer litt, men sett under ett er fordelingen ganske stabil for disse husdyrproduksjonene.

Tabell 4.5a Antall jordbruksbedrifter med melkekyr i landsdelene og andel i prosent

	1979 ¹⁾		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	11 081	28	7 507	26	5 688	25	4 106	25	3 889	25
Agder og Rogaland	5 903	15	4 941	17	4 007	18	3 101	19	2 861	18
Vestlandet	10 837	28	8 148	28	6 033	27	4 373	26	4 161	26
Trøndelag	6 583	17	5 365	18	4 472	20	3 296	20	3 132	20
Nord-Norge	4 502	12	3 182	11	2 459	11	1 790	11	1 719	11
<i>Hele landet</i>	<i>38 906</i>		<i>29 143</i>		<i>22 659</i>		<i>16 666</i>		<i>15 862</i>	

* Foreløpige tall

1) Tallene inkluderer også eventuelle ammekyr

Tabell 4.5a viser at Trøndelag og Agder/Rogaland har fått en større andel av melkebesetningene, mens alle de andre landsdelene har redusert sin andel etter 1979. Når det gjelder ammekyr, så viser tabell 4.5b at Vestlandet og Nord-Norge har økt sin andel, mens Østlandet har blitt mest redusert.

Tabell 4.5b Antall jordbruksbedrifter med ammekyr i landsdelene og andel i prosent

	1998		1999		2000		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	2 000	40	2 114	39	2 188	36	1 946	36	1 901	36
Agder og Rogaland	894	18	938	17	1 085	18	925	17	881	17
Vestlandet	975	19	1 111	20	1 294	21	1 191	22	1 137	22
Trøndelag	826	16	906	17	1 061	17	893	16	858	16
Nord-Norge	349	7	395	7	480	8	485	9	466	9
<i>Hele landet</i>	<i>5 044</i>		<i>5 464</i>		<i>6 108</i>		<i>5 440</i>		<i>5 243</i>	

* Foreløpige tall

Tabell 4.5c Antall jordbruksbedrifter med sau i landsdelene og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	7 532	17	5 649	20	5 335	23	4 541	24	4 318	25
Agder og Rogaland	6 324	14	5 267	18	4 491	20	4 070	22	3 895	22
Vestlandet	16 916	38	10 786	37	8 024	35	6 174	33	5 778	33
Trøndelag	3 428	8	2 084	7	1 836	8	1 534	8	1 442	8
Nord-Norge	10 314	23	5 101	18	3 023	13	2 308	12	2 126	12
<i>Hele landet</i>	<i>44 514</i>		<i>28 887</i>		<i>22 709</i>		<i>18 627</i>		<i>17 559</i>	

* Foreløpige tall

Antall jordbruksbedrifter med sau har relativt sett gått tilbake i Nord-Norge og økt på Østlandet og Agder/Rogaland etter 1979. En stor del av sommerbeitet til sau er i utmarksbeite. Seterdrift er nærmere behandlet i kapittel 5.5 og Resultatkontrollen 2001.

Tabell 4.5d viser antall jordbruksbedrifter med purker (inkludert ungpurker). Relativt sett har antallet økt i Nord-Norge og i Agder/Rogaland, samtidig som det har blitt redusert på Østlandet. Denne samme trenden for Nord-Norge, Agder/Rogaland og Østlandet gjelder også for verpehøns. Tabell 4.5e viser at totalt antall driftenheter med verpehøns har vært nedadgående i hele perioden fra 1979 til 2005.

Tabell 4.5d Antall jordbruksbedrifter med purker i landsdelene og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	4 742	53	2 338	45	1 571	43	940	40	846	40
Agder og Rogaland	1 452	16	1 055	20	786	21	524	23	475	23
Vestlandet	912	10	622	12	390	11	230	10	200	10
Trøndelag	1 661	19	1 021	20	692	19	475	20	434	21
Nord-Norge	147	2	193	4	237	6	159	7	149	7
<i>Hele landet</i>	<i>8 914</i>		<i>5 229</i>		<i>3 676</i>		<i>2 328</i>		<i>2 104</i>	

* Foreløpige tall

Tabell 4.5e Antall jordbruksbedrifter med verpehøns i landsdelene og andel i prosent

	1979		1989		1999		2004		2005*	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østlandet	5 894	40	2 055	35	1 465	36	968	35	904	36
Agder og Rogaland	2 941	20	1 476	25	903	22	661	24	581	23
Vestlandet	2 825	19	1 146	19	828	20	598	22	529	21
Trøndelag	1 945	13	767	13	442	11	255	9	244	10
Nord-Norge	1 034	7	486	8	426	10	286	10	267	11
<i>Hele landet</i>	<i>14 655</i>		<i>5 930</i>		<i>4 064</i>		<i>2 768</i>		<i>2 525</i>	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fordeling etter størrelsesgrupper se kapittel 2.2, og fylkesvis fordeling se del II tabell 3e-i.

4.3 Sysselsetting

Tabell 4.6 viser utviklingen i folkemengde, antall sysselsatte i alt¹³, antall sysselsatte normalårsverk i alt¹⁴ og antall årsverk i jordbruket på landsbasis. Folketallet har økt gjennom hele perioden. Den totale sysselsettingen gikk tilbake fra 1990 til 1992. I 1993 stanset imidlertid nedgangen i sysselsettingen opp, og det er registrert en sammenhengende økning i antall sysselsatte fra 1993 til 1999. Arbeidsforbruket i jordbruket har en sammenhengende nedgangstrend etter 2. verdenskrig.

¹³ Nasjonalregnskapets tall for sysselsetting ligger noe høyere enn Arbeidskraftundersøkelsens tall, fordi nasjonalregnskapstall også inkluderer utenlandske arbeidstakere på norske skip i utenriksfart. Deltidsansatte er inkludert i antall sysselsatte.

¹⁴ Antall sysselsatte normalårsverk er definert som antall heltidsregnede inntektsmottakere i produktiv virksomhet (dvs. at deltidsansatte er omregnet til heltids ved å bruke del av full post eller dellønnsbrøk som vekt).

Tabell 4.6 Folkemengde, sysselsatte i alt og årsverk i alt i jordbruket. 1000 stk.

	1985	1990	1999	2003	2004	2005
Folkemengde per 1.1. ¹⁾	4 146	4 233	4 445	4 552	4 577	4 606
Personer 16–74 år ²⁾	3 004	3 094	3 183	3 257	3 281	3 312
Sysselsatte i alt ²⁾	2 014	2 030	2 258	2 267	2 277	2 289
Sysselsatte i % av befolkningen, 16–74 år	67,0	65,6	71,0	69,6	69,3	69,1
Sysselsatte normalårsverk ³⁾	1 757	1 779	1 967	1 948	1 953	1 968
Årsverk i jordbruket i følge BFJ	114,6	98,7	81,6	72,0	68,7	66,0
Andel sysselsatt i jordbruket ⁴⁾	6,5	5,6	4,2	3,7	3,5	3,4

1) Statistisk sentralbyrå. Befolkningsstatistikk

2) Statistisk sentralbyrå. Arbeidskraftundersøkelsen

3) Statistisk sentralbyrå. Nasjonalregnskapet

4) Årsverk i jordbruket i følge BFJ i forhold til totalt antall normalårsverk i Nasjonalregnskapet.

For fylkesvis fordeling og fordeling på landsdeler se del II, tabell 7a og b for folkemengde, tabell 8a og b for sysselsatte og tabell 9 for arbeidsforbruk i jordbruket.

4.4 Utviklingen i arbeidsforbruket i jordbruket

Utviklingen i arbeidsforbruket henger sammen med utviklingen i antall jordbruksbedrifter som er tatt opp i kapittel 4.1. I dette kapitlet ser vi på utviklingen i arbeidsforbruk for de samme kategoriene som er brukt for utviklingen i jordbruksbedrifter.

4.4.1 Landsdelsnivå

Tabell 4.7 viser registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket med årlig prosentvis endring i perioden 1986 til 2005. Arbeidsforbruket blir stort sett registrert annethvert år. Registreringene følger ikke kalenderåret, og oppgaver for 1999 er derfor fra første halvår dette året og annet halvår i året før. I 1989 gikk tallet på timer i et årsverk ned fra 1 975 til 1 875 timer. Fra 2001 er et årsverk satt til 1 860 timer. Nedgangen i arbeidsforbruk fra 1986 til 1990 inkluderer også nedgangen i timer per årsverk. Målt i timeverk blir gjennomsnittlig årlig nedgang 0,6 prosent høyere.

På landsbasis er nedgangen i arbeidsforbruket mindre for perioden 1990–1999 enn perioden 1986 til 1990. Kvinner reduserte sitt arbeidsforbruk mer enn menn i begge periodene, men forskjellen var mindre i siste periode. Relativt sett har menns andel av den totale arbeidsinnsatsen økt og kvinners avtatt.

Også i perioden 1999 til 2005 reduserte kvinnene arbeidsmengden mer enn mennene. Dette gjelder alle landsdeler bortsett fra Østlandet. Den totale arbeidsmengden har fra 1999 til 2005 blitt mest redusert på Vestlandet, og minst i Agder/Rogaland.

I 2001, 2003 og 2005 er det registrert henholdsvis 1 170, 1 146 og 1 467 årsverk utført av selvstendige næringsdrivende som ikke er fordelt etter kjønn. Disse time-ene er i tabellene 4.8, 4.10 og 4.11 nedenfor fordelt på mann/kvinne med samme forhold som de kjønnsfordelte timene.

Tabell 4.7 Registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket fordelt på landsdeler. 1000 årsverk¹⁾

		1986	1990	1999	2001	2003	2005*	Årlig %-vis endring		
								86-90	90-99	99-05
Østlandet	Menn	28,2	25,5	20,8	19,7	19,2	17,4	-2,5	-2,2	-2,9
	Kvinner	10,1	8,2	6,7	6,7	5,9	5,8	-5,0	-2,2	-2,6
	Sum	38,3	33,8	27,6	26,4	25,1	23,2	-3,1	-2,2	-2,9
Agder/Rogaland	Menn	12,5	11,3	9,2	8,8	8,7	7,9	-2,5	-2,3	-2,3
	Kvinner	4,3	3,6	3,0	2,8	2,7	2,6	-4,5	-2,0	-2,5
	Sum	16,8	14,9	12,1	11,6	11,4	10,5	-3,0	-2,2	-2,4
Vestlandet	Menn	19,0	17,7	13,9	13,1	12,1	11,1	-1,8	-2,6	-3,8
	Kvinner	7,7	6,9	4,8	4,6	3,8	3,5	-2,7	-3,9	-5,1
	Sum	26,5	24,6	18,5	17,7	15,9	14,6	-1,8	-3,1	-3,9
Trøndelag	Menn	12,8	11,3	9,8	9,1	8,9	8,0	-3,2	-1,6	-3,3
	Kvinner	4,6	3,8	3,0	2,7	2,4	2,2	-4,6	-2,7	-5,1
	Sum	17,3	15,1	12,5	11,8	11,3	10,2	-3,4	-2,0	-3,5
Nord-Norge	Menn	7,9	7,4	6,1	5,8	5,7	5,0	-1,6	-2,1	-3,2
	Kvinner	3,4	2,8	2,2	1,9	1,8	1,7	-4,4	-2,9	-3,8
	Sum	11,2	10,2	8,3	7,8	7,5	6,7	-2,2	-2,3	-3,4
Landet	Menn	80,4	73,2	59,8	56,6	54,6	49,4	-2,3	-2,2	-3,1
	%	73	74	75	75	77	76			
	Kvinner	30,1	25,4	19,7	18,7	16,6	15,8	-4,2	-2,8	-3,7
	%	27	26	25	25	23	24			
	Sum	110,5	98,5	79,5	75,3	71,2	65,2	-2,8	-2,4	-3,3

* Foreløpige tall

1) 1975 timer per årsverk til 01.07.1989 og 1875 timer per årsverk til 1999. 1860 timer for 2001 og 1845 timer fra 2003 og 2005

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og den fullstendige Jordbrukstillingen for 1999.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 9.

Tabell 4.8 viser utviklingen i jordbrukets andel av sysselsettingen i regionene. Dette er beregnet ved at jordbrukets arbeidsforbruk målt i årsverk er relatert til antall sysselsatte i alt i regionen. Størrelsene er derved ikke helt sammenlignbare. I antall sysselsatte inngår også deltidsansatte med mindre enn et årsverk. Et årsverk i jordbruket er ikke synonymt med en sysselsatt. Dels vil en del brukere arbeide utover ett årsverk, og dels vil det være deltidsarbeidsplasser i jordbruket som i det øvrige næringsliv. Det er også vanlig med yrkeskombinasjoner blant brukere. Med dette utgangspunktet vil ikke de absolutte tallene gi et reelt bilde, men gi mulighet for å sammenholde utviklingen mellom områder og i tid.

Tabell 4.8 Jordbrukets andel av sysselsettingen målt ved registrert arbeidsforbruk i årsverk i jordbruket relativt til antall sysselsatte i regionen totalt¹⁾. Prosent

		1990	1997	1999	2001	2003	2005*
Østlandet	Menn	4,6	4,0	3,5	3,3	3,2	2,9
	Kvinner	1,8	1,5	1,3	1,2	1,1	1,1
	I alt	3,3	2,8	2,4	2,3	2,2	2,0
Agder og Rogaland	Menn	7,4	6,2	5,4	5,2	5,1	4,5
	Kvinner	3,0	2,4	2,1	1,9	1,8	1,7
	I alt	5,5	4,3	3,9	3,7	3,6	3,2
Vestlandet	Menn	8,9	7,7	6,5	6,2	5,7	5,3
	Kvinner	4,4	3,6	2,5	2,5	2,0	1,9
	I alt	6,9	5,7	4,7	4,5	4,0	3,7
Trøndelag	Menn	11,5	10,5	9,6	8,6	8,5	7,6
	Kvinner	4,5	3,8	3,2	2,9	2,6	2,4
	I alt	8,3	7,0	6,6	6,0	5,7	5,2
Nord-Norge	Menn	6,4	5,6	5,0	4,9	4,8	4,3
	Kvinner	3,1	2,3	2,1	1,8	1,7	1,6
	I alt	4,9	3,9	3,7	3,4	3,3	3,0
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>6,6</i>	<i>5,4</i>	<i>4,9</i>	<i>4,7</i>	<i>4,5</i>	<i>4,1</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>2,8</i>	<i>2,1</i>	<i>1,8</i>	<i>1,8</i>	<i>1,5</i>	<i>1,5</i>
	<i>I alt</i>	<i>4,9</i>	<i>3,9</i>	<i>3,5</i>	<i>3,3</i>	<i>3,1</i>	<i>2,8</i>

* Foreløpige tall

1) Sammenligningen avviker noe fra faktiske forhold, da en sysselsatt i gjennomsnitt arbeider mindre enn ett årsverk

Kilde: Tabell 4.8 relativ til tabell 8b i del II.

Det framgår av tabell 4.8 at jordbruket har større betydning for sysselsetting for menn enn for kvinner. Målt på denne måten er jordbrukets betydning for sysselsettingen avtagende i alle regioner. Sysselsettingsvirkningen er relativt størst i Trøndelag og minst på Østlandet.

4.4.2 Kommuneklasser

Tabell 4.9 viser utviklingen i arbeidsforbruket etter kommuneklasser for årene 1990, 1995, 1999, 2001, 2003 og 2005. Kommuneklassene er beskrevet nærmere i kapittel 4.1.2.

I perioden 1990 til 1999 var det de sentrale tjenesteytingskommuner, klasse 7, og mindre sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner, klasse 4, som opplevde største årlige prosentvise nedgangen i arbeidsforbruket totalt. Ser vi på arbeidsforbruket til mennene, så er det også her de sentrale tjenesteytingskommuner, klasse 7, som hadde størst årlig reduksjon, mens det for kvinnene var de mindre sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner, klasse 4.

I den siste perioden var det de mindre sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner, klasse 4, og primærnæringskommunene, klasse 1, som hadde størst årlig prosentvise nedgang. For kvinner var det i denne perioden størst nedgang i de mindre sentrale blandede tjenesteytings- og industrikommuner, klasse 4, mens det for menn var i de sentrale tjenesteytingskommunene, klasse 7.

Tabell 4.9 Registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket fordelt på kommune-
klasser. 1000 årsverk

		1990	1995	1999	2001	2003	2005*	Årlig %-vis endring	
								1990-99	1999-05
Klasse 1	Menn	12,5	11,6	10,5	9,9	9,6	8,6	-1,9	-3,4
	Kvinner	4,9	4,1	3,7	3,7	3,1	2,9	-3,0	-4,0
	Sum	17,4	15,7	14,3	13,6	12,7	11,5	-2,2	-3,6
Klasse 2	Menn	15,8	14,7	13,3	12,7	12,3	11,3	-1,9	-2,7
	Kvinner	5,6	4,9	4,3	3,9	3,7	3,4	-2,8	-4,0
	Sum	21,3	19,6	17,6	16,7	15,9	14,6	-2,1	-3,0
Klasse 3	Menn	11,1	10,0	9,0	8,5	8,0	7,4	-2,4	-3,1
	Kvinner	3,7	3,4	2,9	2,8	2,5	2,4	-2,8	-3,3
	Sum	14,9	13,4	11,9	11,3	10,5	9,8	-2,5	-3,1
Klasse 4	Menn	10,4	9,8	8,3	7,6	7,5	6,8	-2,4	-3,4
	Kvinner	3,9	3,6	2,8	2,6	2,1	2,2	-3,4	-4,4
	Sum	14,3	13,4	11,2	10,2	9,7	8,9	-2,7	-3,7
Klasse 5	Menn	16,0	15,0	12,8	12,2	11,6	10,4	-2,4	-3,4
	Kvinner	4,9	4,6	4,0	3,9	3,6	3,3	-2,1	-3,1
	Sum	20,8	19,6	16,8	16,1	15,3	13,7	-2,3	-3,3
Klasse 6	Menn	3,3	3,1	2,7	2,7	2,8	2,4	-2,4	-1,6
	Kvinner	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	-3,3	-2,6
	Sum	4,5	4,1	3,6	3,5	3,6	3,2	-2,6	-1,8
Klasse 7	Menn	4,1	3,7	3,1	2,9	2,7	2,5	-2,8	-3,5
	Kvinner	1,2	1,2	1,0	0,9	0,8	0,9	-2,3	-2,6
	Sum	5,3	4,8	4,1	3,8	3,5	3,4	-2,7	-3,3
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>73,2</i>	<i>67,9</i>	<i>59,8</i>	<i>56,6</i>	<i>54,6</i>	<i>49,4</i>	-2,2	-3,1
	<i>Kvinner</i>	<i>25,4</i>	<i>22,7</i>	<i>19,7</i>	<i>18,7</i>	<i>16,6</i>	<i>15,8</i>	-2,8	-3,6
	<i>Sum</i>	<i>98,5</i>	<i>90,6</i>	<i>79,5</i>	<i>75,3</i>	<i>71,2</i>	<i>65,2</i>	-2,4	-3,3

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og de fullstendige jordbrukstillingene i 1999.

4.4.3 Virkeområder for distriktpolitiske virkemidler

Tabell 4.10 viser utviklingen for virkeområdene for distriktpolitiske virkemidler. Virkeområdene er nærmere omtalt i kapittel 4.1.3. Virkemidlene trappes opp i rekken fra D til A, slik at område A har de mest omfattende distriktpolitiske virkemidlene. Område E ligger utenfor virkeområdet, og det er ikke distriktpolitiske virkemidler til bruk i dette området.

Tabell 4.10 Registrert arbeidsforbruk for menn og kvinner i jordbruket fordelt på virkeområder for distriktspolitiske virkemidler. 1000 årsverk

		1990	1995	1999	2001	2003	2005*	Årlig %-vis endring	
								1990-99	1999-05
Område A	Menn	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	-2,6	-3,3
	Kvinner	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	-5,0	-3,5
	Sum	1,4	1,3	1,1	1,0	0,9	0,9	-3,3	-3,3
Område B	Menn	16,6	15,6	14,1	13,3	13,1	11,7	-1,7	-3,1
	Kvinner	6,2	5,3	4,8	4,4	4,0	3,9	-2,7	-3,6
	Sum	22,7	20,9	19,0	17,7	17,2	15,5	-2,0	-3,3
Område C	Menn	22,4	20,7	18,1	17,2	16,4	14,7	-2,3	-3,4
	Kvinner	8,5	7,4	6,2	5,9	4,9	4,7	-3,4	-4,5
	Sum	30,8	28,1	24,2	23,1	21,3	19,4	-2,6	-3,7
Område D	Menn	7,4	6,7	6,0	5,7	5,4	5,0	-2,4	-3,0
	Kvinner	2,7	2,4	2,0	1,7	1,7	1,5	-3,3	-4,3
	Sum	10,1	9,0	7,9	7,4	7,0	6,5	-2,6	-3,3
Område E	Menn	25,8	24,0	20,8	19,7	19,0	17,4	-2,4	-2,9
	Kvinner	7,7	7,3	6,4	6,4	5,7	5,5	-1,9	-2,6
	Sum	33,5	31,2	27,3	26,1	24,8	22,9	-2,3	-2,8
Hele landet	Menn	73,2	67,9	59,8	56,6	54,6	49,4	-2,2	-3,1
	Kvinner	25,4	22,7	19,7	18,7	16,6	15,8	-2,8	-3,6
	Sum	98,5	90,6	79,5	75,3	71,2	65,2	-2,4	-3,2

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og de fullstendige jordbrukstillingene for 1999.

Variasjonen i årlig prosentvis endring i arbeidsforbruket er større fra 1990 til 1999 enn i perioden fra 1999 til 2005. I alle områder, bortsett fra i Finnmark, var reduksjonen større etter 1999 enn i perioden 1990-1999. Finnmark, område A, har dessuten opprettholdt arbeidsforbruket fra 2003 til 2005, mens i alle andre områder er arbeidsforbruket redusert. Ut over dette ser det ikke ut til å være noen sammenheng mellom nedgangen i arbeidsforbruk og soner for distriktspolitiske virkemidler.

Virkemiddelområdene er ikke statiske og endringer vil påvirke sammenlignbarheten over tid.

4.5 Alder på bruker

Det er registrert bare små endringer i alderssammensetningen for brukere for perioden 1989 til 2005. Tabell 4.11 gir en oversikt over aldersfordelingen, og tabell 4.13 viser gjennomsnittsalderen på personlige brukere etter størrelsen på driftsenhetene.

Tabell 4.11 Personlig brukere etter alder. Antall og prosent

Aldersgruppe	1979	1989	1999	2004	2005*
-39	27 753	26 233	17 923	11 941	11 093
%	22	27	26	22	22
40-49	24 092	26 155	20 447	15 953	15 174
%	19	27	29	30	30
50-59	31 914	20 975	19 276	15 916	15 235
%	26	21	28	30	30
60-65	28 053	17 796	7 074	6 266	6 234
%	23	18	10	12	12
66-69			2 907	1 956	1 958
%			4	4	4
over 70	12 553	7 430	2 332	1 344	1 251
%	10	8	3	3	2
Totalt	124 365	98 589	69 959	53 376	50 945

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

For fylkesvis fordeling se del II tabell 10a.

Antall brukere har gått ned i hele perioden. Brukere mellom 40 og 60 år utgjør en større andel i 2005 enn i 1979, mens det har blitt færre over 60 år. Gjennomsnittsalderen er stabil, men har gått litt opp de siste årene.

En NILF-rapport om generasjonsskifte i landbruket¹⁵ bygd på materiale fra Driftsgranskingene viser at 40 prosent av personene over 55 år i denne undersøkelsen planlegger å søke om tidligpensjon og for 48 prosent av disse vil det framskynede eiendomsoverdragelsen.

I perioden fra 1979 til 1989 gikk gjennomsnittsalderen ned for brukere i alle bruksstørrelser (tabell 4.12). Gjennomsnittsalderen gikk ned for driftsenheter over 300 dekar og for den minste arealgruppen i perioden fra 1989 til 1999. Fra 1999 til 2005 har gjennomsnittsalderen gått opp for alle bruksstørrelser. Gjennomsnittsalderen på bruker avtar med økende bruksstørrelse gjennom hele perioden unntatt for den største arealgruppen enkelte år.

¹⁵Vangsgraven Stubberud K. og K. Samseth 2000. *Slekter kommer, slekter går – om generasjonsskiftet i jordbruket*. NILF-rapport 2000:4

Tabell 4.12 Gjennomsnittlig alder på brukere etter arealgrupper

Størrelsesgruppe, dekar	1979	1989	1995	1999	2004	2005*
0–50 ¹⁾	55,5	53,0	52,3	51,4	52,0	52,2
50–100	51,2	48,9	49,2	49,4	50,6	51,0
100–200	47,8	46,0	46,4	46,9	48,7	49,0
200–300	46,7	45,2	45,6	45,4	46,9	47,2
300–500	46,6	45,6	44,8	45,2	46,4	46,6
> 500	46,6	45,5	46,2	45,4	46,3	46,1
Alle driftsenheter	52,4	49,3	48,6	48,0	48,8	49,0

* Foreløpige tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005

For fylkesvis fordeling se del II tabell 10b.

4.6 Eiendomsoverdragelse og rekruttering

Landbruksregisteret registrerer antall landbrukseiendommer. Det er omlag 192 000 landbrukseiendommer med minst 5 daa eid jordbruksareal og/eller minst 25 daa produktivt skogareal. Ca. 180 000 av disse har minst 5 daa eid jordbruksareal, og dette antallet har vært stabilt siden 1999. Tabell 4.13 gir en oversikt over antall eiendommer med minst 5 dekar eid jordbruksareal og antall eiere. Samme eier kan ha hjemmel til flere eiendommer og flere eiendommer kan registreres som én bruksenhet, for eksempel dersom de drives av samme bruker. Antall landbrukseiendommer er derfor langt høyere enn antall jordbruksbedrifter.

Tabell 4.13 Antall landbrukseiendommer med minst 5 daa eid jordbruksareal januar 1999 og 2006, eiere i januar 2006 og antall jordbruksbedrifter og personlige brukere i 2005

Eiendoms- størrelse	Eiendommer i alt		Eiere, 2006			Bruk	Brukere		
	1999	2006	Mann	Kvinne	Upsers. o.a.	Antall	Mann	Kvinne	Upsers- onlige
5–49 daa	105 435	104 152	70 651	29 412	4 089	6 464 ¹⁾	4 587 ¹⁾	1 023 ¹⁾	854
%	59	58	68	28	4	12	71	16	13
50–99 daa	37 782	36 765	27 820	7 871	1 074	10 321	8 579	1 603	139
%	21	20	76	21	3	19	83	16	1
100–199 daa	25 557	26 042	21 015	4 233	794	16 829	14 253	2 306	270
%	14	15	81	16	3	32	85	14	2
200–299 daa	6 972	7 835	6 331	1 145	359	10 157	8 750	1 107	300
%	4	4	81	15	5	19	86	11	3
300–499 daa	3 058	3 693	2 964	516	213	6 779	5 807	600	372
%	2	2	80	14	6	13	86	9	5
> 500 daa	850	944	685	127	132	2 677	2 171	159	347
%	0	1	73	13	14	5	81	6	13
Landet	179 654	179 431	129 466	43 304	6 661	53 227	44 147	6 798	2 282
%	100	100	72	24	4	100	83	13	4

1) Omfatter jordbruksbedrifter under 5 daa også

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Landbruksregisteret for eiendommer og eiere. Den beregnede totalpopulasjon for antall driftsenheter og brukere i 2005.

I tillegg er det ca. 12 000 rene skogeiendommer med minst 25 dekar produktivt skogareal.

Fra og med 1. september 2001 økte konsesjonsgrensen for bebyggd eiendom fra 5 til 20 dekar¹⁶ totalareal. Dette medførte at 16 prosent av landbrukseiendommene hadde mindre areal enn konsesjonsgrensen. Fra 1. januar 2004 fikk vi ny konsesjonslov¹⁷ som hevet konsesjonsgrensen ytterligere. Arealgrensen er 100 dekar totalareal, så lenge det er under 20 dekar dyrket jord på eiendommen. Antall eiendommer med under 100 dekar totalareal og mindre enn 20 dekar landbruksareal i januar 2006 er vist i tabell 4.14 nedenfor. Videre viser tabellen antall landbrukseiendommer med produktivt jordbruksareal over 5 dekar i de ulike fylker i januar 2006, og andelen i ulike størrelsesgrupper. Ytterste kolonne viser andelen eiendommer som har «annet areal». Med «annet areal» menes areal som vei, hustomt, myr og fjellvidde, det vil si alt som ikke er jordbruksareal eller produktivt skogareal.

¹⁶ Innst. S. nr. 167 (1999-2000)

¹⁷ Lov 2003-11.28 nr 98: Lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv.

Tabell 4.14 Antall landbrukseiendommer med minst 5 daa eid jordbruksareal og antall under konsesjonsgrensen i 2006, fordelt etter eiendommenes totalareal. Andel med «annet areal» i 2006

	Antall landbrukseiendommer		Andel, prosent				Med «annet areal»
	Totalt	Konsesjonsfrie	< 20 daa	20-50 daa	50-100 daa	> 100 daa	
Østfold	6 666	1 123	7	10	12	71	32
Akershus	7 606	2 008	13	14	13	59	38
Hedmark	15 655	4 849	17	17	15	51	19
Oppland	14 340	3 244	12	12	13	63	30
Buskerud	8 776	2 179	11	11	10	68	38
Vestfold	4 651	957	9	11	12	68	39
Telemark	7 195	1 635	8	12	11	68	51
Aust-Agder	5 033	1 630	15	11	10	65	43
Vest-Agder	7 012	1 757	15	16	9	60	24
Rogaland	11 060	1 910	11	14	17	59	41
Hordaland	13 395	3 578	14	17	15	54	35
Sogn og Fjordane	10 401	2 173	13	19	15	52	17
Møre og Romsdal	14 240	3 823	15	20	15	50	23
Sør-Trøndelag	11 171	2 343	13	13	11	64	31
Nord-Trøndelag	9 819	1 936	12	14	12	61	28
Nordland	17 870	5 120	15	21	14	50	20
Troms	10 647	2 495	11	16	13	60	20
Finnmark	3 894	1 469	26	37	18	19	22
Landet	179 431	44 229	13	16	13	58	29

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Landbruksregisteret, januar 2006.

Resultatkontrollen for 2000 så på forholdet mellom gammel og ny bruker der det var registrert endringer i søknad om produksjonstillegg fra 1997 til 1998. Kvinner var gjennomgående eldre enn menn når de overtok gardsdrift. Gjennomsnittsalderen på kvinner som overtok gardsdrift, var for landet 7 år høyere enn for menn som overtok drifta. Variasjonene fylkene i mellom var fra 1 til 11 år.

Omtrent like mange kvinner som menn overtok de minste driftsenhetene, og forskjellen mellom menn og kvinner i antall overdragelser økte med størrelsen på driftsenheten. De største driftsenhetene ble bare i 15 prosent av tilfellene overtatt av kvinner. Totalt for landet overtok kvinner 40 prosent av driftsenhetene som endret bruker fra 1997 til 1998. Overdragelsene drøydde lengst for driftsenheter under 100 daa, og gjennomsnittsalderen på bruker var også relativt høy.

Tabell 4.15 Antall jordbruksbedrifter med odelsrett totalt og i prosent av antall eiendommer med personlige eiere. Andelen odelsoverdragelser i prosent

	1999			Andel odelsoverdragelser, %				
	Med pers. brukere	Med odelsrett Antall	%	-1969	1970-79	1980-89	1990-94	1995-99
Østfold	3 576	2 625	73	80	89	82	83	83
Akershus	3 448	2 590	75	82	89	83	82	80
Hedmark	5 917	4 224	71	77	86	78	77	67
Oppland	6 943	5 419	78	86	90	86	84	81
Buskerud	3 799	2 987	79	84	91	86	82	79
Vestfold	2 440	1 920	79	82	89	88	86	84
Telemark	2 594	1 991	77	86	89	84	83	80
Aust-Agder	1 245	984	79	88	92	87	78	80
Vest-Agder	1 979	1 438	73	72	85	81	82	80
Rogaland	6 108	4 796	79	83	89	84	86	83
Hordaland	5 535	4 415	80	85	91	87	85	83
Sogn og Fjordane	5 246	4 511	86	91	94	91	92	86
Møre og Romsdal	4 961	4 086	82	89	92	88	87	79
Sør-Trøndelag	4 744	3 751	79	87	88	87	83	82
Nord-Trøndelag	4 942	3 959	80	87	89	85	82	80
Nordland	3 796	2 527	67	72	80	74	69	66
Troms	2 036	1 345	66	71	76	73	67	66
Finnmark	650	256	39	43	49	44	43	40
<i>Landet</i>	<i>69 959</i>	<i>53 824</i>	<i>77</i>	<i>83</i>	<i>88</i>	<i>84</i>	<i>82</i>	<i>78</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstillingen 1999.

For odelsoverdragelser til kvinner se kapittel 9.

De fleste gardsoverdragelser skjer innen familien. Tabell 4.15 over og tabell 4.16 nedenfor viser antall driftsenheter med personlige eiere hvor det er knyttet odelsrett til eiendommen. Odelsrett innebærer grovt sett at eiendommen er over 5 dekar med ressurser tilsvarende minimum 10 dekar dyrket jord og at odelsretten er opparbeidet gjennom samme families eierskap i minst 20 år. Odelsretten er en slektsrettighet som krever personlig eierskap. Andelen jordbruksbedrifter med odel var i 1999 på 77 prosent av antall jordbruksbedrifter med personlig eier. Andelen varierer fra 71 i Hedmark til 86 prosent i Sogn og Fjordane med unntak av Nord-Norge der den er 67 og 66 prosent i Nordland og Troms og 39 prosent i Finnmark.

Også odelseiendommer selges til andre enn odelsberettigede, men slik det framgår av tabell 4.15 og tabell 4.16 er det langt vanligere med salg innenfor odelskretsen. Tallene er hentet fra jordbrukstillingene i 1999 og gjelder derfor driftsenheter som var oppgavepliktige i 1999. I 1995 til 1999 utgjorde andelen salg til odelsberettigede 78 prosent av antall overdragelser på landsbasis. Den høyeste andelen for overdragelsene var i perioden 1970 til 1979 og andelen har siden gått ned i alle landsdeler. Det er i Nord-Norge overdragelser utenom odelskretsen er hyppigst med 40 prosent i Finnmark. Dette fylket har også flest eiendommer uten odel. Sogn

og Fjordane er det fylket som har relativt flest overdragelser til odelshavere. Tallene viser ikke hvor mange gardsbruk med personlige eiere, men hvor det ikke er opparbeidet odell, som overdras til barn eller andre nære slektninger.

Tabell 4.16 Antall eiendommer med odelsrett¹⁾ totalt og i prosent av antall eiendommer med personlige eiere. Andelen odelloverdragelser i prosent. Størrelsesgrupper

Jordbruksbedrifter med over 5 daa jordbruksareal	1999		Andel odelloverdragelser, %					
	Eid av personlig bruker	Med odelsrett Antall	%	-1969 79	1970- 89	1980- 94	1990- 99	1995- 99
Jordbruksareal i drift								
5-50 daa	13 697	9 830	72	78	86	79	76	68
50-100 daa	16 672	12 796	77	83	88	84	82	77
100-200 daa	22 228	17 613	79	86	90	86	84	82
200-300 daa	10 331	8 129	79	87	88	85	84	85
300-500 daa	5 227	4 139	79	89	90	84	87	84
> 500 daa	1 532	1 195	78	90	92	87	87	82

1) Jordbruksbedrifter der referansebruker eller ektefelle/samboer hadde odelsrett til hovedbruket ved overtaking

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstelingen 1999.

For odelloverdragelser til kvinner se kapittel 9.

Ser en på gardsbruk etter størrelse og produksjon som i tabell 4.16, framgår det at tidsrommet 1970 til 1979 har høyest andel av overdragelser til odelsberettigede for alle grupperinger i tabellen. I tiden etter 1980 er bildet langt mer blandet, men for de minste og de største brukene går antallet ned.

NILF har gjennomført en undersøkelse om generasjonsskifte i landbruket¹⁸ bygd på materiale fra Driftsgranskingene. Den viser at for yngre brukere som nylig har overtatt, er det snarere normalsituasjon enn unntaket at de kombinerer lønnsarbeid med gardsdrifta. Det gjelder 38 prosent av mennene og 45 prosent av kvinnene.

Arbeidsmengden som legges ned på driftsenheten etter eierskifte er lavere i denne undersøkelsen enn i en tilsvarende undersøkelse fra 1972-81¹⁹. Den eldre generasjonen har også høyere driftsoverskudd fra jordbruket enn den yngre, men den yngre generasjonen henter mer fra arbeid utenom bruket.

4.7 Bygdeutvikling

Yrkeskombinasjoner er vanlig i landbrukshusholdene og flere henter inntekt utenom garden og jordbruket. Den vanligste inntektskombinasjonen er lønnsarbeid i

¹⁸Vangsgraven Stubberud K. og K. Samseth 2000. *Slekter kommer, slekter går – om generasjonsskiftet i jordbruket*. NILF-rapport 2000:4

¹⁹ Knapskog K. 1986. *Økonomiske forhold rundt generasjonsskifte i landbruket*. NILF I-202-86.

tillegg til jordbruket. Offentlig og privat tjenesteyting er viktig både for menn og kvinner, men dominerende for kvinners inntekter utenfor bruket. Jordbruk i kombinasjon med annen selvstendig næring er mindre vanlig. Inntektskombinasjoner kan være stabile tilpasninger og gjør at små bruk ikke nødvendigvis er marginale og på vei mot nedleggelse eller fraflytting. Jordbrukseiendommene kan være en avgjørende bosettingsfaktor i kommunene og ha positive ringvirkninger på det øvrige næringsliv. Dette framgår av en undersøkelse fra fem kommuner i fire fylker gjennom årene 1994–1997²⁰.

Fra og med 1988 er det bevilget betydelige BU-midler, der formålet er å skape grunnlag for ny og lønnsom næringsutvikling på bygdene både innen landbruket og i tilknytning til landbruket. I forskrift fastsatt av Landbruksdepartementet 24. januar 2005 fastslås det at formålet med BU-midlene er «å legge til rette for næringsutvikling som danner grunnlag for langsiktig, lønnsom verdiskaping og desentralisert bosetting med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. Forskriften skal også legge til rette for et landbruk der kvinner og menn gis like muligheter». BU-midlene er det viktigste økonomiske virkemidlet til Landbruks- og matdepartementet for å nå målet om næringsutvikling i og i tilknytning til landbruket.

Ved fastsetting av ny BU-forskrift i 2005 la departementet vekt på hensynet til forenkling og økt regionalt handlingsrom, og det ble i større grad overlatt til regionalt nivå å prioritere bruken av midlene innenfor rammene for landbrukspolitikken.

BU-midlene ble fra og med 1993 gjort landsdekkende og omfatter fra 1994 både midler rettet mot nye næringer og midler knyttet til investeringer i tradisjonelt jord- og hagebruk. De inkluderer i dag blant annet tilskudd til utrednings- og tilretteleggingstiltak, etablererstipend, tilskudd til bedriftsutvikling, tilskudd og rentestøtte til investeringer, samt tilskudd til mindre investeringer i forbindelse med generasjonsskifte, til praktikantordning og til andre tiltak. Fra og med 1998 ble det gitt egne midler til grøfting, første året i Nord-Norge og Namdalen og de to neste årene til alle fylkene.

Midlene til fylkene fordeler seg slik som vist i tabell 4.18. Midlene gis på to nivåer, et som forvaltes av Innovasjon Norge, og et som forvaltes på fylkesplan av fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA). Ved jordbruksforhandlingene våren 2002 ble det vedtatt at ordningen med BU-lån (investeringsslån) skulle avvikles fra 2003 og erstattes med en ny ordning med rentestøtte. Det pågår f.o.m. 2004 et 4-årig forsøk med regionale BU-midler i Oppland, forvaltet av regionrådene for Valdres og Nord-Gudbrandsdal.

Tabell 4.17 viser en oversikt over tildeling av BU-midlene. Fra 1999 har bevilgningene til tiltak innenfor tradisjonell jord- og hagebruk økt, mens andre BU-tiltak er tildelt mindre. Antall søknader har gått ned de siste årene, samtidig som andelen innvilgede er redusert.

²⁰ Vangsgreven K., A. M. Jervell og H. Romarheim 1997. *Utprøving og evaluering av forhold som fremmer bygdeutvikling*. NILF-rapport 1997:6

Tabell 4.17 Tildeling av BU-midler, millioner kroner

	1995	1999	2004	2005
Tradisjonelt jord- og hagebruk	115	220	531	810 ¹⁾
Grøfting		32		
Andre BU-tiltak	313	343	202 ²⁾	184 ²⁾
Forvaltet av fylkesmannen i tillegg til grøfting			68	
Sum	428	595	801	
Antall søknader	4 027	9 315	2 373	2 117
Antall innvilgede søknader	3 357	8 527	2 047	1 743
Andel innvilget, i %	83	91	86	82

1) Herav 105 mill i et eget Melke- og storfeprogram, 132 mill. i BU-tilskudd og 573 mill. i lån m/rentestøtte

2) Herav 98 mill. i BU-tilskudd og 86 mill. i lån m/rentestøtte

Kilde: Statens Landbruksbank og Innovasjon Norge/SND.

Tabell 4.18 viser den fylkesvise fordelingen av midlene i 1999, 2004 og 2005. For tiltak utenom tradisjonelt jord- og hagebruk, inkludert grøfting (såkalte «andre tiltak») fikk alle fylkene (bortsett fra Sogn og Fjordane og Aust-Agder) reduserte bevilgninger i 2004 og 2005 sammenlignet med 1999. Når det gjelder tiltak innenfor jord- og hagebruk i den samme perioden, så fikk alle fylkene økte bevilgninger i forhold til 1999. Alle fylker fikk også økt disse bevilgningene fra 2004 til 2005, noe som blant annet skyldes Melke- og storfeprogrammet. Ser vi bort fra dette programmet, så fikk allikevel alle fylker (bortsett fra Aust-Agder) økte bevilgninger her. Fra 2004 til 2005 ble de totale bevilgningene til «andre tiltak» redusert med 18 mill. kroner, mens de totale bevilgninger til jord- og hagebruk økte med 279,7 mill. kroner. Størst økning i totalbevilgningene fra 2004 til 2005 var det i Finnmark, på hele 352 prosent. Deretter kommer Troms med 68 prosent økning, og Hordaland med 64 prosent økning. Det var Sør-Trøndelag som fikk minst økning i tildelingene det siste året, med 3 prosent økning.

Tabell 4.18 Fylkesvis tildeling av BU-midler. Millioner kroner

	1999			2004			2005		
	Jord- og hagebruk	Andre tiltak	Sum	Jord- og hagebr.	Andre tiltak	Sum	Jord- og hagebr.	Andre tiltak	Sum
Østfold	8,2	15,6	25,5	18,8	9,2	28,0	31,0	6,2	37,2
Akershus og Oslo	6,6	13,9	22,3	19,6	5,6	25,2	22,6	9,5	32,1
Oslo								0,3	0,3
Hedmark	16,9	22,4	42,4	55,7	7,9	63,7	63,0	13,1	76,1
Oppland	18,8	24,6	46,2	35,5	9,0	44,5	45,6	9,5	55,0
Buskerud	9,6	17,7	28,4	27,1	8,4	35,5	33,7	7,5	41,2
Vestfold	6,7	11,8	19,5	17,3	6,5	23,8	26,7	2,7	29,4
Telemark	7,1	16,5	24,2	18,1	7,6	25,7	24,7	7,8	32,5
Aust-Agder	5,3	12,1	17,7	10,2	8,9	19,1	11,5	12,5	24,1
Vest-Agder	6,2	13,3	19,9	12,4	10,1	22,5	20,4	7,5	27,8
Rogaland	14,9	23,5	40,3	33,8	16,4	50,2	56,9	20,0	76,9
Hordaland	12,7	22,5	36,8	28,8	10,8	39,6	57,2	7,8	65,0
Sogn og Fjordane	17,8	27,6	47,0	36,7	30,7	67,4	67,1	18,6	85,7
Møre og Romsdal	16,8	24,7	43,6	40,1	18,9	59,1	68,5	10,7	79,3
Sør-Trøndelag	15,1	23,2	40,9	44,9	12,9	57,8	46,8	12,9	59,7
Nord-Trøndelag	21,0	25,7	49,7	62,9	6,2	69,1	82,8	11,7	94,5
Nordland	15,9	20,4	40,1	43,4	15,6	59,0	69,5	9,8	79,3
Troms	12,0	15,9	29,8	19,6	13,0	32,6	42,0	12,7	54,7
Finnmark	8,4	11,6	20,7	5,6	3,9	9,5	40,2	2,7	42,9
FMLA						67,8			71,5
Fellesprosjekt					0,1			0,3	0,3
Sum	220,0	343,0	595,0	530,5	201,8	800,0	810,2¹⁾	183,8	1 065,5

1) Herav 104,9 mill til Melke- og storfeprogrammet.

Kilde: Statens Landbruksbank og Innovasjon Norge/SND.

Til sammen forventet søkerne i 2005 en sysselsettingsvekst på 672 årsverk, hvorav 336 årsverk var kvinner. Tabell 4.19 viser forventet økning i sysselsetting, målt i antall årsverk, ut i fra søkerne vurdering på søknadstidspunktet. Antall arbeidsplasser er større enn antall årsverk fordi det også er en del deltidsarbeidsplasser. Det er for søknader om tilskudd til etablering, bedriftsutvikling og investering i tilleggsnæringer en registrerte forventet effekt på sysselsetting tidligere. Men i 2002 gikk SND over til nytt datasystem, så fra og med 2002 er ikke opplysningene splittet på hhv etableringsstipend, bedriftsutvikling og investeringer til tilleggsnæringer.

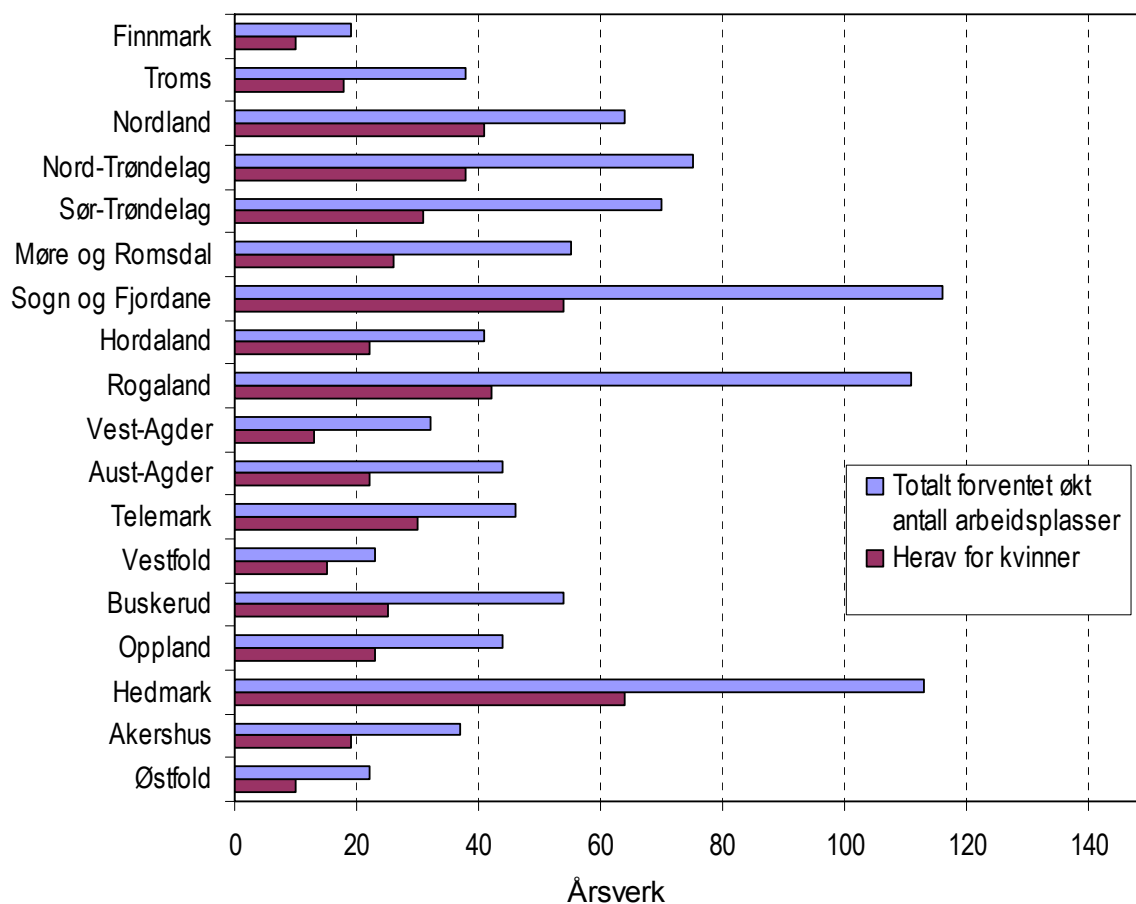
Tabell 4.19 Søkernes forventninger om sysselsettingsvekst på søknadstidspunktet. Årsverk

	1995	1999	2000	2001	2003 ¹⁾	2004 ¹⁾	2005
Etableringsstipend	299	241	238	132			
% kvinner	59	60	58	52			
Bedriftsutvikling	270	174	172	131			
% kvinner	48	48	52	51			
Investering tilleggsnæring	429	499	506	424			
% kvinner	48	48	51	46			
Sum	998	914	916	687	750	753	672
% kvinner	51	51	53	48	48	51	50

1) Rentestøttelånene er utelatt her, så tallene er ikke direkte sammenlignbare med årene før

Kilde: Innovasjon Norge/SND.

Midlene tildeles for å øke sysselsettingen i tilknytning til landbruket, og kvinner er prioritert innenfor målgruppen. Figur 4.1 viser søkerens forventninger på søknadstidspunktet til økt sysselsetting målt i antall årsverk og hvilken andel som vil være for kvinner.

Figur 4.1 Søkernes forventninger om økt sysselsetting (antall årsverk), totalt og kvinneandelen, på søknadstidspunktet for tilskudd til etablering, bedriftsutvikling og tilleggsnæring i 2005

Kilde: Innovasjon Norge/SND.

4.8 Tilleggsnæringer

Det er gjennom en årrekke satset på å utvide næringsgrunnlaget med basis i gardsbruk blant annet gjennom bygdeutviklingsmidlene (kapittel 4.7) som et middel for å styrke og opprettholde bosetting og sysselsetting. Resultatkontrollen har tidligere gitt forholdsvis fyldig omtale av en del tilleggsnæringer²¹

Landbruksundersøkelsen 2003 fra SSB hadde spørsmål om tilleggsnæringer. I tabell 4.20 viser vi fylkesvise antall enheter med tilleggsnæring, en prosentvis fordeling av noen sentrale aktiviteter og arbeidsforbruket. Bearbeiding av eget skogsvirke, bortfeste av tomter og utleie av jordbruksareal er aktiviteter med relativt stort omfang som ikke er spesifisert i tabellen. I Statistisk sentralbyrås materiale regnes pelsdyrnæringen som en tilleggsnæring, mens i Totalkalkylen for jordbruket inngår pelsdyrproduksjonen i jordbruket.

Antallet som driver med tilleggsnæringer har gått ned med 27 prosent fra 1999 til 2003 i følge tall fra disse undersøkelsene. Det er nedgang i antall med leiekjøring og utleie av jakt og fiske, i tillegg til i antallet som driver camping, hytteutleie eller gårdsturisme. Antallet som driver med utleie av driftbygning og våningshus økte i denne perioden, og det samme gjelder de øvrige aktivitetene som inngår i «andre». I 1999 var det en fullstendig telling, mens det i 2001 og 2003 var en utvalgsundersøkelse. Resultatene blir derfor ikke helt sammenlignbare.

På en driftsenhet kan det være aktiviteter som faller inn under flere ulike grupper. Summen av aktiviteter i landbruksundersøkelsen var 65 prosent høyere enn antall driftsenheter med tilleggsnæring.

Leiekjøring er den vanligste tilleggsnæringen i tillegg til samleposten «annet». På landsbasis driver 29 prosent av de som har tilleggsnæring, med leiekjøring. Utleie av jakt- og fiskerettigheter og utleie av driftbygning eller våningshus har en andel på hhv 14 og 127 prosent, men camping, hytteutleie eller annen gårdsturisme har en andel på 9 prosent av aktivitetene.

²¹ I Resultatkontrollen 2002 er bygdeturisme, produksjon av pyntegrønt, tørkede urter, pelsdyrhold, birøkt, andre spesielle husdyrproduksjoner, aktiviteter knyttet til hest og grønn omsorg samt bygdeservice omtalt.

Tabell 4.20 Antall jordbruksbedrifter med tilleggsnæringer og tilhørende arbeidsforbruk. Fylkesvis utbredelse av de ulike tilleggsnæringene 2003

	Antall jordbruksbedrifter med tilleggsnæring						Arbeid, årsverk
	Antall		Prosent				
	I alt	Leie- kjøring	Utleie jakt- og fiskerett	Camping, hytteutleie, gardsturisme	Utleie av driftsbyg- våningshus	Annet	
<i>Landet 1999</i>	<i>29 097</i>	<i>14 076</i>	<i>5 851</i>	<i>3 106</i>	<i>3 490</i>	<i>12 096</i>	<i>2 322</i>
<i>Landet, 2001</i>	<i>26 800</i>	<i>11 725</i>	<i>4 753</i>	<i>3 336</i>	<i>3 848</i>	<i>15 206</i>	<i>2 162</i>
<i>Landet, 2003</i>	<i>21 260</i>	<i>9 974</i>	<i>4 796</i>	<i>3 024</i>	<i>4 023</i>	<i>13 156</i>	<i>3 511</i>
Østfold	1280	31 %	5 %	4 %	20 %	40 %	234
Akershus	1145	35 %	5 %	4 %	29 %	28 %	247
Hedmark	1920	31 %	13 %	8 %	13 %	35 %	297
Oppland	2306	32 %	19 %	7 %	11 %	31 %	323
Buskerud	1645	25 %	19 %	12 %	10 %	34 %	229
Vestfold	813	33 %	7 %	3 %	21 %	35 %	124
Telemark	778	22 %	11 %	11 %	8 %	48 %	114
<i>Østlandet</i>	<i>9 887</i>	<i>30 %</i>	<i>13 %</i>	<i>7 %</i>	<i>15 %</i>	<i>35 %</i>	<i>1 567</i>
Aust-Agder	403	27 %	16 %	7 %	9 %	41 %	51
Vest-Agder	612	29 %	7 %	7 %	8 %	49 %	108
Rogaland	1673	25 %	12 %	9 %	12 %	42 %	314
<i>Agder og Rogaland</i>	<i>2 688</i>	<i>26 %</i>	<i>12 %</i>	<i>8 %</i>	<i>11 %</i>	<i>43 %</i>	<i>474</i>
Hordaland	1210	30 %	4 %	15 %	10 %	41 %	314
Sogn og Fjordane	1286	23 %	14 %	16 %	8 %	39 %	287
Møre og Romsdal	1289	31 %	17 %	11 %	6 %	36 %	227
<i>Vestlandet</i>	<i>3 785</i>	<i>28 %</i>	<i>12 %</i>	<i>14 %</i>	<i>8 %</i>	<i>39 %</i>	<i>827</i>
Sør-Trøndelag	1658	24 %	20 %	7 %	7 %	42 %	268
Nord-Trøndelag	1702	26 %	23 %	8 %	8 %	36 %	251
<i>Trøndelag</i>	<i>3 360</i>	<i>25 %</i>	<i>21 %</i>	<i>8 %</i>	<i>7 %</i>	<i>39 %</i>	<i>520</i>
Nordland	902	34 %	8 %	8 %	7 %	42 %	138
Troms	500	37 %	2 %	6 %	9 %	47 %	82
Finnmark	138	44 %	9 %	15 %	13 %	18 %	17
<i>Nord-Norge</i>	<i>1 540</i>	<i>35 %</i>	<i>6 %</i>	<i>8 %</i>	<i>8 %</i>	<i>42 %</i>	<i>237</i>

Kilde: SSB. Jordbrukstellingene 1999 og Landbruksundersøkelsen 2001 og 2003.

Utleie av jakt og fiskerettigheter er relativt hyppig i Oppland og Buskerud, i Aust-Agder og Møre og Romsdal, og i Trøndelagsfylkene. Camping, hytteutleie og annen gardsturisme har høy andel i Buskerud, Hordaland, Sogn og Fjordane og Finnmark. Utleie av bygninger for øvrig er vanligst på Østlandet og i Rogaland, Hordaland og Finnmark.

Hovedtyngden av tilbudene for gårdsbesøk uten overnattingstilbud er i Sør-Norge. Dette er i følge en undersøkelse fra Senter for bygdeturisme²², gjennomført høsten 1997.

I følge SSBs campingstatistikk er det flest registrerte campingplasser i Oppland og dernest i Nordland fylke i 2005. SSB registrerer også overnattinger i hyttegrender, og av dette var det flest i Hedmark og Oppland i 2005. Når det gjelder hytteformidlere i 2005, så hadde Hedmark og Buskerud flest formidlede overnattinger. SSBs registreringer dekker bedrifter over en viss størrelse og inkluderer i liten utstrekning gardsturisme. Det viser imidlertid at turistmarkedet har regionale variasjoner både i omfang og i hvilke tilbud som markedsføres.

Tabell 4.21 nedenfor viser tilsvarende tall for kommuneklasser og virkeområder for distriktpolitiske virkemidler. (Disse geografiske inndelingene er nærmere beskrevet i kapitlene 4.1.2 og 4.1.3.)

Tabell 4.21 Antall jordbruksbedrifter med tilleggsnæringer. Geografisk fordeling. 2001

	Antall jordbruksbedrifter med tilleggsnæring					
	Antall i alt	Prosent				
		Leiekjøring	Utleie jakt- og fiskerett	Camping, hytteutleie, gardsturisme	Utleie av Driftsbygning Våningshus	Annet
<i>Landet, 2001</i>	<i>26 800</i>	<i>11 725</i>	<i>4 753</i>	<i>3 336</i>	<i>3 848</i>	<i>15 206</i>
Område A	263	47 %	4 %	14 %	4 %	32 %
Område B	5 418	30 %	15 %	10 %	6 %	38 %
Område C	8 373	26 %	17 %	12 %	7 %	38 %
Område D	2 360	29 %	9 %	8 %	8 %	46 %
Område E	10 386	34 %	7 %	5 %	15 %	39 %
Klasse 1	4 368	24 %	19 %	13 %	7 %	36 %
Klasse 2	4 918	30 %	15 %	9 %	6 %	39 %
Klasse 3	3 830	31 %	9 %	9 %	8 %	43 %
Klasse 4	3 814	30 %	12 %	11 %	8 %	40 %
Klasse 5	7 230	33 %	9 %	5 %	13 %	40 %
Klasse 6	971	33 %	10 %	10 %	9 %	37 %
Klasse 7	1 670	31 %	7 %	4 %	24 %	34 %

Kilde: SSB. Landbruksundersøkelsen 2001.

Utleie av driftsbygning og våningshus er vanligst i sentrale områder (tiltaksområde E og kommuneklasse 5 og 7), mens utleie av jakt og fiskerett og gardsturisme er vanligst i mindre sentrale områder (tiltaksområde B og C og kommuneklasse 4 og 6) og i landbrukskommunene (kommuneklasse 1 og 2).

Det er størst antall med tilleggsnæringer i størrelsesgruppa 100–200 dekar for alle typer tilleggsnæringer. Mindre bruk har relativt sjeldnere leiekjøring og velger oftere å satse på camping, hytteutleie eller gardsturisme som tilleggsnæring. Driftsenheter

²² Viken, S. 1998. *Bransjeundersøkelse av gårdsbesøk*. Statens landbruksbank, rapport 1/98

over 300 dekar har relativt liten andel av tilleggsnæringene (Se Resultatkontrollen 2002 kapittel 4.10.)

Driftsgranskingene registrerer driftsoverskudd for næringsvirksomhet og deler denne i jordbruk, skogbruk, tilleggsnæringer og annen næring. Driftsgranskingene inneholder driftsenheter «der en vesentlig del av inntektene kommer fra bruket» uten at de er rekruttert spesielt med tanke på tilleggsnæringer. For de 947 bruk som inngikk i denne undersøkelsen i 2004, ga tilleggsnæringer et driftsoverskudd på kroner 32 400 i gjennomsnitt per bruk. Det er mer enn skogbrukets bidrag og over 14 prosent av jordbrukets driftsoverskudd. Tabell 4.22 viser at tilleggsnæringene er en betydelig inntektskilde i alle bruksstørrelser i driftsgranskingsmaterialet.

Tabell 4.22 Driftsoverskudd i jordbruk, skogbruk, tilleggsnæring og annen næring. 2004.
1000 kr

Arealgruppe, dekar	Jordbruk	Skogbruk	Tilleggsnæring	Annen næring
35–50	123,0	0,3	20,9	0,8
50–100	117,4	2,4	9,6	31,7
100–200	174,5	10,6	18,9	16,4
200–300	243,8	7,6	37,8	13,8
300–500	281,6	11,4	45,9	28,7
> 500	388,9	42,9	54,7	28,8
Alle bruk	228,8	11,4	32,4	20,1

Kilde: NILF. Driftsgranskingene 2004.

Nordlandsforskning gjennomførte i 2004 en studie av tilleggsnæringers bidrag til økonomi og sysselsetting i landbruket.²³ Studien tar utgangspunkt i næringsaktivitet på gårdsbruk i tillegg til tradisjonell landbruksproduksjon som iverksettes og gjennomføres ved hjelp av *husholdningens* totale ressurser og ikke bare *landbrukets* ressurser (arealer, bygninger og maskiner), som er det mest vanlige og som SSB benytter.

Svarene fra 1020 spørreskjemaer fra et representativt utvalg gårdbrukere fra SSBs jordbrukstelling i 1999, viste at 30 prosent driver annen næringsvirksomhet. Av disse bedrev 47 prosent med landbruksrelatert annen næring. Aggregerte beregninger viser at annen næringsvirksomhet har en total årlig omsetning på 21 mrd. kr og bidrar til over 4 mrd. kroner i driftsoverskudd og gir en sysselsetting på om lag 19 000 årsverk til landbrukshusholdningene. Disse tallene er de aggregerte tallenes middelerverdier og inneholder en viss usikkerhet. For eksempel kan man med 95 prosent sannsynlighet si at omsetningen for annen næring er mellom 13 mrd. og 30 mrd. kr. Middelerverdiene for omsetningen og driftsoverskudd i landbruksrelatert annen næringsvirksomhet er på henholdsvis 4,6 mrd. kr og 1,4 mrd. kr. Sysselsettingen fra landbruksrelatert annen næringsvirksomhet er beregnet til 6 800 årsverk.

²³ Rønning, L. (2004). Nordlandsforskning, arbeidsnotat nr 1013/04. *Multinæringsaktiviteter på norske gårdsbruk – analyse av økonomi og sysselsetting i annen næringsvirksomhet.*

5 Miljø- og ressursvern

St.meld. nr. 19 (1999–2000) trekker opp retningslinjer for miljøpolitikken i landbruket. Det heter:

«Regjeringen mener miljøutfordringene for landbruket i tida framover vil være knyttet til å oppnå bærekraftig forvaltning av naturressursene, å øke vekten på produksjon, forvaltning og synliggjøring av jordbrukets miljøgoder»

og videre

«Tilpassning til mer kretslopsbasert produksjon er en sentral strategi i dette arbeidet. Kretslopsbasert produksjon innebærer at tap av næringsstoffer fra jordbruksproduksjonen skal reduseres, og at tilførsel av miljøskadelige stoffer til produksjonskjeden skal minimeres.»

Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet har systematisk rapportering av de resultater som oppnås gjennom miljøarbeidet i landbruket. Resultatene fra arbeidet dokumenteres i to årlige rapporter, en fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og en fra Miljøverndepartementet/Landbruks- og matdepartementet. I Resultatkontrollen er det nyttet følgende indikatorer:

- jordarbeiding/erosjon
- gjødselbruk
- plantevernmidler
- landbruksplast
- kulturlandskap

Budsjettnemndas resultatkontroll for miljø- og ressursvern bygger på disse to rapportene samt Totalkalkylen for jordbruket fra Budsjettnemnda.

5.1 Jordarbeiding, erosjon og intensitet

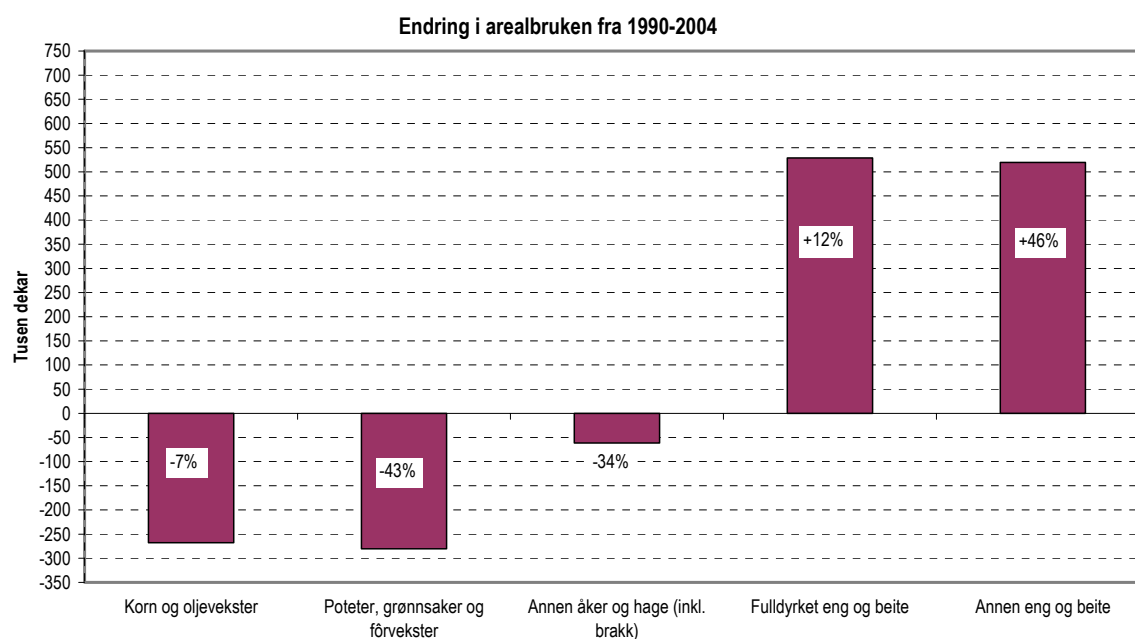
Sentralt for å redusere avrenning og erosjon fra jordbruksarealene, er å nytte en praksis ved jordarbeiding som minsker risikoen for avrenning/erosjon fra arealene. Det er åpenåkerarealet som er særlig utsatt for avrenning/erosjon. Andelen åpenåkerareal (inkludert hage) økte fram til 1990-tallet, men har siden gått noe ned, slik det går fram av tabell 5.1 og figur 5.1.

Tabell 5.1 Utviklingen i åpenåker- og kornarealet 1960–05

	1960	1970	1980	1990	2003	2004	2005
Åpenåkerareal i % av fulldyrket areal	42,0	45,5	49,0	50,5	44,0	44,0	43,8
Kornareal i % av åpenåkerareal		70,5	78,6	81,3	86,7	87,1	87,3

*Foreløpige tall

Kilde: BFJ. Totalkalkylen for jordbruket 2005 og SSB.

Figur 5.1 Endring i arealbruken fra 1990–2004

Nedgangen i andelen av åpenåkerareal av fulldyrket areal fra 1990 henger sammen med at kornarealet har blitt redusert mer enn det fulldyrkede arealet. Økningen i fulldyrket areal skyldes økt engareal.

Jordarbeiding som utføres om høsten, for eksempel pløying, eksponerer erosjonsutsatte arealer for avrenning. Et viktig tiltak for å redusere avrenning/erosjon

er derfor å få utført mer av jordarbeidingen i åpenåkerarealet, hovedsakelig korn, om våren istedenfor om høsten. Økt andel av jordarbeiding om våren vil imidlertid kunne forskyve såtidspunktet, og dermed ha avlingsmessige konsekvenser. For å kompensere for de økonomiske konsekvensene av en avlingsnedgang og stimulere til redusert jordarbeiding om høsten, er det innført tilskudd til brukere som ikke høstarbeider erosjonsutsatte arealer.

Det gis også tilskudd til tilsåing med fangvekster og til grasdekte vannveier på åpenåkerareal. Arealet som ligger til grunn for utbetalt tilskudd til endret jordarbeiding, har økt jevnt etter 1999. I 2004/05 var arealet på 1,68 mill. dekar. Fra 1995 ble det innført differensierte satser slik at de mest erosjonsutsatte arealene fikk høyest sats med avtrapping for mindre erosjonsutsatte arealer.

Tabell 5.2 viser utviklingen i kornarealet i landet fordelt etter jordarbeidingsmetode, samt høstsådd kornareal. Kornarealet som pløyes om høsten gikk klart ned tidlig på 90-tallet, lå på et relativt stabilt nivå i noen år, og viser på nytt en synkende tendens fra 2000. Åkerareal i stubb regnes å ha en reduserende, det vil si positiv effekt på arealavrenningen. Dyrking av høstkorn, som regnes for å være mer positivt med hensyn til arealavrenningen enn høstpløying, lå på et noe høyere nivå på slutten av nittitallet, men falt igjen i 2000/01. Det økte omfanget av høstkorndyrking var særlig begrunnet i økonomien i dyrkingen, men den vil være avhengig av værforholdene det enkelte år.

SSBs resultatkontroll gir også tilsvarende oppgaver for det som benevnes for sårbart område for nitrogen (N) og fosfor (P). Med «sårbart område» menes områder eller arealer som er sårbare for avrenning av næringsalter (N og P) i forhold til Nordsjø-avtalene. Nordsjø-avtalene er flere avtaler om blant annet reduksjoner av avrenning av næringsalter til Nordsjøen for land som grenser til Nordsjøen. Sårbart område for fosfor er de landarealer som drenerer til kyststrekningen svenskegrensa til Lindesnes. Sårbart området for nitrogen er noe mer avgrenset i forhold til området for fosfor. Resultatkontroll jordbruk 2000 (SSB) gir ellers nærmere beskrivelse av landområdene som berøres. Tilførselen av fosfor og nitrogen til disse sårbare havområdene har blitt sterkt reduserte fra 1985 til 2002.

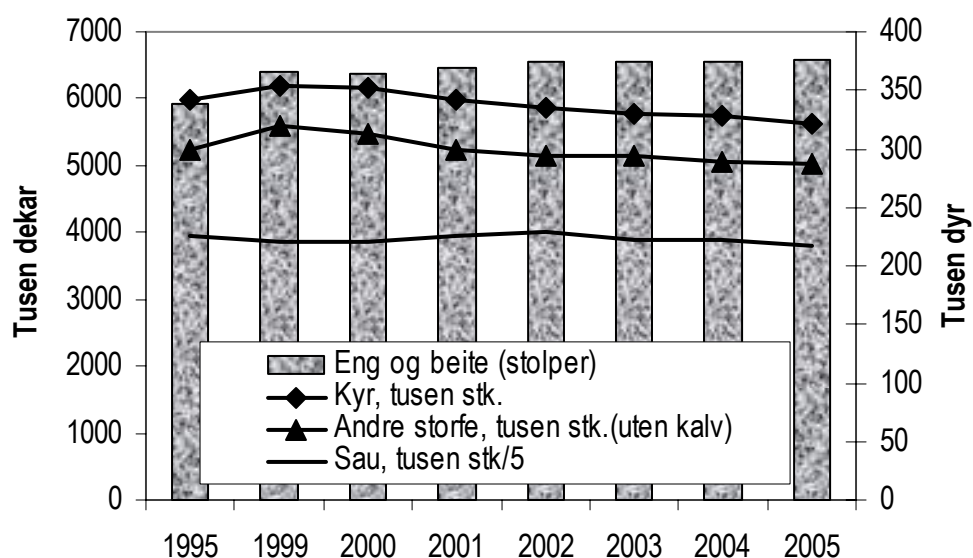
Siden mesteparten av kornarealene er lokalisert i de sårbare områdene for avrenning av N og P, er også fordelingen av areal etter jordarbeidingsmetode i disse områdene omtrent tilsvarende som på landsnivå.

Tabell 5.2 Korn- og oljevekstareal i alt. Høstsådd areal og kornareal etter jordarbeidingsmetode for landet totalt. 1000 dekar og prosent

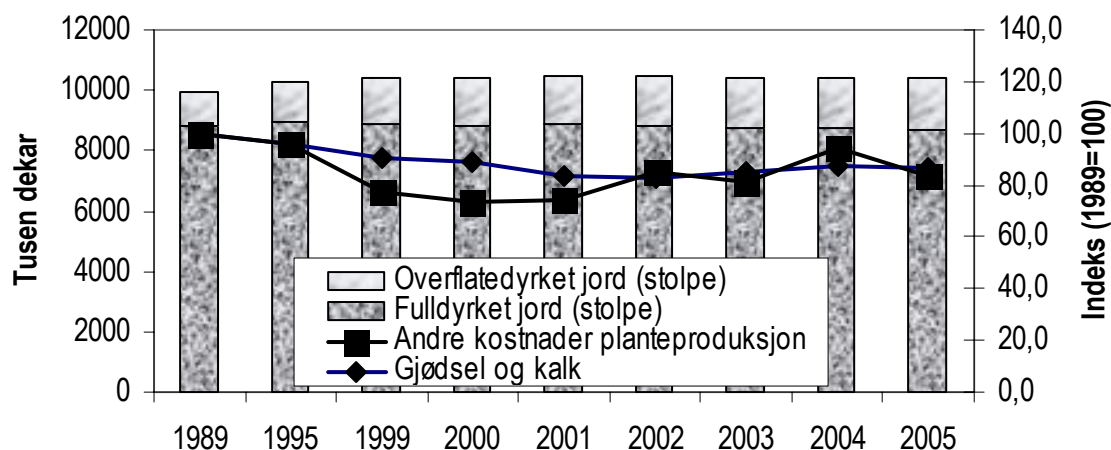
	1989/90	1996/97	1997/98	1999/00	2000/01	2001/02
Korn og oljevekster i alt	3 650	3 364	3 404	3 342	3 369	3 516
herav høstsådd, prosent	3	7	11	8	4	5
Areal etter jordarbeidingsmetode i prosent:						
Høstpløyd	82	57	57	54	45	43
All jordarb. om våren		39	36	40	50	52
Annen jordarbeiding						
vår/høst	18	4	7	6	5	5

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 2005 (Jordbruk og miljø).

Figur 5.2 viser utviklingen i antall grovfôrdyr sammen med utviklingen i grovfôrareal og figur 5.3 viser volumendring av innsatsfaktorer sammen med arealutviklingen. Figurene indikerer at det de siste årene er en tendens til ekstensivering av arealbruken.

Figur 5.2 Utviklingen i eng-/beiteareal og grovfôrdyr

Figur 5.3 Utvikling i areal og volumendringer av innsatsfaktorer

5.2 Gjødselbruk

Riktig gjødsling, det vil si samsvar mellom næringstilførsel og næringsopptak, er viktig for å unngå avrenning av næringsalter. Riktigere gjødsling skjer ved forbedrede gjødseltyper, gjødselplanlegging og rett valg av spredetidspunkt. Det er innført krav om gjødselplan i forbindelse med areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tabell 5.3 Kunstgjødsel og kalk i millioner kg og kg per dekar jordbruksareal

	1985	1990	1999	2003	2004	2005*
Kunstgjødsel:						
Totalt, mill. kg	590	538	513	493	500	492
Kg/daa jordbruksareal	60,2	53,9	49,4	47,3	48,1	47,5
Kalk:						
Totalt, mill. kg	340	488	275	236	222	216
Kg/daa jordbruksareal	40,8	48,9	26,5	22,7	21,3	20,8

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2005.

Forbruket av kunstgjødsel per dekar var 21 prosent lavere i 2005 enn i 1985. Dette skyldes redusert fosforgjødsling og at det gjennomgående brukes gjødseltyper med større nitrogeninnhold. Bortfallet av miljøavgift på nitrogen og fosfor fra og med gjødselåret 2000/01 ser ikke ut til å ha ført til økt omsetning. N-forbindelsen i de fleste gjødselslag har en forsurende virkning på jordsmonnet. Grovt regnet trengs 1 kg kalk, tilsvarende 2 kg kalksteinsmel, for å nøytralisere virkningen av 1 kg N i fullgjødsel. Tilførselen av kalk, gjennomsnittet av alle kalkslag, var ca. 21 kg/dekar i 2005, jf. tabell 5.3. For å opprettholde pH-nivået i vanlig jord trengs imidlertid 50–100 kg kalksteinsmel per dekar. Dette skyldes effekten av den

generelle forsuringen. Kalkingsbehovet varierer ellers mye landet over og er foruten selve gjødslingen avhengig av jordart, klima og vekster.

Tabell 5.4 viser samlet gjødselmengde nitrogen og fosfor fra handels- og husdyrgjødsel. For husdyrgjødsel er det effektivt N, det vil si lettløselige N-forbindelser, det er gitt oppgaver over. Gjødselvirkningen av effektivt N i husdyrgjødsel kan i prinsippet direkte sammenlignes med tilsvarende mengde av nitrogen i handelsgjødsel.

Tabell 5.4 Tilførsel av samlet gjødselmengde effektivt N og P fra handels- og husdyrgjødsel for landet totalt. Tonn

	1989/90	1997/98	1999/00	2001/02	2002/03	2003/04
Effektiv nitrogen:						
Handelsgjødsel	96 502	99 749	99 674	100 801	100 260	99 864
Husdyrgjødsel	33 978	36 191	35 822	35 418	35 404	34 792
<i>I alt</i>	<i>130 481</i>	<i>135 940</i>	<i>135 496</i>	<i>136 220</i>	<i>135 664</i>	<i>134 655</i>
Fosfor:						
Handelsgjødsel	17 759	14 045	13 948	14 070	13 982	13 924
Husdyrgjødsel	11 723	12 490	12 381	12 212	12 230	12 029
<i>I alt</i>	<i>29 483</i>	<i>26 535</i>	<i>26 329</i>	<i>26 283</i>	<i>26 211</i>	<i>25 952</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 2005 (Jordbruk og miljø).

Tilførselen av effektiv nitrogen i alt viser en økning fram til midten av 90-tallet for deretter å avta noe. Fordelingen av nitrogen mellom handels- og husdyrgjødsel viser mindre endringer. Tilførselen av fosfor har stabilisert seg etter en klar reduksjon tidlig på 90-tallet. Det er lavere tilførsel i fosfor fra handelsgjødsel som har bidratt til nedgangen.

Tabell 5.5 viser mengder av nitrogen og fosfor per dekar, tilført som handelsgjødsel på korn- og oljevekstareal og engareal ifølge SSBs resultatkontroll.

Tabell 5.5 Tilførsel av N og P i handelsgjødsel på areal med korn og oljevekster og fulldyrket eng for landet totalt. Kg per daa

	1989/90	1997/98	1998/99	1999/00	2002/03	2003/04
Kg nitrogen:						
Korn og oljevekster	10,6	11,2	11,0	11,0	10,9	10,9
Fulldyrket eng	13,7	13,7	13,5	13,0	13,0	13,0
Kg fosfor:						
Korn og oljevekster	2,2	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Fulldyrket eng	2,3	1,7	1,6	1,7	1,5	1,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll 2004.

Tilførselen av nitrogen til korn ligger litt høyere enn tidlig på 90-tallet. For eng er tilførselen litt lavere enn perioden 1996 til 2000. Fosforgjødslinga ligger på et lavere nivå enn tidlig på 90-tallet både for korn og eng, men med størst reduksjon for eng. Det er liten forskjell mellom tilførselstallene for landet totalt og i de «sårbare områdene». Tilførselstall for sårbare områder er gitt i tidligere utgaver av Resultatkontrollen.

Mest mulig spredning av gjødsla i vekstsesongen er viktig for en bedre utnyttelse av næringssaltene. Samtidig reduseres risikoen for avrenning. I kornproduksjonen er våronna det dominerende tidspunkt for gjødsling. Delt gjødsling, gjødsling både i våronn og seinere i vekstperioden, er stort sett aktuelt kun ved dyrking av mathvete. Arealet med delt gjødsling i kornproduksjonen er dermed avhengig av omfanget av hvetedyrkingen, hvor delt gjødsling er betinget av økonomien i dyrkingen.

5.3 Plantevernmidler

Forsvarlig handtering og bruk av plantevernmidler har betydning både for den enkelte bruker, brukers nær miljø og for å unngå rester i mat og fôr. Forhold vedrørende plantevernmidler er regulert i Lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (av 19.12.2003 nr. 124) med tilhørende forskrifter. Mattilsynet er ansvarlig godkjenningmyndighet for plantevernmidler i Norge. Før et middel tillates brukt, underlegges det en grundig faglig vurdering i forhold til helse- og miljørisiko. Det kreves også dokumentert at nye midler er like gode eller bedre enn allerede godkjente preparater eller metoder. Dette kravet til dokumentert behov begrenser antall preparater.

Det kreves autorisasjon for omsetning og yrkesmessig bruk av plantevernmidler. Autorisasjon gis for 10 år etter gjennomgått obligatorisk kurs og bestått prøve. Kravet gjelder for bruk av preparater i jordbruket, og beviset må framlegges ved kjøp. I følge Forskrift om plantevernmidler av 30.07.2004 er det Mattilsynet som administrerer denne ordningen.

Forskrift om plantevernmidler setter krav om at det ved yrkesmessig bruk skal føres sprøytejournal, og at det kun skal brukes spredeutstyr som er godkjent av en funksjonstest. Funksjonstesten stiller tekniske krav til utstyret, og en slik test er gyldig i 5 år.

Nedenfor er forbruket av plantevernmidler i landbruket angitt i mill. kr sammen med omsatt mengde virksomt stoff av plantevernmidler. Tallene for omsatt mengde gjelder salg fra importør til distributør/forhandler, og gir dermed ikke det faktiske salget av det enkelte preparat fra forhandler hvert år. Noe av dette vil dessuten gå til sektorer utenom jordbruket. Mengden av virksomt stoff er ikke direkte sammenlignbar fra ett år til et annet. Det skyldes at det er stadig utskifting av preparater med ulik konsentrasjon og virkningsgrad. Både kostnadene og forbruket av virksomt stoff ble betydelig redusert fra 1999 til 2001, men økte etterpå igjen. Dette skyldes nok at avgiftene på plantevernmidler ble økt i 1999 og 2000 og at produsentene hadde hamstret på forhånd. I tillegg var værforholdene høsten 2002 gunstige for å bekjempe kveke. 2003 var et «normalår» uten spesielle plantevernforhold. Fra 2003 til 2004 var det igjen en økning i omsetningen av plantevernmidler. Dette

skyldes både endring i avgiftssystemet fra 1. oktober 2004, men også at Landbruks- og matdepartementet vedtok at avgifta skal øke ytterligere fra 1. januar 2005.

Tabell 5.6 Forbruk av plantevernmidler i millioner kr, og omsatt mengde av ulike stoffer

	1985	1990	1999	2002	2003	2004
Millioner kr ¹⁾	302,3	282,3	201,4	218,0	186,5	246,0
Omsatt mengde virksomt stoff, 1000 kg ²⁾						
Ugrasmidler	1 236,2	965,1	448,7	632,2	462,6	504,3
Soppmidler	138,4	1 53,0	219,9	149,6	167,1	227,7
Skadedyrmidler	38,7	19,0	23,8	10,1	13,6	10,1
Andre midler	116,1	46,4	103,9	26,6	45,2	127,0
Totalt, 1000 kg²⁾	1 529,3	1 183,5	796,3	818,5	688,5	869,0

Verdi av plantevernmidler brukt i jordbruket omregnet til 2003-kroner

Total grossistomsetning

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2005 og Statens landbrukstilsyn/Mattilsynet.

Mattilsynet forvalter Matloven (Lov om matproduksjon og mattrygghet mv. av 19.12.2003), som har til hensikt og sikre helsemessig trygge næringsmidler og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele produksjonskjeden, samt ivareta miljøvennlig produksjon. Mattilsynet (tidligere Statens landbrukstilsyn (SNT)) foretar jevnlig undersøkelser av plantevernrester i vegetabiliske matvarer. Overvåkningsprogrammet har de senere årene omfattet ca 2 100 prøver av ulike slag frisk frukt, grønnsaker, poteter og barnemat. Mattilsynet undersøkte i 2004 for 220 plantevernmidler. Rutineovervåkingen konsentrerer prøveuttakene om ca 70 vareslag som anses som viktige i norsk kosthold, men pga stor bredde i vareslag, bla av eksotisk mat og barnemat, så ble det i 2004 tatt prøver av 161 ulike vareslag. Resultatene framgår av tabell 5.7. Vi ser at det noe hyppigere ble påvist rester i importert frukt og grønnsaker enn i norske produkter. Det er her viktig å være klar over at både prøveuttak, analysespekter, deteksjonsgrenser og regelverk endrer seg fra år til år, slik at man ikke uten videre kan sammenligne årenes resultat.

Tabell 5.7 Antall prøver av frukt, grønnsaker og poteter analysert for rester av plantevernmidler og prosentandel med rester. 1999–2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Alle matvarer						
Antall prøver	2 792	2 709	2 196	2 194	2 052	2 028
Uten påviste rester	66,3	64,1	63,9	66,9	63,4	63,6
Rester under grenseverdien	31,9	33,4	31,5	29,1	34,6	35,2
Rester over grenseverdien	1,8	2,5	4,9	4,0	2,0	1,3
Norske matvarer						
Antall prøver	1 225	1 157	888	863	752	760
Uten påviste rester	82,0	81,0	81,9	81,5	81,1	80,5
Rester under grenseverdien	16,7	17,7	17,0	16,5	18,2	19,3
Rester over grenseverdien	1,2	1,2	1,1	2,0	0,7	0,1
Importerte matvarer						
Antall prøver	1 567	1 552	1 308	1 331	1 300	1 268
Uten påviste rester	54,1	52,1	51,1	57,6	53,1	53,4
Rester under grenseverdien	43,7	44,5	42,0	37,3	44,1	44,6
Rester over grenseverdien	2,2	3,5	6,8	5,1	2,8	2,0

Kilde: SNT/Mattilsynet

I 2004 ble det foretatt en spesiell kartlegging av plantevernmiddelrester i appelsinjuice. Dette var en del av EU's koordinerte program, hvor Norge deltar. 40 prøver av appelsinjuice ble kontrollert. Av disse var 20 tappet og blandet i Norge, mens 20 var tappet og blandet i utlandet. Det ble kun påvist rester av ett soppmiddel i én prøve spansk appelsinjuice.

I tillegg til dette analyserer Mattilsynet matkorn og ris. Resultatene fra disse analysene i 2004 er gjengitt i tabellen under. Det ble brukt en analysemetode som kan påvise rester av totalt 115 plantevernmidler. Det var en klar nedgang i andelen med påviste rester i norskproduserte varer, mens det var en klar økning i de importerte varene. Det må kommenteres at 2003-resultatene var spesielle, med en veldig høy andel norske prøver og spesielt lav andel importerte varer med plantevernmiddelrester.

Tabell 5.8 Antall prøver av korn analysert for rester av plantevernmidler og prosentandel med rester. 2004

	Alle matvarer	Norske matvarer	Importerte matvarer
Antall prøver	138	76	62
Uten påviste rester	66,7	81,6	48,4
Rester under grenseverdien	32,6	18,4	50,0
Rester over grenseverdien	0,7	0,0	1,6

Kilde: SNT/Mattilsynet

Ved fastsetting av grenseverdier tas det hensyn til en effektiv bekjempelse av aktuelle skadegjørere. Tilsiktet bekjempelse gir ofte så lave rester at grenseverdiene kan settes langt lavere enn det som er påkrevd i forhold til stoffenes toksikologiske egenskaper. Grenseverdiene settes imidlertid aldri høyere enn det som er toksikologisk akseptabelt. Grenseverdiene er etter EØS-avtalen harmonisert med EUs direktiver.

5.4 Innsamling av landbruksplast

Landbruket er en stor forbruker av ulike plastprodukter, først og fremst i form av emballasje. Fra og med 2003 er alle gårdbrukere pålagt å ha en miljøplan for gården, hvor det blant annet stilles krav om at landbruksplasten skal leveres til godkjent mottak. Plastretur A/S har oppgaven med å organisere innsamling og gjenvinning av plastemballasje i Norge. Forbruket av landbruksplast ble beregnet til omtrent 6 500 tonn årlig fram til og med 2001. I 2002 regnet Plastretur A/S med at det ble generert 8 300 tonn plast, og både i 2003 og 2004 var mengden 8 800 tonn.

Innsamlet mengde landbruksplast har økt fra i underkant av 2 500 tonn i 1995 til ca. 5 900 tonn i 2000 og 5 100 tonn i 2001. Nedgangen i innsamlet mengde fra 2000 til 2001 skyldes i hovedsak lagerøkning og manglende pressekapasitet hos innsamlerne. Fra 2002 til 2004 økte innsamlet mengde jevnt fra i underkant av 6 000 tonn i 2002, til 7 300 tonn i 2004.

5.5 Kulturlandskapet og bruken av arealene

Jordbrukets kulturlandskap preger en stor del av landskapet utenfor befolkningskonsentrasjonene og industriområdene og utgjør en vesentlig del av våre felles omgivelser. Jordbruket er forskjellige i ulike områder og endrer seg over tid. Det gir sammen med variasjon i naturgitte forhold et kulturlandskap med regionale særpreg og som er i forandring. St.meld. nr. 25 (2002–2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, sier om kulturlandskapet:

«Landbrukets kulturlandskap inneholder biologiske og kulturhistoriske verdier og er viktig for å forstå bruken av naturen gjennom tidene. I arealer med aktiv landbruksdrift i inn- og utmark søkes miljøverdiene ivaretatt gjennom tilpasning av den generelle virkemiddelbruken i landbruket der miljøhensyn er et viktig element. Det er igangsatt et overvåkingsprogram av kulturlandskapet (3Q) for å kunne følge utviklingen. Ca. 30 prosent av de truede og sårbare artene på rødlista er knyttet til kulturlandskapet. Her finnes også majoriteten av de akutt truede vegetasjonstypene i Norge. I vesentlig grad gjelder dette arealer i utmarka, i de gamle kulturmarkene der bruken/driften nå er opphørt eller sterkt endret (enger, kysthyngbeier, hagemarker m.m.), og der gjengroing er hovedtrussel.»

Det legges videre vekt på samspill mellom aktiv drift og målrettet skjøtsel.

Beitedyr på utmarksbeite er en sentral faktor for å bevare særpreget i jordbrukets kulturlandskap. SSB har, basert på tall fra Statens landbruksforvaltning, samlet en statistikk over beitedyr på utmarksbeite.

Tabell 5.9 Beitedyr på utmarksbeite

	Beitedyr i alt	Storfe	Sau og lam	Geit og kje	Hester > 1 år
1985	2 800 000	432 600	2 266 900	92 400	8 200
1990	2 419 400	276 700	2 048 400	87 300	7 000
1999	2 315 600	236 500	2 000 700	71 900	6 600
2002	2 370 300	224 500	2 073 200	66 400	6 200
2003	2 369 200	219 600	2 078 600	65 700	5 400
2004	2 396 600	224 100	2 101 000	65 700	5 800
2005*	2 404 800	238 700	2 091 800	66 500	7 900

*Foreløpig tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Resultatkontroll jordbruk 2005 (Jordbruk og miljø).

I 2001 og 2002 fikk vi en økning i totalt antall beitedyr, og denne økningen kom etter en lang periode med jevnt fallende trend. Men fra 2002 til 2003 ble antallet beitedyr igjen redusert. Sau og lam var eneste unntak dette året, som opplevde en økning. Fra 2003 til 2005 økte antallet av alle beitedyr begge årene, bortsett fra sau det siste året. I perioden fra 1985 til 2005 ble antallet dyr på utmarksbeite totalt redusert med 14,1 prosent.

Stølsdrift har vært en tradisjon i store deler av landet, og aktiv seterdrift er fremdeles vanlig i flere områder. Tabell 5.10 nedenfor viser at det de siste årene har vært en reduksjon i antall bruksenheter med seterdrift. Andelen med fellesdrift viser en økning til 2004, men en reduksjon til 2005 igjen. Fra og med 2005 ble tilskudd til seter og setring fjernet som en nasjonal ordning, og overført til de regionale miljøprogrammene. I 2004 var Hedmark og Hordaland pilotfylker for den nye ordningen. Overføringen til fylkesvise ordninger medfører at fylkene har ulike tilskuddsordninger, noe som gjør 2005-tallene noe usikre mtp sammenligning med tidligere år.

Tabell 5.10 Antall jordbruksbedrifter med seter, og andelen med fellesdrift

	1995	1999	2003	2004	2005*
Totalt antall driftsenheter med seter	2 608	2 721	2 293	2 195	1 995
Antall med seterdrift alene	1 618	1 466	1 254	1 196	1 158
Antall med 2 eller flere sammen om seterdrift	990	1 255	1 039	999	837
Andel, %	38	46	45	46	42

* Foreløpige tall

Kilde: Statens landbruksforvaltning. Søknad om produksjonstilskudd, og SSB ut fra Regionale miljøprogram i 2005

5.6 Rovdyrskader på beitedyr

5.6.1 Erstatninger av sau og lam

I følge St.meld. nr. 15 (2003–2004) ønsker regjeringen i hovedsak å opprettholde dagens bestand av jerv og ulv. For bjørn ønsker de etappemål for bestanden for å gi tid og muligheter til tilpasninger, mens antall gauper skal økes, slik at vi får en sammenhengende bestand i Norge. Landet ble delt i rovviltregioner, og hver region har en egen rovdyrnemnd som har hovedansvaret for jakt og felling av gaupe, jerv og bjørn innenfor regionen.

Det er sau og sauenæringa, i tillegg til reindriftsnæringa, som i størst grad kommer i konflikt med rovdyr og blir utsatt for predasjon. Tabell 5.11 viser antall sau og lam det ble gitt erstatning for fra 1995 til 2005. Det er jerv og gaupe som har gitt opphav til flest rovdyrerstatninger av bufe. Direktoratet for naturforvaltning betaler ut erstatning for rovdyrskader. Utbetalingene er også vist i tabellen nedenfor, og gjelder alt bufe.

Tabell 5.11 Antall erstattede sau og lam tatt av ulike rovdyr, og utbetalte erstatninger for rovdyrskader på bufe

	1995	1997	1999	2001	2004	2005
Gaupe	7 943	9 075	9 300	7 425	6 237	7 940
Jerv	5 928	8 305	12 991	13 624	13 536	13 908
Bjørn	1 821	3 164	3 125	3 060	3 544	4 293
Ulv	56	474	622	828	2 408	556
Kongeørn	412	736	1 076	894	761	886
Uspesifisert rovvilt	3 375	5 030	5 995	4 293	3 991	4 874
Totalt antall sau og lam erstattet	19 535	26 784	33 109	30 124	30 477	32 457
Erstatning alt bufe, 1000 kr	27 069	35 514	48 206	43 065	51 526	53 821

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning.

Tabell 5.12 viser den geografiske fordelingen av sau drept av fredet rovvilt i beitesesongen og erstatningene fordelt fylkesvis. Andre dyr enn sau utgjør mindre enn 1 prosent og er ikke med i oversikten.

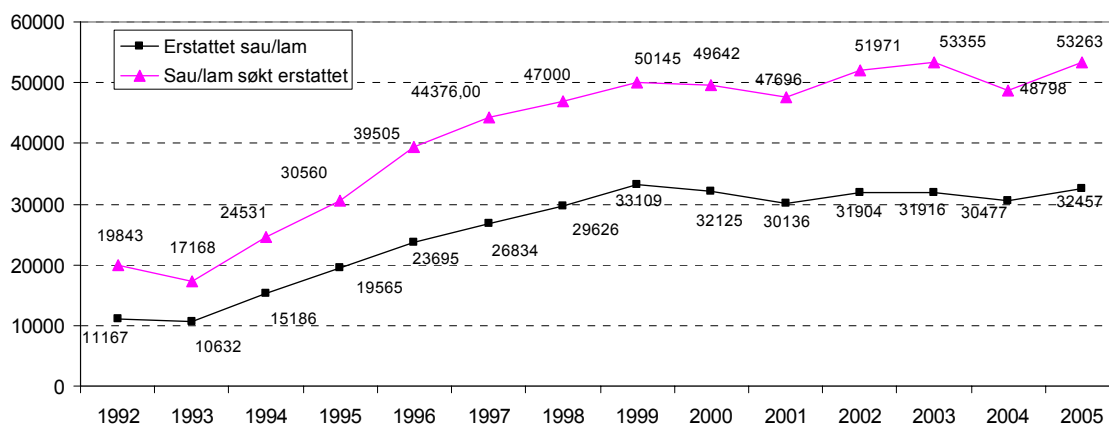
Det er Hedmark, Oppland, Troms og Nordland som får relativt størst andel av erstatningene. Fylkene Hedmark, Oppland, Nordland og Troms er de fylker som slipper flest sau og lam på utmarksbeite. Tapsprosenten av lam var høyest i Troms (20 prosent). Det er prøvd en rekke forebyggende tiltak der erfaringene til nå er begrenset. Konklusjonen så langt, er at en bør satse sterkere på tiltak som skiller bufe og rovdyr i tid og rom. Dette er behandlet nærmere i Resultatkontrollen 2001.

Tabell 5.12 Fylkesvis oversikt over antall erstattede sau og lam, og erstatningsbeløpet

	Erstattet sau og lam		Erstatning i 1000 kroner		Erstatning i % av landet	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Østfold	75	3	119	4	0,2	0,0
Akershus	415	618	681	976	1,3	1,8
Hedmark	8 892	6 398	15 719	10 920	30,5	20,3
Oppland	4 136	4 779	6 675	7 239	13,0	13,5
Buskerud	763	932	1 021	1 264	2,0	2,3
Vestfold	80	22	120	38	0,2	0,1
Telemark	679	888	1 008	1 279	2,0	2,4
Østlandet	15 040	13 640	25 343	21 721	49,2	40,4
Aust-Agder	363	606	552	916	1,1	1,7
Vest-Agder	346	107	561	160	1,1	0,3
Rogaland	55	74	77	85	0,1	0,2
Agder og Rogaland	764	787	1 190	1 161	2,3	2,2
Hordaland	9	37	12	56	0,0	0,1
Sogn og Fjordane	718	717	1 130	1 034	2,2	1,9
Møre og Romsdal	1 352	1160	2 127	1 826	4,1	3,4
Vestlandet	2 079	1914	3 269	2 916	6,3	5,4
Sør-Trøndelag	2 786	2350	4 751	3 912	9,2	7,3
Nord-Trøndelag	2 504	4405	4 395	7 890	8,5	14,7
Trøndelag	5 290	6 755	9 146	11 802	17,8	21,9
Nordland	3 624	4280	6 384	7 131	12,4	13,2
Troms	3 308	4229	5 464	7 240	10,6	13,5
Finnmark	372	852	729	1 850	1,4	3,4
Nord-Norge	7 304	9 361	12 577	16 221	24,4	30,1
Hele landet	30 477	32 457	51 525	53 821		

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning.

Figur 5.4 nedenfor viser antall sau/lam som det er søkt erstatning for på grunn av rovviltskader og hvor mange sau/lam som er blitt erstattet i perioden 1992–2004. Antall sau/lam det er søkt erstatning for har økt og det er blitt utbetalt erstatning for mellom 56 og 66 prosent av dyrene i de ulike årene i perioden.

Figur 5.4 Antall erstattet og søkt erstattet sau/lam pga rovviltskader, 1992–2005.

Kilde: Direktorat for naturforvaltning.

5.6.2 Antall sau i rovdyrsonene

Ved behandlingen av St.meld. nr. 15 «Rovvilt i norsk natur», jf. Innst. S. nr. 174 (2003–2004), fastsatte Stortinget grensene for åtte forvaltningsregioner for rovvilt. Forvaltningsregionene følger fylkesgrenser, og regionene inndeles som vist under:

Region 1 – Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane

Region 2 – Vestfold, Buskerud, Telemark og Aust-Agder.

Region 3 – Oppland.

Region 4 – Østfold, Akershus og Oslo.

Region 5 – Hedmark.

Region 6 – Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.

Region 7 – Nordland.

Region 8 – Troms og Finmark.

Det fastsettes nasjonale mål for antall årlige ynglinger av jerv, bjørn og gaupe i hver enkelt region.

Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 15 (2003–2004) ble det også opprettet et nytt forvaltningsområde for ynglende ulv, jf. Innst. S. nr. 174 (2003–2004). Dette området avgrenses slik: Akershus: Hele fylket med unntak av kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nannestad, Gjerdrum og Nittedal øst for Nitelva. Oslo: Hele fylket. Østfold: Hele fylket. Hedmark: Hele fylket med unntak av kommunene Nord-Odal, Stange, Hamar, Løten, Ringsaker, Åsnes vest for Glomma, Våler vest for Glomma, Elverum vest for Glomma, Åmot vest for Glomma, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Follidal, Alvdal, Tynset, Tolga og Os.

Tabell 5.13 viser utviklingen i antall sau i de ulike rovviltregionene. Vi presenterer her tall for antall vinterföra sauer i perioden 1989 til 2005, fordelt på de ulike regionene. Antall sau er her hentet fra SLF sin tilskuddsstatistikk, og SSB sin totalpopulasjon i årene 2003–2005. Sauene er her plassert i den sonen de hører hjemme i ut fra søknad om produksjonstilskudd, dvs. i den sonen gården tilhører. Sauer

som beiter i en annen sone enn der de hører hjemme, vil vi ikke klart å få oversikt over her.

Tabell 5.13 Antall vinterfôra sau i de ulike rovdyrregionene 1989-2005. 1000 stykker

	1989	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Region 1	386,5	393,6	402,4	409,6	401,5	411,0	399,4	388,2
Region 2	77,8	90,8	89,3	89,3	89,0	89,5	87,5	85,9
Region 3	78,5	98,9	98,9	101,6	102,8	104,3	104,1	103,1
Region 4	9,2	13,1	13,1	13,4	13,1	13,7	13,5	13,1
Region 5	49,1	54,5	54,1	54,9	55,2	55,8	55,4	54,0
Region 6	147,1	157,2	159,5	162,9	161,1	161,3	157,0	154,7
Region 7	81,1	81,5	83,3	84,5	83,4	84,1	84,2	81,8
Region 8	69,8	65,8	66,8	67,1	67,3	67,0	65,4	64,3
Sum	899,1	955,4	967,4	983,4	973,4	986,6	966,5	945,1

Kilde: Fullstendig jordbrukstelling i 1999, SSB sin beregna totalpopulasjon i 2002 - 2005, og søknad om produksjonstilskudd de øvrige år.

Vi ser at det er kun i sone 8 at antall sau er lavere i 2005 enn i 1989. Ser vi derimot på utviklingen etter 2003, så har antall sau blitt redusert i alle regioner. Reduksjonen har vært størst i region 1 (5,5 prosent) og minst i region 3 (1,1 prosent).

6 Inntekter, økonomiske forhold og levekår

6.1 Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for Totalkalkylens normaliserte regnskaper

I tabell 6.1 er utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital ifølge totalkalkylens normaliserte regnskaper angitt. I disse er det forutsatt normalårsavlinger. Samtidig er også de registrerte regnskapstallene tatt med. Det er normaliserte regnskaper som legges til grunn i jordbruksforhandlingene.

Tabell 6.1 Vederlag til arbeid og egenkapital i følge normaliserte og registrerte regnskaper. Kr/årsverk. Løpende kroner, avrundet

	1989	1999	2002	2003	2004	2005*
Normaliserte regnskaper:						
Nivå	102 400 ¹⁾	140 200	138 900	150 400	152 500	152 200
Endring fra foregående år	7 600 ¹⁾	- 8 000	2 900	11 500	2 100	-300
Registrerte regnskaper:						
Nivå	102 000	137 900	135 300	148 600	152 800	150 500
Endring fra foregående år	12 800	- 10 700	1 100	13 300	4 300	- 2 300

1) Normaliserte regnskaper oppdateres ikke mer enn 14 år bakover i tid.

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

Hovedårsaker til forskjeller mellom normaliserte og registrerte regnskaper er:

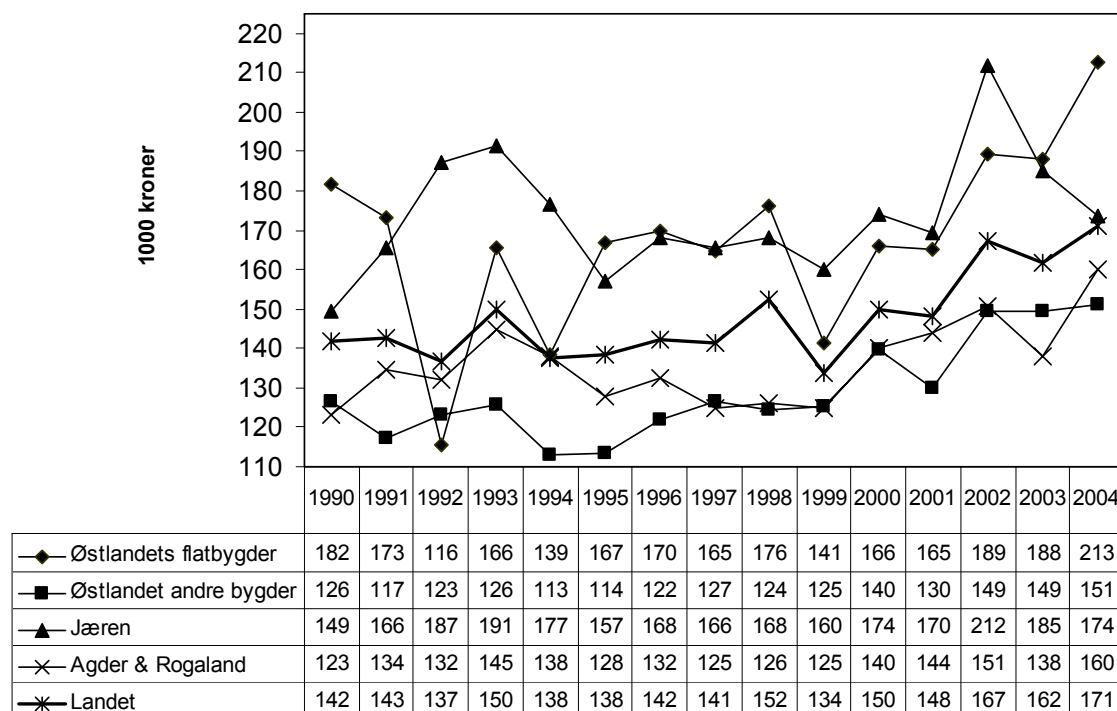
- Forskjellige inntekter for planteproduksjoner, da registrerte regnskaper bygger på registrerte avlingstall, mens normalårsavlingstall legges til grunn for normaliserte regnskaper.
- For grøntsektoren normaliseres dessuten arealer og priser (3 års glidende gjennomsnitt) i normaliserte regnskaper, mens det er de registrerte tallene for de enkelte år som nyttes i registrerte regnskaper.

6.2 Utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital for de enkelte områdene, driftsformene og størrelsesgruppene

Dette kapitlet bygger på Driftsgranskingene som er en regnskapsundersøkelse for litt over 900 jordbruksbedrifter «der en vesentlig del av inntektene kommer fra bruket». Driftsgranskingene dekker hele landet og grupperer jordbruksbedriftene etter område, produksjon og størrelsesgrupper.

6.2.1 Inntekt etter område

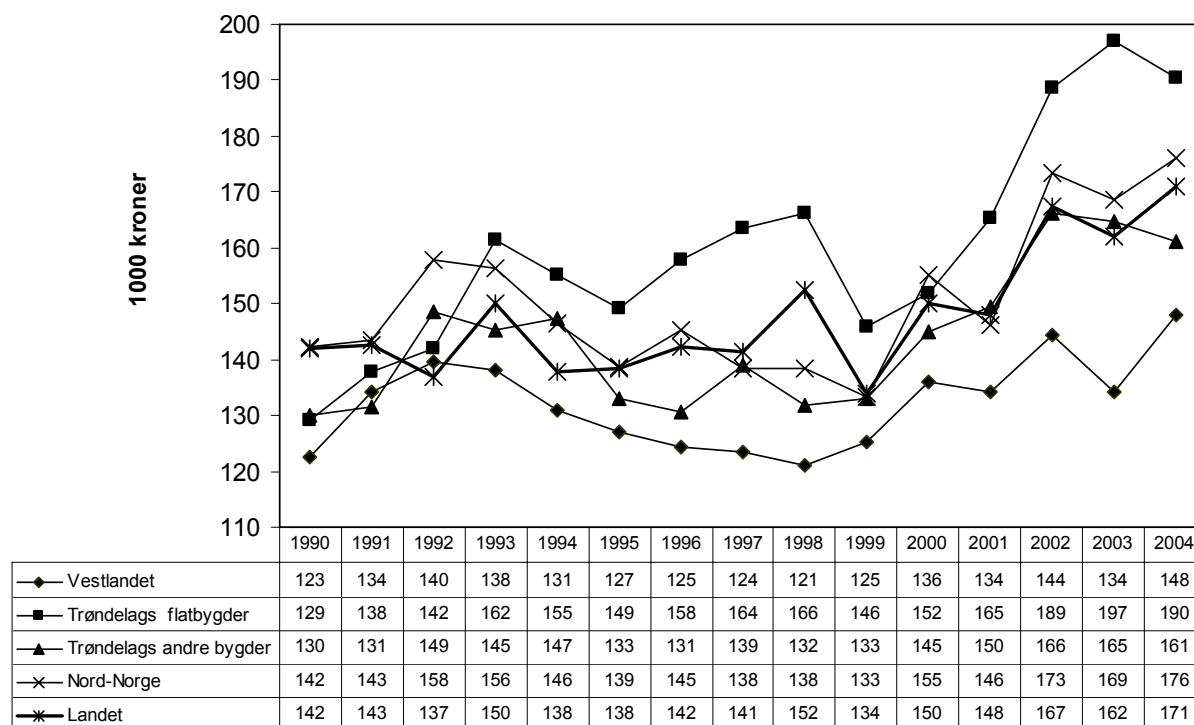
Figur 6.1a viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for jordbruksbedrifter i de sørlige og østlige delene av landet slik det går fram av Driftsgranskingene. I figuren ligger det også inne en linje for hele landet. Jordbruksbedrifter på Jæren har i mange år hatt resultat som ligger over de andre landsdelene. Jordbruksbedrifter på Østlandets flatbygder har i gode kornår bedre resultat enn jordbruksbedriftene på Jæren. Resultatet for jordbruksbedrifter i Østlandets «andre bygder» ligger ofte lavest i undersøkelsen.

Figur 6.1a Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for områder i det østlige og sørlige Norge. Nominelle 1000-kroner

Kilde: NILF. Driftsgranskingene.

Figur 6.1b viser utviklingen i vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for jordbruksbedrifter i det vestlig, midtre og nordlige Norge. I likhet med figur 6.1a har også denne med linje for hele landet. I disse landsdelene dominerer grovfôrbaserte produksjoner, og variasjonene mellom år er ikke så store. Jordbruksbedrifter i Trøndelags flatbygder har mange år et resultat som ligger godt over landsgjennomsnittet, mens jordbruksbedrifter på Vestlandet de fleste år har det svakeste resultatet i undersøkelsen.

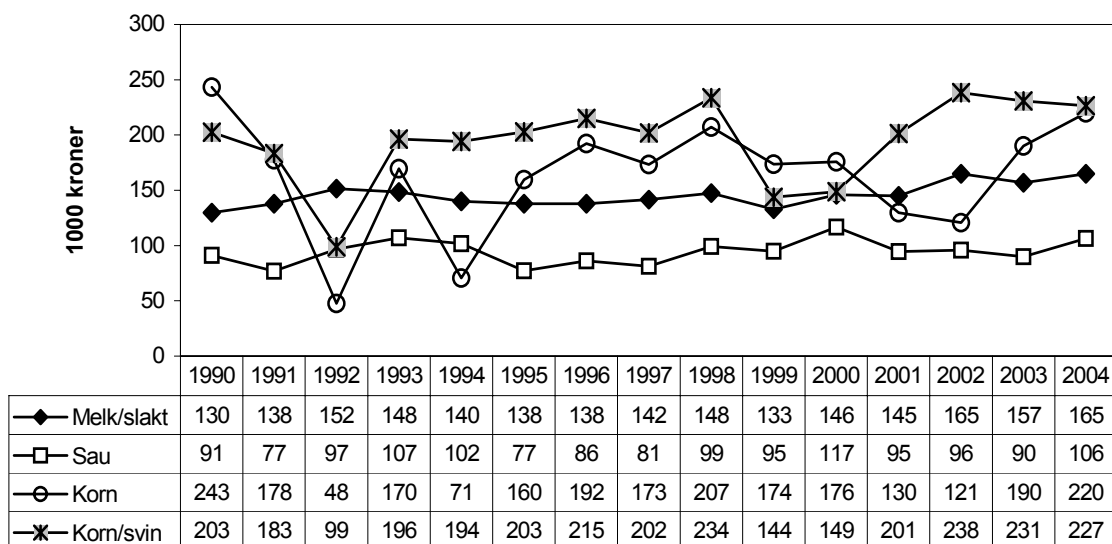

Figur 6.1b Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for områder i Vest-Norge, Midt-Norge og Nord-Norge. Nominelle 1000-kroner

Kilde: NILF. Driftsgranskingene

6.2.2 Inntekt etter produksjon

Figur 6.2 viser utvikling i vederlag til arbeid og egenkapital siste 14 år for en del utvalgte driftsformer i Driftsgranskingene. Driftsformer med korn varierer mye med de meteorologiske forholdene, mens grovfôrbaserte produksjoner har mye mindre variasjoner.

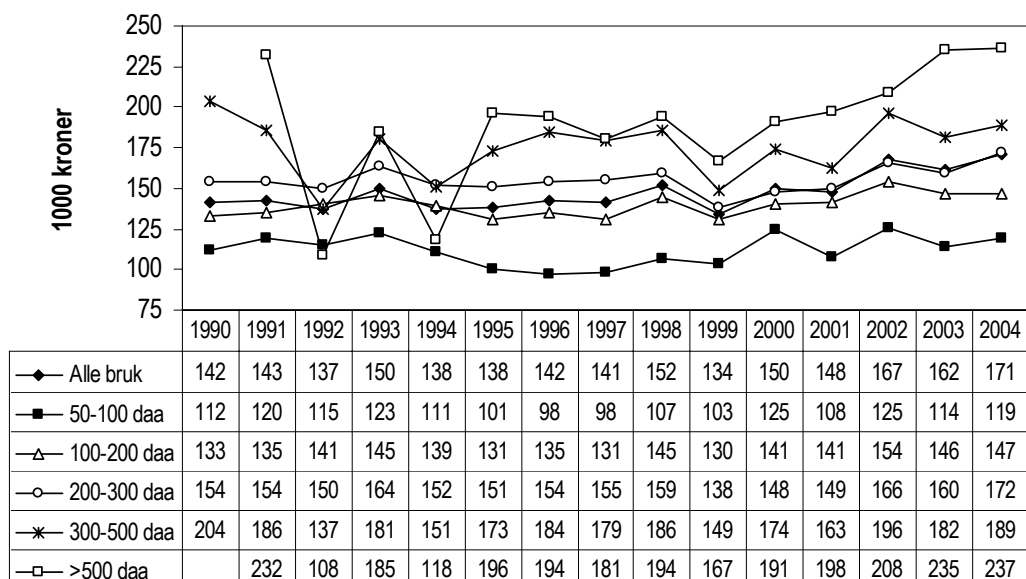
Figur 6.2 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for utvalgte produksjoner. Nominelle 1000- kroner

Kilde: NILF. Driftsgranskingene.

6.2.3 Inntekt etter bruksstørrelse

Figur 6.3 viser endringen fra år til år i vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for forskjellige arealgrupper i Driftsgranskingene.

Gruppene over 300 dekar har større årlig variasjon enn de mindre brukene, noe som blant annet skyldes at store bruk i gjennomsnitt har stort kornareal. Årsvariasjonen på inntektskurven for gruppene over 300 dekar har ganske godt samsvar med årsvariasjonen i kornavlingene. De minste brukene har nesten uten unntak lavest vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.

Figur 6.3 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for arealgrupper. Nominelle 1000- kroner

Kilde: NILF. Driftsgranskingene.

6.3 Personinntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske

Dette kapitlet tar opp bøndernes inntekter fra primærnæringene jordbruk, skogbruk og fiske. Personinntekt, eller pensjonsgivende næringsinntekt, er den del av næringsinntekten som er igjen etter at den innsatte kapitalen har fått dekning. Det er personinntekt som er grunnlag for beregning av pensjon og sykepenger. Skatten som beregnes av personinntekt, vil være høyere enn av en like stor kapitalinntekt. Kapitalavkastningsraten var 16 prosent de to første årene med delingsmodellen, fra 1992 til 1993. Siden har raten blitt gradvis redusert, og i 1997, 1998 og 1999 var den valgfrie kapitalavkastningsrate mellom 0 prosent og henholdsvis 12, 11 og 11 prosent. Fra 2000 til 2003 lå den øvre grensen for kapitalavkastningsraten på 10 prosent, mens den i 2004 gikk ned til maks 7 prosent.

Tabellene 6.2 til 6.8 viser utvikling i personinntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske fordelt etter fylke, jordbruksareal i drift, kornareal, antall melkekyr, antall sauer og brukers alder. Tallene gjelder for hovedbruker alene. I kystområdene kan noe av personinntekt stamme fra fiske, men selv her har inntekter fra fisk liten betydning.

Den fylkesvise fordelingen av personinntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske er vist i tabell 6.2. Brukere i Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark har den høyeste personinntekten, mens den er lavest blant brukere i Telemark.

Tabell 6.2 Personinntekt for bruker fra jordbruk, skogbruk og fiske, fordelt på fylker¹⁾.
1000 kr

	1992	1995	1999	2002	2003	2004
Østfold	33,7	49,7	51,3	63,9	63,4	75,9
Akershus	37,2	49,5	58,2	54,1	56,2	72,9
Hedmark	37,7	49,2	59,2	69,4	71,7	85,6
Oppland	46,4	57,2	72,5	84,3	79,3	88,3
Buskerud	26,1	32,9	47,1	53,7	51,2	60,7
Vestfold	30,6	47,8	57,9	63,2	65,2	77,9
Telemark	26,2	28,7	34,7	39,8	39,6	45,2
Aust-Agder	33,5	37,7	47,1	56,4	52,1	62,1
Vest-Agder	34,2	38,0	46,8	55,2	49,2	55,8
Rogaland	78,9	81,8	88,1	102,0	91,2	99,7
Hordaland	36,5	36,3	46,4	52,2	46,8	51,9
Sogn og Fjordane	49,5	49,4	55,5	61,6	55,6	64,4
Møre og Romsdal	52,8	53,3	66,6	84,2	80,1	91,2
Sør-Trøndelag	60,6	65,5	74,5	92,0	88,1	99,7
Nord-Trøndelag	66,9	76,1	88,2	113,1	111,1	120,9
Nordland	63,0	66,2	78,6	99,7	97,9	111,5
Troms	61,8	65,8	68,3	88,3	84,0	98,0
Finnmark	50,4	52,4	71,1	98,9	98,0	111,5
Hele landet	47,1	53,8	64,2	76,4	73,2	83,8

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.3 viser personinntekt for ulike størrelsesgrupper. Personinntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske øker med økende areal i alle år til og med 2003. I 2004 var det også denne trenden, bortsett fra at arealgruppa 0–50 dekar hadde større personinntekt fra primærnæringene enn gruppa 50–100 dekar.

Tabell 6.3 Personinntekt for bruker fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter jordbruksareal. 1000 kr

Arealgruppe, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
0–50 ¹⁾	11,2	11,7	12,8	19,3	21,6	29,2
50–100	36,8	33,6	30,0	27,8	24,8	27,1
100–150 ²⁾	67,7	70,3	77,2	77,4	67,8	71,3
150–200	84,2	104,5				
200–300	94,4	109,1	113,4	127,9	115,2	125,9
300–500	92,3	109,1	126,4	149,0	142,2	158,6
> 500	96,2	137,6	161,6	177,9	179,5	216,6
Alle	47,1	53,8	64,2	76,4	73,2	83,8

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

2) For 1999, 2002, 2003 og 2004 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100–200 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.4 viser personinntekt fra annen næring og lønnsarbeid for de ulike arealgruppene. Hovedtrenden er at de med minst areal har størst inntekt fra annen næring og lønnsarbeid, og disse inntektene avtar med økende areal. De tre siste årene ser vi imidlertid at arealgruppa >500 dekar har hatt større personinntekt fra annen næring og lønnsarbeid enn gruppa 300–500. Og i 2003 og 2004 hadde arealgruppa 50–100 dekar større slik personinntekt enn den aller minste arealgruppa.

Tabell 6.4 Personinntekt for bruker fra annen næring og lønnsarbeid fordelt etter jordbruksareal. 1000 kr

Arealgruppe, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
0–50 ¹⁾	122,1	133,7	175,2	200,2	202,1	209,7
50–100	102,8	116,9	157,4	197,7	209,9	219,6
100–150 ²⁾	72,6	82,5	111,4	151,8	161,3	173,5
150–200	57,6	63,9				
200–300	56,6	61,2	84,2	112,2	122,3	129,3
300–500	56,4	72,0	84,2	108,5	112,5	118,9
> 500	47,4	58,4	78,9	118,1	117,7	126,5
Alle	92,3	100,1	128,1	157,3	163,2	170,6

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

2) For 1999, 2002, 2003 og 2004 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100–200 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.5 viser personinntekt fra primærnæringene etter størrelsen på kornarealet. Det er sammenheng mellom økende kornareal og økende inntekt fra jordbruk, skogbruk og fiske. De tre siste årene er et unntak her, etter som den minste arealgruppa gir høyere inntekt enn den nest minste arealgruppa. Både i denne tabellen og i tabell 6.6 og 6.7 med husdyrproduksjon kan det være flere produksjoner på jordbruksbedriften.

Tabell 6.5 Personinntekt for brukere fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter kornareal¹⁾. 1000 kr

Kornareal, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
< 50	27,1	35,1	44,5	60,0	58,8	67,4
50–100	30,4	38,5	44,7	50,0	48,6	53,2
100–200	41,6	53,4	55,6	59,8	56,4	63,4
200–300 ²⁾	66,8	85,8	88,0	88,7	87,8	98,5
300–500			117,1	121,8	123,4	148,5
> 500	90,8	136,9	153,7	162,1	178,1	222,0

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

2) For 1992 og 1995 gjelder tallene arealgruppe 200–500 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.6 Personinntekt for brukere fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter antall melkekyr¹⁾. 1000 kr

Besetningsstørrelse	1992	1995	1999	2002	2003	2004
1–4	38,0	37,3	54,4	46,9	45,0	58,5
5–9	84,4	85,3	102,9	89,0	93,0	99,0
10–14	106,8	112,9	147,2	131,6	123,9	142,9
15–19	119,3	129,4	178,9	159,8	143,3	176,8
> 20	128,4	134,7	200,7	186,0	157,1	203,6

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

For melkeprodusenter er det positiv sammenheng mellom antall melkekyr og personinntekt i næring (tabell 6.6). For brukere med sau (tabell 6.7) er det en nedgang i personinntekt fra primærnæring for økende besetningsstørrelse opp til 50 sauer de fleste år. Produsentgruppa med besetninger fra 50 til 100 sauer har høyere gjennomsnittlig inntekt fra næringa enn gruppene under, og de med mer enn 100 sau har betydelig høyere personinntekt fra næringen.

Tabell 6.7 Personinntekt for bruker fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter antall sauer 1.6¹⁾. 1000 kr

Besetningsstørrelse	1992	1995	1999	2002	2003	2004
1–9	34,3	38,6	57,3	58,6	47,1	57,2
10–19	35,9	35,7	45,3	42,4	39,8	56,0
20–49	36,0	35,5	44,4	39,5	40,6	45,7
50–99	47,3	47,1	60,8	53,9	53,8	60,5
> 100	67,0	73,0	97,8	88,0	82,2	98,9

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.8 viser brukers alder og gjennomsnittsinntekt. Alle årene er det brukere i alderen 50 til 60 år som har den høyeste personinntekt fra drifta. Vi ser at personinntekta øker med økende alder opp til 60 år, men reduseres igjen etterpå.

Tabell 6.8 Personinntekt for bruker fra jordbruk, skogbruk eller fiske fordelt etter brukers alder¹⁾. 1000 kr

Aldersgruppe	1992	1995	1999	2002	2003	2004
< 29	35,8	49,4	52,6	65,9	62,4	67,6
30–39	46,1	55,1	61,3	74,7	70,0	80,4
40–49	53,0	58,6	68,8	81,5	78,2	89,1
50–59	56,0	61,6	72,0	83,9	80,1	92,0
60–69	43,1	46,8	60,0	69,0	67,9	76,5
> 70	12,8	12,1	14,5	15,6	13,5	17,2

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

6.4 Alminnelig inntekt

Alminnelig inntekt er et videre begrep enn personinntekt i kapittel 6.3. Alminnelig inntekt omfatter alle skattepliktige inntekter, der de viktigste er lønn, pensjoner, overskudd fra næringsvirksomhet, renteinntekter og andre kapitalinntekter. Målet alminnelig inntekt ble innført i forbindelse med skattereformen og finnes fra og med inntektsåret 1992. Fra summen av inntekter trekkes alle fradrag, blant annet minstefradrag (kun i lønnsinntekt), fagforeningskontingent, premie til egen pensjonsforsikring, renteutgifter og jordbruksfradrag.

Tabellene 6.9 til 6.13 viser utviklingen i alminnelig inntekt for bruker (1992–2004) og bruker med eventuell ektefelle i samme periode fordelt etter areal, kornareal, antall melkekyr, antall sauer og brukers alder. Bruker er bestemt i utvalgstelinga som den det er angitt fødselsnummer på. Der det er angitt to fødselsnummer, blir den eldste valgt. Det var 73 prosent av brukerne som hadde ektefelle i 1995, og 71 prosent i 1997. Det blir derfor inntektene for ektefellene til denne andelen som regnes med i statistikken sammen med inntektene til det totale antall brukere. Det

er ikke tatt hensyn til hvorfra ektefellene henter sin inntekt. Fylkesvis fordeling av alminnelig inntekt vises i del II tabell 11a og b.

Tabellene 6.9a og b viser at til og med 1999, så øker alminnelig inntekt med økende areal. De tre siste årene har derimot den minste arealgruppa hatt større alminnelig inntekt enn arealgruppa 50–100 dekar. For bruker i 2003 og 2004 så hadde arealgruppa 200–300 lavere alminnelig inntekt enn arealgruppa 100–200 dekar, men generelt er trenden økt inntekt med økt areal.

Legg merke til at det kan være flere produksjoner på samme jordbruksbedrift i grupperingene i tabellene. Det spesielt høye nivået for den største arealgruppen i 2002 skyldes i hovedsak at noen brukere hadde stort aksjeutbytte. Dette var en følge av at mottatt aksjeutbytte igjen ble gjort skattefritt i 2002.

Tabell 6.9a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter jordbruksareal. 1000 kr

Arealgruppe, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
0–50 ¹⁾	131,0	151,5	194,4	222,6	222,8	267,9
50–100	143,4	159,1	196,0	216,1	216,4	234,2
100–150 ²⁾	160,7	172,5	208,8	212,8	225,5	243,3
150–200	173,8	183,0				
200–300	189,5	205,4	222,0	230,7	211,9	234,5
300–500	208,5	249,3	259,4	269,5	255,3	278,8
> 500	274,9	348,1	473,2	605,5	489,0	566,7
Alle	162,0	174,3	214,5	236,4	233,7	260,1

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

2) For 1999, 2002, 2003 og 2004 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100–200 daa

Tabell 6.9b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter jordbruksareal. 1000 kr

Arealgruppe, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
0– 50 ¹⁾	183,9	216,6	290,8	337,8	343,0	394,8
50–100	210,4	228,8	293,2	329,5	333,1	356,2
100–150 ²⁾	234,4	251,5	314,2	332,6	347,5	371,5
150–200	250,7	269,2				
200–300	281,1	302,4	337,9	360,8	341,4	375,4
300–500	302,4	356,9	396,9	423,4	412,9	437,6
> 500	385,8	488,3	629,0	788,6	665,8	759,8
Alle	233,6	252,1	321,3	361,3	361,5	395,6

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

2) For 1999, 2002, 2003 og 2004 gjelder denne linjen hele arealgruppen 100–200 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.10 a og b viser alminnelig inntekt for både bruker og bruker med eventuell ektefelle i forhold til kornareal. Også her ser vi at trenden er økt alminnelig inntekt med økt areal. Unntaket er alminnelig inntekt for brukere i arealgruppen 50–100 dekar i 2002 og 2003, og samme arealgruppe bruker og evt ektefelle i 2003. Bruker i

denne arealgruppen var også de eneste som opplevde en reduksjon i alminnelig inntekt fra 2003 til 2004.

Tabell 6.10a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter kornareal¹⁾. 1000kr

Arealgruppe, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
< 50	163,7	173,3	228,5	248,6	246,8	250,6
50–100	150,3	183,0	231,3	272,0	282,6	278,8
100–200	164,7	205,1	261,6	264,3	267,0	298,9
200–300 ²⁾	204,1	255,8	324,9	295,3	295,5	319,3
300–500			337,4	330,7	337,0	375,3
> 500	302,1	417,2	394,0	904,2	634,3	875,6

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

2) For de første årene gjelder tallene gruppen 200–500 daa

Tabell 6.10b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter kornareal¹⁾. 1000 kr

Arealgruppe, dekar	1992	1995	1999	2002	2003	2004
< 50	211,6	248,1	333,5	373,8	377,4	386,2
50–100	229,1	263,0	342,9	400,0	413,5	417,2
100–200	239,4	296,5	379,9	405,0	408,6	452,1
200–300	294,2	364,1	454,1	441,6	449,3	476,3
300–500 ²⁾			486,5	519,9	542,7	575,4
> 500	407,4	574,9	562,0	1 099,6	832,6	1 090,0

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

2) For de første årene gjelder tallene gruppa 200–500 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Frem til og med 2002 øker alminnelig inntekt både for bruker og for bruker med ektefelle med antall melkekyr i alle årene slik det framgår av tabell 6.11a og b. I 2003 hadde gruppen med 5–9 melkekyr høyest alminnelig inntekt både for bruker og bruker med eventuell ektefelle. Dette var den eneste gruppen som hadde en økning i alminnelig inntekt fra 2002. I 2004 hadde gruppa > 20 kyr den største alminnelige inntekt både for bruker og bruker med evt ektefelle, mens størrelsesgruppa 5–9 kyr hadde nest størst inntekt. Ser vi på tallene for bruker, så ble alminnelig inntekt i gruppene 5–9 og 15–19 redusert fra 2003 til 2004, mens de øvrige størrelsesgruppene økte inntekta.

Tabell 6.11a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter antall melkekyr¹⁾. 1000 kr

Besetningsstørrelse	1992	1995	1999	2002	2003	2004
1-4	129,3	143,4	154,6	139,2	129,3	156,9
5-9	160,7	158,4	191,4	181,5	290,3	234,4
10-14	178,6	177,6	195,8	194,2	161,1	175,7
15-19	197,7	205,2	208,1	215,9	203,8	200,6
> 20	224,8	239,4	235,4	263,6	230,4	256,7

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Tabell 6.11b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter antall melkekyr¹⁾. 1000 kr

Besetningsstørrelse	1992	1995	1999	2002	2003	2004
1-4	182,1	211,9	222,6	212,2	194,7	227,5
5-9	230,7	233,5	285,1	284,5	392,2	340,8
10-14	259,7	262,8	299,1	305,9	270,8	292,3
15-19	293,4	300,8	321,0	345,2	326,9	325,3
> 20	332,2	351,6	368,8	411,6	371,4	405,7

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.12 viser alminnelig inntekt på bruk med sau for bruker og også bruker med eventuell ektefelle gruppert etter besetningsstørrelse. Alminnelig inntekt for bruker øker opp til besetningsstørrelse på 100 dyr i årene 1992 og 1995. For 1999 var alminnelig inntekt høyest ved besetningsstørrelsen på 20 til 50 sauer. I de tre siste årene var det brukere og brukere med ektefeller med færre enn 20 dyr som hadde høyest gjennomsnittlig alminnelig inntekt.

Tabell 6.12a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter antall sauer per 1. juni¹⁾. 1000 kr

Besetningsstørrelse	1992	1995	1999	2002	2003	2004
1-9	135,8	141,9	184,1	197,2	187,2	214,6
10-19	139,9	146,7	179,0	208,4	195,7	215,1
20-49	143,4	150,5	189,3	191,5	190,0	208,0
50-99	151,5	156,4	185,2	186,9	182,7	210,1
> 100	146,5	156,2	183,3	182,3	185,9	208,3

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Tabell 6.12b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter antall sauer per 1. juni¹⁾. 1000 kr

Besetningsstørrelse	1992	1995	1999	2002	2003	2004
1– 9	190,0	203,8	281,7	317,0	313,4	340,3
10–19	197,9	214,7	274,4	329,7	311,8	341,2
20–49	206,6	222,0	288,7	302,9	305,6	332,5
50–99	223,6	231,5	291,2	306,2	302,6	334,7
> 100	214,0	231,3	292,5	298,1	300,7	334,1

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 6.13 viser alminnelig inntekt etter brukerens alder. Både bruker og bruker med ektefelle har lavest inntekt i den yngste og den eldste aldersgruppa. Den høyeste inntekten har lenge ligget i aldersgruppa 40 til 49 år både for bruker og bruker med ektefelle, men i 2003 og 2004 var det personer i aldersgruppen 50–59 år som hadde høyest inntekt.

Tabell 6.13a Alminnelig inntekt for bruker fordelt etter brukers alder¹⁾. 1000 kr

Aldersgruppe	1992	1995	1999	2002	2003	2004
< 29	119,4	134,6	150,3	158,5	149,2	195,5
30 –39	150,6	172,9	200,4	205,1	196,9	226,0
40–49	171,1	195,1	235,6	254,9	244,0	269,9
50–59	164,5	187,8	234,0	247,4	276,7	284,2
60–69	146,5	150,8	192,3	252,0	208,5	260,6
> 70	101,1	112,7	147,4	179,1	171,5	204,6

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Tabell 6.13b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt etter brukers alder¹⁾. 1000 kr

Aldersgruppe	1992	1995	1999	2002	2003	2004
< 29	141,5	159,0	188,8	197,6	188,6	233,4
30 –39	211,1	235,2	293,0	310,4	300,9	336,9
40–49	263,4	294,0	359,8	396,8	390,3	420,6
50–59	243,1	284,3	357,9	390,9	422,6	440,6
60–69	240,3	215,0	289,2	369,3	331,7	392,3
> 70	127,2	145,3	190,1	231,5	226,0	261,8

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

I tabell 6.14 har vi delt den alminnelig inntekten i intervaller. Tabellen viser hvor stor andel av henholdsvis bruker og bruker pluss eventuell ektefelle som ut fra skat-

teligningen 2004 havnet i de ulike intervallene. Brukere som har alminnelig inntekt mellom 100 og 400 000 kroner utgjør 67 prosent. For bruker og ektefelle samlet er alminnelig inntekt høyere, og 55 prosent havner i samme gruppe.

I forhold til 2003-tallene, så er det i 2004 flere som har alminnelig inntekt over 200 000. I 2003 var denne andelen 45 prosent av brukerne, mens den i 2004 var 49 prosent.

Tabell 6.14 Andel brukere og brukere pluss evt. ektefelle fordelt etter alminnelig inntekt. Prosent

Alminnelig inntekt i 1000 kroner	Uten	1–100	100–200	200–300	300–400	400–500	500–750	Over 750
Kun bruker	3,5	18,4	28,9	25,4	12,7	4,9	3,8	2,4
Bruker og evt. ektefelle	1,3	8,5	15,5	20,2	19,7	14,3	14,6	5,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue. Levekår.

6.5 Levekår

6.5.1 Levekår og økonomi

St.meld. nr. 19 (1999–2000) ser inntektsmuligheter og levekår i sammenheng, og formulerer det slik: Regjeringen vil «tilby næringen inntektsmuligheter og sosiale vilkår som sikrer rekruttering til næringen og som gjør det mulig for utøverne i jordbruket å ta del i inntekts- og velferdsutviklingen i samfunnet på lik linje med andre grupper.»

I kjølvannet av Statistisk sentralbyrås store levekårsundersøkelse som ble gjennomført høsten 1995, er det kommet mange rapporter om bønders levekår. En oppsummerende artikkel, «Økonomiens betydning i landbruksbefolkningens hverdag»²⁴, tar opp forholdet mellom levekår og økonomi. Det synes i utgangspunktet å være liten sammenheng mellom bøndernes forbrukskapasitet og egenopplevde livskvalitet forutsatt at inntektsnivået ikke er så lavt at gardsbrukets framtid er truet. Sparsommelighet ser fortsatt ut til å være en sterk norm innen landbruksbefolkningen. Imidlertid viser artikkelen at sammenhengene er langt mer sammensatte og ikke først og fremst knyttet til forbruksevnen.

Selv om husholdningens økonomi sikres ved høy arbeidsinnsats og inntekter utenom gardsbruket, vil mange føle bekymring for gårdens økonomi og mulighetene til å foreta vedlikehold og investeringer. Den vedvarende økonomiske marginaliseringen av landbruksbefolkningen reduserer også bøndernes subjektive livskvalitet. Den lave inntekten per årsverk oppleves som en lav verdsettelse av arbeid innen landbruket og vanskeliggjør en målsetting om å være heltidsbonde.

²⁴ Rye, J. F. 2000. *Økonomiens betydning i landbruksbefolkningens hverdag*. Landbruksøkonomisk forum 3/2000 s. 37-45. Et prosjekt finansiert gjennom Norges forskningsråds program: «Levekår, utvikling og omstilling i landbruket»

Høy arbeidsbelastning reduserer bøndenes livskvalitet. Undersøkellesmaterialet er alle gardbrukere og deres livspartnere i levekårsundersøkelsen, i alt 2 438 personer supplert med 75 dybdeintervjuer. I dette materialet var gjennomsnittlig arbeidsinnsats 2 444 timer per år for heltidsbønder og mer for deltidsbønder. En så stor arbeidsbelastning vil virke ekskluderende fra en rekke sosiale arenaer, og det er spesielt viktig for yngre bønder.

St.meld. nr. 19 (1999–2000) har som uttalt mål å «over tid styrke driftsenheter med ressursgrunnlag til å være et hovedyrke.» Tabell 6.15 nedenfor viser den relative betydningen av inntekt fra jordbruket. Grunnet er selvangivelsesdata og post 2.7.1 i selvangivelsen: Næringsinntekter i følge næringsoppgave i jordbruk, gartneri mv. Tabell 6.15 til tabell 6.19 inkluderer også jordbruksbedrifter under 5 dekar.

Av bruk med selvangivelsesdata var over en femtedel uten positiv næringsinntekt fra jordbruket i selvangivelsen i 2004. I 1999 hadde en firedel negativ næringsinntekt (se Resultatkontrollen 2002). Totalt for landet henter 25 prosent av alle brukere over halvparten av bruttoinntekta fra næringsinntekt i jordbruket. I 1999 var tilsvarende andel 35 prosent. Andelen brukere med minst halvparten av inntekten fra landbruket var størst i Nordland, Finnmark og Nord-Trøndelag, med over 35 prosent.

Tabell 6.15 Andel næringsinntekt fra jordbruk av bruttoinntekt. Tall for brukere og ektefelle/samboer. Prosentandel fylkesvis 2004

	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt, prosent					
		Uten	< 10	10-50	50-90	> 90	> 50
Østfold	2 788	22,8	25,1	33,0	15,0	4,1	19,0
Akershus/Oslo	2 750	23,4	26,7	35,7	11,5	2,6	14,1
Hedmark	4 428	22,1	20,1	34,1	17,7	5,9	23,7
Oppland	5 486	22,4	17,7	33,3	19,4	7,2	26,6
Buskerud	2 864	27,0	24,4	33,4	11,5	3,6	15,2
Vestfold	1 893	24,5	26,5	30,5	14,5	4,0	18,5
Telemark	1 867	32,8	27,7	27,9	9,2	2,5	11,6
Aust-Agder	813	30,0	23,4	30,9	12,3	3,4	15,7
Vest-Agder	1 337	28,5	23,1	31,2	13,1	4,1	17,2
Rogaland	5 279	15,8	17,7	34,3	23,3	8,9	32,2
Hordaland	3 883	30,5	23,7	29,7	11,5	4,6	16,1
Sogn og Fjordane	3 980	20,9	19,8	38,3	14,9	6,1	21,0
Møre og Romsdal	3 631	20,2	17,1	33,9	20,7	8,1	28,8
Sør-Trøndelag	3 668	18,4	14,7	34,0	23,8	9,2	32,9
Nord-Trøndelag	3 886	13,8	14,8	36,2	26,2	8,9	35,2
Nordland	2 864	16,7	12,8	33,4	24,9	12,3	37,2
Troms	1 422	16,5	15,9	34,2	19,0	14,4	33,4
Finnmark	418	20,6	12,4	30,6	23,4	12,9	36,4
Hele landet	53 257	21,7	19,8	33,6	18,1	6,8	24,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

Tabell 6.16 viser tilsvarende fordeling ut i fra jordbruksareal i drift. I størrelsesgruppen fra 5 til 49 dekar, er nesten halvparten uten næringsinntekt, mens 5,5 prosent av brukerne henter mer enn 50 prosent av bruttoinntekten fra jordbruket. Andelen brukere som henter mer enn 50 prosent av bruttoinntekten fra jordbruket, øker med økende bruksstørrelse og er 50,5 prosent for brukene med over 500 dekar. Det er relativt flest brukere i arealgruppa fra 300 til 499 dekar som henter mer enn 90 prosent av bruttoinntekta fra jordbruket. I 1999 var det brukere med 200 til 300 dekar som hadde høyest andel over 90 prosent av bruttoinntekt fra jordbruket. For alle arealgrupper har denne andelen gått ned fra 14 til 7 prosent fra 1999 til 2004.

Tabell 6.16 Andel næringsinntekt fra jordbruk av bruttoinntekt. Tall for bruker og ektefelle/samboer. Prosentandel for ulike arealgrupper. 2004

Arealgruppe, dekar	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt, prosent					
		Uten	< 10	10–50	50–90	> 90	> 50
< 5	613	26,1	12,9	35,9	17,5	7,7	25,1
5–49	5 598	48,4	29,6	16,5	3,9	1,7	5,5
50–99	11 083	35,3	31,4	24,8	5,8	2,7	8,5
100–199	17 429	18,5	20,6	38,5	16,1	6,4	22,5
200–299	10 060	9,5	11,0	40,8	28,3	10,5	38,8
300–499	6 281	7,5	8,3	37,6	34,3	12,3	46,6
> 500	2 193	5,8	5,2	38,5	38,7	11,8	50,5
<i>Alle</i>	<i>53 257</i>	<i>21,7</i>	<i>19,8</i>	<i>33,6</i>	<i>18,1</i>	<i>6,8</i>	<i>24,9</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

Tabell 6.17 viser en tilsvarende fordeling etter alder på bruker. Det er relativt sett noen flere brukere under 30 år og over 70 år som ikke har positiv næringsinntekt. Med unntak av de over 70 år, hvor bare 3 prosent henter mer enn 50 prosent av inntekten fra jordbruket, er det ikke store forskjeller mellom aldersgruppene. Vedlikehold og avskrivninger vil påvirke næringsinntekten. Det er derfor ikke urimelig at de yngste i etableringsfasen og de eldste der en del trappet ned drifta, vil ha flere brukere uten positiv næringsinntekt.

Tabell 6.17 Andel næringsinntekt fra jordbruk av bruttoinntekt. Tall for brukere og ektefelle/samboer. Prosentandel for ulike aldersgrupper. 2004

Aldersgruppe	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt, prosent					
		Uten	0-10	10-49	50-90	> 90	> 50
< 30	2 029	32,5	12,6	27,1	16,4	11,5	27,8
30-39	9 879	24,9	18,2	31,8	17,1	8,1	25,2
40-49	15 903	20,0	20,4	34,8	18,1	6,8	24,8
50-59	15 890	19,2	20,9	33,7	19,8	6,4	26,2
60-69	8 215	20,0	20,1	34,8	18,8	6,2	25,0
> 70	1 341	42,5	20,4	34,4	2,7	0,0	2,7
<i>Alle</i>	53 257	21,7	19,8	33,6	18,1	6,8	24,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

St.meld. nr. 19 (1999–2000) gikk inn for å «*bruke skatt i inntektspolitikken i jordbruket, innføre fradrag i positiv næringsinntekt i jordbruket som kompensasjon for reduserte målpriser.*» Fra og med skatteåret 2000 ble det innført et jordsbruksfradrag i alminnelig inntekt for skatteyttere med positiv næringsinntekt fra jordbruket. Dette fradraget i positiv næringsinntekt ble fastlagt til kroner 36 000 per jordsbruksbedrift 2001, med halv virkning i 2000; kroner 18 000. For skatteårene 2002 og 2003 økte jordsbruksfradraget med et inntektsavhengig tillegg. For 2002 kunne 9 prosent av jordsbruksinntekten utover 36 000 kroner trekkes ifra, opp til samlet fradrag på 47 500 kroner. For å få fullt fradrag kreves det en jordsbruksinntekt på om lag 163 778 kroner. For 2003 og 2004 kunne 19 prosent av jordsbruksinntekt utover 36 000 kroner trekkes fra, men maks 61 500, noe som krever en inntekt på 170 211 kroner. Fradraget gjelder for beregning av alminnelig inntekt og har ingen virkning på personinntekten. Tabell 6.18 viser omfanget av brukere som vil kunne benytte fradraget. Grunnlaget for fradraget vil i tillegg til det som føres i næringsoppgaven, også inkludere sykepenger fra jordbruket. Det blir et tillegg til næringsinntekten i tabellen, men forskjellen blir liten.

Tabell 6.18 Inntektsposisjon i forhold til jordbruksfradraget. Tall for brukere og ektefelle/samboer inndelt etter inntektsnivå fra jordbruket og fylke. 2004

	Antall brukere	Næringsinntekt per jordbruksbedrift, andel i gruppa. %				
		Uten	0 – 36 000	36 001– 170 210	170 211 – 222 841	> 222 842
Østfold	2 788	22,8	16,1	33,4	6,3	21,4
Akershus/Oslo	2 750	23,4	17,1	32,0	6,7	20,8
Hedmark	4 428	22,1	15,3	32,0	7,5	23,0
Oppland	5 486	22,4	13,3	33,9	10,4	20,0
Buskerud	2 864	27,0	17,3	32,6	6,8	16,3
Vestfold	1 893	24,5	18,0	29,4	5,4	22,6
Telemark	1 867	32,8	23,0	29,3	5,2	9,6
Aust-Agder	813	30,0	18,8	30,6	6,2	14,4
Vest-Agder	1 337	28,5	19,4	30,1	7,0	15,0
Rogaland	5 279	15,8	12,7	29,7	9,2	32,6
Hordaland	3 883	30,5	20,0	30,9	7,2	11,3
Sogn og Fjordane	3 980	20,9	17,7	38,3	9,3	13,8
Møre og Romsdal	3 631	20,2	13,9	30,8	9,3	25,9
Sør-Trøndelag	3 668	18,4	12,0	30,0	11,0	28,6
Nord-Trøndelag	3 886	13,8	11,1	31,0	10,8	33,3
Nordland	2 864	16,7	12,0	29,4	10,5	31,3
Troms	1 422	16,5	13,7	32,6	10,8	26,5
Finnmark	418	20,6	12,2	26,8	8,9	31,6
<i>Hele landet</i>	<i>53 257</i>	<i>21,7</i>	<i>15,3</i>	<i>31,7</i>	<i>8,6</i>	<i>22,7</i>
<i>Antall</i>		<i>11 558</i>	<i>8 126</i>	<i>16 907</i>	<i>4 590</i>	<i>12 076</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

Av tabell 6.18 går det fram at 31 prosent av brukerne hadde inntekt på mer enn kroner 170 210 fra jordbruket i næringsoppgaven i 2004, og dermed fikk utnytte maksimalt jordbruksfradrag. Det var 78 prosent som fullt ut kunne utnyttet et inntektsfradrag på kroner 36 000. Det er lavest andel som ville kunne benyttet maksimalt fradraget i Telemark og Hordaland, og høyest andel i Nord-Trøndelag, Nordland og Rogaland.

Tabell 6.19 nedenfor viser tilsvarende etter størrelsesgrupper. Vi ser at andelen som vil kunne utnytte fradraget helt, øker med økende bruksstørrelse (bortsett fra den minste gruppen).

Tabell 6.19 Inntektsposisjon i forhold til jordbruksfradraget. Tall for brukere og ektefelle/samboer inndelt etter inntektsnivå fra jordbruket og arealgruppe. 2004

Arealgruppe, dekar	Antall brukere	Næringsinntekt per jordbruksbedrift, andel i gruppa. %				
		Uten	0–36 000	36 001–170 210	170 210–222 841	> 222 842
< 5	613	26,1	10,3	28,1	7,8	27,7
5–49	5 598	48,4	28,4	17,5	1,5	4,2
50–99	11 083	35,3	27,1	30,3	3,2	4,2
100–199	17 429	18,5	14,4	40,7	10,1	16,4
200–299	10 060	9,5	6,4	33,3	13,5	37,2
300–499	6 281	7,5	4,5	25,1	12,5	50,5
> 500	2 193	5,8	2,0	17,0	9,5	65,7
<i>Alle</i>	<i>53 257</i>	<i>21,7</i>	<i>15,3</i>	<i>31,7</i>	<i>8,6</i>	<i>22,7</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

6.5.2 Helse

Landbrukets HMS-tjeneste (tidligere Landbrukshelsen) er en stiftelse som eies av Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. I 2004 hadde de 5 947 virksomheter som medlemmer, og 8 192 personmedlemmer. De foretar hvert år en helseregistrering blant sine medlemmer, og i 2004 var det 2 224 innsendte skjema, hvorav 75 prosent var menn. I materialet for 2004 er de fleste husdyrprodusenter (over 90 prosent), og 74 prosent er heltidsbønder.

Nær 1/3 av medlemmene har støyskadet hørsel, og denne skaden øker med økende alder. 60 prosent har de siste 12 månedene søkt behandling for plager i nakke, skuldre, rygg, armer eller ben. Pga endringer i spørreskjemaet kan vi bare sammenligne dette tallet med året 2003, og da var tilsvarende prosent 62. I 2004 var det 29 prosent som oppgav at de hadde luftveisproblemer, mens ca 38 prosent hadde vært sykmeldt i løpet av de siste 12 måneder.

Som positivt når det gjelder hvordan bøndene opplever sin egen arbeidssituasjon, svarer de at de trives i sitt yrke og med dyra. Det gjøres også i stadig større grad tiltak for å bedre arbeidsmiljøet. Langtidsfraværet har økt jevnt fra 0 prosent i 1996 til 15 prosent i 2004.

På den andre siden ligger flere negative faktorer. 61 prosent savner ferie og fritid, mens 51 prosent melder om ensomhet i yrket. 68 prosent synes at papirer og formaliteter dreper arbeidslysten, samtidig som hele 76 prosent mener at skriftlig dokumentasjon er nødvendig for å forbedre og kvalitetssikre drifta.

Tabell 6.20 viser resultatene om hvordan bøndene opplever hverdagen sin de fire siste årene. Til 2004 var det en del forandring i spørreskjemaet, slik at ikke alle spørsmål fra tidligere ble videreført.

Tabell 6.20 Utsagn om egen arbeidssituasjon. Helt eller delvis enig i følgende utsagn

Påstand	2001	2002	2003	2004
Jeg har et variert og interessant arbeid	98,0 %	97,8 %	97,8 %	98,4%
Å være min egen herre betyr mye for meg	97,0 %	94,8 %	94,9 %	94,3%
Gården gir gode bo- og oppvekstforhold	97,0 %	98,6 %	99,1 %	
Dyrestell er viktig for min trivsel	87,0 %	88,3 %	89,4 %	
Arbeidet gir meg liten eller ingen utfordring/utvikling				17,2%
Skriftlig dokumentasjon er nødvendig for forbedring og kvalitetssikring				76,0%
Papir og formaliteter dreper arbeidslysten	68,0 %	70,4 %	71,7 %	68,2%
Jeg savner ferie og fritid	79,0 %	79,9 %	76,7 %	61,3%
Jeg har god tilgang til avløsning for ferie og fritid				69,5%
Dagens rammebetingelser gjør videre drift her umulig				29,4%
Jer ser positivt på muligheter for videre drift og utvikling av denne gården				
Dagen preges av økonomiske bekymringer	52,0 %	52,5 %	46,8 %	
Arbeidet som bonde gjør meg ensom	53,0 %	54,7 %	49,4 %	50,5%
Godt fagmiljø er et savn innen landbruket	48,0 %	52,0 %	47,9 %	
Det betyr mer at <u>noen</u> , og ikke <u>hvem</u> , overtar				67,1%
Jeg er i tvil om noen av barna vil overta	55,0 %	59,1 %	56,3 %	49,0%

Foreløpig er det registrert 16 dødsulykker i 2005, noe som gjør jord- og skogbruk til den mest ulykkesbelastede næringen. Det var 11 dødsulykker i jordbruket i 2004, mot 14 i 2003 og 5 i 2002.

Tallet på rapporterte skader var i følge Arbeidstilsynet derimot svært lavt i forhold til andre næringer. Men varierende innrapporteringsrutiner kan være en forklaring her. I 2001 var det 6,0 skade per 1000 årsverk, mens det i 2002 og 2003 var 5,1 begge år, og i 2004 var det redusert til 4,9. Per 28. mars 2006 var det innrapportert totalt 262 skader i jordbruket så langt i 2005, men det er et betydelig etterslep i innrapporteringen. Gjennomsnittet for alle næringer ble i perioden redusert fra 13,5 i 2001, via 12,5 i 2002 og 11,3 i år 2003, og 10,8 i 2004. Utviklingen har derfor vært den samme i jordbruket som i de andre næringene, i og med at skadeforekomsten har blitt redusert.

6.5.3 Velferd og avløsning

Undersøkelsen fra Landbrukshelsen viste at svært mange savnet ferie og fritid. Avløsertilskudd skal sikre husdyr-, plante- og honningprodusenter avløsning ved sykdom, svangerskap, fødsel med videre²⁵. Husdyrprodusenter kan gis tilskudd hele året, mens plante- og honningprodusenter kan få tilskudd for perioden 15. april til 1. oktober etter nærmere regler. Det kan også gis tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Formålet er å hjelpe husdyrbrukere til ferie, ordnet fritid og avlastning i onnetider ved å bidra til finansiering av leid arbeid.

²⁵ Forskrift om tilskott til avløsning av 23.11.1998, endret ved forskrift av 15.11.1999

Landbruksvikarordningen er en kommunal avløserordning med statlig tilskudd som skal gi særlig husdyrprodusenter mulighet for avløsning ved sykdom, ferie og fritid osv. Tabell 6.21 viser utbredelse og omfang av virksomheten.

Tabell 6.21 Landbruksvikarordningen, omfang og finansiering

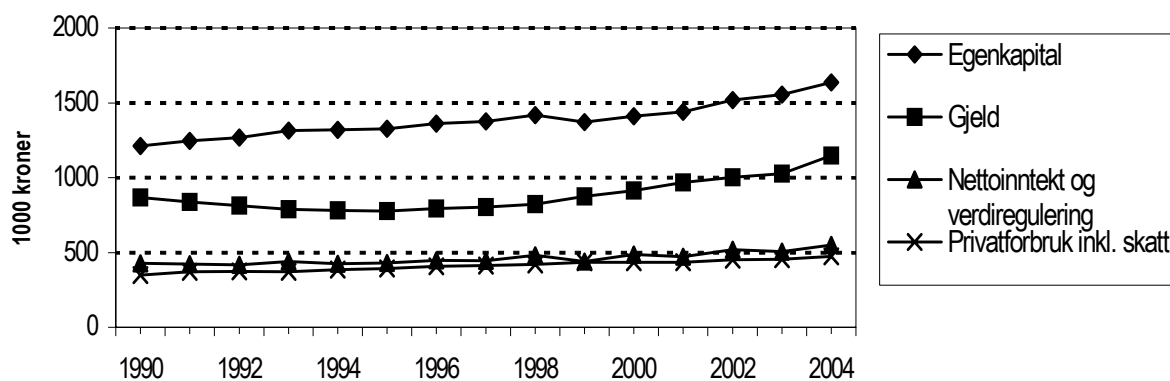
	1998	1999	2001	2002	2003	2004
Antall med i ordningen:						
Kommuner	301	284	258	222	199	185
Jordbruksbedrifter	5 483	5 655	4 510	3 492	3 291	2833
Finansiering mill. kroner:						
Stat	38	18	16	14	13	12
Kommuner	38	36	37	31	34	31
Brukere	17	41	38	34	35	30
Finansiering i alt	94	97	91	79	81	72

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen viser at omfanget er redusert fra 1998 til 2004 både når det gjelder antall kommuner som er med, og antall jordbruksbedrifter som har brukt landbruksvikaren. Statens bidrag er redusert alle år, men kommunenes har vært mer stabilt. Det gis også tilskudd til avløserlag.

6.6 Utvikling i egenkapital, gjeld, inntekt og forbruk

Figur 6.4 nedenfor viser endring i jordbruksfamiliens samlede inntekt, privatforbruk, gjeld og egenkapital. Tallene er hentet fra Driftsgranskingene og er representative bare for hushold «der en vesentlig del av inntektene kommer fra bruket». Driftsgranskingene har ikke tall for husholdet, men for «familien», det vil si bruker og eventuell ektefelle eller samboer og deres barn under 17 år.

Figur 6.4 Utvikling i egenkapital, gjeld, nettoinntekt og privatforbruk i gjennomsnitt for brukerfamilien. 2004-kroner. 1000 kr

Kilde: NILF. Driftsgranskingene

«Nettoinntekt og verdiregulering» er nettoinntekt og skattefrie inntekter, dvs. driftsoverskudd fra jordbruk, skogbruk og eventuelle andre næringer, lønnsinntekter, aksjeutbytte, sykepenger, pensjoner, renter og en innsatt verdi for familiens arbeid på nyanlegg. Fra dette trekkes gjeldsrenter og kårtytelser. Skattefrie inntekter kan være barnetrygd og andre skattefrie trygdeytelser, mottatt arv eller gave, pengegevinster, visse former for forsikringsutbetalinger og noen erstatninger.

«Privatforbruket inklusiv skatt» er vanlig forbruk, avskrivninger på private eiendeler (inkludert bolig) og skatt betalt i året (forskuddsskatt, forskuddstrekk og restskatt minus tilbakebetalt skatt).

«Gjeld» er all gjeld til bruker og ektefelle og eventuelle mindreårige barn. Tallene inkluderer gjeld til landbruk eller annen næring, boliglån, studielån og forbruksgjeld. Langt over halvparten av gjelda er langsiktig.

«Egenkapital» viser differansen mellom bokført verdi av familiens samlede eiendeler og familiens totale gjeld.

Utviklingen over 14 år, viser at egenkapitalen på driftsgranskingsbrukene har økt, også i verdifaste kroner. Gjelda har økt noe mindre. Privatforbruket har økt mer enn inntektene, men er fortsatt lavere. Høye inntekter i gode avlingsår vil ofte bli brukt til å styrke egenkapitalen. Utskifting av bruk i driftsgranskingene vil bidra til variasjon i slike serier. (Utskiftningene er på ca. 5 prosent per år.) Lånt kapital og rentekostnader er også behandlet i kapittel 7.3 og utviklingen i en del innsatsfaktorer inklusive rentekostnader på lånt kapital og i produksjonsinntektene er vist i figur 7.2 i kapittel 7.6.

6.7 Lønnsutvikling etter næring

Tabell 6.22 viser prosentvis lønnsvekst fra året før og lønnsnivå for 2004 for enkelte inntektsgrupper. Det er også vist lønnsøkningen i de to siste femårsperiodene (for offentlig forvaltning for en tiårsperiode). Tallene er hentet fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene.

Tabell 6.22 Beregnet lønnsvekst for noen store forhandlingsområder de siste 10 år, og deres årslønn i 2004 og 2005

	1993- 1994	2000- 2001	2003- 2004	2004- 2005	1993- 1998	Gj.snitt 92-97	1991- 2005	Gj.snitt 01-05	Årslønn 2004	Årslønn ¹⁾ 2005
Industriarbeidere ²⁾	2,9	4,9	3,6	3,4	21,4	4,0	22,1	4,1	297 200	306 600
Sum industrien ³⁾	3,1	5,1	3,8	4,0	22,9	4,2	24,6	4,5	354 300	368 200
Offentl. forvaltning ⁴⁾	2,2	4,5	3,6	3,3	54,6	4,5	25,3	4,6	320 000	330 600
Statsansatte ⁴⁾	2,2	4,2	3,7	3,4	22,1	4,1	23,4	4,3	339 100	350 600
Kommuneansatte ⁴⁾	2,4	3,5	3,8	3,4	20,9	3,9	22,9	4,2	306 000	316 700
Varehandel ⁵⁾	3,3	5,5	3,6	3,4	25,1	4,6	23,8	4,4	317 000	327 800
Forretn.-& sp.banker ⁶⁾	-	4,7	4,0	7,7 ⁷⁾	-	-	29,3	5,3	400 700	431 800
<i>Alle grupper⁴⁾</i>	<i>2,7</i>	<i>4,8</i>	<i>3,5</i>	<i>3,3</i>			<i>23,7</i>	<i>4,3</i>	<i>335 500</i>	<i>346 500</i>
<i>Alle grupper⁶⁾</i>	<i>2,7</i>	<i>4,8</i>	<i>3,5</i>	<i>3,3</i>			<i>23,7</i>	<i>4,3</i>	<i>346 000</i>	<i>357 000</i>

1) Utrechnet på grunnlag av lønnsveksten 2003–2004. Publiserte nivå tall for 2003 fra det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene kan avvike på grunn av brudd i serier som følge av strukturendringer

2) Heltids og deltidsansatte industriarbeidere i NHO-bedrifter, per årsverk

3) Omfatter arbeidere og funksjonærer i NHO-bedrifter per årsverk

4) Heltids- og deltidsansatte per årsverk. Deltidsansatte er regnet om til heltidsekvivalenter. F.o.m. 2003 er også Oslo kommune med her.

5) Omfatter varehandelsbedrifter som er medlemmer i Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, kun heltidsansatte

6) Kun heltidsansatte

7) Omfatter forretnings- og sparebanker og forsikringsvirksomhet. Høye bonusutbetalinger her!

Kilde: Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene.

7 Bruken av innsatsfaktorer i jordbruket – kostnadsutviklingen

I St.meld. nr. 19 (1999–2000) blir det pekt på at «*Rasjonelle løsninger og kostnadsreduksjoner vil derfor fortsatt være en viktig forutsetning for en bedre inntektsutvikling i landbruket.*» Gjennom landbrukspolitikken skal det legges til rette for at det potensiale landbruket har for en økt produktivitet og effektiv ressursbruk blir utnyttet.

Nedenfor er det gitt en oversikt over utviklingen i bruken av innsatsfaktorer i jordbruket. I tillegg er renter på lånt kapital tatt med. Innsatsfaktorene er inndelt i kategoriene varige og ikke-varige.

7.1 Ikke - varige innsatsfaktorer

7.1.1 Verdier og indekser

I tabellene 7.1 og 7.2 er kostnader til de to tunge postene kraftfôr og handelsgjødsel/kalk spesifisert. I tillegg vises de totale kostnadene for ikke-varige produksjonsmidler. I fjor ble hele serien for ikke-varige produksjonsmidler endret i forhold til tidligere publikasjoner. Dette skyldes at energi og smøremidler er tatt ut fra «Andre kostnader» og fra og med nå føres som egen selvstendig post.

Tabell 7.1 Bruken av noen ikke-varige innsatsfaktorer i jordbruket, målt i løpende mill. kroner

	1985	1989	1999	2004	2005*
Kraftfôr	4 464	5 614	4 539	4 525	4 465
Handelsgjødning og kalk	1 154	1 215	1 120	1 107	1 145
Sum ikke-varige produksjonsmidler ¹⁾	10 499	12 793	11 596	12 870	13 009

*Foreløpige tall

1) Summen av kostnadspostene handelsgjødning og kalk, innkjøpt kraftfôr, innkjøpte melkeprodukter til fôr, annet innkjøpt fôr, såfrø og planter, andre kostnader og vedlikehold

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

Kraftfôrkostnadene økte betydelig mellom 1985 og 1989, for deretter å avta. For kraftfôr er det registrert bare mindre kostnadssvingninger fra år til år i perioden 1995–1999. Kraftfôrkostnadene ble noe redusert fra 2004 til 2005. Kostnadene til handelsgjødning og kalk er redusert fra 1999 til 2004, men økte til 2005. Summen av kostnader til ikke-varige produksjonsmidler økte med 24 prosent fra 1985 til 2005. I tabell 7.2 er utviklingen uttrykt i form av volum- og prisindekser.

Tabell 7.2 Bruken av ikke-varige innsatsfaktorer i jordbruket, landet. Volum- og prisutvikling. 1985 = 100

	1985	1989	1999	2004	2005*
Kraftfôr					
Volumindeks	100	109,6	120,1	119,3	119,2
Prisindeks	100	114,6	84,5	84,8	83,8
Handelsgjødning og kalk					
Volumindeks	100	95,6	86,6	83,4	82,7
Prisindeks	100	110,1	112,0	110,6	118,5
Sum ikke-varige produksjonsmidler					
Volumindeks	100	103,7	99,4	98,3	97,0
Prisindeks	100	117,5	111,1	124,7	127,7

*Foreløpige tall

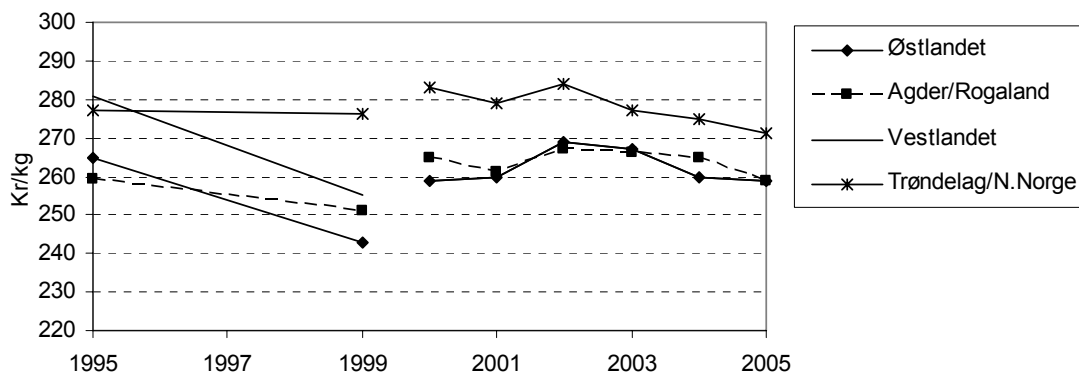
1) Summen av kostnadspostene handelsgjødning og kalk, innkjøpt kraftfôr, innkjøpte melkeprodukter til fôr, annet innkjøpt fôr, såfrø og planter, andre kostnader og vedlikehold

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

Tabell 7.2 forteller at alle tre postene har hatt volumreduksjon fra 1999 til 2004, med videre reduksjon til 2005. Prisindeksen på kraftfôr økte fra 1999 til 2004 og ble redusert det siste året. Handelsgjødning og kalk hadde en reduksjon i prisindeksen fra 1999 til 2004, og en økning til 2005. For summen av ikke-varige produksjonsmidler har prisindeksen økt etter 1999.

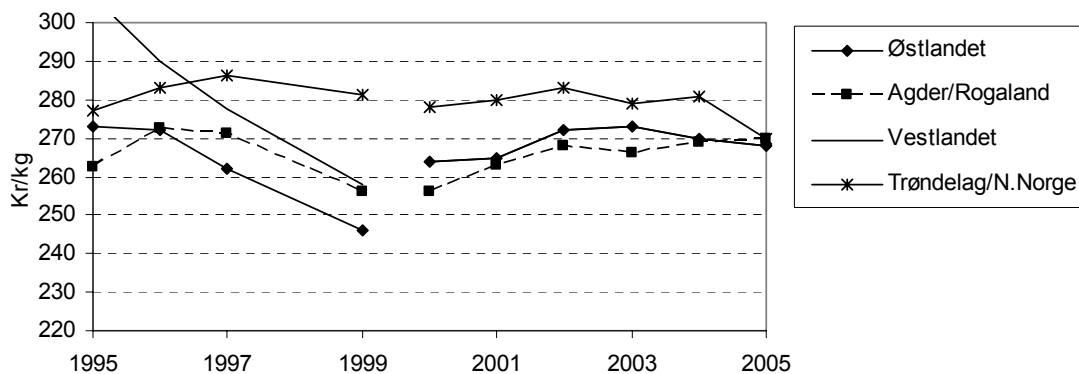
7.1.2 Kraftfôrpriser

Figurene 7.1–3 viser utviklingen i de regionale kraftfôrprisene fra 1995 til 2005. De fire regionene har hatt en ulik prisutvikling de enkelte år, men i alle regioner er prisnivået for alle tre kraftfôrtyper lavere i 2005 enn i 1995. Fra 2000 er det gjennomsnittsprisen på alle kraftfôrtyper som er lagt til grunn. Dette er markert med brudd i kurvene i figurene.

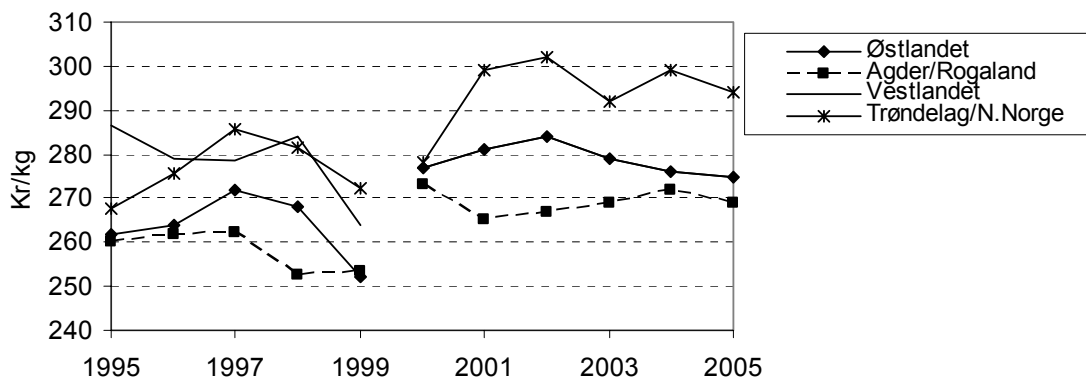
Figur 7.1 Utvikling i priser på Kufôr A/Formel 97/drovtyggerfôr i alt for ulike distrikter. Øre per kg

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket.

Figur 7.2 Utvikling i priser på svinefôr for ulike distrikter. Øre per kg

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket.

Figur 7.3 Utviklingen i priser for fjørfôr i ulike distrikter. Øre per kg

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket

I 2005 er det mindre prisforskjeller enn tidligere, men kraftfôrprisene i Trøndelag/Nord-Norge er fortsatt høyest enn i resten av landet. Tallgrunnlaget fremgår av del II tabell 13.

7.2 Varige innsatsfaktorer

Kapitalslitet viser de årlige beregnede kostnadene (avskrivninger) til varige driftsmidler. Investeringer er de årlige utleggene som gjøres for å anskaffe eller utbedre varige driftsmidler. Fra og med Resultatkontrollen 2005 tar vi også med oversikt over kostnadene til leasing i jordbruket de siste årene. Dette er leie av maskiner gjennom finansieringsselskaper, og det har blitt mer og mer vanlig de siste årene. Beregningsmetoden ble imidlertid endret i år, noe som medførte at tallene også endret seg.

I faste priser var bygningsinvesteringene klart høyere i 1985 og 1989 enn i de øvrige årene som omfattes av tabell 7.3. Også de årlige investeringene i maskiner og redskaper var betydelig høyere i 1985 enn alle de andre årene i tabellen.

Investeringsavgiften var på 7 prosent fra og med 1990. Men fra og med 01.01.1999 ble den tatt bort for driftsmidler hovedsaklig brukt i egen jord- og skogbruksvirksomhet, og fra 01.04.2002 falt den bort for alle virksomheter. Investeringsavgiften på kapitalvarer ble beregnet til 334 mill. kroner i 1998 og 18 mill. kroner i 1999 i Totalkalkylen for jordbruket for 2001.

Tabell 7.3 Totale investeringer i bygninger og maskiner/redskaper, traktorinvesteringer og leasingkostnad. Løpende og faste priser, millioner kroner

	1985	1989	1999	2004	2005*
Bygninger:					
Løpende priser	1 356	2 136	1 617	2 349	2 327
Faste 2004-priser	3 011	3 426	1 924	2 349	2 252
Maskiner/redskaper:					
Løpende priser	2 653	2 067	2 977	2 892	3 416
Faste 2004-priser	4 920	2 842	3 190	2 892	3 285
Herav traktorer (4 hjulstrekk):					
Antall traktorer	7 910	2 672	2 987	3 414	3 337
Løpende priser	1 052	495	904	1440	1 591
Faste 2004-priser	1 639	593	918	1440	1 572
Leasing av maskiner:					
Løpende priser		14	165	480	707
Faste 2004-priser		20	176	480	679

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

For å vise utviklingen av kostnadene ved det faste produksjonsutstyret i jordbruket er det i tabell 7.4 satt opp tall for kapital slit på bygninger og maskiner/redskaper. Totalt kapital slit er også beregnet.

Tabell 7.4 Kapital slit, løpende priser. Millioner kroner

	1985	1989	1999	2004	2005*
Bygninger	1 270	1 682	1 821	1 837	1 869
Maskiner og redskaper	2 286	2 811	2 919	2 874	2 941
Sum kapital slit	3 886	4 899	5 150	5 088	5 148

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

Volum- og prisindeksene for kapital slit i tabell 7.5 presenterer utviklingen sett fra en annen synsvinkel: Volumindeksen for kapital slit på bygninger var høyere i 1989 enn i 1985, mens volumindeksene for maskiner og redskaper og sum kapital slit ble redusert i samme periode. Volumindeksene har endret seg lite de siste årene. Tabellen viser en svak reduksjon fra 2004 til 2005 både for maskiner og redskaper og sum kapital slit, mens bygninger fikk en liten økning.

Tabell 7.5 Kapitalslit. Volum- og prisutvikling. 1985 = 100

	1985	1989	1999	2004	2005*
Prisindeks	100	130,0	165,5	183,2	186,1
Volumindeks:					
Bygninger	100	101,9	86,7	79,0	79,1
Maskiner og redskaper	100	94,6	77,2	68,1	67,4
Sum kapitalslit	100	96,9	80,1	71,5	71,2

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

Prisindeksen er felles for alt kapitalslit. Den har hatt en jevn økning i perioden.

Endringer i kapitalslitet vil følge endringer i investeringene og prisutviklingen. Et etterslep vil imidlertid være til stede, og det vil skje en utjevning av svingningene i kapitalslit i forhold til utviklingen i investeringer.

7.3 Renter

For å vise utviklingen av samla rentekostnader for lånt kapital i jordbruket, er gjennomsnittlig rentesats og rentekostnadene i nominelle beløp tatt med.

Tabell 7.6 Nominell rentekostnader for lånt kapital. Løpende kroner

	1985	1989	1999	2004	2005*
Gjennomsnittlig rentesats, %	10,56	11,57	6,38	3,56	3,36
Lånt kapital i jordbruket. Mill. kr	15 992	22 481	24 150	29 896	30 644
Nominell rentekostnad for næringsgjeld. Mill. kr	1 689	2 600	1 540	1 064	1 029

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

Av tabell 7.6 går det fram at rentekostnader på lånt kapital i jordbruket gikk opp fra 1985 til 1989 og ned fra 1989 til 1999. Nedgangen var særlig kraftig i perioden 1990–1995 noe som i stor grad skyldes nedgang i rentefoten. Fra 1999 til 2004 og 2005 har igjen den reduserte rentesatsen ført til redusert rentekostnad. Fra 2004 til 2005 ble rentekostnadene redusert med 43 mill. kroner. Lånekapitalen i næringa gikk opp fra 1999 til 2004, og økte også det siste året.

Tabell 7.7 viser at i faste 2004-kroner, deflatert med konsumprisindeksen, var nedgangen i næringsgjeld fra 1989 til 1999 på 4,9 mrd. kroner. Fra 1999 til 2004 økte den med 1,8 mrd. kroner, og det siste året var økningen 1,4 mrd. kroner.

Tabell 7.7 Lånt kapital i jordbruket, deflatert med konsumprisindeksen til faste 2004-kroner. Millioner kroner

	1985	1989	1999	2004	2005*
Lånt kapital i jordbruket	29 300	31 675	26 742	28 501	29 871

*Foreløpige tall

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2006.

7.4 Bruk av driftskreditt i landbruket

Oppgjørs- og driftskredittordningen i landbruket ble etablert i 1967 og skulle være en ordning for kassakreditt til landbruket der samvirkeorganisasjonene og Statens Kornforretning garanterte for 50 prosent av tapet på misligholdte driftskreditter. Kredittgrunlaget er normalt lik foregående års oppgjør gjennom garanti-organisasjonene, og det er egne retningslinjer for oppstart og utvidelse av virksomheten.

Driftskredittordningen administreres i dag av Norsk Landbrukssamvirke (NL). I regi av NL er det etablert et garantiutvalg - med ett medlem fra hver av de deltakende samvirkebedriftene. Dette garantiutvalget representerer garantisten overfor bankene. Utvalget behandler henvendelser om ordningen - herunder søknader om særskilt garanti - og foretar garantioppgjør til bankene ved oppstått tap. Ordningen ivaretar i dag det vesentligste av den kortsiktige kreditten i landbruket. I tabell 7.8 nedenfor er det satt opp en del sentrale data fra driftskredittordningen.

Tabell 7.8 Bruk av driftskredittordningen i landbruket

	1985	1990	1999	2003	2004
Antall konti	47 407	48 618	39 069	30 098	28 037
Innvilget kreditt per 31/12, mill. kr	4 033	5 868	6 308	5 517	5 392
Disponert kreditt per 31/12, mill. kr	2 283	3 337	3 320	2 913	2 801
Andel disponert, %	57	57	53	53	52
Samlet tap, 1000 kr	3 210	12 916	510	325	326
Tapsandel av disponert, %	0,14	0,39	0,02	0,01	0,01
Disponert per konto per 31/12, kr	48 157	68 637	84 978	96 784	99 904
Tap per konto, kr	68	266	13	11	12

Kilde: Årsmelding for Garantiutvalget for oppgjørs- og driftskredittordningen.

Den tilsynelatende store reduksjonen i antall konti etter 1999 skyldes delvis overgang til nytt system for datainnsamling. Sannsynligvis har denne reduksjonen i realiteten skjedd jevnt fra ca. 1990. Fra 2003 til 2004 er antall driftskredittkonti redusert med 2 061, og beløp innvilget per konti økt med 8 995 kroner. Gjennomsnittlig utnyttingsgrad har gått ned etter 2002.

I årene 1989, 1990 og 1991 lå tapene på omlag 0,4 prosent av disponert kreditt og har siden falt betydelig. Tapet i 2003 var det nest laveste på 20 år. Både i 2003

og 2004 var tapet knyttet til 4 enkeltsaker, og selv om det beløpsmessig var en liten økning til 2004, så er nivået på tap fortsatt lavt.

7.5 Tap på utlån i landbruket

I tabell 7.9 presenteres tap på utlån til landbruket fra Landkreditt og Innovasjon Norge (Statens nærings- og distriktsutbyggingsfond (SND) ble en del av Innovasjon Norge fra og med 01/01-04). Det er konstaterte tap, og ikke avsetninger til påregnelig tap, som er med i tabellen.

Tabell 7.9 Konstaterte tap på utlån fra Landkreditt og Landbruksbanken / SND

	1985	1990	1999	2002	2003	2004	2005
<i>SND / Innovasjon Norge</i>							
Utlån, mill. kr	7 445	8 151	4 371	4 241	3 993	3 842	3 853
Tap på utlån, mill. kr	1,4	15,4	6,9	3,1	2,1	1,9	7,0
Tap på utlån, % av utestående	0,02	0,19	0,16	0,07	0,05	0,05	0,18
<i>Landkreditt</i>							
Utlån, mill. kr	2 760	4 538	5 677	5 974	6 571	6 859	7 162
Tap på utlån, mill. kr	0	0	0,2	0,2	0,0	0,0	-0,6
Tap på utlån, % av utestående			0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01
<i>Tap på utlån, % av utestående</i>	0,01	0,12	0,07	0,03	0,02	0,02	0,06

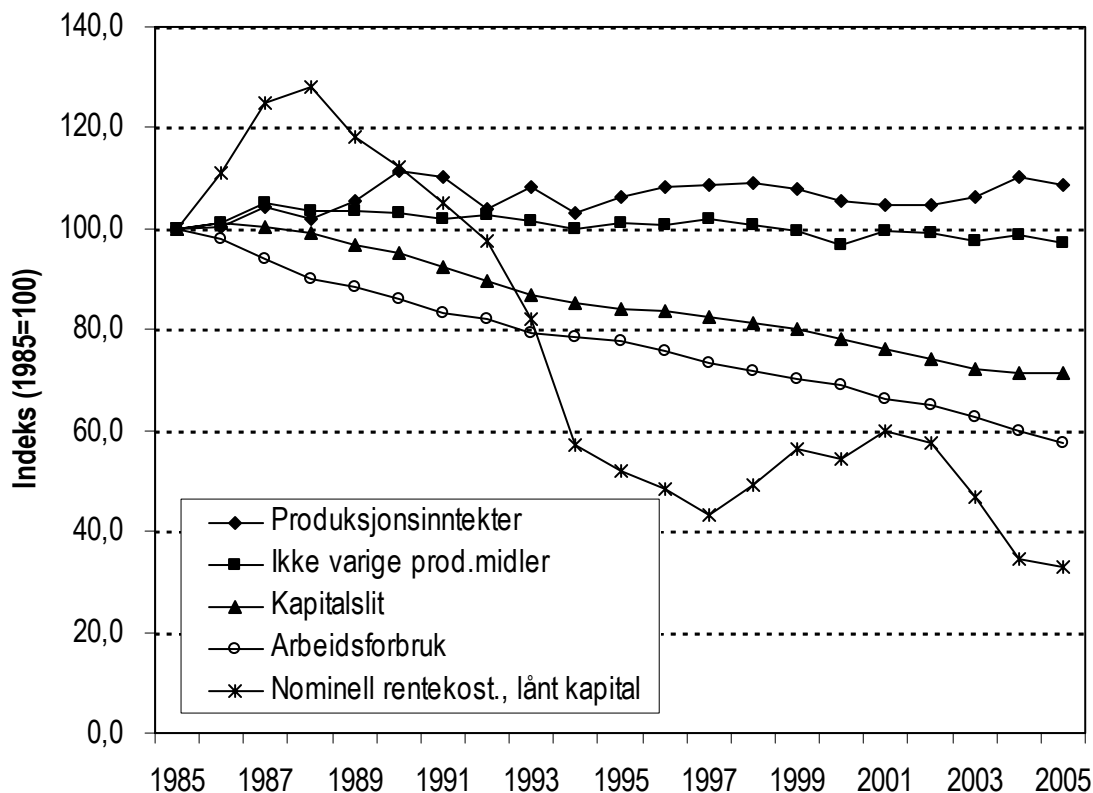
Kilde: Landkreditt og Landbruksbanken/SND/Innovasjon Norge.

SND/Innovasjon Norge sine tall gjelder rentebærende lån. Disse lånene er i all hovedsak gitt innenfor 90 prosent av landbrukstakst. Innovasjon Norge har i tillegg investeringslån (BU-lån) til landbruket, men disse er ikke med i tabellen over. Investeringslån var i 2005 på totalt 1 413 mill. kroner, og tap på disse er heller ikke med i tabell 7.9. Konstatert tap i 2005 var betydelig høyere enn hva nivået har vært de siste årene. Men dette er bare en del av det totalt tapsbildet, siden tapene først blir konstatert når saken endelig er avsluttet, og pantsikkerheten realisert. Tapene er da som oftest avsatt, og også bokført, flere år tidligere.

Landkreditt Bank AS startet sin virksomhet 2. september 2002. De er en forretningsbank eid 100 prosent av kredittforeningen (og morselskapet) Landkreditt, og yter alle typer banktjenester til alle slags kunder. I utlånstallene fra Landkreditt Bank ligger også utlån til samvirkebedriftene. Det negative tapet i 2005 skyldes inntektsføring av tidligere tapsavsetninger.

7.6 Innsatsfaktorer sett i relasjon til produksjon

I figur 7.4 er volumindeksene for fem ulike kostnads- og inntektsposter i totalalkylen presentert samlet. Indeksen for rentekostnader på lånt kapital er fremkommet ved først å deflatere nominelle rentekostnadene til 1985-kroner, og deretter regne om disse verdiene til indekstall.

Figur 7.4 Produksjon og innsatsfaktorer i jordbruket. Volumutvikling. Indeks.

Kilde: Totalalkylen for jordbruket 2006.

Arbeidsforbruket og kapitalslitet synker fortsatt, som det har gjort gjennom hele perioden fra 1985, mens ikke-varige produksjonsmidler har vært tilnærmet stabilt. Kurvene viser at samlet produksjon er ganske stabilt i perioden etter 1985. Figur 7.4 antyder en økende produktivitet i jordbruket, med et nokså stabilt produksjonsvolum og et avtagende kostnadsvolum over flere år.

8 Priser

I dette kapitlet tar en for seg prisutviklingen for viktige jordbruksprodukter og matvarer. En har også sammenlignet med andre forbruksvarer og tjenester, i tillegg har en foretatt en prissammenligning med noen andre europeiske land.

Utvikling i konsumprisindeksen for matvarer er vist i tabell 8.1. Figurene 8.1 til 8.11 viser utviklingen i produsent-, engros- og forbrukerpriser i perioden 1995–2005 for noen av de viktigste jordbruksproduktene. For egg har en også lagt inn avtale-/målpriser. Figurene viser utviklingen i enhetspriser for de forskjellige produktene.

Forbrukerprisene er hentet fra SSBs registreringer på konsumprisindeksen, mens engrosprisene er hentet fra flere kilder. Når det gjelder konsumprisindeksen til SSB, så endret de metode fra og med august 2005. Indeksen for matvarer og alkoholfrie drikkevarer blir fra dette tidspunkt basert på strekkodedata fra over 14000 varer, noe som skal gi en forbedret delindeks. Dette innebærer at prisindeksene for rundt 250 representantvarer ikke lenger blir videreført. For å få sammenlignbare prisindekser før og etter omleggingen har en enten kjedet direkte på gamle representantvarer eller på indeksen for en hel gruppe. Som eksempel på det første kan vi nevne smør, mens svinekjøtt er eksempel på det siste. For grønnsaker er engrosprisene beregnet på grunnlag av LPC/SLFs registreringer gjennom året. For disse produktene finnes bare engrospriser for salg fra førstehåndsgrossist til distribusjongsgrossist, ikke for salg til detaljist. For melk og melkeprodukter, kjøtt og egg har en hentet engrosprisene fra 1980 og senere fra NILFs løpende prisundersøkelser.

Produsentprisene er hentet fra totalkalkylen for jordbruket. For planteproduktene er dette avlingsårspriser. Dette forklarer en del av avviket i forhold til de registrerte forbrukerprisene. For hagebruksprodukter og poteter kan både produsent- og forbrukerprisene variere mye fra år til år etter størrelsen på produksjon og etterspørsel. Engros- og produsentprisene er eksklusive merverdiavgift, mens forbrukerprisene er inklusive merverdiavgift. I den forbindelse bør det nevnes at merverdiavgiftssatsen på matvarer ble satt ned fra 24 til 12 prosent fra 01.07.2001 og til 11 prosent fra 01.01.05.

Det tidligere pris- og markedsreguleringssystemet for jordbruksvarer var tilpasset et kvantitativt importvern. Gjennomføringen av WTO-avtalen med overgang til tollvern, medførte endringer i pris- og markedsreguleringssystemene. Jordbruksavtalens priser fikk funksjon av å være målpriser. Samtidig skulle de gi tilstrekkelig fleksibilitet til riktig prisfastsetting avhengig av markedssituasjonen. Fra 01.07.1995 ble det etablert et system med målpriser for melk- og melkeprodukter, kjøtt, egg, frukt, grønnsaker og poteter, korn fra 01.07.2001. Målprisene er de priser jordbruket reelt skal kunne oppnå som gjennomsnitt for året, ut fra balanserte markedsforhold og fastsatt importvern. Prisfastsettelsen gjennom målprissystemet er et hovedvirkemiddel for å regulere jordbruksvaremarkedene. Målprisene er knyttet til representantvarer, i hovedsak er de samme som tidligere fikk fastsatt avtalepriser. Dersom prisene på representantvarene overstiger målprisen med mer enn 10 prosent to uker på rad (12 prosent for grøntsektoren), iverksettes tiltak for å bringe prisene ned til målprisnivå. Det kan også iverksettes tiltak dersom det ser ut til at gjennomsnittsprisen for avtaleåret overstiger målprisen. For korn er det et slingringsmonn for målpriser og intensjonspriser (gjelder bygg og havre) på pluss/minus 5 prosent.

Målprisene er lagt på engrosnivå og er eksklusive merverdiavgift. Mål-/avtaleprisen gjelder for avtaleåret. Siden 1994 har avtaleåret vært fra 1/7 til 30/6 året etter. Engrosprisene i figurene er gjennomsnittspriser for kalenderåret. For at målprisene skal kunne sammenlignes med engrosprisene har en beregnet gjennomsnittlig målpris/avtalepris for kalenderåret.

Tallene som ligger til grunn for figurene finnes i del II kapittel 14 tabell 14a–c.

8.1 Prissammenligninger og matvarenes andel av forbruket

Tabell 8.1 viser prisutviklingen for matvarer ved konsumprisutviklingen fra Statistisk sentralbyrå. Tabellen viser at mens matvareprisene økte med 8,4 prosent fra 1998 til 2005, økte konsumprisindeksen med 15,1 prosent i perioden. Det er kun kaffe, te og kakao som har hatt prisreduksjon fra 1998 til 2005.

Tabell 8.1 Konsumprisindeksen for matvarer og totalt. 1998 = 100

	1999	2001	2003	2004	2005
Kjøtt	102,7	101,8	102,8	104,7	106,5
Fisk	106,8	113,5	114,6	115,1	117,2
Melk, ost og egg	101,3	98,3	101,0	103,2	105,8
Oljer og fett	103,2	103,2	110,7	115,6	116,9
Brød og kornprodukter	102,5	100,4	102,7	104,5	105,5
Frukt	103,7	108,7	103,6	106,0	105,8
Grønnsaker, inkl. poteter	104,4	104,3	112,3	110,8	113,8
Sukker, sjokolade, andre sukkervarer	104,4	107,1	109,6	112,5	114,6
Andre matvarer	103,7	102,4	98,5	102,1	101,7
Kaffe, te og kakao	92,8	87,2	77,8	78,3	83,9
Mineralvann, leskedrikker og juice	104,2	107,9	112,9	115,8	115,9
Matvarer i alt	103,2	103,0	104,8	106,7	108,4
Årlig prosentvis endring		-1,9	+3,5	+1,9	+1,7
Konsumpris, Indeks total	102,3	108,7	112,8	113,3	115,1
Årlig prosentvis endring		+3,0	+2,5	+0,5	+1,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fra 1999 til 2005 er det olje/fett og fisk som har steget mest med hhv. 13,7 og 10,4 prosent. Gruppen kaffe, te og kakao har hatt størst prisnedgang, med 8,9 prosent.

Tabell 8.2 viser sammensetningen av forbruket i husholdningene i prosent basert på løpende priser. De største postene utgjøres av bolig, lys og brensel foran transport. Matvarenes andel i 2004 utgjorde 11,9 prosent, og det er en liten økning sammenlignet med 2003.

Tabell 8.2 Utgift per husholdning og år etter vare- og tjenestegruppe. Prosent

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer	11,9	11,7	12,3	11,4	11,3	11,5	11,9
Alkoholrikker og tobakk	2,7	3,1	2,7	2,9	2,8	2,9	3,1
Klær og skotøy	5,9	5,9	6,6	5,9	5,8	5,3	5,5
Bolig, lys og brensel	26,4	24,8	23,7	25,1	25,8	26,7	26,2
Møbler og husholdningsartikler	6,1	6,2	6,5	6,6	6,9	7,0	6,7
Helsepleie	2,4	3,1	2,7	2,9	2,8	2,8	2,9
Transport	20,8	19,0	20,2	19,5	18,7	17,3	17,4
Post- og teletjenester	1,8	2,5	2,1	2,2	2,3	2,5	2,6
Kultur og fritid	11,7	12,3	12,3	12,5	12,8	12,6	12,4
Utdanning	0,8	1,1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Restaurant- og hoteltjenester	4,0	4,1	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9
Andre varer og tjenester	5,7	6,2	6,7	6,6	6,7	7,2	7,2
I alt	100,0	100,0	100,1	99,9	100,2	100,0	100,1
Tallet på husholdninger i 1000	1 183	1 193	1 124	3 368	3 272	3 279	3 377
Personer per husholdning	2,17	2,13	2,38	2,21	2,24	2,18	2,23

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Forbruksundersøkelsen 2004.

Tabell 8.3 nedenfor viser prisnivået i 2003 for diverse matvarer, drikkevarer og tobakk i noen utvalgte europeiske land, målt i indekser. Den viser at prisnivået i Norge på matvarer er 55 prosent høyere enn hva som er gjennomsnittet i EU-25. Norge har et høyere prisnivå enn Sverige, Danmark og Finland på alle varene i tabellen, mens Island har et høyere prisnivå enn Norge på en hel del varer.

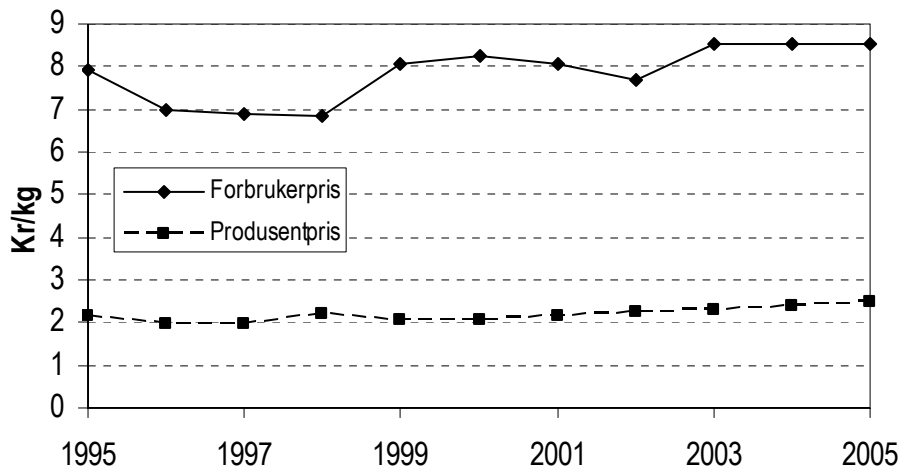
Tabell 8.3 Prisnivåindekser for matvarer, drikkevarer og tobakk i utvalgte land. 2003.
EU25 = 100

	Norge	Sverige	Danmark	Finland	Island	Tyskland	Polen
Matvarer	155	123	137	122	155	107	53
Brød og kornprodukter	156	132	150	141	178	109	50
Kjøtt	184	121	142	119	154	117	47
Fisk	128	109	118	103	124	122	56
Melk, ost og egg	143	115	110	106	153	94	54
Matoljer og -fett	143	126	127	116	152	94	72
Frukt	140	122	138	116	132	110	52
Grønnsaker	146	126	142	153	177	105	53
Sukkervarer	165	131	156	109	167	92	65
Andre matvarer	133	146	167	148	141	128	71
Alkoholfrie drikkevarer	163	129	171	132	160	104	65
Kaffe, te og kakao	106	106	130	110	133	114	62
Mineralvann, brus og saft	192	141	190	141	169	101	67
Alkoholholdige drikkevarer	250	152	131	181	217	88	88
Tobakk	232	127	140	123	178	104	35

Kilde: Eurostat

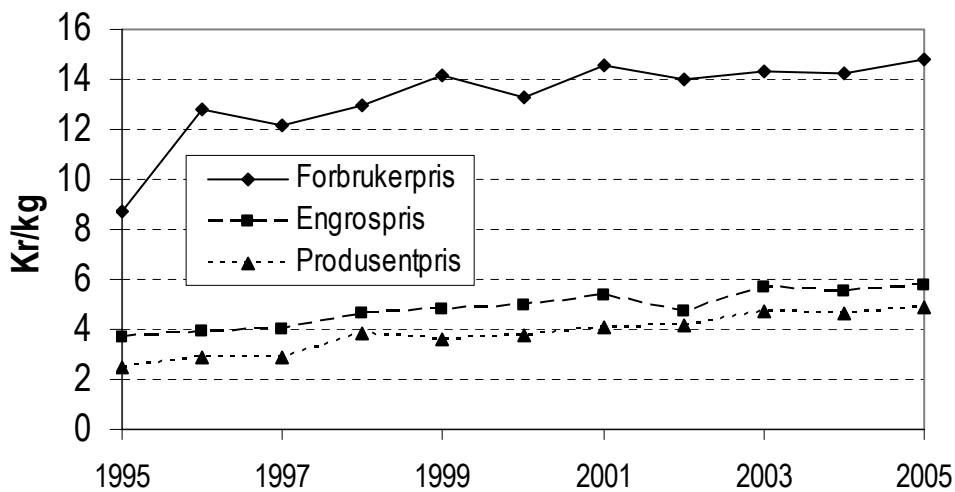
8.2 Poteter og grønnsaker

Forbrukerprisene på kalenderårsnivå blir faseforskjøvet i forhold til produsent- og engrosprisene på avlingsårsnivå, noe som resulterer i at priskurvene vil avvike noe fra hverandre. Engrosprisene, som gjelder prisene fra førstehåndsgrossist til distribusjonsgrossist, samsvarer imidlertid ganske godt med produsentprisene. Figur 8.1 viser at forbrukerprisen på poteter har vært uendret på 8,51 kr/kg siden 2003. Produsentprisen har økt fra 2,31 kr/kg i 2003 til 2,48 kr/kg i 2005.

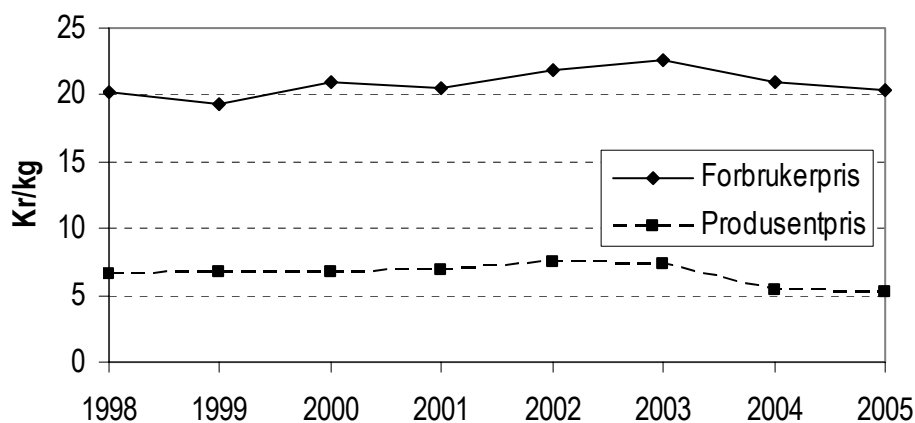

Figur 8.1 Utvikling i forbruker- og produsentpriser for poteter. Kr/kg

Prisutviklingen på gulrot og blomkål er vist i figur 8.2 og 8.3. Forbrukerprisene for gulrot har vært relativt stabile siden 1999, men nådde sitt høyeste nivå i 2005. For blomkål har det vært et stabilt prisnivå rundt 20 kr/kg i hele perioden fra 1998. For å beregne forbrukerpris på gulrot i 2005, benyttet vi konsumprisindeksen for «rotgrønnsaker», og for blomkål benyttet vi indeksen for «kål». Produsentprisen for gulrot er den høyest oppnådde noensinne, mens for hodekål var prisene høyere både i 2003 og 2004. Samme tendens registrerer vi også for engrosprisene.

Figur 8.2 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for gulrot. Kr/kg

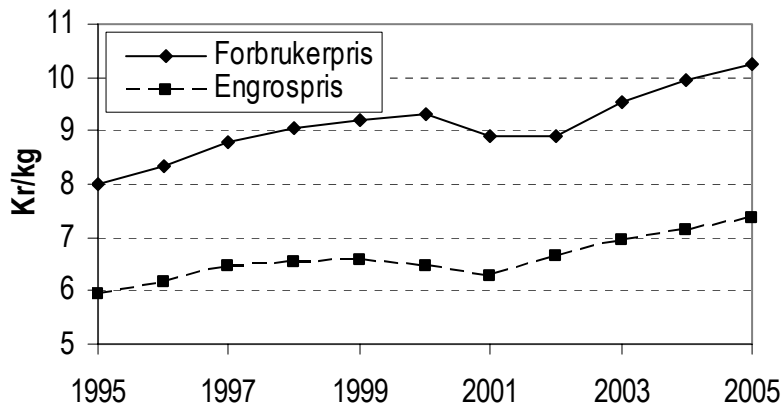
Figur 8.3 Utvikling i forbruker- og produsentpriser for blomkål. Kr/ kg

8.3 Melk og melkeprodukter

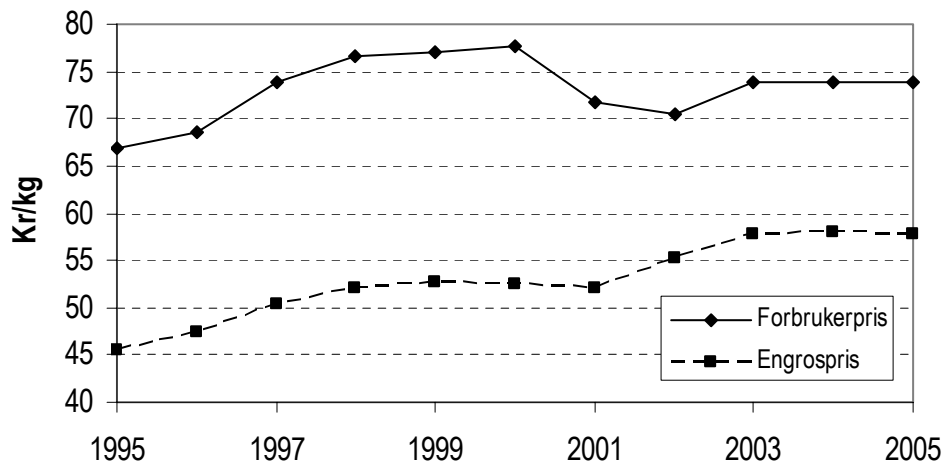
Prisutviklingen må sees på bakgrunn av forbrukersubsidier, momskompensasjon og redusert merverdiavgift fra 01.07.2001 og 01.01.2005. Forbrukersubsidier ble gjeninnført fra 01.01.1993 i forbindelse med økningen av satsene for merverdiavgiften fra 20 til 22 prosent. Fra 01.07.1993 ble forbrukersubsidiene fjernet og erstattet med momskompensasjon, som ble fjernet igjen fra 01.07.1996.

Tidligere undersøkelser ved NILF har vist at det er godt samsvar mellom endringer i subsidiene og virkningen på prisene når det gjelder både engros- og forbrukerprisene for konsummelk. For de andre produktene som var med i undersøkelsen (ost, smør og kjøtt), var det en mer variabel sammenheng mellom endringer i subsidier og priser, selv om det også for disse produktene i hovedtrekk kan påvises en klart samsvarende utvikling.

Figur 8.4 til 8.7 viser utviklingen i forbruker – og engrospriser for lettmelk, Norgeia, Gudbrandsdalsost og smør i perioden 1995 til 2005. Med unntak for lettmelk, så gikk forbrukerprisene svakt ned for alle fire produkter fra 2004 til 2005. Forbrukerprisen på lettmelk i 2005 er beregnet vha konsumprisindeksen for «melk», mens både Norgeia og Gudbrandsdalsost er beregnet vha indeksen for «ost». Referansevaren for smør er ½ kilo meierismør, og forbrukerprisen i 2005 er beregnet vha konsumprisindeksen for «smør». Når det gjelder engrosprisene, så var det økning for alle produkter unntatt Norgeiaost.

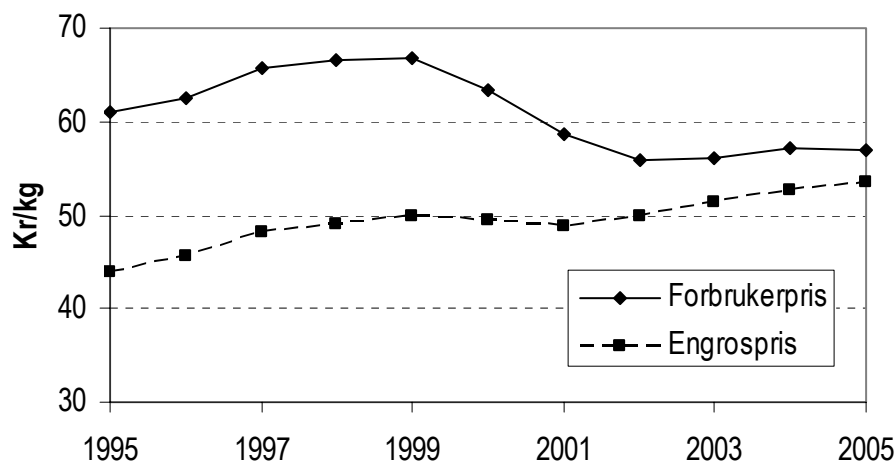

Figur 8.4 Utvikling i forbruker- og engrospriser for lettmelk. Kr/l

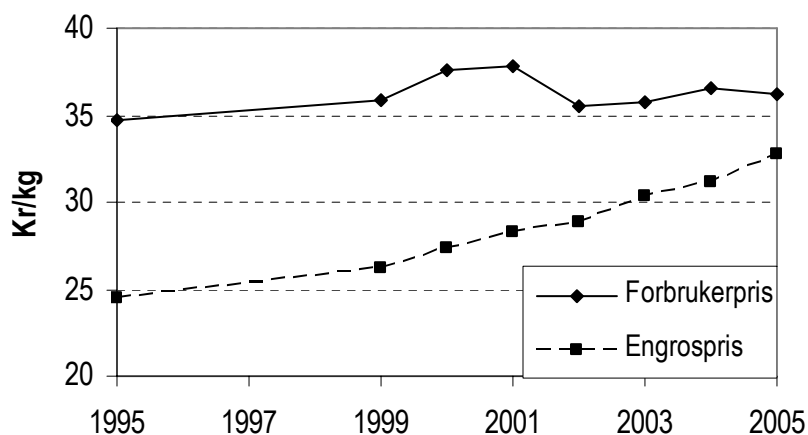

Figur 8.5 Utvikling i forbruker- og engrospris for Norge. Kr/kg

Figurene viser at engros- og forbrukerprisen for den enkelte vare har hatt svært lik utvikling i hele perioden både for ost og smør. Forbrukerprisen ble redusert som følge av redusert merverdiavgift i 2001. Nedgangen fortsatte i 2002, men ble avløst av oppgang i 2003 og 2004. I 2005 vendte prisene svakt ned igjen. Engrosprisene har vist samme utvikling som forbrukerprisene siden 2002.

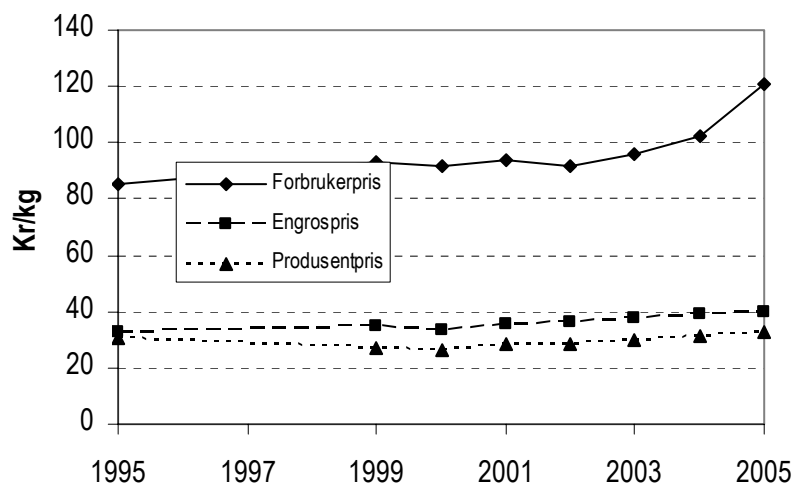
Figur 8.6 Utvikling i forbruker- og engrospris for Gudbrandsdalsost. Kr/ kg

Figur 8.7 Utvikling i forbruker- og engrospris for smør. Kr/ kg

8.4 Storfekjøtt

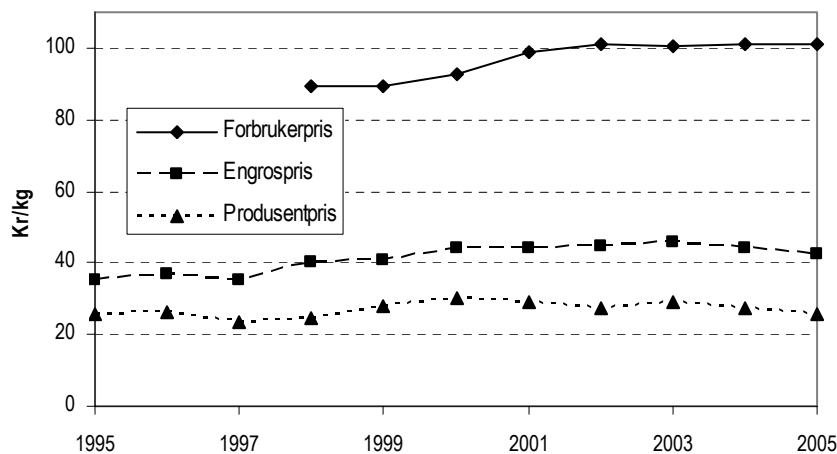
Figur 8.8 viser prisutviklingen for storfekjøtt. Forbrukerprisene økte 17,8 prosent fra 2004 til 2005. Her er referansevaren gjennomsnittlig pris på mellommørbrad, høyrygg og bibringe av okse. For mellommørbrad alene var det en prisstigning på 25 prosent. Økningen i forbrukerprisen må sies å være uventet stor når man ser den i sammenheng med prisutviklingen på engrosleddet. For kjøttdeig økte forbrukerprisene 2,2 prosent fra 2004 til 2005, mens NILFs månedlige prisundersøkelser viste en prisøkning for storfekjøtt på 4,5 prosent i samme tidsrom. Engrosprisene økte med 0,8 prosent fra 2004 til 2005, mens produsentprisene ble 3,4 prosent høyere. Fra 1993 ble det innført en momskompensasjon for kjøtt på 2,90 kr/kg, men denne ordningen ble fjernet igjen fra 01.07.1996.

Figur 8.8 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for storfekjøtt. Kr/kg

8.5 Sauekjøtt

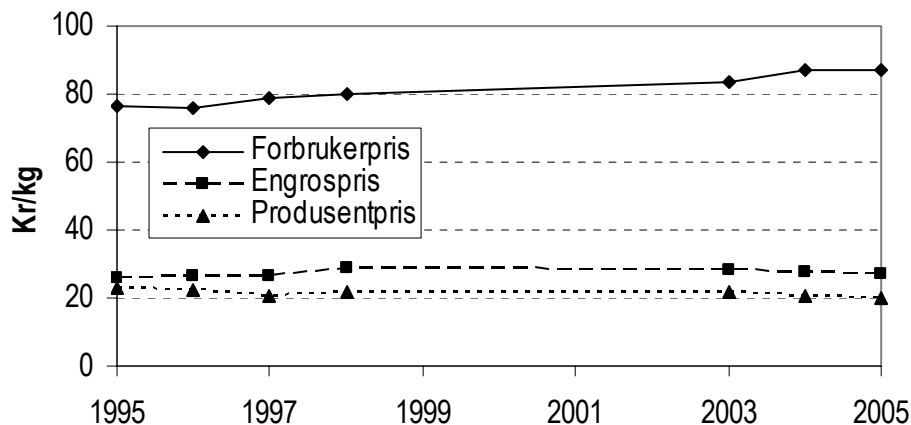
I figur 8.9 ser vi prisutviklingen for sauekjøtt. Fra 2004 til 2005 falt forbrukerprisene 0,1 prosent, samtidig som engrosprisene falt 3,1 prosent, og produsentprisen gikk ned med 4,8 prosent. SSB endret i 1999 basisår fra 1979 til 1998, noe som medfører at vi for noen produkter, blant annet sauekjøtt, får brudd i serien mellom 1997 og 1998. Referansevaren er her «lammestek», og forbrukerprisen i 2005 er beregnet ut fra konsumprisindeksen for «sau, lam».

Figur 8.9 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for sauekjøtt. Kr/kg

8.6 Svinekjøtt

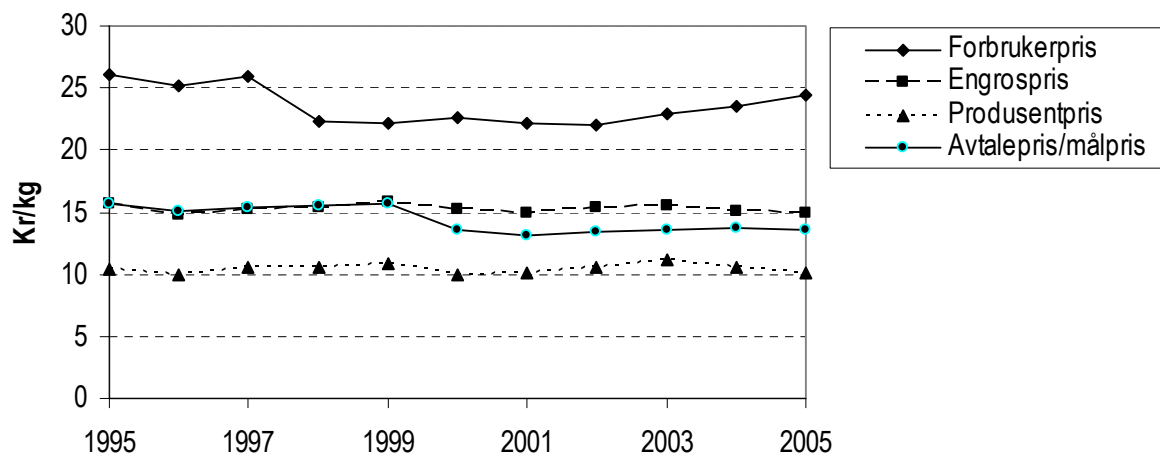
Prisutviklingen for svinekjøtt er vist i figur 8.10. Fra 2004 til 2005 økte forbrukerprisene med 0,1 prosent, samtidig som engrosprisene falt 3,0 prosent, og produsentprisene ble 3,1 prosent lavere. Referansevaren er her gjennomsnittlig pris på skinkestek, koteletter og sideflesk, og forbrukerprisen i 2005 er beregnet vha konsumprisindeksen for "svin". Ny og gammel indeksserie ble kjedet på indeksen for ferskt kjøtt og flesk.

Figur 8.10 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser for svinekjøtt. Kr/kg

8.7 Egg

Figur 8.11 viser utviklingen i de ulike prisene på egg. Forbrukerprisen økte med 4,1 prosent fra 2004 til 2005. Engrosprisen falt 1,1 prosent og produsentprisen gikk ned med 4,1 prosent. Målprisen ble redusert med 0,3 prosent fra 2004 til 2005.

Figur 8.11 Utvikling i forbruker-, engros- og produsentpriser, samt avtalepriser/målpriser for egg. Kr/kg

9 Likestilling

Likestilling vil naturlig gå inn i flere emner. Vi viser til kapitlene 4.4 Utviklingen i arbeidsforbruket i jordbruket, 4.6 Eiendomsoverdragelse og rekruttering og 4.7 Bygdeutvikling. I kapitlene 6.4 om alminnelig inntekt og 6.5 om levekår og økonomi tas inntekt til henholdsvis bruker og ektefelle pluss bruker opp, uten et direkte kjønnsperspektiv. I dette kapitlet går en nærmere inn på brukere, eiere, arbeidsinnsats og inntekt i forhold til kjønn.

9.1 Brukere og sysselsetting i jordbruket etter kjønn

Tabell 9.1 viser utviklingen i antall brukere, både for menn og kvinner. Andelen kvinnelige brukere var økende fra 1979 frem til 2001, men ble litt redusert til 2004. De foreløpige tallene for 2005 tyder på at andelen kvinnelige brukere økte litt det siste året.

Tabell 9.1 Personlige brukere fordelt på kjønn

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
Menn	115 375	89 267	60 914	48 980	46 337	44 147
%	92,7	90,5	87,1	87,0	86,8	86,7
Kvinner	9 033	9 343	9 045	7 328	7 039	6 798
%	7,3	9,5	12,9	13,0	13,2	13,3
<i>I alt</i>	<i>124 408</i>	<i>98 610</i>	<i>69 959</i>	<i>56 308</i>	<i>53 376</i>	<i>50 945</i>

* Foreløpige tall. For fylkesvis fordeling se del II tabell 14.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, den beregna totalpopulasjonen i 2003, 2004 og 2005.

Tabell 9.2 viser at kvinneandelen av personlige brukere økte for alle fylker fra 1990 til 2005. Det er kun i Hedmark, Aust-Agder og Sogn og Fjordane at kvinneandelen har blitt redusert begge de to siste årene.

Tabell 9.2 Andelen personlige brukere som er kvinner, i hvert fylke. Prosent

	1990	1999	2003	2004	2005*
Østfold	7,6	11,9	10,9	11,6	11,9
Akershus og Oslo	7,5	11,7	11,9	12,1	12,1
Hedmark	10,5	14,1	13,8	13,7	13,5
Oppland	7,5	12,3	11,9	12,0	12,3
Buskerud	8,9	13,7	13,7	13,8	14,4
Vestfold	6,3	10,5	9,8	10,3	10,6
Telemark	10,3	16,4	14,9	15,0	14,4
Aust-Agder	10,2	14,2	14,4	13,9	13,6
Vest-Agder	8,9	12,2	13,0	14,0	13,3
Rogaland	5,5	11,0	12,2	12,8	13,0
Hordaland	8,1	13,3	14,0	13,9	14,2
Sogn og Fjordane	10,2	14,5	15,6	14,9	14,6
Møre og Romsdal	8,1	13,6	14,3	14,6	15,2
Sør-Trøndelag	7,3	9,8	10,8	11,0	11,1
Nord-Trøndelag	5,9	9,8	10,7	11,4	11,8
Nordland	10,5	15,7	14,5	15,1	15,6
Troms	13,4	17,9	16,7	16,4	16,8
Finnmark	19,5	21,1	20,8	19,9	20,0
<i>Landet</i>	<i>8,5</i>	<i>12,9</i>	<i>13,0</i>	<i>13,2</i>	<i>13,3</i>

*Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Landbruksundersøkelsen i 1990, Jordbrukstellinga i 1999 og den beregna totalpopulasjonen i 2003, 2004 og 2005.

Tabell 9.3 viser at kvinner driver mindre bruk enn menn. Fra 1999 har utviklingen av kvinneandelen variert mellom størrelsesgruppene, men de tre siste årene har kvinneandelen økt i alle størrelsesgrupper.

Tabell 9.3 Andelen personlige brukere som er kvinner, etter arealgrupper. Prosent.

Arealgruppe, dekar	1990	1999	2003	2004	2005*
0 – 50 ¹⁾	12,9	18,4	17,6	18,1	18,2
50 – 100	9,3	15,2	15,5	15,7	15,7
100 – 200	6,2	11,8	13,4	13,5	13,9
200 – 300	5,0	9,3	10,3	11,0	11,2
300 – 500	4,9	8,1	8,3	8,9	9,4
≥ 500	4,8	6,1	6,0	6,4	6,8
Alle brukere	8,5	12,9	13,0	13,2	13,3

1) Til og med 1999 gjaldet tallene størrelsesgruppen 5–50 dekar.

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Landbruksundersøkelsen i 1990, Jordbrukstellinga i 1999 og den beregna totalpopulasjonen i 2003, 2004 og 2005. For fylkesvis fordeling se del II tabell 15.

Tabell 9.4 nedenfor viser alder på kvinner som er aktive bønder. Kvinner som driver gård, er gjennomgående litt yngre enn menn. Det gjelder både for store og små gardsbruk og i de fleste fylker. Gjennomsnittsalderen for brukere er i overkant av 49 år for menn, og nesten 48 år for kvinner.

Tabell 9.4 Aldersfordeling for brukere 2005. Prosent

Aldersgruppe	< 30	30–39	40–49	50–59	60–69	> 70	Gj.snittsalder, år
Menn	3,6	17,1	29,9	31,0	16,0	2,4	49,2
Kvinner	4,7	24,1	29,3	22,8	16,4	2,6	47,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Den beregna totalpopulasjonen 2005.

9.2 Eiere etter kjønn og eiendomsoverdragelser

Eier av en landbrukseiendom kan bruke eiendommen selv eller leie den ut til en annen som driver eiendommen. På den annen side kan én og samme bruker drive flere landbrukseiendommer, både egne og andres, sammen som én jordbruksbedrift. Det er langt flere landbrukseiendommer enn jordbruksbedrifter og brukere.

Tabell 9.5 nedenfor viser gardsoverdragelser fra januar 2005 til januar 2006. Den gjelder alle typer overdragelser, både av odelseiendommer og andre. Av de som overdro eiendom i denne perioden var 67 prosent av referanseeierne menn og 32 prosent kvinner. Av de som overtok var 62 prosent menn og 38 prosent kvinner. 1 prosent av de tidligere eierne var upersonlige, mens bare 0,4 prosent av de som overtok var upersonlige. Blant de gamle eierne var kvinneandelen lavest i Sogn og Fjordane og høyest i Troms og Finmark. Blant nye eiere var andelen kvinner høyest i Troms og Vest-Agder med 44 prosent og lavest i Rogaland med 27 prosent.

Sammenligner vi tabell 9.5 med tilsvarende for eiendomsoverdragelser mellom januar 2003 og desember 2005, så ser vi at i siste periode var en mindre andel menn og større andel kvinnelige eiere som solgt. Når det gjelder de nye eierne, så

er det i siste periode en mindre andel mannlige kjøpere, mens en større andel er kvinner. Når det gjelder de upersonlige eierne, så er det liten forskjell mellom de to periodene når det gjelder både andel upersonlige selgere og kjøpere.

Tabell 9.5 Eiendomsoverdragelser fra januar 2005 til januar 2006. Andelen eiere som er menn, kvinner og upersonlige før og etter overdragelsen. Prosent

	Forrige eier			Ny eier		
	Mann	Kvinne	Upersonlig	Mann	Kvinne	Upersonlig
Østfold	71,0	28,3	0,7	65,9	34,1	0,0
Akershus og Oslo	65,0	33,1	1,9	60,5	39,2	0,4
Hedmark	63,1	35,9	1,1	63,7	35,7	0,6
Oppland	67,7	29,0	3,2	61,1	38,3	0,6
Buskerud	69,1	28,1	2,8	64,9	34,7	0,3
Vestfold	67,9	31,0	1,2	59,5	40,5	0,0
Telemark	66,4	31,6	2,0	64,4	35,2	0,4
Aust-Agder	68,0	31,5	0,5	61,9	37,6	0,5
Vest-Agder	64,4	34,8	0,8	55,2	44,4	0,4
Rogaland	70,7	27,9	1,5	72,7	27,0	0,3
Hordaland	70,8	28,9	0,2	60,0	40,0	0,0
Sogn og Fjordane	77,7	21,2	1,1	62,2	37,1	0,7
Møre og Romsdal	68,2	30,5	1,3	63,8	34,6	1,6
Sør-Trøndelag	66,8	30,2	2,9	63,6	36,4	0,0
Nord-Trøndelag	65,6	34,0	0,5	63,4	36,4	0,2
Nordland	66,6	32,9	0,5	58,3	41,6	0,2
Troms	61,4	38,6	0,0	55,2	44,8	0,0
Finnmark	61,1	38,9	0,0	56,3	42,9	0,8
<i>Landet</i>	<i>67,2</i>	<i>31,5</i>	<i>1,3</i>	<i>62,0</i>	<i>37,6</i>	<i>0,4</i>

Kilde: SSB. Landbruksregistret januar 2005 og januar 2006.

For overdragelser med odell, det vil si at gården overdras innen familien, har jordbrukstellingene tall for flere tiår tilbake. Etter 1970 har andelen av kvinner i hovedtrekk økt i alle landsdeler. Blant aktive brukere som overtok familieeiendommen før 1969 var kvinneandelen på 9 prosent, i perioden fra 1990 til 1994 på 17 prosent og i perioden fra 1995 til 1999 på 22 prosent. I den siste perioden hadde Finnmark og i Aust-Agder den høyeste andelen kvinner. Færrest kvinner med odelsrett overtok i Vestfold og Møre og Romsdal. (Tallene gjelder for gardsbruk som var i drift 1999 og var oppgavepliktige i jordbrukstellinga.)

Tabell 9.6 viser at kvinneandelen øker fra en tidsperiode til den neste for alle størrelsesgrupper med unntak for de aller største brukene på over 500 dekar. Kvinner overtar i større utstrekning mindre gardsbruk. I alle periodene avtar kvinneandelen med økende bruksstørrelse opptil 500 dekar.

Tabell 9.6 Andelen av kvinner som overtar gardsbruk med odel. Prosent

Arealgruppe, dekar	-1969	1970-79	1980-89	1990-94	1995-99
5 - 50	10	13	17	20	24
50 - 100	8	13	16	19	24
100 - 200	9	12	15	16	22
200 - 300	9	10	11	14	20
300 - 500	9	9	11	12	17
≥ 500	5	10	8	15	13

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Jordbrukstelingen 1999. Gjelder oppgavepliktige.

Tabell 9.7 viser aldersfordeling til eiere. For menn er det vanligst å overta gard mellom 30–39 år. Det er 30 prosent av de nye mannlige eierne som er i denne aldersgruppen. Også for kvinner er det en topp i hyppighet mellom 30–39 år med 21 prosent av de nye kvinnelige eierne. Det er likevel færre kvinner enn menn som er under 50 år ved overtakelse, og 19 prosent av kvinnene er over 70 år når de overtar eiendommen. Dette gir en gjennomsnittsalder for kvinnelige nye eiere på 52 år, noe som er høyere enn for mennene. Det er i mange sammenhenger påpekt at gardsoverdragelser til kvinner ofte gjelder enker som eier garden i en overgangsperiode.

Tabell 9.7 viser at gjennomsnittsalderen for mannlige eiere er 4 år yngre enn for kvinner som eier gårdsbruk, men 7,5 år yngre for de som er nye eierne. For menn er gjennomsnittsalderen for brukerne (jfr tab 9.4) 6 år lavere enn for alle eiere og 2 år høyere enn for de nye eierne av gårdsbruk. Det synes derfor som kvinner i mindre grad overtar gardsbruk for selv å drive jordbruk over tid. De eldre kvinnene som overtar gard, dominerer derved ikke statistikken over brukere i særlig grad.

Tabell 9.7 Aldersfordeling for alle eiere i 2006 og for nye eiere fra januar 2005 til januar 2006. Prosentandeler

		Aldersgruppe					Gj.snittsalder, år	
		< 29	30-39	40-49	50-59	60-69		> 70
Nye eiere	Menn	11,6	29,5	24,4	20,1	9,8	4,6	44,7
	Kvinner	8,3	20,7	20,3	17,8	14,2	18,7	52,2
Alle eiere	Menn	1,7	10,1	20,2	26,6	21,6	19,8	57,1
	Kvinner	1,7	9,6	16,4	20,3	19,9	32,1	61,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Landbruksregisteret januar 2005 og januar 2006 og Landbruksregisteret.

9.3 Driftsformer

9.3.1 Inndeling

Som følge av at Norge er tilsluttet EØS-avtalen, er vi forpliktet til å følge EUs bestemmelser for strukturstatistikk i jordbruket. Fra og med 2003 har Norge rapportert strukturstatistikk til Eurostat i henhold til driftsforminndelingen vist nedenfor. Standard dekningsbidrag er det sentrale størrelsesmålet i inndelingen. Inndelingen er nærmere beskrevet i SSB-rapport 2003/23. I følge rapporten skal det ved vanlig publisering bruke følgende inndeling:

Driftsform

Korn og oljevekster
Øvrige jordbruksvekster
Hagebruksvekster
Storfe mjølkeproduksjon
Storfe kjøttproduksjon
Storfe mjølk- og kjøttproduksjon i kombinasjon
Sau
Øvrige grovfôretende dyr
Svin og fjørfe
Blandet planteproduksjon
Blandet husdyrproduksjon
Plante- og husdyrproduksjon i kombinasjon
Ikke klassifisert

En grundigere inndeling eksisterer, men vi har valgt å bruke denne hovedinndelingen i det følgende. For å tilhøre en spesiell driftsform må mer enn 2/3 av det totale dekningsbidraget komme fra vedkommende produksjon. For å tilhøre en av de blandede/kombinerte driftsformene må vedkommende produksjon utgjøre mer enn 1/3 og mindre enn eller lik 2/3 av totalt standard dekningsbidrag.

9.3.2 Driftsform og produksjon

Tabell 9.8 viser ulike driftsformer fordelt etter kjønn og andelen kvinner i de ulike produksjoner. Kvinneandelen er høyest blant bønder med sau, med en andel på nesten 18 prosent. Andelen er lavest blant produsenter som driver med melk/kjøtt og kun melk. Samdriftene gir høy andel upersonlige brukere i melkeproduksjon.

Tabell 9.8 Driftsform til menn, kvinner og upersonlige brukere. Antall og andel referansebrukere. 2004.

	Antall				Kvinner, prosent	Prosent		
	Totalt	Menn	Kvinner	U-personlig		Menn	Kvinner	Upersonlig
Korn og oljevekster	9 990	8 672	1 167	151	11,7	18,7	16,6	7,1
Øvrige jordbr.vekster	3 149	2 678	389	82	12,4	5,8	5,5	3,8
Hagebruksvekster	1 684	1 322	223	139	13,2	2,9	3,2	6,5
Storfe, melk	15 108	12 399	1 421	1 288	9,4	26,8	20,2	60,4
Storfe, kjøtt	3 737	3 192	489	56	13,1	6,9	6,9	2,6
Storfe, melk og kjøtt	641	528	50	63	7,8	1,1	0,7	3,0
Sau	10 798	8 764	1 911	123	17,7	18,9	27,1	5,8
Øvrig grovforetende dyr	3 101	2 531	507	63	16,3	5,5	7,2	3,0
Svin og fjørfe	1 487	1 268	192	27	12,9	2,7	2,7	1,3
Blandet planteprod.	774	632	113	29	14,6	1,4	1,6	1,4
Blandet husdyrprod.	1 031	884	110	37	10,7	1,9	1,6	1,7
Komb. plante og husdyr	4 007	3 467	467	73	11,7	7,5	6,6	3,4
Sum	55 507	46 337	7 039	2 131	12,7	100	100	100

Kilde: SSB. Den beregna totalpopulasjon 2004.

Tabellen viser også produksjonene fordelt mellom menn og kvinner som grupper. Nesten 27 prosent av de mannlige brukerne driver melkeproduksjon, mens det er litt over 20 prosent av kvinnene. 27 prosent av kvinnene har sau, mot 19 prosent av mennene. Korn i kombinasjon med husdyr har 8 prosent av mennene og 7 prosent av kvinnene, mens 19 prosent av mennene og 17 prosent av kvinnene har ren kornproduksjon.

Tabell 9.9 viser driftsform og alder fordelt på kjønn. Hovedtyngden av menn er i aldersgruppene 30–69 år. Hovedtyngden av kvinner ligger i aldersgruppen 30–50 år, men variasjonen er større. Kvinner som driver blandet husdyrproduksjon har høyest andel i den yngste aldersgruppen. Blant mannlige brukere er det driftsformen svin og fjørfe som har størst andel i den yngste aldersgruppen.

Tabell 9.9 Fordelingen av brukere etter aldersgrupper i driftsformene. Referansebrukere

Aldersgruppe	Menn				Kvinner			
	< 30	30-49	50-69	> 70	< 30	30-49	50-69	> 70
Korn og oljevekst	3,0	46,0	51,0	3,5	3,2	51,2	42,6	3,0
Øvrige jordbruksvekster	3,7	52,4	43,9	2,2	4,9	53,7	39,1	2,3
Hagebruksvekster	2,4	43,0	54,6	3,5	4,0	52,0	39,5	4,5
Storfe, melk	3,8	50,1	46,0	1,1	5,4	60,5	32,4	1,7
Storfe, kjøtt	4,4	52,3	43,4	3,0	4,7	49,1	42,9	3,3
Storfe, melk og kjøtt	4,0	66,8	29,2	0,2	6,0	68,0	24,0	2,0
Sau	3,6	45,0	51,4	3,5	3,9	46,4	47,0	2,7
Øvrig grovforetende dyr	4,6	48,7	46,7	4,8	5,5	51,1	37,7	5,7
Svin og fjørfe	5,5	54,8	39,7	0,8	8,3	60,4	30,7	0,5
Blandet planteproduksjon	3,1	47,2	49,8	2,1	1,8	58,4	37,2	2,7
Blandet husdyrproduksjon	4,1	58,4	37,4	0,9	11,8	66,4	21,8	0,0
Komb. plante og husdyr	4,5	51,7	43,8	2,7	6,2	59,3	31,7	2,8
<i>Sum</i>	3,7	47,8	46,1	2,5	4,7	53,0	39,5	2,7

Kilde: SSB, Den beregna totalpopulasjon 2004.

9.3.3 Økologisk produksjon

Tabellene nedenfor viser kvinners andel av økologisk jordbruksproduksjon. Tabell 9.10 viser arealet, og tabell 9.11 viser antall brukere med økologisk produksjon.

Tabell 9.10 Kvinners og menns andel av arealet til økologisk produksjon

Andel av arealet som blir brukt av:	1999		2004	
	Karensareal	Omlagt areal	Karensareal	Omlagt areal
Menn	85,3	83,9	83,4	78,3
Kvinner	14,7	16,1	10,7	13,6
Upersonlige brukere			5,9	8,1
<i>Sum, dekar</i>	<i>30 621</i>	<i>133 855</i>	<i>54 829</i>	<i>340 901</i>

Kilde: SSB, søknad om produksjonstilskudd, 31.07 og om tilskudd til økologisk drift 31.12.

Menn var i 2004 drivere av 78 prosent av det økologiske arealet, mens 14 prosent drives av kvinner, og 8 prosent av det omlagte arealet tilhører upersonlige eiere.

Tabell 9.11 Brukere på enheter med økologisk drift. Prosentandel som er menn, kvinner og upersonlige brukere

Referansebruker:	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Upersonlige
	1999		2004		
Østfold	73,9	26,1	85,5	8,8	5,7
Akershus og Oslo	86,5	13,5	73,4	18,2	8,4
Hedmark	77,3	22,7	74,3	20,1	5,6
Oppland	83,1	16,9	83,0	11,5	5,5
Buskerud	81,7	18,3	77,5	16,0	6,5
Vestfold	83,9	16,1	69,1	17,3	13,6
Telemark	76,8	23,2	71,6	22,4	6,0
Aust-Agder	71,4	28,6	65,5	24,1	10,3
Vest-Agder	74,4	25,6	84,6	12,8	2,6
Rogaland	78,8	21,2	71,1	15,6	13,3
Hordaland	80,8	19,2	71,3	22,2	6,5
Sogn og Fjordane	77,1	22,9	75,9	19,3	4,8
Møre og Romsdal	70,4	29,6	77,0	18,0	4,9
Sør-Trøndelag	85,0	15,0	82,0	14,3	3,7
Nord-Trøndelag	88,4	11,6	82,9	12,7	4,4
Nordland	70,7	29,3	72,6	19,4	8,1
Troms	81,3	18,8	81,6	13,2	5,3
Finnmark	80,0	20,0	100,0	0,0	0,0
Landet	79,8	20,2	77,8	16,2	6,0

Kilde: SSB, søknad om produksjonstilskudd, 31.07 og om tilskudd til økologisk drift 31.12.

Tabell 9.11 viser andelen menn og kvinner som driver jordbruksbedrifter med økologisk areal. For landet sett under ett var andelen kvinner 16 prosent i 2004. Tabell 9.2 viser at andelen kvinner som er brukere, er på om lag 13 prosent. Kvinner er derved sterkere representert som brukere av jordbruksbedrifter med økologisk areal, enn kvinner som brukere generelt. Kvinneandelen har dog gått ned fra 1999 til 2004. I 2004 ble 6 prosent av enhetene som driver økologisk drevet av upersonlige eiere. Kvinneandelen på økologiske enheter er størst i Aust-Agder og minst i Finnmark

9.4 Arbeidsforbruk og utdanning

Tabell 9.12 nedenfor viser utviklingen i arbeidsforbruk. Arbeidsforbruket i jordbruket går ned både for kvinner og menn, men reduksjonen er sterkere for kvinner. Kvinner utfører 24 prosent av arbeidet, mens andelen kvinnelige brukere nå er 13 prosent. Kvinner utfører arbeid både som brukere, ektefelle eller samboer til brukerne, familiemedlemmer og som annen hjelp.

Tabell 9.12 Timeverk i jordbruket. Andel utført av kvinner

År	Totalt Mill. timeverk	Prosentandel utført av kvinner			
		I alt	Brukere og ekte- felle/samboer	Familiehjelp	Annen hjelp
1968/69	403	31	32		24
1979/80	262	26	27	23	20
1989/90	195	25	25	27	22
1996/97	169	24	24	25	24
1998/99	166	24	24	26	26
2000/01	140	24	24	27	27
2002/03	131	24	24	27	26
2004/05*	120	24	24	27	24

* Foreløpig tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Jordbruksstatistikken og Budsjettnemnda for jordbruket.

Tabell 9.13 og 9.14 viser lengste utdanning for nye eiere; total utdanning etter omfang i tabell 9.13 og landbruksutdanning i tabell 9.14. Generelt er lang utdanning vanligere blant kvinner enn blant menn, og det er minst andel kvinner med lang utdanning blant de eldste. Sammenligner vi utdanningsnivået i tabell 9.13 med tilsvarende for perioden januar 2003 til desember 2005, så ser vi blant annet at i den siste perioden har en større andel av de mannlige nye eierne kun obligatorisk utdanning. Både for menn og kvinner er det i siste periode en større andel med utdanning fra universitet og høyskole. Blant de yngre kvinnene har 37 prosent utdanning på universitets og høyskolenivå, noe som nesten er dobbelt så hyppig som hos unge menn.

Tabell 9.13 Nye eieres utdanning etter aldersgrupper. Referanseiere

Aldersgruppe	%andel menn med minst:			%andel kvinner med minst:		
	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole	Obligatorisk utdanning	Mellom utdanning	Universitet og høyskole
< 39 år	7,5	73,1	19,5	7,4	55,2	37,4
40–59 år	14,6	62,2	23,2	11,9	57,6	30,5
> 60 år	32,5	44,0	23,5	46,3	43,2	10,6
<i>Totalt</i>	14,2	64,0	21,7	21,9	52,1	25,9

Kilde: SSB, Landbruksregistret, januar 2005 og januar 2006.

Tabell 9.14 Nye eiere med landbruksutdanning som høyeste utdanning. Referanseiere

Aldersgruppe	Menn	Kvinner
< 39 år	15,4	8,7
40–59 år	10,9	3,0
> 60 år	8,1	0,5
<i>Totalt</i>	<i>12,3</i>	<i>3,9</i>

Kilde: SSB, Landbruksregistret, januar 2005 og januar 2006.

Tabell 9.14 viser at menn dominerer når landbruksutdanning er høyeste utdanning i alle aldersgrupper. Det er en høy andel av unge kvinner med høyt utdanningsnivå som har overtatt gard, og langt høyere andel enn for menn, men unge kvinner velger sjeldnere landbruksutdanning som høyeste utdanning. Kvinner legger mer vekt på en utdanning utenfor landbruket. Det samme gjelder også de unge kvinner som er brukere.

9.5 Personinntekt i jordbruket og andre næringer

Kapittel 6.3 behandler personinntekt. Tabell 9.15 nedenfor viser gjennomsnittlig personinntekt for næringsdrivende med tilknytning til jordbruk, skogbruk og fiske. Det er satt opp gjennomsnittsverdier fra primærnæringene og fra lønnsinntekt og annen næring. Det siste kan også være næring med tilknytning til gården.

Etter skattereformen i 1992 blir kapitalinntekter trukket ut av personinntekt med varierende kapitalavkastningsrate (se kapittel 6.3). Tabell 9.17 og 9.18 viser forskjell mellom kjønnene, mens nivået før og etter 1992 ikke er det samme.

Tabell 9.15 viser at menn har høyere personinntekt enn kvinner. Forskjellen gjelder særlig for primærnæring og annen næring, mens kvinner de to siste årene hadde høyere lønnsinntekt enn menn. Menns personinntekt var i 1985 nesten dobbelt så stor som kvinners. Fra 1995 til 1998 var det relative forholdet nokså stabilt med kvinners personinntekt på omtrent to tredeler av mennenes. Etter 2002 har kvinnene hatt ei personinntekt som har ligget i overkant av 70 prosent av mennenes nivå.

Tabell 9.15 Gjennomsnittlig personinntekt¹⁾ for næringsdrivende med tilknytning til primærnæringene, landet²⁾. 1000 kroner

	1985	1989	1999	2002	2003	2004
Bruker og ektefelle:						
Primærnæringer (landbruk/fiske)	49,2	79,9	81,5	95,7	90,7	103,1
Annen næring	9,0	13,7	23,9	31,0	32,8	36,8
Lønnsinntekt	70,9	115,9	196,7	242,9	253,5	263,1
Personinntekt i alt	129,0	209,5	302,1	369,6	377,0	403,0
Mann:						
Primærnæringer (landbruk/fiske)	40,5	53,1	64,0	75,6	72,3	82,7
Annen næring	8,1	10,8	20,2	26,0	27,6	30,9
Lønnsinntekt	50,5	71,8	116,4	140,8	145,3	149,5
Personinntekt i alt	99,1	135,6	200,6	242,4	245,2	263,1
Kvinne:						
Primærnæringer (landbruk/fiske)	15,4	21,4	25,1	28,8	26,6	29,7
Annen næring	1,8	2,4	5,6	7,4	7,8	8,9
Lønnsinntekt	33,5	49,2	107,8	137,2	145,5	153,1
Personinntekt i alt	50,7	73,0	138,5	173,5	180,0	191,7

1) Inntekt før og etter skattereformen av 1992 er ikke uten videre sammenlignbar

2) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

For fylkesvis fordeling av personinntekt for bruker, se tabell 6.2.

Tabell 9.16 gir den prosentvise fordeling av tallene i tabell 9.15. Det går fram at kvinnene henter en større andel av inntekta fra lønnsinntekter. Kvinner får en meget liten andel fra annen næring, men denne andelen har vært økende etter 1999. Både menn og kvinner hadde omtrent samme andel av personinntekt fra primærnæringer, annen næring og lønnsinntekt i 1989 som i 1985. Etter 1999 har sammensetningen av personinntekt vært stabil for både bruker og ektefelle og for menn, mens andelen fra primærnæringer har blitt litt redusert for kvinnene.

Tabell 9.16 Gjennomsnittlig personinntekt¹⁾ for næringsdrivende med tilknytning til primærnæringene, prosentvis fordeling, landet²⁾

	1985	1989	1999	2002	2003	2004
Bruker og ektefelle:						
Primærnæringer (landbruk/fiske)	38,2	38,1	27,0	25,9	24,1	25,6
Annen næring	6,9	6,6	7,9	8,4	8,7	9,1
Lønnsinntekt	54,9	55,3	65,1	65,7	67,2	65,3
Mann:						
Primærnæringer (landbruk/fiske)	40,9	39,1	31,9	31,2	29,5	31,4
Annen næring	8,2	7,9	10,1	10,7	11,3	11,7
Lønnsinntekt	51,0	52,9	58,0	58,1	59,2	56,8
Kvinne:						
Primærnæringer (landbruk/fiske)	30,5	29,3	18,1	16,6	14,8	15,5
Annen næring	3,5	3,2	4,0	4,3	4,3	4,6
Lønnsinntekt	66,0	67,4	77,8	79,1	80,9	79,9

1) Inntekt før og etter skattereformen av 1992 er ikke uten videre sammenlignbar

2) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

Tabell 9.17 nedenfor er tilsvarende tabellene 6.15–6.17, og viser mann og kvinne etter hvilken andel næringsinntekta utgjør av bruttoinntekta. Det er en høyere andel av kvinner enn menn som er uten positiv næringsinntekt, 29 prosent kvinner mot 21 prosent menn. Det er også relativt langt færre kvinner enn menn som henter halvparten eller mer fra næringsinntekta.

Tabell 9.17 Personlige brukere med selvangivelsesdata og andeler av næringsinntekt fra jordbruket i forhold til bruttoinntekt. Prosentandeler. 2004

Referanseperson	Antall brukere	Andel næringsinntekt av bruttoinntekt					
		Uten	0–10%	10–40%	50–90%	> 90%	> 50%
Mann	46 280	20,6	19,4	33,4	19,3	7,3	26,6
Kvinne	6 977	29,0	22,5	34,8	10,2	3,5	13,7
<i>Alle</i>	<i>53 257</i>	<i>21,7</i>	<i>19,8</i>	<i>33,6</i>	<i>18,1</i>	<i>6,8</i>	<i>24,9</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

Tabell 9.18 nedenfor er tilsvarende tabell 6.18 og 6.19, men viser andelen menn og kvinner i de ulike inntektsgruppene. Tabellen viser at det er en større andel av kvinnene enn av mennene som havner i de laveste inntektsgruppene. Og det er en langt større andel av mennene som har inntekt over 222 841 enn tilsvarende andel kvinner. Det er de med inntekt over 222 841 kroner som ville kunne utnyttet et maksimalt inntektsfradrag fullt ut.

Tabell 9.18 Brukere med selvangivelsesdata og andelen med næringsinntekt etter inntektsnivå. 2004

	Antall brukere	Næringsinntekt per jordbruksbedrift, andel i gruppa. %				
		Uten	0 – 36 000	36 001– 170 210	170 211 – 222 841	> 222 842
Mann	46 280	20,6	14,8	31,4	9,0	24,2
Kvinne	6 977	29,0	18,2	33,9	6,4	12,5
<i>Alle</i>	<i>53 257</i>	<i>21,7</i>	<i>15,3</i>	<i>31,7</i>	<i>8,6</i>	<i>22,7</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Selvangivelsesdata 2004.

II DETALJERT DEL

Den detaljerte delen i resultatkontrollen har Budsjettnemnda utarbeidet som tabeller. Det er lagt opp til å gi fylkestall og/eller tall for landsdeler for de samme indikatorene som i oversiktsdelen, der slike tall kan skaffes. I de fullstendige jordbruks-tellingene inneholder kategoriene minst tre enheter i hver gruppe og i utvalgs-tellingene mist seks i hver gruppe. Dersom det er færre enheter i en kategori, er den slått sammen med kategorien under. Kategoriene kan variere litt fra år til år.

Tabelloversikt for del II:

KAP. 10	PRODUKSJONSGRUNNLAG OG STRUKTURUTVIKLING	
Tabell 1	Jordbruksarealet fordelt på fylker	158
Tabell 2	Leid areal	161
Tabell 3a-c	Strukturutvikling i korn, poteter og grønnsaker på friland	165
Tabell 3d-f	Strukturutvikling for ku og sau	177
Tabell 3g-h	Strukturutvikling for smågris- og eggproduksjon	189
KAP. 11	PRODUKSJON	
Tabell 4a	Produksjon av korn	201
Tabell 4b-c	Produksjon av poteter, kumelk, meierileveranser inkl. gårdssmør og gårdsost	202
Tabell 4d-e	Produksjon av storfe- og kalvekjøtt, svinekjøtt	203
Tabell 4f-g	Produksjon av sauekjøtt, fjørefkjøtt	204
Tabell 4h	Produksjon av egg	205
KAP. 12	DISTRIKTSPOLITIKK OG SYSSELSETTING	
Tabell 5	Antall jordbruksbedrifter etter størrelse og produksjonsformer	206
Tabell 6	Kommuneklassene fordelt på fylker	210
Tabell 7a-b	Folkemengde fylker, landsdeler	211
Tabell 8a-b	Sysselsatte i alt, etter kjønn, landsdeler og regioner	213
Tabell 9	Arbeidsforbruk i jordbruket fordelt på kjønn, fylker	215
Tabell 10a	Personlig brukere etter alder per 1/6 fordelt på fylker	217
Tabell 10b	Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper	221
KAP. 13	INNTEKTER	
Tabell 11a-b	Alminnelig inntekt for bruker og bruker og ektefelle fordelt på fylker	224
KAP. 14	BRUKEN AV INNSATSFÅKTORER, KOSTNADSUTVIKLINGEN	
Tabell 12	Kraftfôrpriser for ulike områder	226
KAP. 15	PRISER	
Tabell 13a-c	Priser på jordbruksvarer, produsentpriser, engrospriser, forbrukerpriser	227
KAP. 16	LIKESTILLING	
Tabell 14	Personlige brukere fordelt på kjønn	229
Tabell 15	Andelen kvinner som brukere etter arealgrupper. Prosent	231

10 Produksjonsgrunnlag og strukturutvikling

Tabell 1 Jordbruksarealet fordelt på fylker. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2004	2005*
Østfold	Åker og hage	641	696	671	667	663
	Fulldyrket eng og beite	88	59	79	79	79
	Fulldyrket i alt	729	755	750	746	742
	Annen eng og beite	26	12	21	21	22
	Jordbruksareal i drift i alt	755	767	771	767	764
	Jordbruksareal ute av drift	5	6	4	4	4
Akershus og Oslo	Åker og hage	651	717	681	678	674
	Fulldyrka eng og beite	113	78	103	95	94
	Fulldyrka i alt	764	795	783	773	769
	Annen eng og beite	37	21	31	31	31
	Jordbruksareal i drift i alt	801	816	814	804	800
	Jordbruksareal ute av drift	8	10	6	5	5
Hedmark	Åker og hage	700	739	699	678	668
	Fulldyrka eng og beite	260	290	335	345	347
	Fulldyrka i alt	960	1 029	1 035	1 022	1 016
	Annen eng og beite	42	38	51	56	59
	Jordbruksareal i drift i alt	1 002	1 067	1 086	1 079	1 075
	Jordbruksareal ute av drift	8	7	5	6	6
Oppland	Åker og hage	379	379	331	304	295
	Fulldyrka eng og beite	425	495	554	577	581
	Fulldyrka i alt	804	874	885	880	876
	Annen eng og beite	108	90	143	169	178
	Jordbruksareal i drift i alt	912	964	1 028	1 049	1 054
	Jordbruksareal ute av drift	10	9	7	6	6
Buskerud	Åker og hage	326	342	305	293	286
	Fulldyrka eng og beite	127	131	167	176	179
	Fulldyrka i alt	453	473	472	469	465
	Annen eng og beite	47	43	51	62	65
	Jordbruksareal i drift i alt	500	516	522	531	529
	Jordbruksareal ute av drift	6	5	3	3	3
Vestfold	Åker og hage	384	402	372	361	354
	Fulldyrka eng og beite	36	28	54	58	59
	Fulldyrka i alt	420	430	426	419	413
	Annen eng og beite	10	8	10	9	9
	Jordbruksareal i drift i alt	430	438	436	428	422
	Jordbruksareal ute av drift	3	3	2	2	2
Telemark	Åker og hage	131	136	117	107	104
	Fulldyrka eng og beite	95	97	115	119	121
	Fulldyrka i alt	226	233	232	227	226
	Annen eng og beite	35	24	30	34	34
	Jordbruksareal i drift i alt	261	257	262	260	260
	Jordbruksareal ute av drift	6	8	3	2	2

Tabell 1 forts. Jordbruksarealet fordelt på fylker. 1000 dekar

		1979	1989	1999	2004	2005*
Aust- Agder	Åker og hage	37	33	24	21	20
	Fulldyrket eng og beite	69	72	85	83	82
	Fulldyrka i alt	106	105	109	103	102
	Annen eng og beite	10	9	11	12	12
	Jordbruksareal i drift i alt	116	114	120	116	115
	Jordbruksareal ute av drift	4	3	1	1	1
Vest- Agder	Åker og hage	25	26	16	14	14
	Fulldyrka eng og beite	120	130	144	139	137
	Fulldyrka i alt	145	156	159	153	151
	Annen eng og beite	31	31	43	44	45
	Jordbruksareal i drift i alt	176	187	203	197	196
	Jordbruksareal ute av drift	3	2	2	2	2
Rogaland	Åker og hage	123	145	106	80	73
	Fulldyrka eng og beite	364	399	462	500	504
	Fulldyrka i alt	487	544	568	580	578
	Annen eng og beite	265	304	400	430	431
	Jordbruksareal i drift i alt	752	848	968	1 010	1 009
	Jordbruksareal ute av drift	2	3	3	3	3
Hordaland	Åker og hage	36	28	18	13	12
	Fulldyrka eng og beite	279	281	267	238	235
	Fulldyrka i alt	315	309	285	250	247
	Annen eng og beite	162	155	186	186	190
	Jordbruksareal i drift i alt	477	464	471	437	436
	Jordbruksareal ute av drift	7	6	2	2	2
Sogn og Fjordane	Åker og hage	30	27	15	12	11
	Fulldyrka eng og beite	262	290	301	294	290
	Fulldyrka i alt	292	317	316	305	301
	Annen eng og beite	156	140	161	170	168
	Jordbruksareal i drift i alt	448	457	477	475	469
	Jordbruksareal ute av drift	5	4	3	3	2
Møre og Romsdal	Åker og hage	48	54	29	31	30
	Fulldyrka eng og beite	419	463	483	466	464
	Fulldyrka i alt	467	517	512	497	494
	Annen eng og beite	99	75	104	108	109
	Jordbruksareal i drift i alt	566	592	616	605	603
	Jordbruksareal ute av drift	10	7	6	5	6
Sør- Trøndelag	Åker og hage	195	213	187	188	188
	Fulldyrka eng og beite	441	471	501	489	483
	Fulldyrka i alt	636	684	688	678	671
	Annen eng og beite	44	36	77	96	103
	Jordbruksareal i drift i alt	680	720	765	773	773
	Jordbruksareal ute av drift	10	11	7	7	7
Nord- Trøndelag	Åker og hage	385	412	361	367	373
	Fulldyrka eng og beite	374	402	470	469	460
	Fulldyrka i alt	759	814	832	836	832
	Annen eng og beite	32	28	53	61	65
	Jordbruksareal i drift i alt	791	842	885	897	897
	Jordbruksareal ute av drift	7	6	5	5	5

Tabell 1 forts. Jordbruksarealet fordelt på fylker. 1000 dekar

	1979	1989	1999	2004	2005*	
Nordland	Åker og hage	40	52	31	18	17
	Fulldyrka eng og beite	396	416	453	464	457
	Fulldyrka i alt	436	468	484	482	474
	Annen eng og beite	78	54	96	122	120
	Jordbruksareal i drift i alt	514	522	580	604	594
	Jordbruksareal ute av drift	23	12	7	6	6
Troms	Åker og hage	14	20	22	10	10
	Fulldyrka eng og beite	213	204	221	222	221
	Fulldyrka i alt	227	224	244	232	231
	Annen eng og beite	36	18	30	34	33
	Jordbruksareal i drift i alt	263	242	273	266	264
	Jordbruksareal ute av drift	16	7	2	3	3
Finnmark	Åker og hage	5	9	8	6	5
	Fulldyrka eng og beite	75	78	83	79	80
	Fulldyrka i alt	80	87	91	86	85
	Annen eng og beite	15	9	14	14	14
	Jordbruksareal i drift i alt	95	96	106	100	99
	Jordbruksareal ute av drift	7	4	2	1	1
<i>Hele landet</i>	<i>Åker og hage</i>	<i>4 150</i>	<i>4 430</i>	<i>3 995</i>	<i>3 845</i>	<i>3 797</i>
	<i>Fulldyrka eng og beite</i>	<i>4 156</i>	<i>4 384</i>	<i>4 877</i>	<i>4 891</i>	<i>4 873</i>
	<i>Fulldyrka i alt</i>	<i>8 306</i>	<i>8 814</i>	<i>8 872</i>	<i>8 737</i>	<i>8 670</i>
	<i>Annen eng og beite</i>	<i>1 233</i>	<i>1 095</i>	<i>1 511</i>	<i>1 660</i>	<i>1 688</i>
	<i>Jordbruksareal i drift i alt</i>	<i>9 539</i>	<i>9 909</i>	<i>10 382</i>	<i>10 397</i>	<i>10 359</i>
	<i>Jordbruksareal ute av drift</i>	<i>140</i>	<i>113</i>	<i>70</i>	<i>63</i>	<i>65</i>

* Foreløpig tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 2 Leid jordbruksareal etter størrelse på jordbruksbedriften, fylkesvis. 1000 dekar

Areal- gruppe	1979		1989		1999		2003		2004		2005		
	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	
Østfold	0-50 ¹⁾	7,8	4	4,9	3	1,7	1	0,9	0	0,7	0	0,7	0
	50-100	19,5	11	16,2	8	8,2	3	5,4	2	4,7	2	4,9	2
	100-200	50,2	27	47,8	25	32,8	14	25,1	9	22,7	8	21,3	8
	200-300	42,7	23	47,2	24	43,9	18	41,5	15	40,1	14	34,7	12
	300-500	64,2	35	77,4	40	70,0	29	68,2	24	65,3	23	66,5	23
	> 500					82,8	35	141,4	50	148,3	53	156,0	55
	Sum leid areal	184,4		193,6		239,6		282,4		281,8		284,0	
Totalt areal	755		767		771		767		767		764		
% leid areal	24		25		31		37		37		37		
Akershus og Oslo	0-50 ¹⁾	8,3	5	4,8	2	2,2	1	1,4	0	1,2	0	0,9	0
	50-100	15,4	9	12,4	6	8,2	3	6,4	2	5,7	2	5,3	2
	100-200	39,0	22	36,2	19	29,7	12	23,6	8	22,1	7	23,0	8
	200-300	35,2	20	39,1	20	32,8	13	30,6	10	30,1	10	28,9	10
	300-500	78,0	44	102,3	53	71,9	29	72,3	24	72,4	24	65,2	22
	> 500					106,4	42	163,5	55	171,2	57	178,0	59
	Sum leid areal	175,9		194,8		251,2		297,7		302,7		301,2	
Totalt areal	801		816		814		804		804		800		
% leid areal	22		24		31		37		38		38		
Hedmark	0-50 ¹⁾	16,9	8	10,1	4	5,6	2	2,3	1	2,0	0	1,3	0
	50-100	33,7	16	26,6	10	21,6	6	16,0	4	14,6	3	13,5	3
	100-200	64,4	30	72,1	27	70,7	20	60,3	15	56,8	13	55,0	13
	200-300	36,3	17	61,1	23	79,1	22	79,2	19	76,0	18	71,4	16
	300-500	65,2	30	97,5	36	83,7	23	103,6	25	107,8	25	112,9	26
	> 500					97,5	27	150,7	37	169,0	40	181,6	42
	Sum leid areal	216,4		267,4		358,2		412,1		426,3		435,7	
Totalt areal	1 002		1 067		1 086		1 077		1 078,8		1 075		
% leid areal	22		25		33		38		39,5		41		
Oppland	0-50 ¹⁾	16,1	10	8,6	4	5,4	2	2,6	1	2,3	1	2,4	1
	50-100	34,8	22	29,1	14	26,1	9	21,6	6	19,5	5	16,7	5
	100-200	54,4	34	87,4	43	99,3	33	90,8	26	87,4	25	83,6	23
	200-300	27,2	17	46,0	22	83,6	28	98,5	29	101,0	28	103,9	28
	300-500	25,7	16	34,6	17	51,5	17	80,2	23	85,9	24	94,5	26
	> 500					31,5	11	50,8	15	58,9	17	64,5	18
	Sum leid areal	158,2		205,7		297,5		344,5		355,0		365,5	
Totalt areal	912		964		1 028		1 045		1 049		1 054		
% leid areal	17		21		29		33		34		35		
Buskerud	0-50 ¹⁾	9,9	10	6,0	6	3,3	2	1,5	1	1,3	1	1,0	1
	50-100	19,7	21	18,0	17	14,6	9	10,9	6	9,0	5	8,8	4
	100-200	33,3	35	41,1	39	45,4	29	40,8	22	41,1	21	38,0	19
	200-300	15,8	17	21,3	20	37,3	24	41,6	22	39,9	20	43,2	21
	300-500	16,0	17	18,0	17	35,6	23	43,7	24	46,2	24	48,7	24
	> 500					19,4	12	47,0	25	57,6	30	63,5	31
	Sum leid areal	94,7		104,4		155,5		185,5		194,9	0	203,3	
Totalt areal	500		516		522		527		531		529		
% leid areal	19		20		30		35		37		38		

Tabell 2 forts. Leid jordbruksareal etter størrelse på jordbruksbedriften, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe		1979		1989		1999		2003		2004		2005	
		Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%
Vestfold	0-50 ¹⁾	5,4	5	3,1	3	0,9	1	0,5	0	0,4	0	0,6	0
	50-100	14,9	15	11,6	11	5,4	4	4,3	2	4,7	3	4,4	3
	100-200	36,4	36	33,6	32	25,2	18	21,3	12	19,2	11	17,0	10
	200-300	21,5	22	28,0	26	31,8	23	24,6	14	25,0	14	23,8	14
	300-500	21,6	22	29,7	28	41,2	29	43,8	25	45,2	25	43,0	24
	> 500					35,9	26	77,2	45	83,8	47	87,5	50
	Sum leid areal	99,8		106,1		140,4		171,6		178,3		176,4	
	Totalt areal	430		438		436		432		428		422	
% leid areal	23		24		32		40		42		42		
Telemark	0-50 ¹⁾	11,8	19	6,4	10	4,1	4	2,0	2	1,5	1	1,2	1
	50-100	20,6	32	18,8	28	16,1	15	12,0	10	10,5	8	10,0	8
	100-200	19,5	31	25,9	38	34,6	32	32,6	27	32,5	26	31,1	24
	200-300	6,9	11	11,7	17	25,9	24	24,7	20	26,6	21	26,2	20
	300-500	4,9	8	5,0	7	20,3	19	34,6	28	34,8	28	39,5	30
	> 500					7,6	7	16,0	13	20,2	16	22,6	17
	Sum leid areal	63,7		67,7		108,6		121,9	0	126,0		130,6	
	Totalt areal	261		257		262		259		260		260	
% leid areal	24		26		41		47		48		50		
Aust-Agder	0-50 ¹⁾	8,3	22	4,7	12	2,6	4	1,2	2	1,1	2	1,0	1
	50-100	11,8	32	10,6	27	9,9	17	5,5	9	4,8	8	4,5	7
	100-200	11,1	30	16,9	42	24,0	42	21,5	35	19,8	31	19,6	30
	200-300	3,1	8	6,0	15	11,3	20	16,6	27	18,1	28	18,0	28
	300-500	2,7	7	1,7	4	7,0	12	12,6	20	14,8	23	15,4	24
	> 500					3,0	5	4,4	7	5,0	8	6,1	9
	Sum leid areal	37,0		40,0		57,7		61,9		63,7		64,5	
	Totalt areal	116		114		120		116		116		115	
% leid areal	32		35		48		53		55		56		
Vest-Agder	0-50 ¹⁾	11,4	20	6,5	9	3,8	4	1,5	2	1,4	1	1,4	1
	50-100	18,6	32	15,9	23	13,5	15	9,3	10	8,8	9	7,5	7
	100-200	19,2	33	31,4	45	34,9	38	27,7	28	26,7	27	24,9	25
	200-300	5,0	9	11,5	17	23,6	26	28,5	29	30,1	30	28,8	29
	300-500	3,3	6	3,7	5	14,9	16	25,6	26	24,1	24	29,7	29
	> 500					1,5	2	5,1	5	8,1	8	8,5	8
	Sum leid areal	57,6		69,1		92,3		97,8	0	99,1		100,8	
	Totalt areal	176		187		203		199		197		196	
% leid areal	33		37		46		49		50		51		
Rogaland	0-50 ¹⁾	12,6	10	6,6	4	4,5	2	2,4	1	2,1	1	2,0	1
	50-100	30,1	25	23,4	16	15,3	7	12,4	4	12,3	4	12,0	4
	100-200	47,9	39	67,1	45	70,0	31	67,3	23	62,0	21	57,5	18
	200-300	17,4	14	29,2	20	72,3	33	80,0	28	80,7	27	81,4	26
	300-500	13,8	11	21,5	15	48,6	22	79,5	28	86,7	29	89,6	29
	> 500					11,6	5	44,7	16	56,6	19	69,9	22
	Sum leid areal	121,8		147,8		222,4		286,3		300,3		312,3	
	Totalt areal	752		848		968		1 008		1 010		1 009	
% leid areal	16		17		23		28		30		31		

Tabell 2 forts. Leid jordbruksareal etter størrelse på jordbruksbedriften, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe		1979		1989		1999		2003		2004		2005*	
		Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%
Hordaland	0-50 ¹⁾	15,7	19	10,9	10	10,2	7	6,5	4	5,9	4	5	3
	50-100	31,2	37	29,8	28	30,1	20	26,6	16	24,5	15	23	13
	100-200	29,6	35	53,0	49	71,1	48	65,9	40	63,6	38	63	36
	200-300	4,5	5	11,3	10	26,6	18	38,2	23	42,0	25	44	25
	300-500	3,1	4	2,8	3	9,9	7	22,4	14	24,4	15	32	18
	> 500					0,7	0	5,3	3	7,5	4	10	6
	Sum leid areal	84,0		107,7		148,6		164,8		168,0		177	
Totalt areal	477		464		471		442		437		436		
% leid areal	18		23		32		37		38		41		
Sogn og Fjordane	0-50 ¹⁾	17,0	24	7,7	10	6,2	5	3,7	3	3,4	2	3	2
	50-100	30,8	43	27,0	35	23,3	20	18,9	13	17,4	11	16	11
	100-200	20,3	28	35,9	47	64,8	56	68,0	48	66,6	40	66	43
	200-300	1,7	2	4,8	6	16,8	15	38,3	27	45,5	28	47	31
	300-500	1,9	3	1,2	2	3,7	3	12,7	9	14,1	9	18	12
	> 500					0,0	0	0,6	0	1,3	1	2	1
	Sum leid areal	71,8		76,7		114,9		142,2	0	148,4		152	
Totalt areal	448		457		477		477	0	475		469		
% leid areal	16		17		24		30	0	31		33		
Møre og Romsdal	0-50 ¹⁾	16,8	15	9,1	6	5,3	2	2,6	1	2,4	1	3	1
	50-100	36,3	33	30,8	20	21,8	10	17,2	7	15,1	6	13	5
	100-200	43,7	39	83,7	54	89,7	40	73,7	29	72,7	28	71	26
	200-300	11,1	10	25,3	16	72,7	32	87,8	34	88,8	34	93	34
	300-500	3,1	3	7,1	5	30,2	13	56,9	22	60,6	23	67	25
	> 500					6,3	3	18,0	7	21,4	8	23	9
	Sum leid areal	111,0		156,0		226,0		256,3		261,0		269	
Totalt areal	636		684		688		609		605		603		
% leid areal	17		23		33		42		43		45		
Sør-Trøndelag	0-50 ¹⁾	6,8	5	4,5	3	2,7	1	1,2	0	1,0	0	1	0
	50-100	24,6	20	19,2	11	12,5	5	8,3	3	8,0	3	8	3
	100-200	53,7	43	74,8	44	72,6	30	57,1	21	52,3	18	51	17
	200-300	22,7	18	43,1	26	88,2	36	81,1	29	81,3	28	81	27
	300-500	18,2	14	26,8	16	51,9	21	94,7	34	103,7	36	103	35
	> 500					15,3	6	33,0	12	41,8	15	54	18
	Sum leid areal	126,0		168,4		243,3		275,4		288,0		296	
Totalt areal	680		720		765		771		773		773		
% leid areal	19		23		32		36		37		38		
Nord-Trøndelag	0-50 ¹⁾	5,8	6	3,0	2	2,0	1	1,2	0	0,9	0	1	0
	50-100	17,1	16	12,4	10	9,6	5	6,3	3	6,1	2	6	2
	100-200	40,7	39	54,8	42	54,5	28	42,2	18	40,5	16	37	15
	200-300	24,8	24	35,8	28	61,7	32	70,0	30	67,0	27	65	25
	300-500	16,4	16	23,6	18	52,9	27	78,3	33	82,9	34	87	34
	> 500					12,8	7	38,1	16	48,6	20	61	24
	Sum leid areal	104,7		129,6		193,5		236,1		246,0		257	
Totalt areal	791		842		885		896		897		897		
% leid areal	13		15		22		26		27		29		

Tabell 2 forts. Leid jordbruksareal etter størrelse på jordbruksbedriften, fylkesvis. 1000 dekar

Arealgruppe		1979		1989		1999		2003		2004		2005	
		Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%	Areal	%
Nordland	0-50 ¹⁾	15,3	12	8,5	5	5,3	2	2,4	1	1,9	1	1	0
	50-100	30,2	23	25,1	15	20,5	9	11,4	4	10,0	4	9	4
	100-200	56,5	43	75,4	44	65,8	29	54,1	21	48,9	18	45	17
	200-300	22,4	17	47,7	28	75,0	33	76,1	29	76,5	29	72	27
	300-500	5,5	4	15,3	9	51,6	23	82,7	32	89,4	34	90	34
	> 500					7,6	3	31,2	12	37,8	14	44	17
	Sum leid areal	130,0		172,1		225,8		257,9		264,6		262	
	Totalt areal	514		522		580		603		604		594	
% leid areal	25		33		39		43		44		44		
Troms	0-50 ¹⁾	9,5	15	5,8	7	3,0	2	1,3	1	0,9	1	1	1
	50-100	17,6	28	15,7	19	14,5	12	8,4	6	8,1	6	7	5
	100-200	24,1	39	36,5	43	40,3	33	38,1	28	33,9	25	33	24
	200-300	8,6	14	19,7	23	37,2	31	36,6	27	37,9	28	40	29
	300-500	2,0	3	6,7	8	23,2	19	40,0	30	42,8	32	44	32
	> 500					3,6	3	9,4	7	11,5	9	13	9
	Sum leid areal	61,8		84,4		121,8		133,8		135,1		137	
	Totalt areal	263		242		273		269		266		264	
% leid areal	24		35		45		50		51		52		
Finnmark	0-50 ¹⁾	2,1	10	1,4	5	1,1	3	0,4	1	0,3	1	0	1
	50-100	4,4	21	3,2	11	2,9	7	1,7	4	1,3	3	1	3
	100-200	8,9	43	9,2	32	8,3	20	6,1	13	5,5	13	6	13
	200-300	4,1	20	9,9	35	12,3	30	10,7	23	10,2	23	11	25
	300-500	1,3	6	4,7	17	10,2	25	19,9	44	19,7	45	18	41
	> 500					6,5	16	6,9	15	6,7	15	8	18
	Sum leid areal	20,7		28,5		41,3		45,7		43,8		46	
	Totalt areal	95		96		106		101		100		99	
% leid areal	22		30		39		45		44		46		
Hele landet	0-50 ¹⁾	197,6	10	112,9	5	70,0	2	35,7	1	30,6	1	27,0	1
	50-100	411,3	21	345,7	15	274,2	8	202,5	5	185,0	5	170,8	4
	100-200	652,8	34	882,9	38	933,7	29	815,9	22	774,3	20	742,7	19
	200-300	311,0	16	498,8	22	832,1	26	904,7	24	916,9	24	912,4	23
	300-500	346,9	18	477,9	21	678,3	21	971,8	26	1 020,8	26	1 063,1	27
	> 500					450,2	14	843,5	22	955,3	25	1 054,1	27
	Sum leid areal	1 920		2 318		3 239		3 774		3 883		3 970	
	Totalt areal	9 535		9 911		10 382		10 404		10 397		10 359	
% leid areal	20		23		31		36		37		38		

* Foreløpige tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene, og totalpopulasjonen i 2003, 2004 og 2005.

Tabell 3a Antall jordbruksbedrifter med korn. Etter størrelse på kornarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	< 20	542	11	288	6	103	3	32	1	28	1
	20-50	914	19	685	15	306	9	158	6	158	6
	50-100	1 211	25	1 026	23	661	20	408	16	374	15
	100-200	1 343	27	1 407	31	1 048	32	826	31	765	30
	200-300	522	11	630	14	582	18	505	19	496	20
	300-400	216	4	264	6	284	9	291	11	287	11
	> 400	137	3	205	5	333	10	403	15	412	16
	Antall bruk	4 885		4 505		3 317		2 623		2 520	
1000 daa	584,6		648,3		637,0		613,9		606,1		
Akershus og Oslo	< 20	727	15	326	8	86	3	22	1	30	1
	20-50	942	20	686	16	269	9	135	5	120	5
	50-100	1 087	23	932	22	544	18	403	16	365	15
	100-200	1 121	23	1 105	26	825	28	684	28	650	28
	200-300	523	11	620	14	503	17	451	18	436	18
	300-400	190	4	311	7	314	11	273	11	266	11
	> 400	231	5	300	7	431	15	493	20	495	21
	Antall bruk	4 821		4 280		2 972		2 461		2 362	
1000 daa	592,2		673,6		653,2		636,1		628,2		
Hedmark	< 20	1 762	26	865	16	204	6	41	2	37	1
	20-50	1 932	28	1 413	26	589	17	306	12	257	10
	50-100	1 396	20	1 234	22	755	22	492	19	476	19
	100-200	1 001	15	1 089	20	899	26	720	28	654	27
	200-300	384	6	456	8	447	13	405	16	395	16
	300-400	182	3	232	4	255	7	210	8	212	9
	> 400	205	3	234	4	347	10	436	17	436	18
	Antall bruk	6 862		5 523		3 496		2 610		2 467	
1000 daa	591,2		614,3		599,6		586,7		580,8		
Oppland	< 20	1 468	33	708	21	177	9	63	4	51	3
	20-50	1 243	28	898	27	418	20	277	17	277	17
	50-100	896	20	749	22	520	25	402	25	389	25
	100-200	618	14	665	20	548	27	493	30	476	30
	200-300	177	4	230	7	246	12	224	14	216	14
	300-400	66	1	89	3	85	4	101	6	99	6
	> 400	25	1	29	1	65	3	79	5	79	5
	Antall bruk	4 493		3 368		2 059		1 639		1 587	
1000 daa	279,7		281,8		252,7		237,9		233,2		
Buskerud	< 20	823	23	439	14	109	5	33	2	32	2
	20-50	917	26	723	24	347	17	187	12	168	11
	50-100	837	24	813	26	541	27	393	25	366	25
	100-200	694	20	759	25	631	31	520	34	481	33
	200-300	172	5	207	7	220	11	209	13	209	14
	300-400	61	2	85	3	97	5	103	7	109	7
	> 400	37	1	45	1	82	4	107	7	108	7
	Antall bruk	3 541		3 071		2 027		1 552		1 473	
1000 daa	272,8		293,4		271,0		252,2		247,4		

Tabell 3a forts. Antall jordbruksbedrifter med korn. Etter størrelse på kornarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	< 20	387	11	221	7	61	3	27	2	27	2
	20-50	750	21	546	18	252	12	145	9	141	9
	50-100	1 097	31	973	31	589	27	394	24	372	23
	100-200	953	27	991	32	786	36	605	36	569	36
	200-300	232	7	260	8	288	13	246	15	252	16
	300-400	55	2	68	2	91	4	109	7	99	6
	> 400	36	1	30	1	88	4	144	9	134	8
	Antall bruk	3 510		3 089		2 155		1 670		1 594	
1000 daa	334,2		330,5		311,7		296,6		285,1		
Telemark	< 20	631	30	256	15	70	6	26	3	16	2
	20-50	726	34	541	32	285	26	135	17	116	16
	50-100	539	26	574	34	409	38	312	40	281	39
	100-200	173	8	249	15	236	22	201	26	195	27
	200-300	26	1	37	2	58	5	63	8	64	9
	300-400	9	0	13	1	14	1	25	3	22	3
	> 400	3	0	2	0	14	1	21	3	26	4
	Antall bruk	2 107		1 672		1 086		783		720	
1000 daa	100,2		108,7		97,2		88,2		85,8		
Aust-Agder	< 20	532	66	199	41	49	22	21	15	14	11
	20-50	211	26	204	42	88	40	46	32	41	33
	50-100	56	7	63	13	52	24	39	27	34	27
	100-200	8	1	14	3	26	12	24	17	22	18
	200-300	3	0	5	1	6	3	8	6	8	6
	> 300							5	4	5	4
	Antall bruk	810		485		221		143		124	
	1000 daa	16,1		15,3		12,6		11,7		11,1	
Vest-Agder	< 20	285	65	137	43	33	23	8	7	8	7
	20-50	105	24	123	39	50	35	50	41	43	37
	50-100	40	9	46	15	42	30	36	30	37	32
	100-200	8	2	10	3	12	8	15	12	16	14
	200-300					5	4	9	7	8 ¹⁾	7
	> 400							3	2	3	3
	Antall bruk	438		316		142		121		115	
	1000 daa	9,2		10,0		7,8		9,8		9,6	
Rogaland	< 20	690	53	348	31	121	18	55	10	40	8
	20-50	442	34	485	43	276	42	206	36	190	38
	50-100	121	9	215	19	186	28	180	32	144	29
	100-200	33	3	59	5	62	9	91	16	94	19
	200-300	4	0	11	1	10	2	20	4	20	4
	300-400					6	1	11	2	9	2
	> 400							6	1	7	1
	Antall bruk	1 290		1 118		661		569		504	
1000 daa	33,3		44,0		36,4		44,3		41,6		

1) Noen har 300-400 dekar

Tabell 3a forts. Antall jordbruksbedrifter med korn. Etter størrelse på kornarealet

Arealgruppe		1979		1989		1999		2004		2005*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Hordaland	< 20	53	62	7	21	9	43	4	50	4	57
	> 20	33	39	27	79	12	57	4	50	3	42
	Antall bruk	86		34		21		8		7	
	1000 daa	1,8		1,3		0,6		0,3		0,2	
Sogn og Fjordane	< 20	25	42	10	31	7	28	5	33	7	41
	20-50	25	42	11	34	9	36	4	27	5	29
	> 50	10	17	11	34	9	36	6	40	5	30
	Antall bruk	60		32		25		15		17	
	1000 daa	1,8		1,2		1,2		0,6		0,6	
Møre og Romsdal	< 20	156	41	80	16	23	10	7	4	5	3
	20-50	141	38	219	43	75	33	39	20	44	22
	50-100	56	15	144	28	78	34	79	40	68	34
	100-200	20	5	55	11	42	19	56	28	58	29
	200-300	3	1	8	2	9	4	13	7	13	7
	> 300							6	3	10	5
	Antall bruk	376		506		227		200		198	
	1000 daa	13,0		26,9		16,8		19,8		21,2	
Sør-Trøndelag	< 20	768	31	295	15	92	7	57	5	42	4
	20-50	836	33	538	28	250	19	188	16	162	14
	50-100	498	20	541	28	367	28	317	26	322	27
	100-200	292	12	393	20	369	29	378	31	376	32
	200-300	78	3	110	6	142	11	161	13	166	14
	300-400	19	1	31	2	47	4	61	5	62	5
	> 400	8	0	18	1	27	2	41	3	44	4
	Antall bruk	2 499		1 926		1 294		1 203		1 174	
	1000 daa	135,9		157,6		153,0		164,7		167,1	
Nord-Trøndelag	< 20	742	21	364	12	120	6	67	3	61	3
	20-50	951	26	707	23	367	17	257	13	229	12
	50-100	900	25	787	26	523	24	446	22	458	23
	100-200	692	19	799	26	675	31	660	33	657	33
	200-300	222	6	275	9	280	13	304	15	297	15
	300-400	66	2	94	3	124	6	151	8	147	7
	> 400	27	1	56	2	72	3	112	6	135	7
	Antall bruk	3 600		3 082		2 161		1 997		1 984	
	1000 daa	286,0		317,7		292,1		316,9		326,9	

Tabell 3a forts. Antall jordbruksbedrifter med korn. Etter størrelse på kornarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	< 20	89	67	13	14	13	29	17	33	12	24
	20-50	25	19	41	44	13	29	15	29	15	31
	50-100	14	11	22	24	10	22	10	20	10	20
	100-200	4	3	17	18	9	20	5	10	7	14
	200-300							4 ¹⁾	8	5	10
	Antall bruk	132		93		45		51		49	
1000 daa	2,9		5,3		2,6		3,0		3,5		
Troms	< 100	22	100	3	100			5	100	7	100
	Antall bruk	22		3		0		5		7	
	1000 daa	0,2		0,0		0,0		0,1		0,2	
Hele landet	< 20	9 698	25	4 559	14	1 277	6	491	3	419	2
	20-50	10 187	26	7 839	24	3 602	16	2 150	12	1969	12
	50-100	8 766	22	8 135	25	5 286	24	3 917	22	3702	22
	100-200	6 960	18	7 611	23	6 170	28	5 281	30	5022	30
	200-300	2 346	6	2 848	9	2 793	13	2 621	15	2584	15
	300-400	865	2	1 190	4	1 319	6	1 344	8	1325	8
	> 400	710	2	921	3	1 462	7	1 848	10	1882	11
	Antall bruk	39 532		33 103		21 909		17 652		16903	
	1000 daa	3 252		3 530		3 345		3 283		3249	

* Foreløpig tall

1) Noen har > 300 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3b Antall jordbruksbedrifter med potet. Etter størrelse på potetarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	< 5	2 719	85	890	70	218	52	88	41	80	41
	5-9	184	6	87	7	35	8	21	10	15	8
	10-19	107	3	79	6	31	7	18	8	18	9
	20-49	139	4	116	9	58	14	42	19	38	19
	50-99	48 ¹⁾	2	91 ¹⁾	7	78 ¹⁾	19	23	11	20	10
	> 100							25	12	26	13
	Antall bruk	3 197		1 263		420		217		197	
Antall daa	13 609		13 565		9 939		7 160		6 887		
Akershus og Oslo	< 5	2 985	90	882	80	166	60	77	47	73	50
	5-9	145	4	52	5	15	5	16	10	9	6
	10-19	77	2	53	5	7	5	9	5	9	6
	20-49	85	3	61	6	33	12	20	12	18	12
	50-99	34 ¹⁾	1	50 ¹⁾	5	47 ¹⁾	17	28	17	18	12
	> 100							14	9	19	13
	Antall bruk	3 326		1 098		276		164		146	
Antall daa	10 318		7 256		5 686		5 853		5 644		
Hedmark	< 5	5 551	85	2 328	73	453	43	189	29	153	26
	5-9	286	4	110	3	33	3	28	4	27	5
	10-19	204	3	122	4	55	5	35	5	27	5
	20-49	294	5	295	9	179	17	87	14	79	14
	50-99	184 ¹⁾	3	324 ¹⁾	10	345 ¹⁾	32	118	18	109	19
	> 100							186	29	189	32
	Antall bruk	6 519		3 179		1 065		643		584	
Antall daa	34 825		46 081		48 987		47 405		46 274		
Oppland	< 5	6 977	90	3 221	86	855	75	373	62	304	59
	5-9	311	4	111	3	30	3	23	4	25	5
	10-19	151	2	96	3	43	4	26	4	20	4
	20-49	235	3	166	4	76	7	62	10	55	11
	50-99	113 ¹⁾	1	163 ¹⁾	4	135 ¹⁾	12	59	10	66	13
	> 100							54	9	45	9
	Antall bruk	7 787		3 757		1 139		597		515	
Antall daa	26 707		22 715		16 735		15 420		14 727		
Buskerud	< 5	3 987	95	1 489	90	309	76	148	71	113	65
	5-9	103	2	50	3	22	5	9	4	10	6
	10-19	51	1	46	3	19	5	21	10	18	10
	20-49	45	1	42	3	29	7	13	6	14	8
	50-99	8 ¹⁾	0	20 ¹⁾	1	28 ¹⁾	7	4	2	6	3
	> 100							14	7	14	8
	Antall bruk	4 194		1 647		407		209		175	
Antall daa	7 556		5 228		4 653		3 921		3 862		

1) Gjelder bruk med > 50 dekar potet

Tabell 3b forts. Antall jordbruksbedrifter med potet. Etter størrelse på potetarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	< 5	1 798	75	569	55	98	24	44	18	42	18
	5-9	201	8	56	5	26	6	13	5	14	6
	10-19	189	8	100	10	56	14	20	8	13	6
	20-49	178	7	195	19	108	27	61	24	54	23
	50-99	22 ¹⁾	1	114 ¹⁾	11	115 ¹⁾	29	65	26	63	27
	> 100							48	19	47	20
	Antall bruk	2 388		1 034		403		251		233	
Antall daa	12 339		16 979		15 181		16 545		15 982		
Telemark	< 5	3 535	94	1 340	88	181	72	72	59	61	55
	5-9	102	3	46	3	18	7	9	7	9	8
	10-19	62	2	54	4	13	5	11	9	12	11
	20-49	35	1	54	4	17	7	10	8	9	8
	50-99	9 ¹⁾	0	22 ¹⁾	1	22 ¹⁾	9	11	9	11	10
	> 100							10	8	8	7
	Antall bruk	3 743		1 516		251		123		110	
Antall daa	6 937		5 686		3 045		3 049		2 816		
Aust-Agder	< 5	2 132	91	860	82	153	71	49	49	39	45
	5-9	130	6	79	8	16	7	10	10	10	0
	10-19	61	3	59	6	11	5	10	10	5	9
	20-49	18	1	38	4	19	9	9	9	11	183
	50-99	3 ¹⁾	0	11 ¹⁾	1	18 ¹⁾	8	15	15	15	250
	> 100							7	7	6	75
	Antall bruk	2 344		1 047		217		100		86	
Antall daa	4 950		4 081		2 393		2 533		2 466		
Vest-Agder	< 5	2 920	96	1 183	95	173	83	63	69	55	70
	5-9	76	2	27	2	11	5	6	7	6	8
	10-19	22	1	22	2	15	7	10	11	6	8
	> 20	31	1	15	1	10	4	12	13	12	15
	Antall bruk	3 049		1 247		209		91		79	
Antall daa	4 701		2 120		959		775		698		
Rogaland	< 5	5 018	85	2 290	79	479	60	215	48	185	46
	5-9	427	7	191	7	78	10	40	9	35	9
	10-19	274	5	189	6	90	11	40	9	33	8
	20-49	168	3	199	7	108	14	89	20	83	21
	50-99	21 ¹⁾	0	48 ¹⁾	2	43 ¹⁾	5	51	11	51	13
	> 100							17	4	15	4
	Antall bruk	5 908		2 917		798		452		402	
Antall daa	18 225		15 403		8 630		10 044		9 472		

1) Gjelder bruk med > 50 dekar potet

Tabell 3b forts. Antall jordbruksbedrifter med potet. Etter størrelse på potetarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	< 5	7 288	99	2 519	99	346	96	157	96	126	95
	5-9	38	1	17	1	12	3	3	2	3	2
	> 10	16	0	9	0			4	3	4	3
	Antall bruk	7 342		2 545		359		164		133	
	Antall daa	6 108		2 118		515		286		249	
Sogn og Fjordane	< 5	6 220	98	3 038	97	560	91	313	86	261	84
	5-9	71	1	30	1	20	3	11	3	13	4
	10-19	39	1	29	1	15	2	15	4	12	4
	20-49	19	0	37	1	19	3	21	6	19	6
	50-99							3	1	4	1
	Antall bruk	6 349		3 134		614		363		309	
	Antall daa	7 093		4 138		1 548		1 447		1 317	
Møre og Romsdal	< 5	8 002	98	2 166	92	415	88	182	83	144	80
	5-9	83	1	79	3	17	4	9	4	11	6
	10-19	28	0	50	2	16	3	10	5	11 ³⁾	7
	20-49	9	0	43	2	10	2	4	2		
	50-99	3 ¹⁾	0	16 ¹⁾	1	14 ¹⁾	3	9	4	11	6
	> 100							5	2	4	2
	Antall bruk	8 125		2 354		472		219		181	
	Antall daa	9 077		5 307		2 632		2 334		2 037	
Sør-Trøndelag	< 5	5 311	95	2 166	92	565	84	255	78	204	76
	5-9	171	3	79	3	40	6	23	7	22	8
	10-19	55	1	50	2	31	5	12	4	12	4
	20-49	25	0	43	2	22	3	18	6	16	6
	50-99			16 ¹⁾	1	16 ¹⁾	2	11	3	11	4
	> 100							6	2	4	1
	Antall bruk	5 562		2 354		674		325		269	
	Antall daa	9 553		6 030		3 794		2 965		2 751	
Nord-Trøndelag	< 5	4 611	84	1 671	75	448	58	199	45	155	40
	5-9	306	6	119	5	38	5	23	5	14	4
	10-19	213	4	120	5	40	5	22	5	26	7
	20-49	235	4	183	8	108	14	77	17	74	19
	50-99	112 ¹⁾	2	143 ¹⁾	6	134 ¹⁾	17	78	18	66	17
	> 100							46	10	50	13
	Antall bruk	5 477		2 236		768		445		385	
	Antall daa	26 177		21 234		16 028		15 027		14 502	

1) Gjelder bruk med > 50 dekar

2) Noen har 50-99 dekar

3) Noen har > 20 dekar

Tabell 3b forts. Antall jordbruksbedrifter med potet. Etter størrelse på potetarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	< 5	6 739	96	3 035	93	1 033	85	600	82	539	81
	5-9	155	2	111	3	68	6	46	6	52	8
	10-19	66	1	89	3	60	5	42	6	28	4
	20-49	26	0	37	1	46	4	32	4	28	4
	> 50	5	0	6	0	7	1	13	2	17	3
	Antall bruk	6 991		3 278		1 214		733		664	
Antall daa	10 170		6 861		4 587		3 622		3 726		
Troms	< 5	4 486	98	2 116	95	756	87	428	86	365	83
	5-9	55	1	58	3	43	5	19	4	18	4
	10-19	22	0	35	2	34	4	14	3	14	3
	20-49	10	0	17	1	29	3	29	6	29	7
	50-99			3 ¹⁾	0	4 ¹⁾	0	6	1	9	2
	> 100							4	1	6	1
Antall bruk	4 573		2 229		866		500		441		
Antall daa	5 139		3 720		2 904		2 998		3 585		
Finnmark	< 5	513	98	251	94	92	88	60	76	52	81
	5-9	9	2	4	2	6	6	4	5	3	5
	10-19			9	3	5	5	6	8	6	9
	> 20			2	1	2	2	9	11	3	5
	Antall bruk	522		266		105		79		64	
Antall daa	529		407		306		473		245		
<i>Hele landet</i>	< 5	80 792	92	32 014	86	7 300	71	3 512	62	2 951	59
	5-9	2 851	3	1 306	4	527	5	313	6	296	6
	10-19	1 637	2	1 210	3	550	5	324	6	272	5
	20-49	1 547	2	1 540	4	871	8	592	10	539	11
	50-99	569 ¹⁾	1	1 031 ¹⁾	3	1 009 ¹⁾	5	495	9	477	10
	> 100							439	8	438	9
	Antall bruk	87 396		37 101		10 257		5 675		4 973	
	Antall daa	214 013		188 929		148 522		141 857		137 240	

* Foreløpig tall

1) Gjelder bruk med > 50 dekar potet

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3c Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker på friland. Etter grønnsaksarealet

Arealgruppe		1979		1989		1999		2004		2005*	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Østfold	< 2	1 192	82	167	41	13	8	10	7	8	6
	2-5	63	4	65	16	15	9	11	8	6	5
	5-9	62	4	51	13	31	18	11	8	9	7
	10-19	62	4	48	12	37	21	26	19	24	18
	20-29	62 ¹⁾	4	61 ¹⁾	15	50 ¹⁾	29	14	10	15	12
	30-49							28	20	30	23
	50-89	12 ²⁾	1	14 ²⁾	3	27 ²⁾	16	21	15	24	18
	90-129							7	5	6	6
	> 130							9	7	8	6
	Antall bruk	1 453		406		173		137		130	
Antall daa	4 688		4 257		4 718		5 532		5 798		
Akershus og Oslo	< 2	1 104	90	124	59	15	21	10	16	8	11
	2-5	31	3	14	7	8	11	8	13	5	7
	5-9	26	2	14	7	6	8	5	8	4	6
	10-19	29	2	14	7	12	17	7	11	7	10
	20-29	23 ¹⁾	2	29 ¹⁾	14	17 ¹⁾	24	8	13	12	17
	30-49							7	11	10	14
	50-89	11 ²⁾	1	16 ²⁾	8	13 ²⁾	18	11	18	16	22
	90-129							3	5	4	5
	> 130							3	5	6	8
	Antall bruk	1 224		211		71		3		72	
Antall daa	2 474		2 379		2 098		2 175		3 439		
Hedmark mark	< 2	1 368	87	162	50	30	18	13	12	9	8
	2-5	35	2	19	6	17	10	14	13	17	16
	5-9	32	2	15	5	9	5	3	3	5	5
	10-19	40	3	29	9	19	11	15	14	12	11
	20-29	55 ¹⁾	4	49 ¹⁾	15	41 ¹⁾	24	9	8	10	9
	30-49							27	26	27	24
	50-89	36 ²⁾	2	50 ²⁾	15	55 ²⁾	32	11	11	13	13
	90-129							6	6	5	5
	> 130							9	8	11	10
	Antall bruk	1 566		324		171		107		109	
Antall daa	5 803		7 017		6 947		4 478		4 787		
Oppland	< 2	1 016	87	121	50	16	13	18	16	15	14
	2-5	29	2	19	8	18	15	10	9	11	10
	5-9	27	2	21	9	9	7	7	6	8	7
	10-19	45	4	33	14	14	11	9	8	5	5
	20-29	39 ¹⁾	3	31 ¹⁾	13	35 ¹⁾	28	12	11	13	12
	30-49							27	24	30	28
	50-89	13 ²⁾	1	17 ²⁾	7	31 ²⁾	25	11	11	7	7
	90-129							8	8	7	7
	> 130							11	10	11	10
	Antall bruk	1 169		242		123		113		107	
Antall daa	3 382		3 477		5 490		6 735		6 926		
Buskerud	< 2	1 218	84	178	46	19	12	13	9	11	9
	2-5	49	3	43	11	18	12	11	8	6	5
	5-9	53	4	27	7	18	12	11	8	10	8
	10-19	46	3	42	11	21	13	13	9	14	12
	20-29	55 ¹⁾	4	55 ¹⁾	14	36 ¹⁾	23	12	8	10	8
	30-49							23	16	21	17
	50-89	35 ²⁾	2	45 ²⁾	12	44 ²⁾	28	22	16	19	15
	90-129							13	8	9	7
	> 130							27	19	21	17
	Antall bruk	1 456		390		156		145		121	
Antall daa	6 200		6 795		7 186		11 354		8 614		

1) Gjelder bruk med 20-49 dekar

2) Gjelder bruk med > 50 dekar

Tabell 3c forts. Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker på friland. Etter grønnsaksarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	< 2	850	64	117	21	21	7	12	5	9	4
	2-5	109	8	46	8	25	8	17	7	14	6
	5-9	82	6	65	12	13	4	11	4	6	2
	10-19	96	7	97	17	29	9	17	7	15	6
	20-29	142 ¹⁾	11	156 ¹⁾	28	107 ¹⁾	33	29	12	26	11
	30-49							42	17	41	16
	50-89	42 ²⁾	3	76 ²⁾	14	126 ²⁾	39	67	27	67	27
	90-129							27	11	29	12
	> 130							27	11	39	16
	Antall bruk	1 321		557		321		249		246	
Antall daa	10 067		13 431		16 715		16 343		18 782		
Telemark	< 2	1 140	90	153	65	23	33	11	24	9	20
	2-5	45	4	32	14	8	12	7	16	8	18
	5-9	37	3	22	9	9	13	10	22	8	18
	10-19	25	2	15	6	10	14	4	9	7	16
	20-29	15 ¹⁾	1	15 ¹⁾	6	12 ¹⁾	17	3	7	3	7
	30-49							6	13	4	10
	> 50					7	10	4	8	5	12
	Antall bruk	1 262		237		69		45		44	
Antall daa	1 548		1 014		1 287		816		849		
Aust-Agder	< 2	779	78	183	54	10	11	6	11	5	10
	2-5	36	4	42	12	14	16	5	9	3	6
	5-9	44	4	30	9	8	9	5	9	4	8
	10-19	52	5	36	11	19	21	8 ³⁾	15	5	10
	20-29	68 ¹⁾	7	39 ¹⁾	11	25 ¹⁾	28			3	6
	30-49							15	28	11	22
	50-89	14 ²⁾	1	11 ²⁾	3	14 ²⁾	16	11	20	14	28
	> 90							5	10	4	8
Antall bruk	993		341		90		55		49		
Antall daa	4 729		3 164		2 228		2 098		1 993		
Vest-Agder	< 2	968	93	189	72	13	25	6	22	4	15
	2-5	23	2	13	5	10	20	4	15	6	23
	5-9	22	2	9	3	4	8	8	30	6	23
	10-19	11	1	20	8	13	25	3 ³⁾	11	3	12
	20-29	20 ¹⁾	2	24 ¹⁾	9	8 ¹⁾	16			4	15
	> 30							6	23	3	12
	> 50			6	2	3	6				
Antall bruk	1 044		261		51		27		26		
Antall daa	1 322		1 619		704		468		421		
Rogaland	< 2	1 468	73	366	49	42	15	20	11	16	10
	2-5	193	10	117	16	48	17	26	14	25	15
	5-9	174	9	112	15	53	19	16	9	19	11
	10-19	111	6	88	12	46	17	27	15	22	13
	20-29	50 ¹⁾	2	49 ¹⁾	7	61 ¹⁾	22	29	16	25	15
	30-49							30	16	28	17
	50-89	8 ²⁾	0	10 ²⁾	1	28 ²⁾	10	18	10	14	8
	90-129							8	5	5	3
	> 130							9	5	12	7
	Antall bruk	2 004		742		278		183		166	
Antall daa	5 837		4 684		5 900		7 165		7 126		

1) Gjelder bruk med 20-49 dekar

2) Gjelder bruk med > 50 dekar

3) Noen med > 20 dekar

Tabell 3c forts. Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker på friland. Etter grønnsaksarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	< 2	2 077	95	328	81	36	55	26	62	19	54
	2-5	75	3	44	11	20	31	9	21	9	26
	> 5	23 ²⁾	1	35 ¹⁾	8	9	14	7	17	7	20
	Antall bruk	2 175		407		65		42		35	
	Antall daa	1 034		648		152		102		96	
Sogn og Fjordane	< 2	1 511	92	392	71	12	17	19	30	19	31
	2-5	53	3	66	12	26	37	17	27	12	20
	5-9	35	2	38	7	12	17	11	17	15	25
	10-19	32	2	25	5	14	20	12 ³⁾	20	9 ³⁾	14
	20-29	14 ¹⁾	1	34 ¹⁾	6	7 ¹⁾	10				
	30-49									3	5
	50-89							4	6	3	6
	Antall bruk	1 645		555		71		63		61	
	Antall daa	1 737		2 002		628		623		578	
	Møre og Romsdal	< 2	1 605	95	289	73	20	31	14	30	13
2-5		45	3	49	12	15	23	10	22	13	28
5-9		24	1	35	9	15	23	6	13	6	13
10-19		13	1	17	4	9	14	8	17	5	11
20-29		3 ¹⁾	0	6 ¹⁾	2	5 ¹⁾	8	3	7	5	11
30-49								5 ⁴⁾	11	4	9
Antall bruk		1 690		396		64		46		46	
Antall daa	956		927		414		523		427		
Sør-Trøndelag	< 2	760	95	179	75	18	25	17	45	12	40
	2-5	21	3	22	9	24	33	4	11	6	20
	5-9	13	2	28	12	19	26	7	18	4	13
	10-19	7	1	7	3	7	10	5	13	3	10
	> 20			3	1	4	6	5	13	5	17
	Antall bruk	801		239		72		38		30	
Antall daa	515		526		419		302		241		
Nord-Trøndelag	< 2	1 214	80	142	37	20	10	12	8	7	5
	2-5	97	6	62	16	22	11	11	7	16	10
	5-9	100	7	61	16	29	15	16	10	10	6
	10-19	65	4	73	19	37	19	22	14	20	13
	20-29	41 ¹⁾	3	43 ¹⁾	11	66 ¹⁾	34	25	16	25	16
	30-49							43	27	46	30
	50-89			6 ²⁾	2	23 ²⁾	12	18	12	16	11
	90-129							6	5	6	4
	> 130							6	4	8	5
	Antall bruk	1 517		387		197		159		154	
Antall daa	3 320		3 315		4 460		5 200		5 553		

1) Gjelder bruk med 20-49 dekar

2) Gjelder bruk med > 50 dekar

3) Noen med > 20 dekar

4) Noen med > 120 dekar

Tabell 3c forts. Antall jordbruksbedrifter med grønnsaker på friland. Etter grønnsaksarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	< 2	1 067	92	354	74	33	33	26	41	20	37
	2-5	48	4	53	11	35	35	18	28	17	31
	5-9	27	2	46	10	11	11	10	16	8	15
	10-19	11	1	19	4	9	9	3	5	3	6
	> 20	3	0	8	2	11	11	7	12	6	11
	Antall bruk	1 156		480		99		64		54	
Antall daa	932		1 173		647		387		346		
Troms	< 2	705	93	246	79	24	48	22	42	21	43
	2-5	36	5	35	11	12	24	12	23	14	29
	5-9	12	2	21	7	9	18	8	15	7	14
	10-19	8 ^{1,2)}	1	11 ^{1,2)}	4	5 ¹⁾	10	6	11	4	8
	> 20							5	10	3	6
	Antall bruk	761		313		50		53		49	
Antall daa	621		535		190		336		242		
Finnmark	Antall bruk	62		28		2		3		4	
	Antall daa	53		68		4		3		10	
Hele landet	< 2	20 100	86	3 712	57	366	17	258	16	208	14
	2-5	989	4	744	11	336	16	194	12	188	13
	5-9	787	3	623	10	262	12	150	9	136	9
	10-19	656	3	579	9	302	14	179	11	157	10
	20-29	589 ³⁾	3	602 ³⁾	9	482 ³⁾	23	157	10	161	11
	30-49							267	17	261	18
	50-89	178 ⁴⁾	1	256 ⁴⁾	4	375 ⁴⁾	18	197	13	197	13
	90-129							86	6	78	6
	> 130							103	6	117	8
	Antall bruk	23 299		6 516		2 123		1 591		1 503	
	Antall daa	55 218		57 030		60 187		64 640		66 228	

* Foreløpig tall

- 1) Gjelder bruk med > 10 dekar
- 2) 3 stk hadde 20–50 daa
- 3) Gjelder bruk med 20-49 dekar
- 4) Gjelder bruk med > 50 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3d Antall jordbruksbedrifter med engareal. Etter størrelse på engarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-19	895	38	466	35	310	24	197	20	177	18
	20-49	625	27	352	26	277	22	218	22	197	20
	50-99	500	21	285	21	284	22	210	21	195	20
	100-199	264	11	201	15	316	25	239	24	237	25
	200-400	42	2	26	2	89	7	123	12	135	14
	> 400	8	0	5	0	5	0	21	2	20	2
	Antall bruk	2 334		1 335		1 281		1 008		961	
1000 dekar	114		71		101		100		101		
Akershus og Oslo	1-19	1 066	38	602	34	268	19	164	15	166	16
	20-49	749	27	494	28	312	22	217	20	188	18
	50-99	533	19	342	19	327	23	238	22	218	21
	100-199	375	13	284	16	339	24	254	24	243	24
	200-400	85	3	52	3	150	11	167	16	163	16
	> 400	10	0	3	0	16	1	36	3	43	4
	Antall bruk	2 818		1 777		1 412		1 076		1 021	
1000 dekar	150		99		133		126		126		
Hedmark	1-19	2369	39	1227	27	426	12	229	9	215	8
	20-49	1596	26	1056	23	663	19	323	12	284	11
	50-99	1239	20	945	21	757	22	525	19	513	20
	100-199	748	12	973	22	1012	29	838	31	777	30
	200-400	133	2	292	6	577	17	698	26	696	27
	> 400	11	0	14	0	24	1	80	3	104	4
	Antall bruk	6 096		4 507		3 459		2 693		2 589	
1000 dekar	302		328		387		401		406		
Oppland	1-19	2 332	24	1 352	18	389	6	171	3	159	3
	20-49	3 192	33	1 934	25	1 043	17	496	10	446	9
	50-99	2 679	28	2 211	29	1 629	27	1 052	21	940	20
	100-199	1 143	12	1 888	24	2 208	36	1 914	39	1 814	38
	200-400	209	2	319	4	787	13	1 174	24	1 247	26
	> 400	18	0	21	0	53	1	123	2	160	3
	Antall bruk	9 573		7 725		6 109		4 930		4 766	
1000 dekar	532		585		697		745		758		
Buskerud	1-19	1 586	37	869	27	236	10	154	8	129	7
	20-49	1 477	34	981	31	564	24	272	15	239	14
	50-99	870	20	825	26	663	28	442	24	415	24
	100-199	320	7	472	15	648	28	581	32	555	32
	200-400	31	1	46	1	207	9	325	18	340	20
	> 400					11	0	53	3	63	4
	Antall bruk	4 284		3 193		2 329		1 827		1 741	
1000 dekar	174		174		217		239		243		

Tabell 3d forts Antall jordbruksbedrifter med engareal. Etter størrelse på engarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	1-19	598	47	336	39	201	24	139	21	127	20
	20-49	362	29	253	29	192	23	138	21	133	21
	50-99	217	17	179	21	197	24	133	20	129	20
	100-199	87	7	82	10	168	20	156	23	153	24
	200-400	5 ¹⁾	0	11	1	69 ¹⁾	8	83	12	83	13
	> 400							16	2	18	3
	Antall bruk	1 269		861		827		665		643	
1000 dekar	46		36		63		67		69		
Telemark	1-19	1 573	39	933	31	246	13	109	8	90	7
	20-49	1 726	43	1 229	41	563	30	245	19	227	18
	50-99	629	16	578	19	535	29	389	30	356	29
	100-199	99	2	217	7	376	20	350	27	339	27
	200-400	14	0	21	1	134 ¹⁾	7	197	15	204	16
	> 400							23	2	33	3
	Antall bruk	4 041		2 978		1 854		1 313		1 249	
1000 dekar	131		121		145		153		156		
Aust- Agder	1-19	1 215	47	501	29	107	10	38	5	33	5
	20-49	952	37	654	38	315	28	143	19	124	18
	50-99	336	13	349	20	326	29	182	24	166	24
	100-199	69	3	187	11	282	25	242	32	229	33
	200-400	12	0	21 ¹⁾	1	76	7	117	16	118	17
	> 400	3	0			6	1	23	3	29	4
	Antall bruk	2 587		1 712		1 112		745		699	
1000 dekar	78		81		96		95		95		
Vest-Agder	1-19	1 288	34	739	25	140	7	36	3	37	3
	20-49	1 514	40	1 018	35	498	26	217	17	184	15
	50-99	750	20	685	23	541	29	353	27	312	25
	100-199	216	6	424	15	503	27	394	30	374	30
	200-400	29 ¹⁾	1	56 ¹⁾	2	204	11	269	21	288	23
	> 400					12	1	41	3	41	3
	Antall bruk	3 797		2 922		1 898		1 310		1 236	
1000 dekar	151		160		187		183		183		
Rogaland	1-19	1 252	15	728	10	285	5	158	3	136	3
	20-49	2 206	26	1 330	19	701	12	357	7	325	7
	50-99	2 790	33	2 156	30	1 212	21	838	17	774	16
	100-199	1 756	21	2 308	32	2 218	38	1 788	36	1 667	35
	200-400	344	4	602	8	1 354	23	1 577	31	1 575	33
	> 400	18	0	33	0	123	2	301	6	349	7
	Antall bruk	8 366		7 157		5 893		5 019		4 826	
1000 dekar	629		702		862		930		935		

1) Noen med > 400 dekar

Tabell 3d forts. Antall jordbruksbedrifter med engareal. Etter størrelse på engarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	1-19	2 859	29	1 283	18	376	7	103	3	87	2
	20-49	3 896	39	2 534	35	1 425	27	709	19	635	18
	50-99	2 489	25	2 192	30	1 723	33	1 255	34	1 180	33
	100-199	691	7	1 183	16	1 410	27	1 184	32	1 133	32
	200-400	41	0	100	1	299	6	442	12	471	13
	> 400	4	0	5	0	15	0	49	1	57	2
	Antall bruk	9 980		7 297		5 248		3 742		3 563	
1000 dekar	441		437		453		424		424		
Sogn og Fjordane	1-19	1 809	21	995	15	276	5	116	3	108	3
	20-49	3 463	40	2 052	30	1 105	22	537	14	453	12
	50-99	2 791	32	2 561	38	1 796	35	1 229	31	1 138	31
	100-199	599	7	1 154	17	1 714	34	1 537	39	1 482	40
	200-400	28 ¹⁾	0	67 ¹⁾	1	214	4	499	13	523	14
	> 400					5	0	17	0	25	1
	Antall bruk	8 690		6 829		5 110		3 935		3 729	
1000 dekar	418		429		462		464		458		
Møre og Romsdal	1-19	2 328	24	1 040	15	203	4	51	1	58	2
	20-49	3 539	36	1 948	27	858	18	340	9	308	9
	50-99	2 680	27	1 970	28	1 245	26	802	22	715	21
	100-199	1 104	11	1 899	27	1 777	37	1 337	37	1 265	37
	200-400	127	1	245	3	747	15	972	27	1 013	29
	> 400	7	0	4	0	37	1	98	3	101	3
	Antall bruk	9 785		7 106		4 867		3 600		3 460	
1000 dekar	519		538		587		574		573		
Sør-Trøndelag	1-19	1 219	17	580	11	177	4	85	3	94	3
	20-49	2 024	28	1 019	19	510	12	245	8	217	7
	50-99	2 399	34	1 543	29	856	20	494	15	436	14
	100-199	1 332	19	1 885	35	1 752	42	1 161	36	1 079	35
	200-400	175	2	349	6	864	21	1 071	33	1 074	35
	> 400	10	0	9	0	43	1	156	5	173	6
	Antall bruk	7 159		5 385		4 202		3 212		3 073	
1000 dekar	485		506		578		585		586		
Nord-Trøndelag	1-19	1 148	20	548	12	239	6	153	5	150	5
	20-49	1 507	26	737	16	471	12	258	8	225	8
	50-99	1 746	30	1 122	25	772	19	461	15	434	15
	100-199	1 274	22	1 795	40	1 772	44	1 172	37	1 059	35
	200-400	166	3	267	6	736	18	1 002	32	1 009	34
	> 400	10	0	9	0	15	0	90	3	108	4
	Antall bruk	5 851		4 478		4 005		3 136		2 985	
1000 dekar	406		430		524		530		524		

1) Noen med > 400 ekar

Tabell 3d forts Antall jordbruksbedrifter med engareal. Etter størrelse på engarealet

Arealgruppe	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-19	2402	28	725	14	114	3	39	1	40	1
	20-49	3095	36	1333	25	509	14	203	7	161	6
	50-99	1846	21	1243	24	849	23	447	15	383	14
	100-199	1185	14	1564	30	1265	34	918	32	840	31
	200-400	182	2	407	8	938	25	1061	37	1 060	39
	> 400	7	0	17	0	73	2	217	8	232	9
	Antall bruk	8717		5289		3748		2885		2 716	
1000 dekar	474		470		548		586		577		
Troms	1-19	1 370	26	446	15	63	3	9	1	7	1
	20-49	2 322	44	995	33	326	16	99	7	90	7
	50-99	1 092	21	743	25	564	28	283	20	248	18
	100-199	470	9	666	22	680	34	511	36	471	35
	200-400	70	1	150	5	351	18	438	31	449	33
	> 400			7	0	17	1	69	5	78	6
	Antall bruk	5 324		3 007		2 001		1 409		1 343	
1000 dekar	250		223		251		256		254		
Finnmark	1-19	444	27	153	15	21	3	3	1	3	1
	20-49	624	38	294	30	122	19	33	8	32	8
	50-99	330	20	205	21	133	20	54	13	48	12
	100-199	222	13	228	23	186	29	120	28	117	28
	200-400	40 ¹⁾	2	103	10	163	25	177	42	165	40
	> 400			5	1	24	4	39	9	50	12
	Antall bruk	1 660		988		649		426		415	100
1000 dekar	89		87		97		94		94		
Hele landet	1-19	27 753	27	13 523	18	4 077	7	1 954	5	1 816	4
	20-49	34 869	34	20 213	27	10 454	19	5 050	12	4 468	11
	50-99	25 916	25	20 134	27	14 409	26	9 387	22	8 600	21
	100-199	11 954	12	17 410	23	18 626	33	14 696	34	13 834	34
	200-400	1 727	2	3 130	4	7 955	14	10 392	24	10 613	26
	> 400	112	0	136	0	483	1	1 452	3	1 684	4
	Antall bruk	102 331		74 546		56 004		42 931		41 015	
1000 dekar	5 388		5 478		6 388		6 552		6 561		

1) Noen med > 400 dekar

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3e Antall jordbruksbedrifter med melkekyr¹⁾. Etter antall melkekyr

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-9	449	47	161	31	40	11	14	5	15	6
	10-14	223	23	132	25	97	26	40	16	31	13
	15-19	140	15	122	24	103	28	61	24	69	29
	20-29	98	10	80	15	104	28	98	39	85	35
	30-49	31	3	17	3	25	7	34	13	30	13
	> 50	10	1	7	1	4	1	6	2	10	4
	Antall bruk	951		519		373		253		240	
Antall kyr	11 249		7 526		6 921		5 605		5 485		
Akershus og Oslo	1-9	481	47	161	30	46	13	12	5	9	4
	10-14	209	20	141	26	85	23	36	15	33	15
	15-19	158	15	133	25	100	27	65	28	63	29
	20-29	122	12	81	15	116	31	87	37	86	39
	30-49	50	5	17	3	17	5	30	13	23	10
	> 50	7	1	4	1	5	1	4	2	6	3
	Antall bruk	1 027		537		369		234	0	220	
Antall kyr	12 350		7 600		6 762		5 061	0	4 829		
Hedmark	1-4	571	25	129	8	19	2	14	2	12	1
	5-9	728	32	397	25	198	17	100	11	81	10
	10-14	461	20	562	36	413	35	229	26	218	26
	15-19	257	11	306	20	335	28	290	33	283	34
	20-29	159	7	118	8	177	15	188	21	176	21
	30-49	59	3	48	3	45	4	51	6	54	6
	> 50	15	1	3	0	10	1	14	2	18	2
Antall bruk	2 250		1 563		1 197		886	0	842		
Antall kyr	22 907		19 563		18 416		15 577	0	15 281		
Oppland	1-4	988	23	271	8	45	2	9	0	15	1
	5-9	1 605	38	1 169	35	749	28	340	17	300	16
	10-14	984	23	1 223	37	1 059	40	700	35	675	36
	15-19	446	10	456	14	491	19	478	24	461	24
	20-29	199	5	158	5	238	9	339	17	310	16
	30-49	49	1	33	1	57	2	107	5	104	5
	> 50	9	0	9	0	9	0	16	1	30	2
Antall bruk	4 280		3 319		2 648		1 989	0	1 895		
Antall kyr	39 578		36 610		34 714		31 677	0	30 883		
Buskerud	1-4	462	36	118	15	21	4	8	2	8	2
	5-9	459	36	327	40	201	34	99	23	99	25
	10-14	239	19	251	31	237	40	171	40	142	36
	15-19	88	7	89	11	88	15	85	20	77	20
	20-29	29	2	21	3	42	7	42	10	43	11
	30-49	11	1	7	1	10	2	16	4	17	4
	> 50							4	1	5	1
Antall bruk	1 288		813		599		425		391		
Antall kyr	9 604		7 733		7 164		5 988		5 689		

Tabell 3e forts. Antall jordbruksbedrifter med melkekyr¹⁾. Etter antall melkekyr

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	1-4	86	22	30	11	1	1				
	5-9	108	28	59	23	19	10	8 ²⁾	7	7 ²⁾	7
	10-14	87	22	73	28	28	15	16	14	10	9
	15-19	49	13	48	18	62	34	23	20	26	24
	20-29	42	11	37	14	59	32	45	39	42	39
	30-49	15	4	14	5	16	9	21	18	19	17
	> 50	3	1					3	3	5	5
	Antall bruk	390		261		185		116		109	
Antall kyr	4 683		3 512		3 546		2 647		2 576		
Telemark	1-4	511	57	141	28	30	9	9	4	8	4
	5-9	258	29	206	42	139	44	69	34	67	35
	10-14	79	9	106	21	87	27	64	32	56	29
	15-19	34	4	32	6	40	13	30	15	25	13
	20-29	10	1	10	2	21	7	28	14	32	17
	> 30	3	0					3	1	4	2
	Antall bruk	895		495		317		203		192	
	Antall kyr	4 864		3 772		3 245		2 565		2 533	
Aust-Agder	1-4	290	54	78	22	5	2				
	5-9	138	26	133	37	104	40	42 ²⁾	25	42 ²⁾	26
	10-14	55	10	105	29	103	39	65	38	61	37
	15-19	31	6	30	8	37	14	40	24	37	23
	20-29	17	3	12	3	12	5	23 ³⁾	13	20	12
	30-49	3	1							4	2
	Antall bruk	534		358		261		170		164	
	Antall kyr	3 185		3 142		2 893		2 319		2 277	
Vest-Agder	1-4	547	46	181	21	35	5	12	3	13	3
	5-9	351	30	323	38	243	37	123	27	117	27
	10-14	156	13	210	25	213	33	161	35	134	31
	15-19	76	6	91	11	102	16	94	20	101	23
	20-29	44	4	36	4	51	8	58	13	62	14
	30-49	9	1	10	1	8	1	11	2	9	2
	Antall bruk	1 183		851		652		459	0	436	
	Antall kyr	8 005		7 814		7 491		6 143	0	5 960	
Rogaland	1-4	423	10	191	5	14	0	10	0	7	0
	5-9	773	18	639	17	458	15	256	10	231	10
	10-14	937	22	1 032	28	874	28	535	22	496	21
	15-19	782	19	876	23	816	26	637	26	632	27
	20-29	891	21	768	21	721	23	723	29	687	29
	30-49	350	8	214	6	199	6	268	11	254	11
	> 50	30	1	12	0	12	0	43	2	54	2
	Antall bruk	4 186		3 732		3 094		2 472		2 361	
Antall kyr	66 242		58 336		52 221		48 897		47 564		

2) Noen har < 5 kyr

3) Noen har > 30 kyr

Tabell 3e forts. Antall jordbruksbedrifter med melkekyr¹⁾. Etter antall melkekyr

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	1-4	1 149	39	384	17	98	6	42	4	32	3
	5-9	1 052	35	917	41	693	42	357	32	323	31
	10-14	496	17	665	30	553	33	379	34	342	33
	15-19	173	6	204	9	235	14	202	18	199	19
	20-29	80	3	59	3	64	4	108	10	115	11
	>30	17	1	9	0	8	0	22	2	25	2
	Antall bruk	2 967		2 238		1 651		1 110		1 036	
Antall kyr	20 954		20 395		17 541		13 896		13 394		
Sogn og Fjordane	1-4	1 700	43	519	18	141	7	52	3	50	3
	5-9	1 467	37	1 193	42	907	43	517	32	523	34
	10-14	505	13	842	29	737	35	628	39	525	34
	15-19	192	5	241	8	240	11	263	16	279	18
	20-29	47	1	56	2	88	4	128	8	142	9
	30-49	6	0	6	0	7	0	19 ²⁾	1	18	1
	>50									3	0
Antall bruk	3 917		2 857		2 120		1 607		1 540		
Antall kyr	24 528		25 102		21 881		19 371		18 937		
Møre og Romsdal	1-4	1 025	26	264	9	49	2	22	1	15	1
	5-9	1 351	34	901	30	512	23	256	15	252	16
	10-14	848	21	1 081	35	850	38	502	30	477	30
	15-19	432	11	603	20	566	25	490	30	466	29
	20-29	256	6	183	6	243	11	306	18	291	18
	30-49	41	1	21	1	38	2	68	4	69	4
	>50					4	1	12	1	15	1
Antall bruk	3 953		3 053		2 262		1 656		1 585		
Antall kyr	36 491		35 142		30 771		26 532		25 778		
Sør-Trøndelag	1-4	680	19	145	5	18	1	8	0	6	0
	5-9	1 236	35	698	25	375	17	177	11	153	10
	10-14	909	26	1 098	40	896	40	518	31	481	31
	15-19	467	13	582	21	647	29	557	34	519	33
	20-29	216	6	207	8	264	12	318	19	323	21
	30-50	45	1	27	1	29	1	67	4	71	5
	>50	5	0					4	0	10	1
Antall bruk	3 558		2 757		2 229		1 649		1 563		
Antall kyr	35 670		33 884		31 614		27 169		26 455		
Nord-Trøndelag	1-4	424	14	106	4	14	1	4	0	2	0
	5-9	884	29	534	20	272	12	126	8	112	7
	10-14	858	28	1 017	39	815	36	426	26	384	24
	15-19	476	16	683	26	709	32	553	34	529	34
	20-29	313	10	227	9	370	16	397	24	394	25
	30-49	61	2	35	1	55	2	116	7	118	8
	>50	9	0	6	0	8	0	25	2	30	2
Antall bruk	3 025		2 608		2 243		1 647		1 569		
Antall kyr	35 266		34 390		34 671		30 436		29 758		

2) Noen har > 50 kyr

Tabell 3e forts. Antall jordbruksbedrifter med melkekyr¹⁾. Etter antall melkekyr

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-4	945	32	203	9	30	2	12	1	10	1
	5-9	968	33	670	31	412	25	185	15	173	15
	10-14	607	21	794	37	632	38	394	32	368	32
	15-19	285	10	390	18	407	24	373	30	357	31
	20-29	109	4	102	5	180	11	225	18	222	19
	30-49	15	1	13	1	18	1	34	3	32	3
	> 50							3	0	6	1
Antall bruk	2 929		2 172		1 679		1 226		1 168		
Antall kyr	24 034		24 144		22 253		19 134		18 382		
Troms	1-4	424	37	82	11	16	3			3	1
	5-9	394	34	205	29	111	20	48 ²⁾	12	41	11
	10-14	224	19	278	39	228	42	126	33	118	32
	15-19	81	7	116	16	139	26	150	40	134	36
	20-29	26	2	30	4	45	8	44	12	60	16
	30-49	4	0	5	1	5	1	9	2	14	4
	Antall bruk	1 153		716		544		377		370	
Antall kyr	8 454		7 812		7 171		5 773		5 805		
Finnmark	1-4	109	26	20	7					3	2
	5-9	111	26	55	19	32 ²⁾	14	23 ²⁾	12	21	12
	10-14	103	25	101	34	72	31	44	24	46	25
	15-19	56	13	83	28	84	36	65	35	64	35
	20-29	34	8	27	9	41	17	47	25	37	20
	> 30	7	2	8	3	7	3	8	5	10	6
	Antall bruk	420		294		236		187		181	
Antall kyr	4 224		3 992		3 673		3 180		3 056		
Hele landet	1-4	10 809	28	2 972	10	551	2	208	1	188	1
	5-9	12 338	32	8 638	30	5 496	24	2 746	16	2 562	16
	1-9	23 147	59	11 610	40	6 047	27	2 954	17	2 750	17
	10-14	7 980	21	9 711	33	7 979	35	5 034	30	4 597	29
	15-19	4 223	11	5 085	17	5 201	23	4 456	27	4 321	27
	20-29	2 692	7	2 208	8	2 834	13	3 202	19	3 127	20
	30-50	762	2	476	2	537	2	881	5	868	5
	> 50	102	0	53	0	61	0	139	1	199	1
	Antall bruk	38 906		29 143		22 659		16 666		15 862	
	Antall kyr	372 288		340 469		312 948		27 1970		264 642	

* Foreløpig tall

1) Antall bruk med ammeku er inkludert i 1979 og 1989

2) Noen har < 5 melkekyr

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3f Antall jordbruksbedrifter med ammekyr. Etter antall ammekyr

Besetningsstørrelse	1998		1999		2000		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-4	112	46	106	43	81	35	30	19	36	23
	5-9	63	26	75	30	73	31	39	25	40	26
	10-14	36	15	32	13	35	15	25	16	21	14
	15-19	18	7	16	6	13	6	23	15	18	12
	20-29	7	3	10	4	24	10	24	16	22	14
	> 30	8	3	8	3	7	3	13 ¹⁾	9	18 ¹⁾	12
	Antall bruk	244		247		233		154		155	
Antall kyr	1 876		1 969		2 183		2 106		2 098		
Akershus og Oslo	1-4	110	42	90	35	84	32	51	27	47	26
	5-9	69	26	73	29	77	30	46	24	34	19
	10-14	38	15	38	15	42	16	25	13	28	16
	15-19	19	7	23	9	20	8	24	13	21	12
	20-29	16	6	23	9	26	10	29	15	30	17
	30-49	9 ¹⁾	4	8	3	10	4	11	6	14	8
	> 50			3	1	3	1	3	2	5	3
Antall bruk	261		255		259		189		179		
Antall kyr	2 291		2 423		2 605		2 379		2 511		
Hedmark	1-4	190	41	212	41	207	40	118	25	104	23
	5-9	137	30	156	30	143	27	115	25	99	22
	10-14	55	12	63	12	73	14	94	20	94	21
	15-19	30	7	30	6	30	6	57	12	54	12
	20-29	32	7	32	6	45	9	33	7	48	11
	30-49	12	3	19	4	21	4	36	8	39	9
	> 50	3	1	4	1	4	1	12	3	10	2
Antall bruk	459		516		523		465		448		
Antall kyr	3 879		4 469		4 948		6 160		6 261		
Oppland	1-4	233	51	227	47	236	43	179	34	158	29
	5-9	99	22	104	21	146	27	118	22	124	23
	10-14	64	14	80	16	72	13	86	16	92	17
	15-19	28	6	39	8	34	6	56	11	57	10
	20-29	23	5	23	5	44	8	54	10	69	13
	30-49	12 ¹⁾	2	13 ¹⁾	2	16 ¹⁾	3	38 ¹⁾	7	36	7
	> 50									7	1
Antall bruk	459		486		548		531		543		
Antall kyr	3 392		3 834		4 586		5 840		6 539		
Buskerud	1-4	106	46	109	44	107	40	69	25	65	24
	5-9	63	27	59	24	67	25	69	25	66	25
	10-14	21	9	36	14	43	16	54	19	41	15
	15-19	17	7	18	7	20	7	32	12	36	13
	20-29	19	8	15	6	17	6	36	13	33	12
	30-49	4	2	13 ¹⁾	5	14 ¹⁾	5	17 ¹⁾	6	21	8
	> 50									6	2
Antall bruk	230		250		268		277		268		
Antall kyr	1 777		2 197		2 514		3 366		3 592		

1) Noen med > 50 ammekyr

Tabell 3f forts. Antall jordbruksbedrifter med ammekyr. Etter antall ammekyr

Besetningsstørrelse	1998		1999		2000		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	1-4	67	39	60	34	56	31	24	16	18	12
	5-9	54	31	53	30	51	29	38	25	35	24
	10-14	17	10	24	14	30	17	29	19	25	17
	15-19	12	7	15	9	14	8	23	15	26	18
	20-29	18	10	18	10	19	11	24	16	19	13
	30-49	4 ²⁾	3	6 ²⁾	4	8 ²⁾	4	11	7	18	12
	> 50							4	3	4	3
	Antall bruk	172		176		178		153		145	
Antall kyr	1 556		1 768		1 872		2 297		2 468		
Telemark	1-4	85	49	88	48	83	46	53	30	37	23
	5-9	57	33	53	29	50	28	59	33	51	31
	10-14	19	11	23	13	19	11	21	12	29	18
	15-19	7	4	11	6	13	7	22	12	18	11
	20-29	4	2	9 ¹⁾	5	9	5	16	9	17	10
	30-49	3	2			5	3	6	3	11 ²⁾	7
	Antall bruk	175		184		179		177		163	
	Antall kyr	1 115		1 229		1 344		1 746		1 939	
Aust-Agder	1-4	53	63	49	56	51	53	37	41	25	29
	5-9	18	21	21	24	27	28	24	26	32	37
	10-14	7 ³⁾	8	12 ³⁾	13	12 ³⁾	12	20	22	16	19
	15-19							4	4	5	6
	20-29	6 ¹⁾	7	5 ¹⁾	5	6 ¹⁾	6	3	3	5	6
	> 30							3	3	3	3
	Antall bruk	84		87		96		91		86	
	Antall kyr	508		563		618		736		778	
Vest-Agder	1-4	114	69	117	63	112	55	74	38	66	35
	5-9	32	19	40	22	49	24	62	32	65	34
	10-14	10	6	14	8	19	9	24	12	22	12
	15-19	4	2	6	3	10	5	14	7	18	9
	20-29	6 ¹⁾	3	8 ¹⁾	4	12 ¹⁾	6	13	7	10	5
	> 30							6	3	9	5
	Antall bruk	166		185		202		193		190	
	Antall kyr	794		988		1 296		1 661		1 746	
Rogaland	1-4	374	58	360	54	404	51	223	35	180	30
	5-9	173	27	187	28	217	28	192	30	210	35
	10-14	66	10	70	11	96	12	127	20	109	18
	15-19	16	2	27	4	28	4	56	9	57	9
	20-29	9	1	16	2	34	4	32	5	38	6
	> 30	6	1	6	1	8	1	11	2	11	1
	Antall bruk	644		666		787		641		605	
	Antall kyr	3 404		3 869		4 957		5 403		5 412	

1) Noen med > 30 kyr

2) Noen med > 50 ammekyr

3) Noen har 15–19 ammekyr

Tabell 3f forts. Antall jordbruksbedrifter med ammekyr. Etter antall ammekyr

Besetningsstørrelse	1998		1999		2000		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	An-tall	%	An-tall	%	
Hordaland	1-4	306	70	329	69	345	64	241	53	205	48
	5-9	100	23	115	24	144	27	153	34	152	36
	10-14	23	5	24	5	32	6	40	9	46	11
	15-19	4	1	3	1	8	1	6	1	14	3
	20-29	4 ²⁾	1	6 ¹⁾	1	8 ¹⁾	1	10	2	6	1
	> 30							4	1	4	1
	Antall bruk	437		477		537		454		427	
Antall kyr	1 755		1 964		2 377		2 591		2 575		
Sogn og Fjordane	1-4	150	66	154	63	176	60	162	53	148	48
	5-9	57	25	65	27	82	28	104	34	111	36
	10-14	16	7	20	8	24	8	32	10	36	12
	15-19	3 ²⁾	1	6 ²⁾	2	9 ²⁾	4	3	1	9	3
	> 20							5	1	4	1
	Antall bruk	226		245		291		306		308	
Antall kyr	955		1 078		1 344		1 640		1 764		
Møre og Romsdal	1-4	193	62	245	63	265	57	158	37	125	31
	5-9	79	25	85	22	107	23	136	32	143	36
	10-14	22	7	32	8	54	12	80	19	65	16
	15-19	9	3	15	4	25	5	26	6	34	8
	20-29	5	2	8	2	8	2	22	5	27	7
	30-49	4 ¹⁾	1	4 ¹⁾	1	7 ¹⁾	1	4	1	4	1
	> 50							5	1	4	1
Antall bruk	312		389		466		431		402		
Antall kyr	1 602		2 068		2 819		3 585		3 599		
Sør-Trøndelag	1-4	235	65	228	56	245	49	145	34	141	34
	5-9	73	20	108	27	140	28	116	27	95	23
	10-14	33	9	36	9	71	14	71	17	77	19
	15-19	10	3	16	4	26	5	42	10	43	10
	20-29	7	2	12	3	16	3	36	8	38	9
	30-49	4	1	4	1	5 ¹⁾	1	14 ¹⁾	3	13	3
	> 50									3	1
Antall bruk	362		404		503		424		410		
Antall kyr	1 856		2 313		3 286		4 039		4 087		
Nord-Trøndelag	1-4	259	56	262	52	256	46	139	30	118	26
	5-9	112	24	126	25	144	26	113	24	105	23
	10-14	52	11	53	11	63	11	75	16	82	18
	15-19	17	4	29	6	41	7	62	13	55	12
	20-29	17	4	23	5	39	7	54	12	55	12
	30-49	7 ¹⁾	1	4	1	12	2	26 ¹⁾	5	29	6
	> 50			5	1	3	1			4	1
Antall bruk	464		502		558		469		448		
Antall kyr	2 894		3 502		4 523		5 296		5 500		

1) Noen med > 50 ammekyr

2) Noen med > 30 ammekyr

Tabell 3f forts. Antall jordbruksbedrifter med ammekyr. Etter antall ammekyr

Besetningsstørrelse	1998		1999		2000		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-4	162	56	173	54	176	47	131	35	113	32
	5-9	58	20	74	23	103	27	91	25	92	26
	10-14	35	12	38	12	51	14	69	19	69	19
	15-19	19	7	15	5	25	7	37	10	40	11
	20-29	12	4	15	5	16	4	27	7	27	8
	> 30	4	2	6	2	6	1	15	5	17	5
	Antall bruk	290		321		377		370		358	
Antall kyr	1 953		2 228		2 721		3 677		3 826		
Troms	1-4	25	50	35	57	51	58	41	39	36	38
	5-9	17	34	15	25	20	23	30	29	27	28
	10-14	4	8	6	10	12	14	20	19	13	14
	15-19	4 ¹⁾	8	5 ¹⁾	8	5 ¹⁾	5	8	8	10	11
	> 20							5	5	9	9
	Antall bruk	50		61		88		104		95	
Antall kyr	278		321		483		798		828		
Finnmark	1-4	9	100	13 ²⁾	100	12	80	7	64	9	69
	> 5					3	20	4	36	4	31
	Antall bruk	9		13		15		11		13	
	Antall kyr	20		26		41		78		97	
Hele landet	1-4	2 783	55	2 856	52	2 947	48	1 882	35	1 631	31
	5-9	1 261	25	1 410	26	1 643	27	1 506	28	1 482	28
	10-14	517	10	599	11	746	12	894	16	866	17
	15-19	215	4	273	5	320	5	495	9	515	10
	20-29	181	4	216	4	318	5	421	8	454	9
	30-50	75	1	87	2	112	2	204	4	243	5
	> 50	12	0	23	0	22	0	38	1	52	1
	Antall bruk	5 044		5 464		6 108		5 440		5 243	
	Antall kyr	31 905		36 809		44 517		53 398		55 620	

* Foreløpig tall

- 1) Noen med > 20 ammekyr
- 2) Noen med > 5 ammekyr

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Søknad om produksjonstilskudd 1998, den fullstendige jordbrukstellingen i 1999 og beregna totalpopulasjon de øvrige år.

Tabell 3g Antall jordbruksbedrifter med sau. Etter antall vinterføra sau

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-19	119	84	116	74	160	68	110	61	110	63
	20-49	17	12	26	17	54	23	43	24	40	23
	50-99	1	1	8	5	16	7	22	12	19	11
	100-150 ¹⁾	5	4	6	4	7	3	5 ²⁾	3	5 ²⁾	3
	> 150										
	Antall bruk	142		156		237		180		174	
Antall sauer	1 718		2 849		4 711		4 282		4 038		
Akershus og Oslo	1-19	291	84	134	57	161	55	109	43	101	43
	20-49	34	10	60	25	74	25	80	32	76	32
	50-99	14	4	36	15	46	16	45	18	36	15
	100-150 ¹⁾	8	2	7	3	13	4	14	6	16	7
	> 150							5	2	6	3
	Antall bruk	347		237		294		253		235	
Antall sauer	5 965		6 385		8 385		9 252		9 019		
Hedmark	1-19	1 240	62	491	37	271	24	181	19	157	17
	20-49	504	25	496	38	419	38	326	34	293	33
	50-99	180	9	243	18	308	28	293	31	306	34
	100-150 ¹⁾	72	4	89	7	113	10	101	11	94	10
	> 150							49	5	49	5
	Antall bruk	1 996		1 319		1 111		950		899	
Antall sauer	2 488		49 118		54 471		55 394		54 039		
Oppland	1-19	1 696	64	760	36	399	20	246	14	231	14
	20-49	690	26	855	40	819	41	640	36	570	34
	50-99	218	8	416	19	581	29	626	35	623	37
	100-150 ¹⁾	49	2	108	5	198	10	186	11	190	11
	> 150							69	4	74	4
	Antall bruk	2 653		2 139		1 997		1 767		1 688	
Antall sauer	6 577		78 531		98 938		104 141		103 108		
Buskerud	1-19	682	55	297	31	181	20	113	16	111	16
	20-49	415	33	411	42	357	40	260	36	245	35
	50-99	118	9	224	23	267	30	256	35	237	34
	100-150 ¹⁾	30	2	41	4	83	9	68	9	74	11
	> 150							29	4	31	4
	Antall bruk	1 245		973		888		726		698	
Antall sauer	1 311		37 254		42 782		41 638		41 028		
Vestfold	1-19	99	79	58	64	102	67	75	55	61	49
	20-49	20	16	23	25	34	22	36	26	36	29
	50-99	4	3	10	11	13	9	20	15	23	19
	> 100	3	2			3	2	5	3	4	4
	Antall bruk	126		91		152		136		124	
	Antall sauer	1 972		1 991		3 102		3 781		3 740	
Telemark	1-19	649	63	285	39	175	27	94	18	89	18
	20-49	298	29	307	42	270	41	216	41	195	39
	50-99	65	6	125	17	182	28	161	30	152	30
	100-150 ¹⁾	11	1	17	2	29	4	46	9	51	10
	> 150							12	2	13	3
	Antall bruk	1 023		734		656		529		500	
Antall sauer	6 609		23 091		26 683		27 073		26 628		

1) For årene 1979, 1989 og 1999 gjelder det bruk med > 100 vinterføra sauer

2) Noen har > 150 sau

Tabell 3g forts. Antall jordbruksbedrifter med sau. Etter antall vinterføra sau

Besetningsstørrelse	1979			1989			1999			2004		2005*	
	Antall	%		Antall	%	%	Antall	%		Antall	%	Antall	%
Aust-Agder	1-19	383	63	212	44	30	126	28		67	21	61	20
	20-49	166	27	169	35	34	182	41		135	43	127	42
	50-99	47	8	77	16	31	112	25		90	28	84	28
	100-150 ¹⁾	11	2	21	4	6	26	6		16	5	19	6
	> 150									9	3	8	3
	Antall bruk	607		479			446			317		299	
Antall sauer	12 863		15 419			18 214			14 994		14 508		
Vest-Agder	1-19	1 017	76	626	62	46	355	42		191	30	168	29
	20-49	257	19	297	29	36	342	40		273	44	232	41
	50-99	59	4	75	7	17	134	16		129	21	132	23
	100-150 ¹⁾	8	1	11	1	1	20	2		29	5	30	5
	> 150									5	1	10	2
	Antall bruk	1 341		1 009			851			627		572	
Antall sauer	19 828		20 664			26 382			24 425		23 513		
Rogaland	1-19	1 624	37	1 155	31	21	679	21		499	16	470	16
	20-49	1 534	35	1 475	39	42	1 290	40		1 131	36	1 059	35
	50-99	915	21	878	23	28	901	28		1 003	32	1 011	33
	100-150 ¹⁾	303	7	271	7	9	324	10		351	11	329	11
	> 150									142	5	155	5
	Antall bruk	4 376		3 779			3 194			3 126		3 024	
Antall sauer	17 149		15 720			15 769			18 311		18 262		
	1												
Hordaland	1-19	4 308	70	2 134	51	40	1 162	36		637	26	612	27
	20-49	1 538	25	1 575	38	46	1 474	46		1 206	50	1 122	49
	50-99	284	5	394	9	12	498	15		477	20	458	20
	100-150 ¹⁾	43	1	55	1	2	86	3		97	4	91	4
	> 150									17	1	18	1
	Antall bruk	6 173		4 158			3 220			2 434		2 301	
Antall sauer	110		103 909			103 897			93 182		87 955		
	211												
Sogn og Fjordane	1-19	4 130	67	1 931	49	35	967	33		556	24	501	23
	20-49	1 685	27	1 446	37	43	1 280	44		1 072	46	962	45
	50-99	314	5	456	12	19	572	19		537	23	533	25
	100-150 ¹⁾	46	1	71	2	4	119	4		135	6	123	6
	> 150									24	1	35	2
	Antall bruk	6 175		3 904			2 938			2 324		2 154	
Antall sauer	117		104 696			105 632			97 975		94 092		
	709												
Møre og Romsdal	1-19	3 777	83	1 587	58	35	745	40		414	29	361	27
	20-49	657	14	870	32	42	739	40		587	41	539	41
	50-99	109	2	223	8	22	319	17		326	23	329	25
	100-150 ¹⁾	25	1	44	2	1	63	3		69	5	68	5
	> 150									20	1	26	2
	Antall bruk	4 568		2 724			1 866			1 416		1 323	
Antall sauer	61 394		62 500			60 453			57 959		56 938		

1) For årene 1979, 1989 og 1999 gjelder det bruk med > 100 vinterføra sauer

Tabell 3g forts. Antall jordbruksbedrifter med sau. Etter antall vinterføra sau

Besetningsstørrelse	1979		1989			1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Sør-Trøndelag	1-19	1 559	70	524	41	19	240	23	134	15	133	16
	20-49	435	20	401	31	33	355	34	268	31	234	28
	50-99	164	7	232	18	26	278	27	289	33	270	32
	100-150 ¹⁾	63	3	128	10	22	157	15	109	12	124	15
	> 150								78	9	77	9
	Antall bruk	2 221		1 285			1 030		878		838	
Antall sauer	46 842		51 943			56 937		59 473		59 302		
Nord-Trøndelag	1-19	846	70	310	39	29	255	32	153	23	127	21
	20-49	231	19	259	32	26	244	30	190	29	171	28
	50-99	93	8	151	19	35	204	25	191	29	183	30
	100-150 ¹⁾	37	3	79	10	11	103	13	77	12	82	14
	> 150								45	7	41	7
	Antall bruk	1 207		799			806		656		604	
Antall sauer	24 759		32 619			39 812		39 564		38 445		
Nordland	1-19	4 498	85	1 356	50	29	442	27	211	16	193	16
	20-49	616	12	846	31	36	578	35	418	32	349	29
	50-99	121	2	352	13	25	419	25	392	30	379	32
	100-150 ¹⁾	28	1	134	5	10	208	13	169	13	172	14
	> 150								99	8	99	8
	Antall bruk	5 263		2 688			1 647		1 289		1 192	
Antall sauer	64 585		81 132			81 467		84 171		81 776		
Troms	1-19	3 396	84	972	51	26	294	26	131	16	111	15
	20-49	558	14	603	32	37	394	35	248	30	208	27
	50-99	92	2	266	14	27	308	28	280	34	260	34
	100-150 ¹⁾	9	0	70	4	11	118	11	111	13	113	15
	> 150								64	8	69	9
	Antall bruk	4 055		1 911			1 114		834		761	
Antall sauer	51 564		55 870			53 491		54 432		53 261		
Finnmark	1-19	817	82	287	57	17	76	29	39	21	31	18
	20-49	146	15	142	28	42	92	35	57	31	55	32
	50-99	29	3	51	10	29	65	25	53	29	51	29
	100-150 ¹⁾	4	0	22	4	12	29	11	25	14	23	13
	> 150								11	6	13	8
	Antall bruk	996		502			262		185		173	
Antall sauer	13 768		13 904			12 351		10 961		11 023		
Hele landet	1-19	31 131	70	13 235	46	30	6 790	30	3 960	21	3 628	21
	20-49	9 801	22	10 261	36	41	8 997	40	7 186	39	6 513	37
	50-99	2 827	6	4 216	15	23	5 223	23	5 190	28	5 086	29
	100-150 ¹⁾	755	2	1 175	4	6	1 699	7	1 609	9	1 605	9
	> 150								682	4	727	4
	Antall bruk	44 514		28 887			22 709		18 627		17 559	
1000 sau	862,5		899,1			955,4		966,5		945,1		

* Foreløpig tall

1) For årene 1979, 1989 og 1999 gjelder det bruk med > 100 vinterføra sauer

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3h Antall jordbruksbedrifter med purker. Etter antall purker

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-9	521	61	131	33	72	26	33	20	24	16
	10-19	180	21	112	28	42	15	22	13	19	13
	20-29	92	11	92	23	57	21	22	13	15	10
	30-39	36	4	36	9	35	13	20	12	28	19
	40-49	10	1	19	5	29	11	18	11	12	8
	50-59	5	1	3	1	14	5	8	5	11	7
	60-69	4	0	2	0	11	4	10	6	11	7
	70-99	3 ¹⁾	0	6 ¹⁾	1	13 ¹⁾	5	18	11	15	10
	> 100							12	7	13	9
	Antall bruk	851		401		273		163		148	
Antall purker	8 994		7 188		7 691		7 835		7 715		
Akershus og Oslo	1-9	549	66	146	43	73	36	40	33	37	34
	10-19	171	21	83	24	37	18	20	16	22	20
	20-29	72	9	70	20	28	14	19	16	12	11
	30-39	26	3	26	8	30	15	14	11	10	9
	40-49	7	1	7	2	16	8	9	7	7	6
	50-59	3	0	7	2	7	3	6 ²⁾	5	4	4
	60-69	3 ³⁾	0	4 ³⁾	1	4	2			4	4
	70-99					10 ¹⁾	5	9	6	5	5
> 100							5	4	8	7	
Antall bruk	831		343		205		122		109		
Antall purker	7 602		5 287		5 109		4 163		4 526		
Hedmark	1-9	592	73	185	41	94	28	51	24	59	29
	10-19	127	16	101	22	66	20	19	9	12	6
	20-29	49	6	71	16	38	11	23	11	18	9
	30-39	21	3	37	8	29	9	28	13	27	13
	40-49	10	1	19	4	26	8	13	6	10	5
	50-59	3	0	6	1	21	6	20	9	22	11
	60-69			11	2	12	4	11	5	13	6
	70-99	4 ¹⁾	0	19 ¹⁾	4	48 ¹⁾	14	21	10	14	6
	> 100							28	13	30	15
Antall bruk	806		449		334		215		205		
Antall purker	6 445		8 646		10 968		10 642		11 094		
Oppland	1-9	1 091	77	404	57	156	38	72	32	49	25
	10-19	214	15	170	24	91	22	41	18	37	19
	20-29	69	5	71	10	58	14	38	17	29	15
	30-39	28	2	38	5	39	10	18	8	19	10
	40-49	5	0	13	2	24	6	17	7	16	8
	50-59	4 ²⁾	0	6	1	12	3	7	3	14	7
	60-69			4	1	7	2	12	5	11	6
	70-99			9 ¹⁾	1	21 ¹⁾	5	9	4	4	2
	> 100						14	6	16	8	14
Antall bruk	1 411		715		408	228		195			
Antall purker	9 712		9 277		9 797	8 956		8 673			

1) Tallene gjelder bruk med > 70 purker

2) Noen med > 60 purker

Tabell 3h forts. Antall jordbruksbedrifter med purker. Etter antall purker

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Buskerud	1-9	146	65	35	35	22	30	6	14	6	15
	10-19	56	25	36	36	18	25	8	18	6	15
	20-29	12	5	19	19	15	21	6	14	6	15
	30-39	6	3	6	6	6	8	6	14	6	15
	40-49	3 ³⁾	1	5 ³⁾	5	8 ³⁾	11	4 ³⁾	10	6 ³⁾	16
	60-69							4	9		
	> 70					4 ¹⁾	5	10	22	9	24
	Antall bruk	223		101		73		44		39	
Antall purker	1 990		2 061		2 376		2 872		2 361		
Vestfold	1-9	223	59	53	26	38	19	14	11	6	5
	10-19	76	20	35	17	26	13	4	3	7	6
	20-29	52	14	65	32	32	16	17	13	16	14
	30-39	20	5	25	12	24	12	19	14	18	16
	40-49	6	2	14	7	34	17	16	12	19	17
	50-59	3 ⁴⁾	1	4	2	16	8	22	17	8	7
	60-69			4	2	9	5	10	8	11	10
	70-99			5 ¹⁾	2	17 ¹⁾	9	17	13	19	16
> 100							14	11	11	10	
Antall bruk	380		205		196		133		115		
Antall purker	4 168		4 916		7 189		6 983		6 249		
Telemark	1-9	179	75	54	44	36	44	7	20	15 ⁶⁾	43
	10-19	42	18	31	25	14	17	6 ⁷⁾	11		
	20-29	14	6	20	16	12	15				
	30-39	5 ²⁾	2	7	6	5	6	5	14	3	9
	40-49			7	6	6	7	5	14	5	14
	50-59			5 ⁵⁾	4	4 ⁴⁾	5	4 ⁴⁾	12	3	9
	70-99					5 ¹⁾	6	5	15	4	12
	> 100							3	9	5	14
Antall bruk	240		124		82		35		35		
Antall purker	1 639		2 003		1 942		1 509		1 937		
Aust-Agder	1-9	84	74	34	45	15	43	6	35	5	31
	10-19	21	19	21	28	8	23	5 ⁷⁾	30	5 ⁷⁾	31
	20-29	8 ²⁾	7	11	15	3	9				
	> 30			8	10	9	16	6	36	6	37
Antall bruk	113		75		35		17		16		
Antall purker	844		1 072		605		458		475		

1) Tallene gjelder bruk med > 70 purker

2) Noen har > 40 purker

3) Noen har > 50 purker

4) Noen har > 60 purker

5) Noen har > 70 purker

6) Noen har > 10 purker

7) Noen har > 20 purker

Tabell 3h forts.

Antall jordbruksbedrifter med purker. Etter antall purker

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vest-Agder	1-9	55	68	19	46	22	48	13	45	11	39
	10-19	18	22	7	17	8	17	8	28	6	21
	20-29	4	5	7	17	2	4	4 ³⁾	13	7 ³⁾	26
	30-39	2	2	2	5	6	13				
	40-49			3	7	4	9				
	> 50	2	2	3	7	4	9	4	13	4	15
	Antall bruk	81		41		46		29		28	
Antall purker	729		789		1 357		1 001		1 179		
Rogaland	1-9	615	49	281	30	164	23	78	16	60	14
	10-19	391	31	341	36	176	25	76	16	66	15
	20-29	163	13	157	17	138	20	74	15	63	15
	30-39	50	4	67	7	72	10	44	9	33	8
	40-49	20	2	35	4	36	5	44	9	41	10
	50-59	9	1	17	2	48	7	25	5	31	7
	60-69	4	0	12	1	25	4	26	5	27	6
	70-99	6 ¹⁾	0	29 ¹⁾	3	46 ¹⁾	7	53	10	44	10
	> 100							58	12	66	15
Antall bruk	1 258		939		705		478		431		
Antall purker	16 164		17 916		20 201		24 597		24 475		
Hordaland	1-9	278	74	162	60	93	59	42	49	36	51
	10-19	76	20	63	23	36	23	15	18	11	16
	20-29	16	4	30	11	14	9	10	12	4	6
	30-39	4	1	10	4	7	4	4	5	5	7
	40-69	3	0	4	2	8	5	8	9	7	10
	> 70							6	7	7	10
	Antall bruk	377		269		158		85		70	
Antall purker	2 688		2 776		1 999		1 906		1 623		
Sogn og Fjordane	1-9	217	75	119	63	50	43	20	28	21	33
	10-19	58	20	49	26	38	33	25	35	15	23
	20-29	10	3	11	6	14	12	14 ³⁾	20	11	17
	30-39	3	1	9 ¹⁾	5	7	6			5 ²⁾	8
	40-49					2	2	5	7		
	50-69					2	2	3	4	6	10
	> 70					2	2	5	7	6	10
	Antall bruk	288		188		115		72		64	
Antall purker	1 841		1 696		1 719		1 700		1 623		

1) Tallene gjelder bruk med > 70 purker

2) Noen har > 40 purker

3) Noen har > 30 purker

Tabell 3h forts. Antall jordbruksbedrifter med purker. Etter antall purker

Bosetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Møre og Romsdal	1-9	174	70	84	51	49	42	23	32	22	33
	10-19	46	19	48	29	33	28	14	19	12	18
	20-29	18	7	18	11	15	13	16	22	12	18
	30-39	5	2	7	4	8	7	9	12	11 ⁵⁾	17
	40-49	4 ⁴⁾	2	4	2	6	5	3	4		
	50-59			4 ³⁾	2	6 ²⁾	5	5	7	5	8
	> 60							3	4	4	8
	Antall bruk	247		165		117		73		66	
	Antall purker	2 095		2 133		2 128		1 740	0	1 571	
Sør-Trøndelag	1-9	468	73	170	52	63	37	39	38	33	38
	10-19	130	20	86	26	35	20	14	14	8	9
	20-29	25	4	44	13	29	17	12	12	9	10
	30-39	14	2	20	6	12	7	8	8	6	7
	40-49	3	0	0	0	14	8	8	8	6	7
	50-59	4 ²⁾	1	4	1	7	4	4	4	10	12
	60-69			4 ³⁾	2	3	2	10	10	8	9
	> 70					8	5	8	8	6	6
	Antall bruk	644		328		171		103		86	
	Antall purker	4 828		4 045		3 958		3 140		2 697	
Nord-Trøndelag	1-9	595	59	243	35	102	20	49	13	41	12
	10-19	236	23	172	25	95	18	49	13	48	14
	20-29	135	13	168	24	100	19	48	13	45	13
	30-39	35	3	79	11	84	16	50	13	46	13
	40-49	12 ⁴⁾	1	16	2	60	12	51	14	44	13
	50-59			7	1	39	7	49	13	39	11
	60-69			4	1	14	3	15	4	26	7
	70-99	4 ¹⁾	0	4 ¹⁾	1	27 ¹⁾	5	37	10	28	8
	> 100							24	6	31	9
	Antall bruk	1 017		693		521		372		348	
	Antall purker	11 019		11 928		15 466		15 894		15 939	

1) Tallene gjelder bruk med > 70 purker

2) Noen har > 60 purker

3) Noen har > 70 purker

4) Noen har > 50 purker

5) Noen har > 40 purker

Tabell 3h forts. Antall jordbruksbedrifter med purker. Etter antall purker

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-9	90	71	62	44	50	32	23	22	24	22
	10-19	26	20	55	39	37	24	22	21	17	16
	20-29	11 ²⁾	9	13	9	26	17	11	10	12	11
	30-39			6	4	19	12	9	8	12	11
	40-49			5 ³⁾	4	10	6	8	8	9	8
	50-59					15 ³⁾	10	11	10	13	12
	60-69							6	6	8	7
	70-99							9	9	8	8
	> 100							7	7	5	5
	Antall bruk	127		141		157		106		108	
	Antall purker	996		1 764		3 339		3 937		4 128	
Troms	1-9	5	42	15	42	18	31	9	24	3	11
	10-19	5	42	10	28	10	17	7	19	5	19
	20-29	2	17	9	25	15	25	7	19	5	19
	30-39			2	6	8	14	5	14	6	22
	40-49					4	7	4	11	3	11
	> 50					4	7	5	14	5	19
		Antall bruk	12		36		59		37		27
	Antall purker	141		507		1 337		1 027		955	
Finmark	1-9	7	88	7	44	6	29	4	25	4	29
	10-19	1	13	6	38	9	43	7	44	5	36
	> 20			3	19	6	29	5	32	5	35
		Antall bruk	8		16		21		16		14
	Antall purker	56		229		314		299		265	
Hele landet	1-9	5 889	66	2 204	42	1 123	31	529	23	453	22
	10-19	1 874	21	1 426	27	779	21	359	15	302	14
	20-29	749	8	878	17	599	16	321	14	266	13
	30-39	255	3	380	7	396	11	246	11	236	11
	40-49	79	1	150	3	282	8	212	9	185	9
	50-59	32	0	64	1	186	5	169	7	172	8
	60-69	15	0	41	1	96	3	110	5	126	6
	70-99	21 ¹⁾	0	86 ¹⁾	2	215 ¹⁾	6	197	9	161	8
	> 100							185	8	203	10
		Antall bruk	8 914		5 229		3 676		2 328		2 104
	Antall purker	81 951		84 233		97 495		98 659		97 485	

* Foreløpig tall

- 1) Tallene gjelder bruk med > 70 purker
- 2) Noen har > 30 purker
- 3) Noen har > 60 purker
- 4) Noen har > 50 purker

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 3i Antall jordbruksbedrifter med verpehøner. Etter antall verpehøner

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Østfold	1-99	586	62	141	46	113	48	68	45	61	42
	100-499	252	26	50	16	17	7	8	5	8	6
	500-999	46	5	24	8	10	4	6	4	7	5
	1000-1999	21	2	33	11	21	9	7	5	5	3
	2000-4999	30	3	47	15	46	20	22	15	26	18
	> 5000	17	2	11	4	28	12	40	26	37	26
	Antall bruk	952		306		235		151		144	
1000 høner	394		321		378		398		398		
Akershus og Oslo	1-99	636	73	153	60	151	74	82	67	74	70
	100-499	162	19	41	16	8	4	9 ¹⁾	8	8 ¹⁾	8
	500-999	13	1	5	2	4	2				
	1000-1999	11	1	21	8	12	6	6	5	4	4
	2000-4999	31	4	22	9	13	6	11	9	6	6
	> 5000	14	2	11	4	17	8	15	12	13	12
	Antall bruk	867		253		205		123		105	
1000 høner	321		239		241		228		181		
Hedmark	1-99	744	76	223	59	173	62	109	55	110	57
	100-499	150	15	36	9	5	2	5	3	6 ¹⁾	4
	500-999	32	3	12	3	5	2	3	2		
	1000-1999	17	2	31	8	19	7	9	5	9	5
	2000-4999	27	3	77	20	48	17	31	16	29	15
	> 5000	5	1			28	10	40	20	40	21
	Antall bruk	975		379		278		197		194	
1000 høner	246		245		336		372		362		
Oppland	1-99	1 298	89	438	80	220	76	145	74	126	73
	100-499	108	7	35	6	9	3	7 ¹⁾	4	6 ¹⁾	4
	500-999	20	1	11	2	3	1				
	1000-1999	15	1	28	5	13	4	6	3	6	3
	2000-4999	22	2	38	7	38	13	27	14	25	15
	> 5000	3	0			6	2	10	5	9	5
	Antall bruk	1 466		550		289		195		172	
1000 høner	162		171		161		143		137		
Buskerud	1-99	513	80	133	69	144	81	100	78	91	75
	100-499	78	12	16	8	7	4	6 ¹⁾	5	11 ¹⁾	10
	500-999	20	3	11	6	4	2				
	1000-1999	17	3	14	7	9	5	3	2		
	2000-4999	13	2	18	9	9	5	7	5	6	5
	> 5000	3	0			4		13	10	14	11
	Antall bruk	644		192		177		129		122	
1000 høner	126		92		75		122		125		

1) Noen har > 500 verpehøner

Tabell 3i forts. Antall jordbruksbedrifter med verpehøner. Etter antall verpehøner

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Vestfold	1-99	305	66	67	43	62	57	33	50	39	56
	100-499	89	19	23	15	5 ¹⁾	5	5 ²⁾	8	3 ²⁾	4
	500-999	17	4	14	9						
	1000-1999	16	3	15	10	7	6				
	2000-4999	24	5	33	21	25	23	14	21	16	23
	> 5000	10	2	5	3	10	9	14	21	12	17
	Antall bruk	461		157		109		66		70	
1000 høner	202		166		161		145		141		
Telemark	1-99	361	68	127	58	121	70	73 ³⁾	68	66	68
	100-499	90	17	13	6	7	4				
	500-999	41	8	18	8	6	3	5	5	4	4
	1000-1999	18	3	31	14	12	7	7	7	5	5
	2000-4999	19	4	29	13	20	12	14	13	14	14
	> 5000					6	3	8	7	8	8
	Antall bruk	529		218		172		107		97	
1000 høner	136		142		115		106		99		
Aust-Agder	1-99	353	75	100	57	55	56	33	49	31	53
	100-499	64	14	18	10	5	5	5	7	4 ¹⁾	7
	500-999	16	3	16	9	7	7	3	4		
	1000-1999	19	4	22	13	17	17	10	15	8	14
	2000-4999	17	4	19	11	11	11	9	13	8	14
	> 5000					4		7	10	7	12
	Antall bruk	469		175		99		67		58	
1000 høner	105		91		80		79		73		
Vest-Agder	1-99	423	76	157	62	108	68	72 ³⁾	68	67 ³⁾	71
	100-499	62	11	18	7	3	2				
	500-999	25	4	18	7	9	6	6	6	4	4
	1000-1999	21	4	23	9	17	11	8	8	5	5
	2000-4999	28	5	39	15	22	14	16	15	13	14
	> 5000							4	4	5	5
	Antall bruk	559		255		159		106		94	
1000 høner	142		139		95		85		80		
Rogaland	1-99	1 086	57	395	38	255	40	167	34	156	36
	100-499	333	17	143	14	25	4	19	4	16	4
	500-999	209	11	146	14	55	9	18	4	17	4
	1000-1999	134	7	216	21	164	25	97	20	71	17
	2000-4999	123	6	129	12	125	19	102	21	83	19
	> 5000	28	1	17	2	21	3	85	17	86	20
	Antall bruk	1 913		1 046		645		488		429	
1000 høner	1 021		927		802		1 038		966		

1) Noen har > 500 verpehøner

2) Noen har > 1000 verpehøner

3) Noen har > 100 høner

Tabell 3i forts. Antall jordbruksbedrifter med verpehøner. Etter antall verpehøner

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Hordaland	1-99	725	72	287	60	246	72	169	74	147	75
	100-499	136	14	41	9	16	5	8	3	6	3
	500-999	59	6	48	10	19	6	14	6	13	7
	1000-1999	38	4	49	10	25	7	9	4	6	3
	2000-4999	40	4	46	10	28	8	21	9	17	9
	> 5000	6	1	6	1	7	2	8	3	8	4
	Antall bruk	1 004		477		341		229		197	
1000 høner	290		263		171		133		120		
Sogn og Fjordane	1-99	697	87	202	68	194	82	148 ¹⁾	84	139 ¹⁾	83
	100-499	50	6	26	9	6	3				
	500-999	12	2	23	8	10	4	4	2	3	2
	1000-1999	18	2	20	7	13	6	8	4	7	4
	2000-4999	21	3	27	9	13	6	11	6	11	7
	> 5000							7	4	8	5
	Antall bruk	798		298		236		178		168	
1000 høner	127		127		75		88		98		
Møre og Romsdal	1-99	886	87	269	73	200	80	159	83	136	83
	100-499	70	7	31	8	11	4	9 ²⁾	5	7	4
	500-999	19	2	20	5	6	2				
	1000-1999	22	2	22	6	19	8	7	4	6	4
	2000-4999	26	3	29	8	15	6	8	4	6	4
	> 5000							8	4	9	5
	Antall bruk	1 023		371		251		191		164	
1000 høner	140		123		85		96		95		
Sør-Trøndelag	1-99	763	87	263	74	163	72	87	67	92	70
	100-499	74	8	34	10	9	4	5	4	4	3
	500-999	11	1	13	4	10	4	3	2	3	2
	1000-1999	9	1	23	6	16	7	8	6	8	6
	2000-4999	14	2	24	7	22	10	12	9	11	8
	> 5000	3	0			6	3	15	12	14	11
	Antall bruk	874		357		226		130		132	
1000 høner	113		117		123		149		146		
Nord-Trøndelag	1-99	915	85	319	78	151	70	73	58	65	58
	100-499	102	10	39	10	17	8	7 ²⁾	6	6 ²⁾	5
	500-999	16	1	8	2	3	1				
	1000-1999	15	1	18	4	13	6	10	8	4	4
	2000-4999	18	2	23	6	22	10	13	10	13	12
	> 5000	5	0	3	1	10	5	22	18	24	21
	Antall bruk	1 071		410		216		125		112	
1000 høner	148		117		155		244		252		

1) Noen har > 100 verpehøner

2) Noen har > 500 verpehøner

Tabell 3i forts. Antall jordbruksbedrifter med verpehøner. Etter antall verpehøner

Besetningsstørrelse	1979		1989		1999		2004		2005*		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
Nordland	1-99	746	89	274	82	216	84	148	85	155	87
	100-499	55	7	18	5	10	4	5 ³⁾	3	4 ³⁾	2
	500-999	10	1	11	3	3	1				
	1000-1999	10	1	9	3	13	5	7	4	5	3
	2000-4999	19	2	22	7	15	5	12	7	11	6
	> 5000							3	2	4	2
	Antall bruk	840		334		257		175		179	
1000 høner	101		85		69		61		65		
Troms	1-99	145	80	79	66	98	79	73 ¹⁾	85	62	87
	100-499	18	10	9	8	6	5				
	500-999	7	4	5	4						
	1000-1999	8	4	14	12	7	6	6	7	5	7
	> 2000	4	2	12	10	13	10	7	8	4	6
	Antall bruk	182		119		124		86		71	
	1000 høner	42		63		52		35		26	
Finnmark	1-99	16	136	26	79	42	93	25 ²⁾		17 ²⁾	
	100-499	5	42	2	6	3 ²⁾	7				
	500-999	3	25	5	15						
	> 1000	4	34								
	Antall bruk	12		33		45		25		17	
1000 høner	12		12		6		4		4		
Hele landet	1-99	11 198	76	3 653	62	2 712	67	1 759	64	1 627	64
	100-499	1 898	13	593	10	166	4	90	3	82	3
	500-999	576	4	406	7	155	4	72	3	61	2
	1000-1999	411	3	591	10	398	10	210	8	157	6
	2000-4999	470	3	622	10	477	12	336	12	298	12
	> 5000	102	1	65	1	156	4	301	11	300	12
	Antall bruk	14 655		5 930		4 064		2 768		2 525	
	1000 høner	3 828		3 442		3 181		3 529		3 365	

* Foreløpig tall

- 1) Noen har > 100 verpehøner
- 2) Noen har > 1000 verpehøner
- 3) Noen har > 500 verpehøner

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

11 Produksjon

Tabell 4a Produksjon korn, fylker. 1000 tonn

	1979	1989	1999	2004	2005*
Østfold	210,8	223,5	226,2	284,4	278,1
Akershus/Oslo	213,8	222,9	247,0	288,8	249,6
Hedmark	196,5	244,2	230,3	282,8	234,4
Oppland	88,3	107,7	90,0	100,9	88,3
Buskerud	92,4	89,4	97,9	102,0	90,6
Vestfold	127,1	97,3	115,3	129,7	133,6
Telemark	29,3	26,8	32,3	35,1	40,6
Aust-Agder	3,5	2,9	7,3	3,8	4,0
Vest-Agder	3,0	2,5	6,1	4,1	4,2
Rogaland	9,8	12,5	14,8	19,3	19,2
Hordaland	0,3	-	0,2	0,1	0,1
Sogn og Fjordane	0,5	-	0,7	0,2	0,1
Møre og Romsdal	3,8	6,8	7,6	4,2	4,5
Sør-Trøndelag	30,3	51,3	57,4	62,5	54,5
Nord-Trøndelag	60,2	89,9	83,5	125,8	111,9
Nordland	0,3	-	1,5	0,7	0,8
Troms	-	-	-	-	-
Finnmark	-	-	-	-	-
<i>Hele landet</i>	<i>1 069,9</i>	<i>1 179,6</i>	<i>1 218,1</i>	<i>1 444,6</i>	<i>1 314,3</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4b Produksjon poteter, fylker. 1000 tonn

	1979	1989	1999	2003	2004
Østfold	30,2	32,7	24,7	14,6	23,2
Akershus/Oslo	18,7	18,9	16,7	13,0	17,3
Hedmark	76,3	129,8	137,9	132,1	141,1
Oppland	62,9	55,2	44,7	40,6	45,2
Buskerud	12,0	14,3	12,2	11,1	10,4
Vestfold	26,6	50,4	37,7	46,9	44,5
Telemark	14,7	11,2	8,4	7,5	8,9
Aust-Agder	10,5	8,8	2,8	5,0	4,9
Vest-Agder	8,1	4,5	1,8	1,7	1,7
Rogaland	32,7	38,8	23,7	28,7	29,2
Hordaland	8,4	2,3	0,9	0,4	0,5
Sogn og Fjordane	11,5	4,7	3,8	2,5	2,9
Møre og Romsdal	13,3	9,4	6,9	7,4	6,3
Sør-Trøndelag	19,4	10,7	8,0	6,7	6,5
Nord-Trøndelag	39,1	50,5	39,9	42,6	42,1
Nordland	14,8	7,9	5,7	4,9	5,8
Troms	6,7	4,7	4,2	5,5	5,1
Finnmark	0,5	0,5	0,4	0,9	0,7
<i>Hele landet</i>	<i>406,4</i>	<i>455,1</i>	<i>380,2</i>	<i>372,2</i>	<i>396,4</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4c Produksjon av kumelk, meierileveranser inkl. gårdssmør og gårdsost beregnet som melk, fylker. Millioner liter

	1979	1989	1999	2004	2005*
Østfold	53,8	43,3	35,6	32,4	31,8
Akershus/Oslo	64,2	30,5	33,6	29,8	28,7
Hedmark	108,3	114,1	98,7	85,9	85,5
Oppland	193,1	198,0	183,5	169,3	167,9
Buskerud	46,1	44,9	37,7	34,4	33,8
Vestfold	23,2	18,0	17,9	15,1	15,1
Telemark	20,1	18,9	16,5	13,9	13,7
Aust-Agder	12,3	12,2	13,7	13,1	12,7
Vest-Agder	34,8	42,1	35,5	33,0	32,0
Rogaland	303,4	316,1	269,2	274,4	274,4
Hordaland	90,7	112,6	98,2	83,8	83,1
Sogn og Fjordane	99,3	119,9	123,9	106,9	106,4
Møre og Romsdal	173,1	190,3	163,0	150,2	150,3
Sør-Trøndelag	193,1	185,7	167,3	150,1	149,9
Nord-Trøndelag	158,5	201,0	180,6	169,6	169,0
Nordland	109,5	123,6	113,6	105,0	104,2
Troms	38,3	41,8	39,0	34,6	34,8
Finnmark	20,1	22,4	19,8	18,6	18,0
<i>Hele landet</i>	<i>1 741,9</i>	<i>1 835,4</i>	<i>1 647,3</i>	<i>1 520,3</i>	<i>1 511,4</i>

Kilde: Norsk Meierier, Jæren Gardsmeieri, Gausdalmeieriet AS, Omsetningsrådet og SLF.

Tabell 4d Produksjon storfe- og kalvekjøtt, fylker. Tonn

	1986	1989	1999	2004	2005*
Østfold	1 897	1 835	2 409	1 800	1 747
Akershus/Oslo	2 241	3 796	2 590	1 961	1 964
Hedmark	4 335	4 916	5 799	5 165	5 151
Oppland	8 095	5 888	11 335	11 277	11 339
Buskerud	1 775	860	2 287	2 096	2 117
Vestfold	955	1 646	1 391	1 054	1 036
Telemark	907	850	1 338	1 150	1 139
Aust-Agder	843	872	990	833	832
Vest-Agder	1 701	1 527	2 373	2 134	2 151
Rogaland	11 997	11 416	15 717	14 328	14 572
Hordaland	4 894	6 152	5 250	4 130	4 230
Sogn og Fjordane	4 854	5 369	5 854	5 270	5 460
Møre og Romsdal	7 499	7 996	9 255	8 158	8 417
Sør-Trøndelag	7 610	9 618	9 445	8 782	8 769
Nord-Trøndelag	7 300	5 362	10 375	9 510	9 610
Nordland	4 798	5 390	6 613	6 270	6 362
Troms	1 305	1 251	1 723	1 527	1 460
Finnmark	492	614	671	628	605
<i>Hele landet</i>	<i>73 498</i>	<i>75 356</i>	<i>95 414</i>	<i>86 074</i>	<i>86 960</i>

Kilde: Fraktkontoret for slakt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

Tabell 4e Produksjon svinekjøtt, fylker. Tonn

	1986	1989	1999	2004	2005*
Østfold	7 106	5 146	9 400	9 688	9 687
Akershus/Oslo	5 938	12 882	6 797	6 108	5 644
Hedmark	8 576	6 618	13 000	13 664	13 714
Oppland	7 729	5 626	9 366	9 598	8 932
Buskerud	1 249	390	1 730	1 337	1 063
Vestfold	5 158	6 029	8 491	8 958	8 696
Telemark	1 728	1 967	2 013	2 055	1 957
Aust-Agder	902	1 425	901	887	796
Vest-Agder	923	181	1 070	844	698
Rogaland	19 940	15 735	24 486	28 662	30 399
Hordaland	3 150	6 323	2 467	2 148	2 028
Sogn og Fjordane	1 573	1 665	1 319	1 626	1 638
Møre og Romsdal	2 237	1 480	2 318	1 929	1 904
Sør-Trøndelag	4 154	3 755	3 575	3 272	3 072
Nord-Trøndelag	11 779	12 252	16 556	16 841	16 774
Nordland	1 638	1 965	3 281	3 990	4 229
Troms	392	225	1 314	1 065	902
Finnmark	221	155	295	272	200
<i>Hele landet</i>	<i>84 817</i>	<i>83 821</i>	<i>108 379</i>	<i>112 943</i>	<i>112 331</i>

Kilde: Fraktkontoret for slakt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

Tabell 4f Produksjon sauekjøtt, fylker. Tonn

	1986	1989	1999	2004	2005*
Østfold	82	5	104	108	103
Akershus/Oslo	202	870	177	222	216
Hedmark	1 559	1 959	1 280	1 444	1 447
Oppland	2 475	1 019	2 630	3 172	3 157
Buskerud	1 249	1 028	1 285	1 387	1 317
Vestfold	77	281	86	101	89
Telemark	729	531	682	739	728
Aust-Agder	415	309	424	402	393
Vest-Agder	545	478	614	643	631
Rogaland	4 195	3 931	4 023	5 011	5 136
Hordaland	2 392	3 150	2 307	2 183	2 172
Sogn og Fjordane	2 376	2 278	2 370	2 297	2 346
Møre og Romsdal	1 591	1 481	1 348	1 379	1 411
Sør-Trøndelag	1 380	1 349	1 201	1 534	1 554
Nord-Trøndelag	863	665	881	1 005	950
Nordland	1 858	2 182	1 781	2 164	2 105
Troms	999	932	1 155	1 467	1 391
Finnmark	213	299	238	266	255
<i>Hele landet</i>	<i>23 198</i>	<i>22 749</i>	<i>22 585</i>	<i>25 524</i>	<i>25 398</i>

Kilde: Fraktkontoret for kjøtt og Statistisk sentralbyrå. Statens landbruksforvaltning.

Tabell 4g Produksjon fjørfekjøtt, fylker. Tonn

	1985	1989	1999	2004	2005*
Østfold	4 507	5 901	10 529	12 417	12 579
Akershus/Oslo	1 322	1 264	1 907	2 268	2 042
Hedmark	1 665	3 355	7 002	11 644	11 724
Oppland	158	400	677	809	923
Buskerud	324	546	914	1 081	1 078
Vestfold	866	1 392	3 007	4 233	4 158
Telemark	199	253	386	488	423
Aust-Agder	79	95	191	265	246
Vest-Agder	209	382	318	360	289
Rogaland	1 879	2 462	4 825	7 770	8 842
Hordaland	275	800	881	993	841
Sogn og Fjordane	101	152	114	136	105
Møre og Romsdal	133	325	280	317	358
Sør-Trøndelag	270	1 485	2 432	5 868	6 573
Nord-Trøndelag	361	966	3 034	5 564	6 304
Nordland	90	-	7	6	-
Troms	36	-	-	-	-
Finnmark	13	-	-	-	-
<i>Hele landet</i>	<i>12 485</i>	<i>19 779</i>	<i>36 504</i>	<i>54 220</i>	<i>56 485</i>

Kilde: BFJs totaltall for landet fordelt fylkesvis etter Statistisk sentralbyrås statistikk fra kjøttkontrollen/Statens landbruksforvaltning.

Tabell 4h Produksjon egg, fylker. Tonn

	1979	1989	1999	2001	2004	2005*
Østfold	4 636	4 888	5 669	5 231	6 708	6 388
Akershus/Oslo	3 651	3 642	3 621	3 110	3 734	3 426
Hedmark	2 933	3 728	5 042	5 535	3 649	3 528
Oppland	1 837	2 601	2 415	2 244	2 244	2 094
Buskerud	1 536	1 402	1 132	1 097	2 043	1 975
Vestfold	2 234	2 527	2 421	2 432	1 899	1 753
Telemark	1 523	2 167	1 724	1 679	1 700	1 751
Aust-Agder	1 189	1 389	1 206	1 302	1 243	1 111
Vest-Agder	1 732	2 119	1 422	1 440	1 345	1 305
Rogaland	11 983	14 098	12 023	12 539	16 231	15 315
Hordaland	3 558	3 996	2 571	2 480	1 916	1 940
Sogn og Fjordane	1 390	1 937	1 120	1 126	1 422	1 561
Møre og Romsdal	1 818	1 864	1 274	1 252	1 560	1 673
Sør-Trøndelag	1 308	1 786	1 838	1 773	1 653	1 733
Nord-Trøndelag	1 773	1 772	2 323	2 767	3 416	3 451
Nordland	1 191	1 298	1 037	937	912	861
Troms	472	965	776	625	522	463
Finnmark	176	178	91	82	81	70
<i>Hele landet</i>	<i>44 939</i>	<i>52 358</i>	<i>47 705</i>	<i>47 650</i>	<i>52 277</i>	<i>50 398</i>

Kilde: BFJs totaltall for landet fordelt fylkesvis etter Statistisk sentralbyrås dyretall (tom 2001). Fom 2002 får vi fylkesvise tall fra SLF.

12 Distriktpolitikk og sysselsetting

Tabell 5 Antall jordbruksbedrifter i drift etter størrelse, fylker

Driftsstørrelse		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Østfold	0-50 ¹⁾	1 469	1 115	408	212	206	-2,7	-9,6	-10,8
	50-100	1 126	962	605	395	369	-1,6	-4,5	-7,9
	100-200	1 490	1 430	1 056	820	772	-0,4	-3,0	-5,1
	200-300	782	812	669	583	558	0,4	-1,9	-3,0
	300-500	453	496	577	522	521	0,9	1,5	-1,7
	> 500	101	130	266	352	357	2,4	7,4	5,0
	Alle bruk	5 421	4 945	3 581	2 884	2 783	-0,9	-3,2	-4,1
Gj.snitt størrelse		139	155	215	266	275			
Akershus og Oslo	0-50 ¹⁾	2 004	1 414	475	214	184	-3,4	-10,3	-14,6
	50-100	1 071	952	595	450	416	-1,2	-4,6	-5,8
	100-200	1 350	1 185	854	719	688	-1,3	-3,2	-3,5
	200-300	695	715	540	470	459	0,3	-2,8	-2,7
	300-500	494	589	639	554	532	1,8	0,8	-3,0
	> 500	200	221	356	432	444	1,1	4,9	3,8
	Alle bruk	5 814	5 076	3 459	2 839	2 723	-1,3	-3,8	-3,9
Gj.snitt størrelse		138	161	235	283	294			
Hedmark	0-50 ¹⁾	5 161	3 532	1 141	474	415	-3,7	-10,7	-15,5
	50-100	2 504	1 937	1 214	817	748	-2,5	-4,6	-7,8
	100-200	1 907	2 004	1 629	1 259	1 209	0,5	-2,1	-4,8
	200-300	582	852	952	870	812	3,9	1,1	-2,6
	300-500	428	521	642	711	717	2,0	2,1	1,9
	> 500	205	234	357	439	459	1,3	4,3	4,3
	Alle bruk	10 787	9 080	5 935	4 570	4 360	-1,7	-4,2	-5,0
Gj.snitt størrelse		93	118	183	236	247			
Oppland	0-50 ¹⁾	4 978	3 178	1 152	689	652	-4,4	-9,6	-9,1
	50-100	3 177	2 345	1 637	1 100	1 002	-3,0	-3,5	-7,9
	100-200	2 172	2 673	2 482	2 070	1 979	2,1	-0,7	-3,7
	200-300	600	797	1 106	1 202	1 215	2,9	3,3	1,6
	300-500	258	308	453	638	665	1,8	3,9	6,6
	> 500	50	67	128	175	193	3,0	6,7	7,1
	Alle bruk	11 235	9 368	6 958	5 874	5 706	-1,8	-2,9	-3,3
Gj.snitt størrelse		81	103	148	179	185			
Buskerud	0-50 ¹⁾	3 307	2 360	792	344	305	-3,3	-10,3	-14,7
	50-100	1 720	1 481	1 037	706	649	-1,5	-3,5	-7,5
	100-200	1 235	1 380	1 181	1 014	950	1,1	-1,5	-3,6
	200-300	298	348	472	467	476	1,6	3,1	0,1
	300-500	124	155	254	295	307	2,3	5,1	3,2
	> 500	29	39	67	137	144	3,0	5,6	13,6
	Alle bruk	6 713	5 763	3 803	2 963	2 831	-1,5	-4,1	-4,8
Gj.snitt størrelse		74	90	137	179	187			

Tabell 5 forts. Antall jordbruksbedrifter i drift etter størrelse, fylker

Brukstørrelse		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Vestfold	0-50 ¹⁾	1 168	843	289	186	189	-3,2	-10,2	-6,8
	50-100	1 058	897	531	384	351	-1,6	-5,1	-6,7
	100-200	1 258	1 184	849	632	607	-0,6	-3,3	-5,4
	200-300	353	441	420	334	317	2,3	-0,5	-4,6
	300-500	124	165	260	252	242	2,9	4,7	-1,2
	> 500	30	35	93	160	173	0,9	10,3	10,9
	Alle bruk	3 991	3 565	2 442	1 948	1 879	-1,1	-3,7	-4,3
	Gj.snitt størrelse	108	123	179	220	225			
Telemark	0-50 ¹⁾	3 319	2 368	798	338	306	-3,3	-10,3	-14,8
	50-100	1 407	1 214	885	649	586	-1,5	-3,1	-6,6
	100-200	449	569	614	563	544	2,4	0,8	-2,0
	200-300	62	101	190	175	172	5,0	6,5	-1,6
	300-500	19	32	90	147	162	5,4	10,9	10,3
	> 500	6	3	18	38	42	-6,7	19,6	15,2
	Alle bruk	5 262	4 287	2 595	1 910	1 812	-2,0	-4,9	-5,8
	Gj.snitt størrelse	50	60	101	136	143			
Aust-Agder	0-50 ¹⁾	2 258	1 336	416	182	159	-5,1	-11,0	-14,8
	50-100	542	476	392	212	193	-1,3	-1,9	-11,1
	100-200	182	266	319	259	256	3,9	1,8	-3,6
	200-300	18	45	83	119	112	9,6	6,3	5,1
	300-500	8	11	30	58	59	3,2	10,6	11,9
	> 500			6	12	14			15,2
	Alle bruk	3 008	2 134	1 246	842	793	-3,4	-5,2	-7,3
	Gj.snitt størrelse	39	53	96	137	144			
Vest-Agder	0-50 ¹⁾	2 832	1 853	653	257	231	-4,2	-9,9	-15,9
	50-100	868	735	557	369	333	-1,6	-2,7	-8,2
	100-200	296	468	509	413	387	4,7	0,8	-4,5
	200-300	35	87	181	209	200	9,5	7,6	1,7
	300-500	12	20	71	103	128	5,2	13,5	10,3
	> 500			4	22	23			33,8
	Alle bruk	4 043	3 163	1 975	1 373	1 302	-2,4	-4,6	-6,7
	Gj.snitt størrelse	44	59	103	144	151			
Rogaland	0-50 ¹⁾	3 206	2 040	972	841	773	-4,4	-7,1	-3,7
	50-100	2 779	1 984	1 140	881	827	-3,3	-5,4	-5,2
	100-200	2 184	2 612	2 168	1 780	1 664	1,8	-1,8	-4,3
	200-300	467	758	1 226	1 209	1 173	5,0	4,9	-0,7
	300-500	144	231	542	689	715	4,8	8,9	4,7
	> 500	11	31	68	169	198	10,9	8,2	19,5
	Alle bruk	8 791	7 656	6 116	5 569	5 350	-1,4	-2,2	-2,2
	Gj.snitt størrelse	86	111	158	181	189			

Tabell 5 forts. Antall jordbruksbedrifter i drift etter størrelse, fylker

Brukstørrelse		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Hordaland	0-50 ¹⁾	6 601	4 003	1 977	998	918	-4,9	-6,8	-12,0
	50-100	2 823	2 308	1 788	1 321	1 238	-2,0	-2,5	-5,9
	100-200	818	1 273	1 433	1 201	1 149	4,5	1,2	-3,6
	200-300	43	110	271	360	367	9,8	9,4	5,2
	300-500	17	14	54	117	140	-1,9	14,5	17,2
	> 500		3	4	20	26		2,9	36,6
	Alle bruk	10 302	7 711	5 527	4 017	3 838	-2,9	-3,3	-5,9
Gj.snitt størrelse		46	60	85	109	114			
Sogn og Fjordane	0-50 ¹⁾	4 968	3 085	1 421	753	680	-4,7	-7,5	-11,6
	50-100	3 110	2 653	1 824	1 253	1 159	-1,6	-3,7	-7,3
	100-200	752	1 290	1 760	1 559	1 508	5,5	3,2	-2,5
	200-300	29	76	208	451	459	10,1	10,6	14,1
	300-500	11	8	31	80	95	-3,1	14,5	20,5
	> 500				8	9			
	Alle bruk	8 870	7 112	5 244	4 104	3 910	-2,2	-3,0	-4,8
Gj.snitt størrelse		51	64	91	116	120			
Møre og Romsdal	0-50 ¹⁾	5 654	3 031	1 062	477	460	-6,0	-10,0	-13,0
	50-100	2 811	2 003	1 243	828	737	-3,3	-4,7	-8,3
	100-200	1 331	1 966	1 774	1 354	1 269	4,0	-1,0	-5,4
	200-300	172	350	686	777	807	7,4	7,0	2,7
	300-500	27	47	170	308	324	5,7	13,7	11,3
	> 500		5	17	51	54		13,0	21,2
	Alle bruk	9 995	7 402	4 952	3 795	3 651	-3,0	-3,9	-5,0
Gj.snitt størrelse		57	80	124	159	165			
Sør-Trøndelag	0-50 ¹⁾	2 777	1 489	570	269	250	-6,0	-9,2	-12,8
	50-100	2 463	1 604	939	581	532	-4,2	-5,2	-9,0
	100-200	2 002	2 313	1 816	1 292	1 210	1,5	-2,4	-6,5
	200-300	410	673	1 005	932	913	5,1	4,1	-1,6
	300-500	135	160	379	608	615	1,7	9,0	8,4
	> 500	14	23	44	121	141	5,1	6,7	21,4
	Alle bruk	7 801	6 262	4 753	3 803	3 661	-2,2	-2,7	-4,3
Gj.snitt størrelse		87	115	161	203	211			

Tabell 5 forts. Antall jordbruksbedrifter i drift etter størrelse, fylker

Brukstørrelse		1979	1989	1999	2004	2005*	Årlig %-vis endring		
							79-89	89-99	99-05
Nord-Trøndelag	0-50 ¹⁾	2 375	1 376	515	310	293	-5,3	-9,4	-9,0
	50-100	1 817	1 191	834	528	501	-4,1	-3,5	-8,1
	100-200	2 117	2 286	1 806	1 318	1 240	0,8	-2,3	-6,1
	200-300	736	928	1 131	1 058	1 005	2,3	2,0	-1,9
	300-500	277	374	560	722	728	3,0	4,1	4,5
	> 500	48	50	98	195	224	0,4	7,0	14,8
	Alle bruk	7 370	6 205	4 944	4 131	3 991	-1,7	-2,2	-3,5
Gj.snitt størrelse		107	135	179	217	225			
Nordland	0-50 ¹⁾	5 307	2 126	615	315	267	-8,7	-11,7	-13,0
	50-100	1 928	1 256	828	439	388	-4,2	-4,1	-11,9
	100-200	1 334	1 557	1 229	900	829	1,6	-2,3	-6,4
	200-300	243	522	770	720	691	7,9	4,0	-1,8
	300-500	37	80	327	516	522	8,5	15,1	8,1
	> 500	5	9	26	95	117	6,1	11,2	28,5
	Alle bruk	8 854	5 550	3 795	2 985	2 814	-4,6	-3,7	-4,9
Gj.snitt størrelse		58	94	153	202	211			
Troms	0-50 ¹⁾	3 570	1 429	398	145	134	-8,7	-12,0	-16,6
	50-100	1 188	774	532	277	243	-4,2	-3,7	-12,2
	100-200	526	670	642	497	465	2,4	-0,4	-5,2
	200-300	82	198	330	310	316	9,2	5,2	-0,7
	300-500	10	29	122	201	204	11,2	15,5	8,9
	> 500			10	32	35			23,2
	Alle bruk	5 376	3 100	2 034	1 462	1 397	-5,4	-4,1	-6,1
Gj.snitt størrelse		49	78	134	182	189			
Finnmark	0-50 ¹⁾	1 063	453	134	43	42	-8,2	-11,5	-17,6
	50-100	324	197	139	53	49	-4,9	-3,4	-16,0
	100-200	229	204	165	104	103	-1,1	-2,1	-7,6
	200-300	45	115	127	108	105	9,8	1,0	-3,1
	300-500	8	34	73	110	103	15,6	7,9	5,9
	> 500			14	20	24			9,4
	Alle bruk	1 669	1 003	652	438	426	-5,0	-4,2	-6,8
Gj.snitt størrelse		57	96	163	228	233			
Landet	0-50 ¹⁾	62 017	37 031	13 788	7 047	6 464	-5,0	-9,4	-11,9
	50-100	32 716	24 969	16 720	11 243	10 321	-2,7	-3,9	-7,7
	100-200	21 632	25 330	22 286	17 754	16 829	1,6	-1,3	-4,6
	200-300	5 652	7 928	10 367	10 354	10 157	3,4	2,7	-0,3
	300-500	2 576	3 266	5 273	6 631	6 779	2,4	4,9	4,3
	> 500	709	858	1 577	2 478	2 677	1,9	6,3	9,2
	Alle bruk	125 302	99 382	70 011	55 507	53 227	-2,3	-3,4	-4,5
	Gj.snitt størrelse		76	100	148	187	195		

*Foreløpige tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. 1979, 1989 og 1999 de fullstendige jordbrukstellingene, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 6 Kommuneklassene fordelt på fylker

Fylke	Kommuneklasser
Østfold	2,3,5
Akershus	5,7
Hedmark	1,2,3,4,5
Oppland	1,2,3,4,5,7
Buskerud	1,2,3,4,5,7
Vestfold	3,5,7
Telemark	1,3,4,5
Aust-Agder	1,3,4,5,6,7
Vest-Agder	1,2,3,4,5,7
Rogaland	1,2,3,4,5,7
Hordaland	1,2,3,4,5,7
Sogn og Fjordane	1,2,3,4,6
Møre og Romsdal	1,2,3,4,6
Sør-Trøndelag	1,2,3,4,5,6,7
Nord-Trøndelag	1,2,3,4,5,6
Nordland	1,2,3,4,6
Troms	1,3,4,6,7
Finnmark	1,4,6

Tabell 7a Folkemengde, fylker fordelt på kjønn per 1.1.

		1979 ¹⁾	1989	1999	2004	2005
Østfold	Menn	114 901	116 980	120 740	126 282	127 298
	Kvinner	116 876	121 017	125 278	130 386	131 244
	I alt	231 777	237 997	246 018	256 668	258 542
Akershus og Oslo	Menn	394 299	418 551	470 228	495 737	502 666
	Kvinner	427 761	448 454	493 203	514 767	521 398
	I alt	822 060	867 005	963 431	1 010 504	1024 064
Hedmark	Menn	93 525	92 925	92 082	93 038	93 100
	Kvinner	92 564	93 881	94 239	95 288	95 276
	I alt	186 089	186 806	186 321	188 326	188 376
Oppland	Menn	90 168	91 048	90 351	91 072	90 697
	Kvinner	89 763	91 462	91 888	92 618	92 477
	I alt	179 931	182 510	182 239	183 690	183 174
Buskerud	Menn	105 970	110 974	115 922	119 606	120 129
	Kvinner	106 826	113 604	119 096	122 725	123 362
	I alt	212 796	224 578	235 018	242 331	243 491
Vestfold	Menn	91 231	96 020	103 090	107 633	108 332
	Kvinner	93 996	100 079	107 617	111 847	112 404
	I alt	185 227	196 099	210 707	219 480	220 736
Telemark	Menn	80 401	80 717	80 964	81 857	81 914
	Kvinner	81 204	82 488	83 559	84 267	84 375
	I alt	161 605	163 205	164 523	166 124	166 289
Aust-Agder	Menn	44 089	47 981	50 493	51 372	51 524
	Kvinner	44 734	48 586	50 994	52 002	52 072
	I alt	88 823	96 567	101 487	103 374	103 596
Vest-Agder	Menn	66 814	70 938	76 209	79 406	80 092
	Kvinner	68 097	72 412	77 789	80 721	81 184
	I alt	134 911	143 350	153 998	160 127	161 276
Rogaland	Menn	149 149	166 327	184 287	194 302	196 551
	Kvinner	150 097	167 024	184 772	194 546	196 553
	I alt	299 246	333 351	369 059	388 848	393 104
Hordaland	Menn	193 075	202 452	214 350	221 210	223 037
	Kvinner	196 866	205 474	217 532	223 849	225 306
	I alt	389 941	407 926	431 882	445 059	448 343
Sogn og Fjordane	Menn	53 550	54 011	54 425	54 209	54 030
	Kvinner	51 086	52 327	53 223	53 013	53 002
	I alt	104 636	106 338	107 648	107 222	107 032
Møre og Romsdal	Menn	117 844	119 194	121 493	122 524	122 585
	Kvinner	117 132	119 093	121 045	122 046	122 104
	I alt	234 976	238 287	242 538	244 570	244 689

Tabell 7a forts. Folkemengde, fylker fordelt på kjønn per 1.1.

		1979 ¹⁾	1989	1999	2004	2005
Sør-Trøndelag	Menn	120 051	123 406	128 949	134 207	135 464
	Kvinner	122 476	126 218	131 906	136 059	137 103
	I alt	242 527	249 624	260 855	270 266	272 567
Nord-Trøndelag	Menn	63 113	63 722	63 494	63 910	64 143
	Kvinner	61 558	63 028	63 303	64 063	64 301
	I alt	124 671	126 750	126 797	127 973	128 444
Nordland	Menn	123 343	120 450	119 204	118 595	118 469
	Kvinner	119 622	119 161	119 343	118 462	118 356
	I alt	242 965	239 611	238 547	237 057	236 825
Troms	Menn	73 985	74 260	75 507	76 879	76 907
	Kvinner	71 277	72 388	74 693	75 749	75 834
	I alt	145 262	146 648	150 200	152 628	152 741
Finnmark	Menn	40 854	38 126	37 771	37 210	37 132
	Kvinner	37 837	35 908	36 290	36 000	35 942
	I alt	78 691	74 034	74 061	73 210	73 074
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>2 016 362</i>	<i>2 088 082</i>	<i>2 199 559</i>	<i>2 269 049</i>	<i>2284 070</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>2 049 772</i>	<i>2 132 604</i>	<i>2 245 770</i>	<i>2 308 408</i>	<i>2322 293</i>
	<i>I alt</i>	<i>4 066 134</i>	<i>4 220 686</i>	<i>4 445 329</i>	<i>4 577 457</i>	<i>4606 363</i>

1) Per 31.12.1978

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7b Folkemengde, landsdeler fordelt på kjønn per 1.1.

		1979	1989	1999	2004	2005
Østlandet	Menn	970 495	1 007 215	1 073 377	1 115 225	1124 136
	Kvinner	1 008 990	1 050 985	1 114 880	1 151 898	1160 536
	I alt	1 979 485	2 058 200	2 188 257	2 267 123	2284 672
Agder/Rogaland	Menn	260 052	285 246	310 989	325 080	328 167
	Kvinner	262 928	288 022	313 555	327 269	329 809
	I alt	522 980	573 268	624 544	652 349	657 976
Vestlandet	Menn	364 469	375 657	390 268	397 943	399 652
	Kvinner	365 084	376 894	391 800	398 908	400 412
	I alt	729 553	752 551	782 068	796 851	800 064
Trøndelag	Menn	183 164	187 128	192 443	198 117	199 607
	Kvinner	184 034	189 246	195 209	200 122	201 404
	I alt	367 198	376 374	387 652	398 239	401 011
Nord-Norge	Menn	238 182	232 836	232 482	232 684	232 508
	Kvinner	228 736	227 457	230 326	230 211	230 132
	I alt	466 918	460 293	462 808	462 895	462 640
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>2 016 362</i>	<i>2 088 082</i>	<i>2 199 559</i>	<i>2 269 049</i>	<i>2284 070</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>2 049 772</i>	<i>2 132 604</i>	<i>2 245 770</i>	<i>2 308 408</i>	<i>2322 293</i>
	<i>I alt</i>	<i>4 066 134</i>	<i>4 220 686</i>	<i>4 445 329</i>	<i>4 577 457</i>	<i>4606 363</i>

1) Per 31.12.1978

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 8a Sysselsatte i alt etter kjønn, regioner. 1000 stk.

		1999	2001	2003	2004	2005
Østfold	Menn	65	66	66	66	66
	Kvinner	57	59	59	58	59
	I alt	122	125	125	124	125
Akershus og Oslo	Menn	277	280	274	278	282
	Kvinner	251	257	251	255	256
	I alt	528	537	525	533	538
Hedmark	Menn	48	47	45	47	46
	Kvinner	41	41	44	42	41
	I alt	89	88	89	89	87
Oppland	Menn	49	49	48	46	46
	Kvinner	41	44	42	43	43
	I alt	90	93	90	89	89
Buskerud	Menn	66	64	65	64	64
	Kvinner	57	59	59	57	60
	I alt	123	123	124	121	124
Vestfold	Menn	55	57	57	56	55
	Kvinner	48	49	50	50	51
	I alt	103	106	107	106	106
Telemark	Menn	43	43	41	42	41
	Kvinner	36	37	36	37	38
	I alt	79	80	77	79	79
Aust-Agder	Menn	26	27	26	26	26
	Kvinner	23	23	23	24	23
	I alt	49	50	49	50	49
Vest-Agder	Menn	40	40	40	39	42
	Kvinner	34	34	34	36	38
	I alt	74	74	74	75	80
Rogaland	Menn	103	102	103	105	108
	Kvinner	88	86	89	89	89
	I alt	191	188	192	194	197
Hordaland	Menn	118	118	117	119	120
	Kvinner	103	100	105	106	106
	I alt	221	218	222	225	226
Sogn og Fjordane	Menn	29	30	29	29	27
	Kvinner	25	24	24	24	24
	I alt	54	54	53	53	51
Møre og Romsdal	Menn	68	65	65	63	63
	Kvinner	55	55	57	56	55
	I alt	123	120	122	119	118

Tabell 8a forts. Sysselsatte i alt etter kjønn, regioner. 1000 stk.

		1999	2001	2003	2004	2005
Sør-Trøndelag	Menn	69	72	72	73	73
	Kvinner	61	61	62	64	65
	I alt	130	133	134	137	138
Nord-Trøndelag	Menn	33	33	32	32	32
	Kvinner	26	28	28	27	27
	I alt	59	61	60	59	59
Nordland	Menn	61	60	58	59	60
	Kvinner	53	55	55	53	52
	I alt	114	115	113	112	112
Troms	Menn	41	41	41	41	40
	Kvinner	35	35	34	36	36
	I alt	76	76	75	77	76
Finnmark	Menn	19	19	18	18	18
	Kvinner	16	18	18	17	17
	I alt	35	37	36	35	35
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>1 210</i>	<i>1 214</i>	<i>1 197</i>	<i>1 203</i>	<i>1 209</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>1 050</i>	<i>1 064</i>	<i>1 070</i>	<i>1 074</i>	<i>1 080</i>
	<i>I alt</i>	<i>2 260</i>	<i>2 278</i>	<i>2 267</i>	<i>2 277</i>	<i>2 289</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Arbeidsmarkedsstatistikk

Tabell 8b Sysselsatte i alt, landsdeler fordelt på kjønn. 1000 stk.

		1999	2001	2003	2004	2005
Østlandet	Menn	603	606	596	599	600
	Kvinner	531	546	541	542	548
	I alt	1 134	1 152	1 137	1 141	1148
Agder og Rogaland	Menn	169	169	169	170	176
	Kvinner	145	143	146	149	150
	I alt	314	312	315	319	326
Vestlandet	Menn	215	213	211	211	210
	Kvinner	183	179	186	186	185
	I alt	398	392	397	397	395
Trøndelag	Menn	102	105	104	105	105
	Kvinner	87	89	90	91	92
	I alt	189	194	194	196	197
Nord-Norge	Menn	121	120	117	118	118
	Kvinner	104	108	107	106	105
	I alt	225	228	224	224	223
<i>Hele landet</i>	<i>Menn</i>	<i>1 210</i>	<i>1 214</i>	<i>1 197</i>	<i>1 203</i>	<i>1 209</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>1 050</i>	<i>1 064</i>	<i>1 070</i>	<i>1 074</i>	<i>1 080</i>
	<i>I alt</i>	<i>2 260</i>	<i>2 278</i>	<i>2 267</i>	<i>2 277</i>	<i>2 289</i>

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Arbeidsmarkedsstatistikk

Tabell 9 Arbeidsforbruk i jordbruket fordelt på kjønn, fylker. 1000 årsverk¹⁾

		1986	1990	1999	2001	2003	2005*	Årlig %-vis endring		
								86-90	90-99	99-05
Østfold	Menn	3,6	3,0	2,3	2,2	2,0	2,0	-4,7	-2,7	-2,9
	Kvinner	1,1	0,8	0,7	1,0	0,7	0,6	-9,0	-0,9	-1,6
	Sum	4,6	3,7	3,0	3,2	2,6	2,6	-5,1	-2,3	-2,6
Akershus/Oslo	Menn	3,1	2,9	2,3	2,2	2,0	1,8	-1,4	-2,7	-3,9
	Kvinner	0,9	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	-5,5	-0,8	-2,4
	Sum	4,0	3,6	3,0	2,8	2,6	2,4	-2,3	-2,3	-3,5
Hedmark	Menn	5,9	5,3	4,4	4,1	4,1	3,6	-2,8	-2,0	-3,4
	Kvinner	2,1	1,7	1,4	1,3	1,2	1,1	-4,9	-2,3	-4,2
	Sum	8,0	7,0	5,8	5,3	5,2	4,7	-3,3	-2,1	-3,6
Oppland	Menn	7,9	7,3	6,3	6,2	6,0	5,4	-1,9	-1,6	-3,0
	Kvinner	2,9	2,7	2,1	2,1	1,9	1,8	-2,2	-2,8	-2,7
	Sum	10,8	10,0	8,4	8,3	7,8	7,2	-2,0	-1,9	-2,9
Buskerud	Menn	3,4	3,1	2,5	2,2	2,4	2,1	-2,2	-2,4	-3,0
	Kvinner	1,3	1,1	0,9	0,8	0,7	0,7	-4,8	-2,4	-2,5
	Sum	4,6	4,2	3,4	3,0	3,1	2,9	-2,3	-2,4	-2,9
Vestfold	Menn	2,2	2,2	1,7	1,5	1,5	1,4	-0,5	-2,7	-3,7
	Kvinner	0,9	0,7	0,6	0,5	0,6	0,5	-6,9	-1,5	-3,8
	Sum	3,1	2,8	2,3	2,0	2,1	1,8	-2,2	-2,4	-3,7
Telemark	Menn	2,1	1,8	1,3	1,3	1,3	1,1	-4,0	-3,4	-2,9
	Kvinner	0,9	0,7	0,5	0,5	0,4	0,4	-7,8	-3,4	-1,6
	Sum	3,0	2,4	1,8	1,7	1,7	1,6	-5,1	-3,4	-2,5
Aust-Agder	Menn	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7	0,6	-1,7	-1,7	-4,5
	Kvinner	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	-4,7	-1,8	-3,2
	Sum	1,4	1,3	1,1	1,0	1,0	0,9	-2,5	-1,7	-4,2
Vest-Agder	Menn	2,0	1,7	1,4	1,2	1,2	1,1	-4,3	-2,4	-3,9
	Kvinner	0,8	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3	-8,4	-2,8	-5,1
	Sum	2,8	2,2	1,8	1,6	1,6	1,4	-5,4	-2,5	-4,2
Rogaland	Menn	9,5	8,7	7,0	6,8	6,7	6,2	-2,3	-2,4	-2,1
	Kvinner	3,1	2,7	2,3	2,2	2,1	2,0	-3,5	-1,9	-2,3
	Sum	12,6	11,4	9,3	8,9	8,9	8,2	-2,6	-2,2	-2,2
Hordaland	Menn	6,5	5,5	4,5	4,1	3,7	3,3	-4,2	-2,2	-5,1
	Kvinner	2,6	2,1	1,6	1,7	1,2	1,2	-5,8	-3,0	-5,1
	Sum	9,0	7,5	6,1	5,8	4,8	4,5	-4,3	-2,4	-5,1
Sogn og Fjord- dane	Menn	6,2	6,3	4,7	4,5	4,2	3,8	0,3	-3,2	-3,6
	Kvinner	2,7	2,6	1,7	1,6	1,3	1,3	-0,9	-4,6	-3,0
	Sum	8,9	8,9	6,2	6,1	5,6	5,1	0,0	-4,0	-3,4
Møre og Roms- dal	Menn	6,3	5,9	4,7	4,5	4,2	3,9	-1,5	-2,5	-3,5
	Kvinner	2,4	2,3	1,6	1,4	1,3	1,1	-1,5	-3,9	-5,8
	Sum	8,6	8,2	6,3	5,9	5,5	5,0	-1,2	-2,8	-4,0

Tabell 9 forts. Arbeidsforbruket i jord- og hagebruk fordelt på kjønn, fylker. 1000 årsverk¹⁾

		1986	1990	1999	2001	2003	2005*	Årlig %-vis endring		
								86-90	90-99	99-05
Sør-Trøndelag	Menn	6,3	5,5	4,6	4,2	4,2	3,7	-3,3	-2,0	-3,8
	Kvinner	2,4	2,0	1,5	1,3	1,1	1,0	-4,7	-3,0	-3,8
	Sum	8,7	7,5	5,9	5,5	5,3	4,7	-3,7	-2,7	-3,8
Nord-Trøndelag	Menn	6,5	5,7	5,2	4,9	4,8	4,3	-3,1	-1,1	-3,3
	Kvinner	2,2	1,8	1,5	1,4	1,2	1,1	-4,5	-2,3	-4,6
	Sum	8,6	7,6	6,7	6,2	6,0	5,4	-3,2	-1,4	-3,6
Nordland	Menn	4,7	4,5	3,8	3,7	3,5	3,2	-1,3	-1,8	-3,2
	Kvinner	2,0	1,6	1,3	1,2	1,1	1,1	-5,1	-2,5	-3,6
	Sum	6,7	6,1	5,1	4,8	4,6	4,2	-2,4	-2,0	-3,3
Troms	Menn	2,5	2,3	1,8	1,7	1,7	1,4	-2,2	-2,7	-4,2
	Kvinner	1,1	0,9	0,7	0,6	0,5	0,5	-5,0	-3,2	-4,4
	Sum	3,6	3,2	2,5	2,3	2,2	1,9	-3,1	-2,8	-4,2
Finnmark	Menn	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,4	-1,0	-2,4	-3,5
	Kvinner	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	1,9	-5,0	-5,6
	Sum	0,9	1,0	0,7	0,7	0,7	0,6	0,0	-3,2	-4,0
Hele landet	Menn	80,4	73,2	59,8	56,6	54,6	49,4	-2,3	-2,2	-3,4
	Kvinner	30,1	25,4	19,7	18,7	16,6	15,8	-4,2	-2,8	-3,6
	Sum	110,5	98,5	79,5	75,3	71,2	65,2	-2,8	-2,4	-3,4

* Foreløpige tall

1) 1975 timer per årsverk fram til 01.07.1989 og 1875 timer per årsverk til 1999. 1860 timer i 2001 og 1845 timer i 2003 og 2005.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utvalgstillingene og 1999 Jordbrukstillingen.

Tabell 10a Antall personlige brukere etter alder, fordelt på fylker¹⁾

	Alder, år	1979	1989	1999	2004	2005*
Østfold	-39	1 429	1 447	881	645	612
	40-49	1 107	1 334	1 105	859	837
	50-59	1 386	991	1 024	837	799
	60-65	1 032	863	311	320	319
	66-69			145	74	78
	over 70	414	267	110	62	54
	Totalt		5 369	4 902	3 576	2 797
	Gj. alder	50	48	48	48	48
Akershus og Oslo	-39	1 396	1 326	817	589	542
	40-49	1 053	1 421	1 035	822	778
	50-59	1 348	1 012	994	875	848
	60-65	1 069	903	330	302	305
	66-69			126	97	100
	over 70	505	344	146	75	72
	Totalt		5 370	5 006	3 448	2 760
	Gj. alder	51	49	48	49	49
Hedmark	-39	2 224	2 237	1 452	972	899
	40-49	2 010	2 339	1 716	1 303	1 233
	50-59	2 833	1 867	1 674	1 371	1 303
	60-65	2 448	1 772	579	536	525
	66-69			261	144	148
	over 70	1 176	776	235	116	112
	Totalt		10 692	8 991	5 917	4 442
	Gj. alder	53	50	49	49	49
Oppland	-39	2 614	2 540	1 943	1 355	1 268
	40-49	2 301	2 394	2 034	1 719	1 672
	50-59	2 983	2 043	1 826	1 537	1 503
	60-65	2 290	1 705	659	611	596
	66-69			286	167	173
	over 70	983	630	195	105	94
	Totalt		11 172	9 312	6 943	5 494
	Gj. alder	51	49	47	48	48
Buskerud	-39	1 516	1 518	979	616	567
	40-49	1 237	1 474	1 111	863	810
	50-59	1 649	1 137	1 031	889	837
	60-65	1 509	1 045	373	321	348
	66-69			162	98	94
	over 70	731	532	143	93	87
	Totalt		6 641	5 706	3 799	2 880
	Gj. alder	52	50	48	49	50
Vestfold	-39	1 013	1 062	618	431	409
	40-49	807	988	780	557	532
	50-59	1 076	701	649	614	593
	60-65	776	601	220	171	180
	66-69			86	55	54
	over 70	281	179	87	69	59
	Totalt		3 953	3 531	2 440	1 897
	Gj. alder	50	48	48	49	49

1) Til og med 1999 gjelder tallene kun bruk med mer enn 5 daa

Tabell 10a forts. Antall personlige brukere etter alder fordelt på fylker¹⁾

	Alder, år	1979	1989	1999	2004	2005*
Telemark	-39	1 060	1 020	639	378	333
	40-49	888	1 095	752	570	536
	50-59	1 305	861	700	534	514
	60-65	1 269	837	271	243	248
	66-69			123	90	90
	over 70	700	432	109	53	47
	Totalt	5 221	4 245	2 594	1 868	1 768
	Gj. Alder	54	51	49	50	50
Aust-Agder	-39	621	532	310	169	154
	40-49	526	522	358	248	232
	50-59	675	457	327	254	242
	60-65	681	370	139	83	81
	66-69			69	41	35
	over 70	467	220	42	20	22
	Totalt	2 969	2 101	1 245	815	766
	Gj. Alder	54	50	49	49	49
Vest-Agder	-39	787	799	599	345	314
	40-49	731	741	501	377	359
	50-59	1 008	597	481	364	336
	60-65	984	621	201	162	163
	66-69			104	49	48
	over 70	506	373	93	41	37
	Totalt	4 016	3 131	1 979	1 338	1 257
	Gj. Alder	53	51	48	48	49
Rogaland	-39	2 307	2 303	1 699	1 365	1 268
	40-49	1 844	2 018	1 748	1 551	1 481
	50-59	2 097	1 636	1 638	1 484	1 399
	60-65	1 774	1 165	586	565	597
	66-69			229	190	180
	over 70	717	499	208	139	123
	Totalt	8 739	7 621	6 108	5 294	5 048
	Gj. Alder	50	48	47	48	48
Hordaland	-39	2 055	1 871	1 232	786	721
	40-49	2 004	1 965	1 613	1 074	1 014
	50-59	2 586	1 668	1 566	1 222	1 183
	60-65	2 525	1 458	623	491	474
	66-69			276	194	184
	over 70	1 043	701	225	121	117
	Totalt	10 213	7 663	5 535	3 888	3 693
	Gj. Alder	53	50	49	50	50

1) Til og med 1999 gjelder tallene kun bruk med mer enn 5 daa

Tabell 10a forts. Antall personlige brukere etter alder fordelt på fylker¹⁾

	Alder, år	1979	1989	1999	2004	2005*
Sogn og Fjordane	-39	1 796	1 719	1 182	736	681
	40-49	1 690	1 759	1 529	1 179	1 109
	50-59	2 247	1 545	1 421	1 220	1 162
	60-65	2 061	1 417	601	523	510
	66-69			292	182	188
	over 70	1 044	646	221	145	123
	Totalt	8 837	7 086	5 246	3 985	3 773
	Gj. alder	53	51	49	50	50
Møre og Romsdal	-39	2 052	1 848	1 197	701	678
	40-49	1 932	1 967	1 456	1 093	1 028
	50-59	2 580	1 612	1 392	1 102	1 035
	60-65	2 331	1 380	558	479	480
	66-69			196	169	170
	over 70	1 066	563	162	93	91
	Totalt	9 961	7 370	4 961	3 637	3 482
	Gj. Alder	52	49	49	50	50
Sør- Trøndelag	-39	1 865	1 750	1 319	874	805
	40-49	1 563	1 746	1 356	1 107	1 063
	50-59	1 966	1 369	1 311	1 050	1 011
	60-65	1 695	1 027	483	449	434
	66-69			151	127	135
	over 70	650	317	124	71	70
	Totalt	7 740	6 209	4 744	3 678	3 518
	Gj. Alder	51	48	47	48	49
Nord- Trøndelag	-39	2 098	1 862	1 462	1 005	937
	40-49	1 601	1 894	1 464	1 243	1 202
	50-59	1 886	1 328	1 371	1 083	1 063
	60-65	1 301	842	428	409	392
	66-69			135	103	96
	over 70	424	237	82	52	52
	Totalt	7 309	6 163	4 942	3 895	3 742
	Gj. Alder	49	47	46	47	48

1) Til og med 1999 gjelder tallene kun bruk med mer enn 5 daa

Tabell 10a forts. Antall personlige brukere etter alder fordelt på fylker¹⁾

	Alder, år	1979	1989	1999	2004	2005*
Nordland	-39	1 663	1 477	941	576	529
	40-49	1 496	1 512	1 121	868	796
	50-59	2 306	1 173	1 122	899	838
	60-65	2 341	980	371	373	370
	66-69			151	100	111
	over 70	995	351	90	50	53
	Totalt	8 801	5 493	3 796	2 866	2 697
Gj. Alder	53	49	48	49	50	
Troms	-39	905	689	492	311	285
	40-49	958	775	587	402	380
	50-59	1 462	755	586	444	437
	60-65	1 446	608	255	181	171
	66-69			77	57	57
	over 70	578	243	39	29	25
	Totalt	5 349	3 070	2 036	1 424	1 355
Gj. Alder	54	51	48	49	49	
Finnmark	-39	256	233	161	87	91
	40-49	291	211	181	118	112
	50-59	420	223	163	137	132
	60-65	443	202	86	47	41
	66-69			38	19	17
	over 70	241	120	21	10	13
	Totalt	1 650	989	650	418	406
Gj. Alder	55	52	49	49	49	
Landet	-39	27 753	26 233	17 923	11 941	11 093
	40-49	24 092	26 155	20 447	15 953	15 174
	50-59	31 914	20 975	19 276	15 916	15 235
	60-65	28 053	17 796	7 074	6 266	6 234
	66-69			2 907	1 956	1 958
	over 70	12 553	7 430	2 332	1 344	1 251
	Totalt	124 365	98 589	69 959	53 376	50 945
Gj. Alder	52	49	48	49	49	

* Foreløpig tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene kun bruk med mer enn 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 10b Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper

	Bruksstørrelse	1979	1989	1999	2004	2005*
Østfold	0-50 ¹⁾	54,1	51,0	51,0	51,4	50,6
	50-100	50,8	48,2	49,3	49,5	49,8
	100-200	48,6	47,0	47,7	48,7	48,9
	200-300	47,7	46,6	47,0	47,8	48,2
	300-500	47,5	45,5	46,8	47,9	48,1
	> 500	46,4	46,9	45,0	45,6	45,8
	Alle bruk	50,3	47,9	47,9	48,3	48,4
Akershus og Oslo	0-50 ¹⁾	54,3	52,8	51,6	51,4	52,7
	50-100	51,9	48,9	49,3	50,6	51,4
	100-200	49,3	47,6	48,9	50,0	50,2
	200-300	48,4	47,2	48,4	48,8	49,4
	300-500	47,4	46,6	46,3	48,2	48,1
	> 500	47,6	45,4	45,2	46,3	46,2
	Alle bruk	51,2	49,0	48,4	49,1	49,3
Hedmark	0-50 ¹⁾	56,0	53,4	51,5	51,7	52,6
	50-100	53,0	50,3	49,9	50,6	51,1
	100-200	49,4	47,7	48,1	49,5	49,8
	200-300	47,8	46,4	46,1	47,5	47,3
	300-500	46,5	44,7	46,1	47,0	46,9
	> 500	45,9	44,9	46,1	48,4	48,5
	Alle bruk	53,1	50,1	48,5	49,0	49,2
Oppland	0-50 ¹⁾	55,0	52,8	50,1	50,9	50,9
	50-100	50,8	49,5	49,2	49,6	50,2
	100-200	47,7	46,3	46,7	47,9	48,2
	200-300	46,0	43,8	44,6	46,6	47,0
	300-500	43,9	44,9	44,7	45,2	45,4
	> 500	46,3	44,9	43,7	45,4	44,5
	Alle bruk	51,6	49,1	47,4	47,9	48,1
Buskerud	0-50 ¹⁾	55,0	52,8	50,9	52,1	52,9
	50-100	51,9	48,8	49,1	50,9	51,3
	100-200	49,4	46,9	46,9	48,6	49,4
	200-300	48,1	46,2	45,4	46,9	47,2
	300-500	46,7	47,0	45,9	48,0	48,0
	> 500	47,2	45,9	45,2	46,1	45,7
	Alle bruk	52,7	49,7	48,0	49,1	49,5
Vestfold	0-50 ¹⁾	52,5	51,1	51,5	51,7	52,3
	50-100	50,8	47,5	48,9	49,6	49,9
	100-200	49,3	46,4	47,1	48,6	48,9
	200-300	48,2	45,8	45,6	48,4	48,4
	300-500	48,6	47,0	45,5	46,5	46,7
	> 500	47,5	46,9	45,3	46,8	47,0
	Alle bruk	50,5	47,7	47,6	48,7	48,9
Telemark	0-50 ¹⁾	55,6	52,8	50,1	51,9	52,5
	50-100	52,4	49,0	49,3	50,2	50,7
	100-200	48,9	46,8	47,0	49,0	49,4
	200-300	45,1	45,3	44,9	46,3	46,3
	300-500	43,6	44,8	46,8	47,3	46,8
	> 500	47,2		47,8	48,2	49,5
	Alle bruk	54,0	50,7	48,6	49,5	49,8

Tabell 10b forts. Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper

	Bruksstørrelse	1979	1989	1999	2004	2005*
Aust-Agder	0-50 ¹	56,0	51,9	50,5	51,0	52,1
	50-100	50,2	49,5	49,0	49,9	50,4
	100-200	46,6	45,0	46,9	49,1	49,0
	200-300	44,3	46,8	44,7	46,3	47,0
	300-500		46,9	42,4	46,4	46,8
	> 500			47,0	41,3	44,0
	Alle bruk		54,3	50,4	48,5	49,1
Vest-Agder	0-50 ¹	55,6	53,9	52,1	52,4	51,8
	50-100	51,4	48,1	48,2	50,6	51,5
	100-200	46,4	44,9	44,8	47,4	47,9
	200-300	46,9	42,9	41,7	42,7	43,4
	300-500	44,9	38,5	41,0	44,2	44,1
	> 500			39,3	44,5	47,3
	Alle bruk		53,9	50,8	47,8	48,2
Rogaland	0-50 ¹	55,0	52,0	50,6	48,9	48,9
	50-100	50,6	49,1	50,1	50,2	50,3
	100-200	46,2	45,4	46,8	48,1	48,5
	200-300	44,5	44,7	44,9	46,4	46,9
	300-500	45,6	44,4	45,1	45,7	46,0
	> 500	41,6	45,6	44,5	45,1	44,8
	Alle bruk		50,7	48,0	47,4	47,8
Hordaland	0-50 ¹	54,8	53,2	51,6	52,7	52,8
	50-100	51,1	49,0	49,3	50,6	51,1
	100-200	46,9	44,7	46,4	48,0	48,4
	200-300	43,7	44,0	44,7	45,8	46,3
	300-500	46,8	49,5	43,9	44,8	44,6
	> 500			41,5	44,4	43,2
	Alle bruk		53,1	50,4	49,1	49,8
Sogn og Fjordane	0-50 ¹	55,8	54,1	52,5	53,5	53,8
	50-100	51,0	48,9	50,2	51,5	51,6
	100-200	47,3	46,1	46,5	48,8	49,1
	200-300	43,1	46,5	45,2	45,6	46,0
	300-500	57,2	45,0	44,0	46,4	47,5
	> 500			37,0	47,0	43,0
	Alle bruk		53,4	50,6	49,4	50,1
Møre og Romsdal	0-50 ¹	55,6	53,6	52,5	54,4	53,5
	50-100	51,1	49,1	49,5	51,6	52,2
	100-200	46,9	45,5	47,4	49,5	49,8
	200-300	45,3	45,0	44,7	47,3	47,3
	300-500	46,5	43,1	42,5	45,5	45,6
	> 500		43,0	44,3	42,2	44,3
	Alle bruk		53,0	49,8	48,5	49,6

Tabell 10b forts. Gjennomsnittlig alder på bruker etter arealgrupper

	Bruksstørrelse	1979	1989	1999	2004	2005*
Sør-Trøndelag	0-50 ¹⁾	55,5	52,5	51,2	53,7	53,8
	50-100	50,8	48,1	49,9	49,8	50,2
	100-200	47,9	46,0	46,8	49,1	49,3
	200-300	46,9	45,5	45,1	47,3	47,7
	300-500	46,9	45,6	45,0	46,0	46,7
	> 500	44,7	46,5	48,3	43,9	42,3
	Alle bruk	51,5	48,0	47,4	48,4	48,7
Nord-Trøndelag	0-50 ¹⁾	53,3	50,8	50,2	51,1	51,3
	50-100	49,5	47,5	48,1	49,5	49,7
	100-200	46,4	45,1	46,0	47,5	48,0
	200-300	45,7	44,5	45,2	46,5	46,2
	300-500	45,9	46,1	44,4	45,9	46,1
	> 500	45,9	44,6	46,5	46,1	45,4
	Alle bruk	49,3	46,8	46,4	47,4	47,5
Nordland	0-50 ¹⁾	57,2	53,8	52,6	54,3	54,4
	50-100	51,0	48,1	49,5	52,1	52,7
	100-200	47,2	44,6	46,8	49,7	50,3
	200-300	44,9	43,1	45,3	47,2	47,7
	300-500	45,4	43,4	44,4	46,2	47,0
	> 500	48,3	43,7	47,4	46,4	45,9
	Alle bruk	54,0	48,8	47,8	49,2	49,5
Troms	0-50 ¹⁾	56,8	54,8	52,3	53,0	52,7
	50-100	51,2	49,2	49,4	52,2	52,6
	100-200	46,7	45,6	47,2	49,8	50,1
	200-300	42,8	43,2	44,6	46,1	46,4
	300-500	44,3	44,1	43,8	45,8	46,5
	> 500		49,0	43,8	47,1	45,2
	Alle bruk	54,4	50,6	48,2	49,2	49,3
Finnmark	0-50 ¹⁾	58,1	56,6	52,9	53,4	54,2
	50-100	53,6	52,1	50,4	51,0	50,9
	100-200	48,7	45,9	49,3	51,5	50,9
	200-300	44,0	42,8	46,3	49,2	48,8
	300-500	48,3	47,2	43,7	45,5	46,1
	> 500			43,4	47,2	46,4
	Alle bruk	55,5	51,7	48,9	49,3	49,3
<i>Landet</i>	<i>0-50¹⁾</i>	<i>55,5</i>	<i>53,0</i>	<i>51,4</i>	<i>52,0</i>	<i>52,2</i>
	<i>50-100</i>	<i>51,2</i>	<i>48,9</i>	<i>49,4</i>	<i>50,6</i>	<i>51,0</i>
	<i>100-200</i>	<i>47,8</i>	<i>46,0</i>	<i>46,9</i>	<i>48,7</i>	<i>49,0</i>
	<i>200-300</i>	<i>46,7</i>	<i>45,2</i>	<i>45,4</i>	<i>46,9</i>	<i>47,2</i>
	<i>300-500</i>	<i>46,6</i>	<i>45,6</i>	<i>45,2</i>	<i>46,4</i>	<i>46,6</i>
	<i>> 500</i>	<i>46,6</i>	<i>45,5</i>	<i>45,4</i>	<i>46,3</i>	<i>46,1</i>
	<i>Alle bruk</i>	<i>52,4</i>	<i>49,3</i>	<i>48,0</i>	<i>48,8</i>	<i>49,0</i>

1) Til og med 1999 gjelder tallene størrelsesgruppen 5–50 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene i 1979, 1989 og 1999 og beregna totalpopulasjon i 2003 og 2004.

13 Inntekter

Tabell 11a Alminnelig inntekt for bruker fordelt på fylker¹⁾. 1000 kr

	1992	1995	1999	2001	2003	2004
Østfold	159,3	204,4	277,3	250,4	293,5	330,1
Akershus	175,0	237,5	332,7	293,9	522,5	573,7
Hedmark	141,1	174,0	210,3	201,5	224,2	246,9
Oppland	144,9	154,4	198,3	190,4	195,1	216,5
Buskerud	157,9	181,5	251,8	250,4	292,1	341,6
Vestfold	155,7	215,1	275,9	385,9	312,0	350,8
Telemark	141,6	162,5	208,4	217,0	235,3	298,8
Aust-Agder	145,8	163,5	230,7	201,6	340,6	317,3
Vest-Agder	152,7	167,2	199,7	201,8	210,0	227,1
Rogaland	194,1	213,3	238,9	224,4	236,9	264,8
Hordaland	149,9	170,9	204,9	197,2	200,7	212,6
Sogn og Fjordane	155,6	159,3	188,8	177,2	178,9	192,8
Møre og Romsdal	156,4	166,2	194,7	194,5	195,9	225,6
Sør-Trøndelag	140,7	151,9	185,9	185,1	194,6	223,2
Nord-Trøndelag	158,8	165,5	189,7	184,0	205,2	222,1
Nordland	137,4	146,0	158,9	156,5	162,0	172,0
Troms	132,5	139,8	158,4	158,8	162,5	178,5
Finnmark	132,6	139,6	154,5	156,5	161,6	176,0
<i>Hele landet</i>	<i>153,8</i>	<i>174,3</i>	<i>214,5</i>	<i>206,6</i>	<i>233,7</i>	<i>260,1</i>

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Tabell 11b Alminnelig inntekt for bruker og eventuell ektefelle fordelt på fylker¹⁾. 1000 kr

	1992	1995	1999	2001	2003	2004
Østfold	230,4	300,3	395,2	379,4	442,5	487,7
Akershus	265,6	324,8	464,1	437,0	679,9	745,0
Hedmark	205,9	247,8	314,5	312,3	349,5	378,6
Oppland	211,9	228,1	296,9	294,3	307,5	335,4
Buskerud	222,5	266,5	365,9	376,6	431,1	490,9
Vestfold	223,9	302,6	403,0	416,7	506,9	537,1
Telemark	204,5	232,8	313,1	329,9	357,5	428,5
Aust-Agder	203,4	236,3	340,5	328,7	468,7	467,8
Vest-Agder	214,6	241,4	296,4	302,7	322,2	345,9
Rogaland	277,6	308,5	364,6	352,2	376,3	409,2
Hordaland	211,1	240,0	309,6	311,0	323,7	342,1
Sogn og Fjordane	225,6	233,7	289,2	285,9	297,8	314,1
Møre og Romsdal	228,2	243,1	297,8	304,4	314,1	351,3
Sør-Trøndelag	203,1	223,0	281,6	290,9	312,1	359,5
Nord-Trøndelag	230,4	239,7	290,6	292,1	328,5	351,8
Nordland	198,5	218,1	253,5	258,0	274,0	290,7
Troms	192,6	208,5	252,5	260,0	272,4	293,8
Finnmark	192,0	213,4	246,9	252,0	271,2	299,1
<i>Hele landet</i>	<i>222,3</i>	<i>252,1</i>	<i>321,3</i>	<i>321,0</i>	<i>361,5</i>	<i>395,6</i>

1) Før 2001 gjelder tallene kun de over 5 daa

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Bøndernes inntekt og formue.

14 Bruken av innsatsfaktorer, kostnads- utviklingen

Tabell 12 Kraftfôrpriser¹⁾ for ulike områder, kr per 100 kg, ekskl. mva.

		1985	1990	1999	2003	2004	2005
Østlandet	Kufôr A/Formel 97 L	310,8	373,3	243,0	267	260	259
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	315,1	376,0	246,0	273	270	268
	Burhønefôr / Kromat egg 2	313,7	371,1	252,0	279	276	275
Trøndelag /Nord-Norge	Kufôr A/Formel 97 L	308,3	372,2	276,4	277	275	271
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	313,2	371,0	281,2	279	281	270
	Burhønefôr / Kromat egg 2	312,1	360,5	272,4	292	299	294
Aderder/ Rogaland	Kufôr A/Formel 97 L	307,4	365,8				
				251,0	266	265	259
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	314,5	375,8	256,2	266	269	270
	Burhønefôr / Kromat egg 2	309,4	356,2	253,5	269	272	269
Vestlandet	Kufôr A/Formel 97 L	313,9	383,0	255,0	267	260	259
	Svinefôr 3 / Format kombi fri	317,6	390,3	258,0	273	270	268
	Burhønefôr / Kromat egg 2	312,8	371,2	264,0	279	276	275

1) Sekkepriser 1985 og 1990, i 1999 bulkpriser per juli måned, fra 2003 gjennomsnittspriser for drøvtyggerfôr, svinefôr og fjørfefôr

Kilde: BFJ. Totalkalkylen for jordbruket.

15 Priser

Tabell 13a Priser jordbruksvarer, produsentpriser

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
KORN						
Hvete, kr/kg	1,83	3,30	2,36	2,24	2,09	2,04
Havre, kr/kg	1,50	2,54	1,78	1,62	1,52	1,50
POTETER, kr/kg	1,25	1,91	2,08	2,31	2,38	2,48
FRUKT OG GRØNNSAKER						
Hodekål, kr/kg	1,56	1,69	2,22	3,71	3,52	3,30
Gulrøtter, kr/kg	1,59	2,84	3,58	4,75	4,64	4,86
Epler, kr/kg	2,47	4,38	6,02	7,72	7,22	7,83
KUMELK, kr/l	1,92	2,94	3,19	3,51	3,49	3,57
KJØTT						
Storfekjøtt, kr/kg	22,28	32,82	27,26	30,12	31,46	32,54
Svinekjøtt, kr/kg	15,01	25,56	19,81	21,79	20,51	19,87
Sau/lam, kr/kg	22,64	27,47	27,91	29,22	27,16	25,85
Fjørfekjøtt høne, kr/kg	6,91	6,49	1,10	0,00	-0,83	-2,48
Fjørfekjøtt kylling, kr/kg	16,79	25,07	16,63	16,20	15,33	14,83
EGG, kr/kg	10,20	12,97	10,90	11,14	10,60	10,17

*Foreløpige tall.

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket

Tabell 13b Priser jordbruksvarer, engrospriser ekskl. mva¹⁾ Kr

	1979	1989	1999	2003	2004	2005*
GRØNNSAKER						
Hodekål	2,31	2,52 ²⁾	3,24	4,45	4,19	3,93
Gulrøtter	1,92	4,05 ²⁾	4,80	5,69	5,52	5,78
MELKEPRODUKTER						
Melk, H-melk, l			7,24	7,89	8,02	8,15
Kremfløte, l		25,45	29,33	32,77	33,74	35,15
Smør, kg		21,81	26,23	30,33	31,20	32,72
Norvegiaost F45	12,85	36,81	52,80	57,68	57,97	57,85
Gudbrandsdalsost G35	12,55	35,62	49,82	51,44	52,62	53,55
KJØTTPRODUKTER						
Storfe (okse kl 1)	14,58	36,80	34,72	37,71	39,38	39,68
Sau (lam kl 1)	15,95	36,29	40,92	45,57	43,93	42,58
Svin kl 1	13,52	35,38	27,93	27,99	27,68	26,86
Fjørfe, kylling			29,06	29,36	29,02	29,12
EGG	12,00	17,27	15,88	15,49	15,09	14,93

1) Endringer i prisregistreringene fra 1998

2) Engrospris Økern (førstehåndsomsetning)

Kilde: Landbrukets Priscentral og landbruksorganisasjonene.

Tabell 13 c Priser jordbruksvarer, forbrukerpriser. Kr

	1985	1990	1999	2003	2004	2005*
KORNPRODUKTER						
Hvetemel, kg	4,74	5,41	5,46	4,88	5,00	5,05
Havregryn, kg	11,86	16,04	16,14	12,65	11,42	10,52
Kneipbrød, kg	10,25	12,21	12,11	11,66	11,87	12,52
POTETER og GRØNNSAKER						
Poteter, kg	3,31	5,16	8,07	8,51	8,51	8,51
Hodekål, kg ¹⁾⁵⁾	4,97	6,69	19,33	22,62	21,03	20,39
Gulrøtter, kg ¹⁾	7,12	9,82	14,15	14,34	14,25	14,83
MELKEPRODUKTER						
Hel melk, liter	4,84	7,62	10,04	10,38	10,71	10,92
Kremfløte, liter ⁴⁾	28,22	36,76	47,38	47,38	48,32	49,30
Smør, kg	23,73	32,78	36,40	35,76	36,51	36,26
Norvegiaost F45, kg	43,94	65,01	77,01	73,79	73,94	73,79
Gudbrandsdalsost G35, kg	40,34	59,73	66,79	56,14	57,21	56,91
KJØTTPRODUKTER						
Storfekjøtt, kg ²⁾	59,24	83,27	93,29	96,08	102,37	120,55
Saukjøtt, lammestek, kg	50,21	64,74	89,29	100,28	101,18	101,09
Svinekjøtt, kg ³⁾	71,61	91,35	82,51	83,27	86,93	87,12
Fjørfekjøtt, høne, kg	21,11	31,61
Egg, kg	24,25	27,01	22,17	22,90	23,48	24,44

1) Sesongvarer. Prisen er et uveid gjennomsnitt av de månedene prisen ligger inne

2) Okse, 3 representantvarer (gj.sn. mellommørbrad, høyrygg og bibringe)

3) 3 representantvarer (gj.sn. skinkestek, koteletter og sideflesk)

4) Fra 1998 (ny serie) 3dl. pkn., tidl. 0,5 liter

5) Blomkål erstatter hodekål fra 1998 (ny serie)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

16 Likestilling

Tabell 14 Personlige brukere fordelt på kjønn, fylkestall

		1979	1989	1999	2004	2005*
Østfold	Menn	5 039	4 483	3 154	2472	2 378
	Kvinner	335	421	422	325	321
	I alt	5 374	4 904	3 576	2 797	2 699
Akershus/Oslo	Menn	5 312	4 497	3 047	2427	2 324
	Kvinner	418	509	401	333	321
	I alt	5 730	5 006	3 448	2 760	2 645
Hedmark	Menn	9 789	7 890	5 082	3835	3 650
	Kvinner	903	1 104	835	607	570
	I alt	10 692	8 994	5 917	4 442	4 220
Oppland	Menn	10 412	8 485	6 097	4835	4 653
	Kvinner	760	830	846	659	653
	I alt	11 172	9 315	6 943	5 494	5 306
Buskerud	Menn	6 081	5 080	3 280	2483	2 349
	Kvinner	567	627	519	397	394
	I alt	6 648	5 707	3 799	2 880	2 743
Vestfold	Menn	3 751	3 274	2 183	1702	1 634
	Kvinner	206	258	257	195	193
	I alt	3 957	3 532	2 440	1 897	1 827
Telemark	Menn	4 739	3 699	2 176	1587	1 514
	Kvinner	482	546	418	281	254
	I alt	5 221	4 245	2 594	1 868	1 768
Aust-Agder	Menn	2 742	1 907	1 073	702	662
	Kvinner	230	195	172	113	104
	I alt	2 972	2 102	1 245	815	766
Vest-Agder	Menn	3 652	2 840	1 734	1151	1 090
	Kvinner	364	294	245	187	167
	I alt	4 016	3 134	1 979	1 338	1 257
Rogaland	Menn	8 421	7 200	5 429	4615	4 393
	Kvinner	318	421	679	679	655
	I alt	8 739	7 621	6 108	5 294	5 048
Hordaland	Menn	9 464	7 027	4 796	3347	3 170
	Kvinner	759	637	739	541	523
	I alt	10 223	7 664	5 535	3 888	3 693
Sogn og Fjordane	Menn	8 165	6 384	4 483	3390	3 221
	Kvinner	681	704	763	595	552
	I alt	8 846	7 088	5 246	3 985	3 773
Møre og Romsdal	Menn	9 287	6 736	4 279	3105	2 953
	Kvinner	674	635	682	532	529
	I alt	9 961	7 371	4 961	3 637	3 482

Tabell 14 forts. Personlige brukere fordelt på kjønn, fylkestall

		1979	1989	1999	2004	2005*
Sør-Trøndelag	Menn	7 300	5 692	4 268	3 275	3 128
	Kvinner	440	517	476	403	390
	I alt	7 740	6 209	4 744	3 678	3 518
Nord-Trøndelag	Menn	6 932	5 697	4 452	3 451	3 299
	Kvinner	377	467	490	444	443
	I alt	7 309	6 164	4 942	3 895	3 742
Nordland	Menn	8 134	4 904	3 194	2 434	2 277
	Kvinner	668	590	602	432	420
	I alt	8 802	5 494	3 796	2 866	2 697
Troms	Menn	4 755	2 668	1 676	1 191	1 127
	Kvinner	599	403	360	233	228
	I alt	5 354	3 071	2 036	1 424	1 355
Finnmark	Menn	1 400	804	511	335	325
	Kvinner	252	185	139	83	81
	I alt	1 652	989	650	418	406
<i>Hele Landet</i>	<i>Menn</i>	<i>115 375</i>	<i>89 267</i>	<i>60 914</i>	<i>46 337</i>	<i>44 147</i>
	<i>Kvinner</i>	<i>9 033</i>	<i>9 343</i>	<i>9 045</i>	<i>7 039</i>	<i>6 798</i>
	<i>I alt</i>	<i>124 408</i>	<i>98 610</i>	<i>69 959</i>	<i>53 376</i>	<i>50 945</i>

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå. De fullstendige jordbrukstellingene 1979, 1989 og 1999, og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Tabell 15 Andelen kvinner av personlige brukere, fylkesvis etter arealgrupper. Prosent

	Bruksstørrelse	1990	1999	2002	2004	2005*
Østfold	0-50 ¹⁾	11,7	21,6	17,3	18,3	18,6
	50-100	8,7	14,2	13,3	15,6	15,1
	100-200	7,4	12,4	12,0	12,1	12,8
	200-300	7,2	11,0	11,3	12,7	12,4
	300-500	5,8	9,3	8,9	8,0	9,4
	> 500	4,5	5,4	6,1	5,4	5,6
	Alle brukere	7,6	11,9	11,4	11,6	11,9
Akerhus og Oslo	0-50 ¹⁾	11,3	21,1	17,0	21,8	21,7
	50-100	9,4	15,3	14,5	15,6	14,6
	100-200	7,8	12,9	14,0	13,6	13,0
	200-300	8,1	8,2	11,6	11,3	13,5
	300-500	5,1	9,9	10,1	8,8	9,3
	> 500	5,4	5,2	6,8	6,3	6,7
	Alle brukere	7,5	11,7	12,3	12,1	12,1
Hedmark	0-50 ¹⁾	16,6	20,8	22,3	24,7	24,1
	50-100	12,4	17,1	16,0	13,7	14,7
	100-200	9,8	15,1	15,2	15,6	15,0
	200-300	6,3	10,3	11,4	12,9	13,1
	300-500	4,7	7,8	8,7	8,6	8,6
	> 500	5,9	8,1	6,4	6,1	6,6
	Alle brukere	10,5	14,1	14,0	13,7	13,5
Oppland	0-50 ¹⁾	10,9	17,8	16,5	17,4	17,8
	50-100	8,6	13,9	15,3	14,6	14,5
	100-200	5,8	11,7	12,2	12,2	13,6
	200-300	5,6	9,8	9,0	10,3	9,7
	300-500	3,4	6,9	6,4	7,4	7,7
	> 500	3,0	4,9	4,2	5,6	6,8
	Alle brukere	7,5	12,3	12,0	12,0	12,3
Buskerud	0-50 ¹⁾	12,8	20,1	16,9	15,4	17,7
	50-100	10,1	14,5	14,6	15,2	15,3
	100-200	6,9	12,8	12,7	14,4	15,3
	200-300	4,7	11,3	14,8	14,5	14,5
	300-500	6,3	6,3	6,9	8,5	9,6
	> 500	3,0	6,2	7,8	6,3	6,1
	Alle brukere	8,9	13,7	13,5	13,8	14,4
Vestfold	0-50 ¹⁾	13,2	17,6	14,5	14,3	15,8
	50-100	8,2	12,5	13,1	15,4	14,3
	100-200	5,2	11,6	10,8	10,4	10,6
	200-300	3,9	7,4	8,0	8,2	10,2
	300-500	2,8	6,2	5,8	7,0	6,8
	> 500	4,5	5,4	2,1	2,0	2,5
	Alle brukere	6,3	10,5	10,1	10,3	10,6

Tabell 15 forts. Andelen kvinner av personlige brukere, fylkesvis etter arealgrupper. Prosent

	Bruksstørrelse	1990	1999	2002	2004	2005*
Telemark	0-50 ¹⁾	13,5	18,5	18,6	18,9	16,7
	50-100	10,1	19,1	17,4	17,6	16,4
	100-200	7,0	13,6	15,4	14,4	14,5
	200-300	3,8	12,2	7,4	8,6	11,9
	300-500	0,0	5,6	6,5	7,2	7,2
	> 500	0,0	5,9	3,7	5,9	2,7
	Alle brukere	10,3	16,4	15,5	15,0	14,4
Aust-Agder	0-50 ¹⁾	14,6	18,4	18,9	16,1	14,6
	50-100	9,6	15,5	13,7	13,7	14,1
	100-200	4,2	10,5	14,8	16,3	14,5
	200-300	2,0	8,4	8,4	7,8	12,8
	300-500	0,0	6,7	11,4	11,1	5,6
	> 500	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2
	Alle brukere	10,2	14,2	14,6	13,9	13,6
Vest-Agder	0-50 ¹⁾	10,7	13,7	15,3	17,7	16,1
	50-100	8,9	13,1	13,9	14,3	13,4
	100-200	6,3	12,0	15,0	14,7	15,1
	200-300	7,1	8,5	7,0	13,4	12,6
	300-500	0,0	4,2	4,4	4,1	4,2
	> 500	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6
	Alle brukere	8,9	12,2	13,1	14	13,3
Rogaland	0-50 ¹⁾	9,1	13,6	13,4	13,5	13,7
	50-100	7,1	12,7	13,8	16,1	16,4
	100-200	3,8	11,3	12,0	13,9	13,9
	200-300	2,5	8,3	8,8	10,3	11,2
	300-500	2,9	8,8	7,9	9,6	9,0
	> 500	4,3	9,1	9,5	10,2	10,5
	Alle brukere	5,5	11,0	11,3	12,8	13,0
Hordaland	0-50 ¹⁾	11,1	17,0	17,7	17,1	17,1
	50-100	6,8	13,8	15,0	14,3	14,9
	100-200	4,6	9,8	11,3	12,4	12,9
	200-300	1,0	4,5	8,1	10,3	9,7
	300-500	11,1	15,4	5,8	9,3	10,5
	> 500	0,0	0	11,1	0,0	5,9
	Alle brukere	8,1	13,3	14,2	13,9	14,2
Sogn og Fjordane	0-50 ¹⁾	14,1	20,0	21,0	20,4	19,4
	50-100	9,0	15,6	17,1	17,5	17,3
	100-200	6,3	10,6	13,5	12,3	12,4
	200-300	1,6	4,8	7,1	9,6	9,6
	300-500	0,0	3,6	0,0	3,1	6,8
	> 500	0,0	0,0	33,3	25,0	20,0
	Alle brukere	10,2	14,5	15,7	14,9	14,6
Møre og Romsdal	0-50 ¹⁾	10,7	18,6	19,4	18,7	19,9
	50-100	9,0	14,9	15,4	15,9	16,5
	100-200	6,3	12,0	14,3	15,4	16,5
	200-300	1,3	10,5	10,5	11,8	11,4
	300-500	5,6	7,1	10,2	11,0	12,2
	> 500	0,0	5,9	3,1	4,5	4,3
	Alle brukere	8,1	13,6	14,4	14,6	15,2

Tabell 15 forts. Andelen kvinner av personlige brukere, fylkesvis etter arealgrupper. Prosent

	Bruksstørrelse	1990	1999	2002	2004	2005*
Sør-Trøndelag	0-50 ¹⁾	10,6	13,0	15,7	16,5	18,4
	50-100	9,4	12,2	14,5	12,5	13,1
	100-200	5,7	9,2	10,9	11,2	11,1
	200-300	4,5	8,3	7,8	9,6	9,9
	300-500	6,8	8,0	8,4	9,1	8,6
	> 500	0,0	4,7	8,2	9,4	10,1
	Alle brukere	7,3	9,8	10,9	11,0	11,1
Nord-Trøndelag	0-50 ¹⁾	10,8	16,6	17,6	18,1	17,8
	50-100	6,8	12,3	14,0	15,5	16,0
	100-200	5,2	8,5	9,4	11,3	12,0
	200-300	3,8	8,9	9,9	9,6	9,6
	300-500	4,8	7,9	8,2	9,9	11,0
	> 500	2,0	5,3	5,4	7,5	7,6
	Alle brukere	5,9	9,8	10,6	11,4	11,8
Nordland	0-50 ¹⁾	16,4	24,6	20,4	19,9	21,4
	50-100	12,7	22,4	21,6	20,0	21,3
	100-200	5,9	13,5	14,9	17,4	17,8
	200-300	5,2	9,6	10,2	11,0	10,1
	300-500	6,5	7,7	7,7	9,9	13,5
	> 500	12,5	4,3	13,6	14,1	10,6
	Alle brukere	10,5	15,7	14,7	15,1	15,6
Troms	0-50 ¹⁾	18,3	22,3	21,8	21,5	25,8
	50-100	13,2	21,3	21,4	20,5	20,3
	100-200	7,9	17,1	17,6	18,5	19,4
	200-300	8,5	12,8	9,8	11,6	13,1
	300-500	19,2	7,4	8,9	10,6	9,2
	> 500	100,0	20,0	11,8	6,7	2,9
	Alle brukere	13,4	17,9	16,7	16,4	16,8
Finnmark	0-50 ¹⁾	30,1	32,2	28,6	36,1	33,3
	50-100	21,0	27,1	29,8	21,2	22,9
	100-200	12,7	22,6	24,8	21,6	22,8
	200-300	8,6	9,4	15,5	21,2	21,8
	300-500	9,1	13,9	11,1	12,4	9,1
	> 500	0,0	0,0	13,3	10,5	19,0
	Alle brukere	19,5	21,1	21,1	19,9	20,0
Landet	0-50 ¹⁾	12,9	18,4	18,1	18,1	18,2
	50-100	9,3	15,2	15,6	15,7	15,7
	100-200	6,2	11,8	12,9	13,5	13,9
	200-300	5,0	9,3	9,8	11	11,2
	300-500	4,9	8,1	8,1	8,9	9,4
	> 500	4,8	6,1	6,4	6,4	6,8
	Alle brukere	8,5	12,9	13,1	13,2	13,3

* Foreløpige tall

1) Til og med 1999 gjelder tallene gruppa 5–50 dekar

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Søknad om produksjonstillegg og beregna totalpopulasjon i 2004 og 2005.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo, 07.04.06

Knut Børve

Jorunn Haugland Støen

Tone Knudsen

Ragnhild Nersten

Per Arne Skjeflo

Anne Snellingen Bye

Steinar Helgen

Tora Sandbu

Eugen Tømte

Olaf Godli

Arnulf Leirpoll

Per Harald Agerup

Lars Johan Rustad